

JBIM

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2569 Vol. 9 No. 5 September - October 2026

JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

Office:
The Office Journal of Buddhist Innovation and Management
Buddhist Management Foundation
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1313170
โทร. 093-6359515

JBIM วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

ISSN 2774-0919 (Print) ISSN 2774-0897 (Online)

VOL. 9
NO. 5

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2569
Vol. 9 No. 5 September - October 2026

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2569

จำนวนพิมพ์ : 20 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาบริหารธุรกิจและการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ และสาขาวิชาการศึกษา โดยเปิดรับเฉพาะบทความภาษาไทย

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุษะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียร

psbud@hotmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปริมปรีชญ์ คณินพศุตย์

jpkhaninphasut@gmail.com

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

อัจฉรา หล่อตระกูล

nmpungnaka@hotmail.com

วุฒินันท์ กันทะเตียน

wutthinant.kan@mahidol.ac.th

นรพัชร เสางทอง

norapat8357@gmail.com

สำเนียง เลื่อมใส

leurmsai_s@su.ac.th

อมรา ดอกไม้

ammara.d@aru.ac.th

สาธิต ทิพย์มณี

satit_tipmanee@yahoo.com

ปัญญนิสา องค์ปรีชญากุล

pantip2ong@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

กองคลังแพทย์ กรมแพทยทหารบก, ประเทศไทย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:**ฝ่ายเลขานุการ:**

กิตติพัธ คำสุข

อุเทน ศิริกุลพัฒน์ผล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

พระพลวัฒน์ สพล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

กษพรพรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

นเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พลวัฒน์ สีทา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สำนักงานมูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 1 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555-56 โทรสารต่อ 8545 www.chong0053@gmail.com

JBIM

วารสาร

พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol. 9 No. 5 September – October 2026

Number of prints: 20 copies

International Standard Serial Numbers (ISSN)

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

Objectives and Scope of the Journal

The journal focuses on humanities and social sciences with the aim of promoting and supporting scholars, researchers, students, and interested individuals to disseminate academic works focusing on innovative integration of Buddhist philosophy with social sciences and humanities. This includes disciplines such as Buddhist studies, business administration and management, political science, public administration, and education. Articles are accepted in Thai languages.

Types of Works Published in the Journal

- 1) Academic Article
- 2) Research Article

Publication Schedule: 6 issues per year

- Issue 1 January – February
- Issue 2 March – April
- Issue 3 May – June
- Issue 4 July – August
- Issue 5 September – October
- Issue 6 November – December

Article Evaluation and Selection Process

Each article undergoes peer review by a minimum of 3 reviewers who are experts in the relevant field. Articles must also receive approval from the editorial board before publication. The review process follows a double-blind format, where both the authors and the reviewers remain anonymous to each other.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phrasedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University,
Thailand

Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University, Thailand

Achara Lortrakul
nmpungnaka@hotmail.com

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Wutthinant Kantatian
wutthinant.kan@mahidol.ac.th

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol
University, Thailand

Norapat Soathongtong
norapat8357@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Suvannabhumi, Thailand

Samniang Leumsai
leurmsai_s@su.ac.th

Faculty of Archaeology, Silpakorn University, Thailand

Ammara Dokmai
ammara.d@aru.ac.th

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Satit Tipmanee
satit_tipmanee@yahoo.com

Medical Supply Division, Royal Thai Army Medical
Department, Thailand

Pannisa Ongprachayakul
pantip2ong@gmail.com

Faculty of Law, Krirk University, Thailand

Journal Manager Team:**Secretary:**

Kitipat kamsuk

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Uten Sirikunphatthanaphon

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Finance Department:**

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Proofreading Department:**

Naret Ritthidej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Pollawat Seeta

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Legal Team:**

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.**Buddhist Management Foundation Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 1th
Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.**Published by:**Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555-56 Fax.8545 www.chong0053@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนกันยายน - ตุลาคม พ.ศ. 2569 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์ และมีคุณภาพมากที่สุดควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(7)
สารบัญ	(8)
บทความวิจัย :	
การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะ บ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา	
วิศิษฐ์ ศรีรักษา, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, อนุภูมิ โขวเกษม	1-13
พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา	
รฤทธิ์ เขียนโคกกรวด, สุมาลี บุญเรือง, วชิรินทร์ ชาญศิลป์, สวัสดี จิรัฏฐิติกาล	14-27
ไกด์วัยเกษียณ: การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง	
เมธรัตน์ จันตะนี, ภัทราพร จันตะนี	28-42
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา	
พระอธิการประเสริฐ ปญญาโวโร, สุมาลี บุญเรือง, วชิรินทร์ ชาญศิลป์, สวัสดี จิรัฏฐิติกาล	43-55
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอ ท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4	
พระวินัย นนทโก (พุลเกษม)	56-70

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น
ของประชาชนในตำบลตอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระมหาสุภกนิษฐ์ มหพพโล (ทั้งบุญ), สุมาลี บุญเรือง, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล

71-85

NEW GENERATION SUSTAINABILITY: กระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการ
พัฒนาสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง

พระมหานพดล สุวณณเมธี (มีคำเหลือง), สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์,
ปาณิสรา เทพรักษ์

86-99

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

พระมหากิตติ กิตติเมธี (สอนเสนา), สุมาลี บุญเรือง,
เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล

100-113

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัด
สมุทรสงคราม

พระมหากันตนิษฐ์ กนตสีโล (เฮงสกุล),
พระครูสมุทรปริยัตยาภรณ์ (นพพล สายสินธุ์)

114-128

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัด
ศรีอพนัน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

พระบุญญฤทธิ์ ปุณณวโร (ใจฉกาจ)

129-142

พุทธภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปณิกรรมของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม
อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

พระชาติชาย ปุณณวโร (ไพรวัล)

143-157

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตาม
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

พระจอม มหาปณฺโณ (บรรลักษ์), สุมาลี บุญเรือง, วชิรินทร์ ชาญศิลป์

158-171

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการ
พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

พระครูสมุห์ปุณณะกรณ กนฺตวณฺโณ (พรรษา)

172-186

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอยาง
น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระครูสมุห์จักรพงษ์ อภิกุโณ (พุ่มเปี่ยม), เต็มศักดิ์ ทองอินทร์,
สุมาลี บุญเรือง

187-201

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระครูธีรภัทรจารี (พิชิต ธีรภทฺโท), นิกร ศรีราช,
พระครูสุตฺตวุฒิกุลณฺณบํณฺฑิต

202-213

พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค
จังหวัดกาญจนบุรี

พระครูเกษมธรรมโกศล เขมรโต (พานทอง)

214-227

การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

พระกำพล กิตติโก (คนหลัก)

228-240

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนใน
การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง

พระภิกษุญา อคฺคจิตฺโต (ตาลคำ), พระครูศรีปวรบํณฺฑิต,
พัชรียา พองจันทา

241-254

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน
ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ปริญญารณ นิลวิเวก, สุมาลี บุญเรือง, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล

255-268

- นวัตกรรมการดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ในเขตกรุงเทพมหานคร
 ณฐา โคตรโสภา, พระมหาฉัตรชัย ปญญาวฑฒโน (พลศรี) 269-281
- การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาล
 ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
 ฐิตียา ประทุมสูตร 282-293
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อขายผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE
 ชัคัตตริย์ หวัง, บุษกร วัฒนบุตร, ณฐา โคตรโสภา 294-307
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
 ประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี
 ปัด ทองอินทร์, เดิมศักดิ์ ทองอินทร์, สุมาลี บุญเรือง,
 สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล 308-320
- ภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อความสำเร็จขององค์กร
 พระวชิรสุตสุนทร, พระพมพิพงษ์ พุทธิวิโส (กล่ำทวี่) 321-332
- นวัตกรรมการบริหารจัดการวัดและกิจการคณะสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัย
 พระราชวัชรคุณบัณฑิต (โกวิท เมฆขุนทด),
 พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต (นิเวช จงแจ้งกลาง),
 พระครูปลัดพุทธวิงศ์รวีวัฒน์ (กฤษณัฐ ไชยสิทธิ์),
 พระมหาธงชัย ธนวัฒนกุล, พรพนา แสนการุณ 333-343
- การเมืองแบบสตอรี่กับการเมืองหลังความจริง: เมื่อความเชื่อหน้าหน้าข้อเท็จจริง
 พระเนรมิตร ฐานวุฑโฒ, พระมหาวรวัฒน์ อภินนุโท,
 พระมหามนตรี กพยาธิปติ 344-355

การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส
และการมีส่วนร่วมของประชาชน

พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต (นิเวศ จงแจ้งกลาง),
พระครูปลัดพุทธวิงศ์วรรณ (กฤษณ์รัฐ ไชยสิทธิ์),
พระมหาธงชัย ธนวัฒนกุล, ชุตติพันธ์ วงษ์อมรวิทย์

356-369

แนวคิดภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ
ทางจิตในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

พระครูปริยัติธรรมกิจ (มานิชญ์ ทองคำพันธ์)

370-380

ภาคผนวก

381

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

382

การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชน
ในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
PEOPLE'S POLITICAL PERCEPTION OF THE PROCESS OF ELECTING SENATORS
AMONG THE PUBLIC IN BAN PHO HOUSING COMMUNITY,
BAN PHO DISTRICT, CHACHOENGSAO PROVINCE

วิศิษฐ์ ศรีราชา^{1*}, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์², อนุกุมิ ไชวเกษม²

Visit Sriracha^{1*}, Termsak Thongin², Anubhum Sowkasem²

* Corresponding Author E-mail: Peepommee@gmail.com

Received July 28, 2026; Revised September 29, 2026; Accepted October 6, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ฯ และ 3. เสนอแนวทางการส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ฯ การวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 233 คน เครื่องมือการวิจัย ซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.60 ถึง 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เชิงอนุมาน และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ด้วยวุฒิธรรม 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก คือ ธรรมนูญมปฏิบัติ สหสัมพันธ์สนธิ โยนโสมนสิการ สปัจริสังเสวะ ตามลำดับ และการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก และปานกลาง คือ การรับรู้ทางการเมืองด้านสื่อสังคม ด้านหนังสือพิมพ์ ด้านโทรทัศน์ ด้านวิทยุ ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา การอธิบายให้เข้าใจง่ายถูกต้อง เป็นการรับรู้ที่มีกระบวนการ เป็นธรรม ตรวจสอบได้ เป็นปัจจัยเกี่ยวกับกฎหมาย

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent researcher

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ที่มีความซับซ้อน คนทุกเพศทุกวัยจำเป็นต้องรับรู้ 3. การนำเสนอการรับรู้ทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา โดยมีเสียงตามสาย นำเสนอข้อมูลสำคัญที่มีประสิทธิภาพ เช่นบริบทชุมชนคือการเคาะประตูบ้าน หรือใช้พื้นที่ส่วนรวมของชุมชน

คำสำคัญ: การรับรู้ทางการเมือง; การได้มา; สมาชิกวุฒิสภา

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of political awareness regarding the acquisition process of senators among residents of the Ban Pho Housing Community, Ban Pho District, Chachoengsao Province; 2. To examine factors influencing this political awareness; 3. To propose guidelines for promoting political awareness regarding the senator acquisition process among residents of the community. This mixed-methods research collected data from a sample of 233 individuals using research instruments with reliability coefficients ranging from 0.60 to 1.00. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics, and structured in-depth-interview script used to interview 9 key informants.

Findings were as follows: 1. Overall political awareness regarding the acquisition of senators based on the four Vuddhidhamma was at a high level. When analyzed by specific items, the levels ranged from highest to high were Dhammanudhamma-partipatrti, Saddhammassavana, Yonisomanasikara, Sappurisamseva, respectively. Regarding political awareness of the senator acquisition process, the overall level was high; when analyzed by aspect, the levels were high and moderate, specifically regarding social media, newspapers, television, and radio, respectively. 2. Factors influencing political awareness of the senator acquisition process included clear and accurate explanations, a systematic and fair process, and transparency. These factors related to complex legal procedures that people of all ages and genders need to understand. 3. Effective methods for presenting information on the senator acquisition process included using community broadcast systems to convey key details, as well as utilizing community-based approaches such as door-to-door outreach or public community spaces.

Keywords: Political perception; Acquisition; Senator

บทนำ

นับแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ก็ได้บัญญัติให้ใช้รูปแบบการปกครองทั้งแบบสภาเดียว และสองสภา ในส่วนสภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะมีอำนาจหน้าที่ และที่มาที่ชัดเจนคือ มีอำนาจหน้าที่หลักด้านนิติบัญญัติ มีการเสนอร่างกฎหมาย พิจารณากฎหมาย ด้านคนอำนาจ และถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร มีการเสนอญัตติเพื่อขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ คณะรัฐมนตรี เป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ เป็นต้น (นิมิต วุฒินทร, 2565) ในมาตรา “มาตรา 272 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ที่มีการเปิดโอกาสให้เสนอชื่อ “นายกรัฐมนตรีคนนอก” ที่ไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้งได้โดยตรง โดยการมีนายกรัฐมนตรีคนนอกได้นั้นต้องประกอบด้วย 3 เงื่อนไข คือ 1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งหรือ 250 คน เข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภา 2. รัฐสภา ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดลงมติด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 หรือ 500 คนจาก 750 คน ให้มีนายกรัฐมนตรีนอกเหนือจากรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ได้ 3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อกัน 1 ใน 10 หรือ 50 คน เสนอชื่อบุคคลใดก็ได้ เป็นนายกรัฐมนตรี และลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งหรือ 251 คน (สมชาย แสวงการ, 2565) หลังจากที่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2489 ได้ถูกยกเลิกไปสมาชิกภาพของวุฒิสภานี้ก็สิ้นสุดไปด้วยรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี พ.ศ. 2490 จึงได้จัดตั้งวุฒิสภาขึ้นใหม่ และได้เปลี่ยนแปลงหลักการเดิมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 โดยให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐบาลหลังจากยกนั้นรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีสองสภาก็ได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งทั้งสิ้น (ภูวดล คงแสง, 2561) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภา มาตรา 107 จำนวนสองร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกันหรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ โดยให้ดำเนินการตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยในระดับประเทศ (ธนาชัย สุนทรอนันตชัย และคณะ, 2565)

ชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยประชาชนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเนื่อง ซึ่งชุมชนเคหะบ้านโพธิ์คือสถานที่ที่ประกอบไปด้วยคอนโดมิเนียม อาคารพาณิชย์ และบ้านที่พักอาศัย โดยการเคหะแห่งชาติเป็นผู้ก่อสร้างและจัดตั้งเป็นชุมชน ทำให้มีประชาชนจากหลากหลายดังกล่าวข้างต้น จึงมีปัญหาว่ได้รับรู้ข้อมูลในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาอย่างถูกต้องชัดเจนหรือไม่

การรับรู้ทางการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมี หลักคุณธรรม 4 คือธรรมอันเป็นเครื่องเจริญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) สัจจริยธรรม 2) สัทธัมมัสสวนะ 3) โยนิโสมนสิการ 4) อัมมานอัมมปฏิบัติ การรับรู้ทางการเมืองด้านวิทย์ การรับรู้ทางการเมือง ด้านโทรทัศน์ การรับรู้ทางการเมืองด้านหนังสือพิมพ์ และการรับรู้ทางการเมืองด้านสื่อสังคม (Roskin et al., 2009) ด้วยเหตุผลความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัย มีความสนใจทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชน ในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

การนำหลักคุณธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการรับรู้ทางการเมืองด้านวิทย์ การรับรู้ทางการเมืองด้านโทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองของประชาชน ที่มีต่อการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 553 คน (สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2569)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 233 คน จากการ

คำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โยมานะ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติการ จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 4 ประชาชน จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามตามหลัก ภูมิธรรม 4 ข้อ ประกอบด้วย 1. สัมปรีสังเสวะ 2. สัทธัมมัสสนะ 3. โยนิโสมนสิการ 4. อัมมานุอัมมปฏิบัติ และตามการรับรู้ทางการเมือง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. การรับรู้ทางการเมืองด้านวิทย์ 2. การรับรู้ทางการเมืองด้านโทรทัศน์ 3. การรับรู้ทางการเมืองด้านหนังสือพิมพ์ 4. การรับรู้ทางการเมืองด้านสื่อสังคม

3.2 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง จำนวน 233 ตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาการรับรู้ทางการเมือง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิตินูมาน เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการรับรู้ทางการเมือง ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้

2) คำนึงถึงบริบท หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วนำมาสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. ระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล 4 ข้อ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล 4 ในภาพรวม

(n = 233)

การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของ ประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สัมผัสสิ่งเสาะ คบหาสัจบุรุษ พุดคุยกับท่านผู้รู้ มีอิสระทาง ความคิด	3.61	0.85	มาก
2. สัทธัมมัสสนะ ฟังสัทธรรม รับรู้หลักความ ดีความชอบ เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง	4.16	1.93	มาก
3. โยนโสมนสิการ คิดรอบคอบ คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี มีส่วน ร่วมในการใช้ความคิดและเหตุผล	4.08	0.82	มาก
4. อัมมานัธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติ ธรรมให้ถูกต้องตามหลัก เล่าเรียนไตรตรองและนำไปปฏิบัติให้ ถูกต้องตามหลักธรรม	4.50	0.56	มากที่สุด
รวม	4.08	0.79	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมาภิบาล 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ อัมมานัธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก เล่าเรียนไตรตรอง และนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักธรรม ($\bar{X} = 4.50$, S.D = 0.56) และอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ ได้แก่ สัทธัมมัสสนะ ฟังสัทธรรม รับรู้หลักความ ดีความชอบ เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง

($\bar{X}$ = 4.16, S.D = 1.93) โยนิโสมนสิการ คิครอบคอบ คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี มีส่วนร่วมในการใช้ความคิด และเหตุผล ($\bar{X}$ = 4.08, S.D = 0.82) สัมผัสสังสวะ คบหาสัตบุรุษ พุดคุยกับท่านผู้รู้ มีอิสระทางความคิด ($\bar{X}$ = 3.61, S.D = 0.85) ตามลำดับ ระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ทางการเมือง 4 ด้าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทราในภาพรวม

(n = 233)

การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของ ประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การรับรู้ทางการเมืองด้านวิทยุ	3.13	0.97	ปานกลาง
2. การรับรู้ทางการเมืองด้านโทรทัศน์	3.80	1.04	มาก
3. การรับรู้ทางการเมืองด้านหนังสือพิมพ์	3.97	0.79	มาก
4. การรับรู้ทางการเมืองด้านสื่อสังคม	4.44	0.89	มาก
รวม	3.83	0.92	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการศึกษาการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.83, S.D = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ทางการเมืองด้านสื่อสังคม ($\bar{X}$ = 4.44, S.D = 0.89) การรับรู้ทางการเมืองด้านหนังสือพิมพ์ ($\bar{X}$ = 3.97, S.D = 0.79) การรับรู้ทางการเมืองด้านโทรทัศน์ ($\bar{X}$ = 3.80, S.D = 1.04) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ทางการเมืองด้านวิทยุ ($\bar{X}$ = 3.13, S.D = 0.97) ตามลำดับ

2. ปัจจัยการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา การที่ไม่มีการอธิบายให้เข้าใจง่ายจะกลายเป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่ถูกต้องการรับรู้ว่ามีกระบวนการ มีความเป็นธรรม และตรวจสอบได้เป็นปัจจัยเกี่ยวกับกฎหมายการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ที่มีความซับซ้อน เช่น การแบ่งกลุ่มอาชีพ 20 กลุ่ม และการเลือกไขว้ ที่เป็นปัจจัยเครือข่ายทางสังคม ออกงานสมาคม องค์การเอกชน หรือเครือข่ายเพื่อนร่วมงาน เป็นการกระตุ้นการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาคนรอบข้างเป็นตัวกลางในการสร้างการรับรู้อีกช่องทางหนึ่ง คนทุกเพศทุกวัยจำเป็นต้องรับรู้ข่าวสาร

ทางการเมืองทั้งสิ้น การศึกษาประชาชน บอกไม่มีผล สื่อโซเชียลช่วยกระตุ้นการรับรู้ในวงกว้าง และมีความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลอีกทางหนึ่ง

3. การนำเสนอการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว นำเสนอข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภา การนำเสนอที่มีประสิทธิภาพที่สุดในบริบทชุมชนคือการเคาะประตูบ้าน หรือใช้พื้นที่สาธารณะส่วนรวมของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาว่า สมาชิกวุฒิสภา มีส่วนสำคัญในการถ่วงดุลกฎหมาย มีส่วนเกี่ยวข้องกับความยุติธรรม และปากท้องของประชาชน โดยมีการนำเสนอการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นคลิปวิดีโอสั้น ๆ ความยาว 2 - 3 นาที เนื่องจากบริบทชุมชนเคหะมักมีความหลากหลายของช่วงวัย การนำเสนอควรหลีกเลี่ยงภาษากฎหมายที่ซับซ้อน เน้นความเรียบง่าย เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของประชาชน รูปแบบของสื่อที่ชาวบ้านเข้าใจ เช่น โทรศัพท์ YouTube, Facebook เป็นต้น เน้นให้ความรู้เชิงระบบเพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้และความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามหลักธรรมมุขิธรรม 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก เล่าเรียนไตรปิฎกและนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักธรรม และอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ ได้แก่ สัทธัมมัสสนะ ฟังสัทธรรม รับรู้หลักความ ดีความชอบ เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง โยนโสมนสิการ คิตรอบคอบ คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี มีส่วนร่วมในการใช้ความคิดและเหตุผล สัมปรีสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ พูดคุยกับท่านผู้รู้ มีอิสระทางความคิด ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิจิตรธรรมโชติ และพระครูสมุห์คลอง กมพล (แสงจันทร์) (2560) ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักกฏมุขิธรรม 4 สรุปว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบใช้กับการศึกษาด้วยการพัฒนาสติปัญญา โดยใช้หลักกฏมุขิธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย สัมปรีสังเสวะ สัทธัมมัสสนะ โยนโสมนสิการ และธัมมานุธัมมปฏิบัติ

การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ทางการเมือง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ทางการเมืองด้านสื่อสังคม การรับรู้ทางการเมืองด้านหนังสือพิมพ์ การรับรู้ทางการเมืองด้านโทรทัศน์ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ทางการเมืองด้านวิทยุ ตามลำดับ เหตุที่สื่อสังคมมีผู้นิยมมากกว่าสื่อ

วิทยุ เพราะสื่อสังคมประชาชนในชุมชนเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ส่วนสื่อวิทยุล้ำสมัยไปแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสืบแสง แสงทอง (2563) ได้อธิบายว่า การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของเจนเอเรชั่นวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า คนเจนเอเรชั่นวาย มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง แตกต่างกันไปตามลักษณะประชากร นิยมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคม และมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

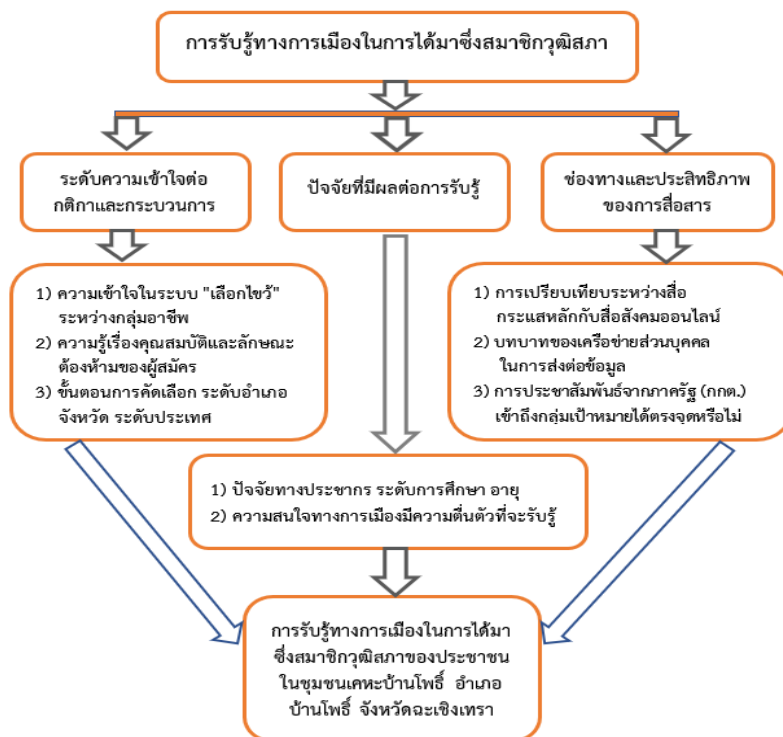
2. ปัจจัยการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา การอธิบายให้เข้าใจง่ายถูกต้อง เป็นการรับรู้ที่มีกระบวนการ เป็นธรรม ตรวจสอบได้ จะไม่มีอุปสรรคต่อการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกต้องในการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรภรณ์ เมธาวีเรว (2563) ได้อธิบายเกี่ยวกับ การรับรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน การรับรู้ว่ามีกระบวนการ มีความเป็นธรรมและตรวจสอบได้ ปัจจัยเกี่ยวกับกฎหมายการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่มีความซับซ้อน เช่น การแบ่งกลุ่มอาชีพ 20 กลุ่ม และการเลือกไขว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธนัพร ปานแย้ม (2563) ได้อธิบายว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนโดยสื่อบุคคล หมายถึง การนำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งจะมีปฏิริยาตอบโต้ระหว่างกัน เช่นเครือข่ายทางสมาคม องค์กรเอกชน หรือเครือข่ายเพื่อนร่วมงาน มีส่วนในการกระตุ้นการรับรู้ทางการเมือง คนรอบข้างเป็นตัวกลางในการสร้างการรับรู้อีกช่องทางหนึ่งการศึกษาประชาชนบอกไม่มีผล สื่อโซเชียลช่วยกระตุ้นการรับรู้ในวงกว้างและมีความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลอีกทางหนึ่ง

3. การเสนอแนวทางการส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว นำเสนอข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภา การนำเสนอที่มีประสิทธิภาพที่สุดในบริบทชุมชนคือการเคาะประตูบ้าน หรือใช้พื้นที่สาธารณะส่วนรวมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของปวิพท์ เพชรศรี และไชยวัฒน์ เผือกคง (2565) ได้อธิบายไว้ว่า สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง จำนวนชั่วโมงที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อวันมีผลต่อพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ทางการเมือง สมาชิกวุฒิสภามีส่วนสำคัญในการกลั่นกรองกฎหมาย ความยุติธรรม และปากท้องของประชาชน การนำเสนอการรับรู้ทางการเมืองเป็นคลิปวิดีโอสั้น ๆ ความยาว 2-3 นาทีจะดีมาก เนื่องจากบริบทชุมชนเคหะมักมีความหลากหลายของช่วงวัย การนำเสนอควรหลีกเลี่ยงภาษากฎหมายที่ซับซ้อน ใช้คำภาษาชาวบ้าน เรียบง่าย เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ศึกษาการรับรู้ทางการเมือง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1. ด้านวิทยุ 2. ด้านโทรทัศน์ 3. ด้านหนังสือพิมพ์ 4. ด้านสื่อสังคม และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง การรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ดังนี้

1. ระดับความเข้าใจต่อกติกาและกระบวนการ แบ่งเป็น 1) ความเข้าใจระบบ “เลือกไขว้” ระหว่างกลุ่มอาชีพ 2) ความรู้เรื่องคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร 3) ขั้นตอนการคัดเลือก ระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ ซึ่งเป็นกติกาและกระบวนการที่ต้องทำความเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ คือ 1) ปัจจัยทางประชากร ระดับการศึกษา อายุ และ 2) ความสนใจทางการเมือง มีความตื่นตัวที่จะรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา คือ มีการอธิบายให้เข้าใจง่ายต่อการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกต้อง

3. ช่องทางและประสิทธิภาพของการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) การเปรียบเทียบระหว่างสื่อกระแสหลักกับสื่อสังคมออนไลน์ 2) บทบาทของเครือข่ายส่วนบุคคลในการส่งต่อข้อมูล 3) การประชาสัมพันธ์จากภาครัฐ (กกต.) เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด

ทั้งสามกรอบข้างต้นประกอบกัน ทำให้ทราบระดับการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในชุมชนเคหะบ้านโพธิ์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ การรับรู้ทางการเมืองด้านสื่อสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด และการรับรู้ทางการเมืองด้านวิทยุ อยู่ในระดับต่ำสุด ปัจจัยหลักที่เป็นส่วนรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา คือ การศึกษา อายุ และความสนใจทางการเมือง การเสนอแนะทางการส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา จากช่องทางสื่อกระแสหลักกับสื่อสังคมออนไลน์ เสี่ยงตามสาย การเคาะประตูบ้าน หรือใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในรูปแบบใหม่ที่ทำให้ผู้สมัครในแต่ละกลุ่มอาชีพเลือกกันเองจากระดับอำเภอ จังหวัด ไปจนถึงระดับประเทศ ให้ได้ผู้แทนอาชีพที่มีความรู้ ความสามารถทางพระพุทธศาสนาด้วยยิ่งดี

2. นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา อย่างต่อเนื่อง

3. นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรร่วมกันวางนโยบายในการทำงานของรัฐ และประชาชนที่สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มีการนำผลวิจัยไปใช้ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมของการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

2. นำผลวิจัยไปใช้ให้นิสิตในวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มจร. ทุกรูปหรือคน มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาให้มีความหลากหลาย และการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบทางการเมืองที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาส่งเสริมการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในการเป็นกลุ่มแกนนำ ในมหาวิทยาลัย
2. ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของการรับรู้ทางการเมืองในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยการมีส่วนร่วม ให้เข้าถึงทุกคน ในการดำเนินงานสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธนัชร ปานแย้ม. (2563). *พฤติกรรมการเปดรับข่าวสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Generation Z ผ่านสื่อสังคมออนไลน์* (การค้นคว้าอิสระวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาชัย สุนทรอนันต์ชัย และคณะ. (2565). *การทำหน้าที่ในการตรวจสอบถ่วงดุล: กรณีการตั้งกระทู้อภิปราย* (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- นิมิต วุฒินันท์. (2565). กฎหมายกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 16(2), 399-412.
- ปฏิพัทธ์ เพชรศรี และไชยวัฒน์ เผือกคง. (2565). พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร ตรีภูมยชัยปริทรรศน์*, 6(2), 174-188.
- พระครูวิจิตรธรรมโชติ และพระครูสมุห์คลอง กมลโพธิ์ (แสงจันทร์). (2560). ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรม 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนสมานคุณวิทยาทาน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์*, 4(2), 1-15.
- พัชรภรณ์ เมธากิจเวช. (2563). *การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกมเลือกตั้งของผู้มีสิทธิในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภูวดล คงแสง. (2561). *ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 30-32.
- สมชาย แสวงการ. (2565). *รูปแบบและวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สืบแสง แสงทอง. (2563). *การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของเจนเอเรชั่นวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2569). *รายงานข้อมูลอำเภอบ้านโพธิ์*. สืบค้น 15 มกราคม 2569, จาก <https://www.citydata.in.th/chachoengsao/dashboard-public/?smartcitytype=smart-people>
- Roskin, M. G., Cord, R.L., Medeiros, J.A., & Jones, W.S. (2009). *Political science: An introduction* (11th ed.). Harlow: Longman.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper & Row.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา

BUDDHIST INTEGRATION TO PROMOTE POLITICAL KNOWLEDGE AND
UNDERSTANDING IN DEMOCRACY AMONG PEOPLE IN
NAKHON RATCHASIMA MUNICIPALITY

รฤทธิ์ เขียนโคกกรวด^{1*}, สุมาลี บุญเรือง¹, วชิรินทร์ ชาญศิลป์¹, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล²

Rarit Khiankhokkrud^{1*}, Sumalee Boonrueng¹, Vacharin Chansilp¹, Sawat Chirattitikan²

*Corresponding Author E-mail: nuo0906053831you88@gmail.com

Received August 1, 2026; Revised September 21, 2026; Accepted October 1, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คนด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.877 และวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บจากการสนทนากลุ่ม 9 รูปหรือคน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 18 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอำนาจอธิปไตย ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของประชาชน 2) ด้านสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมพลเมืองตื่นรู้และการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี 3) ด้านความเสมอภาค สร้างความเป็นเจ้าของเมืองร่วมกันและการเข้าถึงข้อมูลอย่างทั่วถึง 4) ด้านภราดรภาพ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กระทรวงยุติธรรม

² Ministry of Justice

อยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร เคารพความแตกต่าง และสร้างความสามัคคี 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและหลักไตรสิกขาส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 55.4 และ 15.3 ตามลำดับ 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา พบว่า 1) ศีล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมและการอยู่ร่วมกัน 2) สมาธิ ช่วยให้ประชาชนมีความมั่นคงทางจิตใจ ใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างมีเหตุผล และ 3) ปัญญา ช่วยในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ความรู้ความเข้าใจ; ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the knowledge and understanding of democratic politics among the residents of Nakhon Ratchasima City Municipality; 2. To examine the factors influencing this knowledge and understanding; and 3. To propose a Buddhadshamma integration for promoting such knowledge and understanding among the residents, conducted by the mixed-methods research. The quantitative research, data were collected from 400 samples using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.877, and were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression. The qualitative data were gathered through focus group discussions with nine participants and in-depth interviews with 18 key informants.

The research findings revealed the following: 1. Citizen's political understanding within a democratic system comprised four dimensions: 1) Sovereignty; recognizing citizen's rights, duties, and responsibilities. 2) Rights and Liberties; promoting civic awareness and the free expression of opinions. 3) Equality; fostering a shared sense of civic ownership and ensuring universal access to information. 4) Fraternity; living together with generosity, respecting differences, and building unity. 2. Regarding factors influencing citizen's political understanding in the Nakhon Ratchasima Municipality, it was found that channels for receiving political news and the principles of the Tisikkha significantly influenced this understanding at the 0.05 level, collectively predicting 55.4 percent and 15.3 percent of the

variance, respectively. 3. Buddhadhamma integration for promoting political understanding among citizens in the Nakhon Ratchasima Municipality through the application of the Tisikkha demonstrated that: 1) Sila; morality, served as the foundation for appropriate conduct and harmonious coexistence. 2) Samadhi; mental discipline, fostered mental stability, enabling citizens to exercise their rights and liberties rationally. 3) Panna; wisdom, facilitated analytical thinking, decision-making, problem-solving, and constructive participation in the development of society and the nation.

Keywords: Buddhadhamma integration; Knowledge and understanding; democratic system

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากรัฐบาลกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนเป็นกลไกในการปลูกฝังคุณค่าประชาธิปไตยและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ กฎหมายการบริหารราชการแผ่นดินของไทยได้กำหนดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไว้อย่างหลากหลายตามศักยภาพของพื้นที่ ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยจะได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา (ประภัสสร ทองยาค, 2558) แต่ยังคงเผชิญความท้าทายด้านเสถียรภาพทางการเมืองจากการวงจรปฏิวัติรัฐประหารและความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนยังขาดการเรียนรู้และยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจึงเป็นรากฐานสำคัญในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนตระหนักในอำนาจอธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ อันจะช่วยขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคง (สพรณชนก จรุงจิตร์พัฒน์, 2557)

เทศบาลนครนครราชสีมา ถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นแห่งนี้ส่งผลตรงต่อคุณภาพชีวิตและการเลือกตั้งผู้แทนระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ประชาชนในเขตเมืองใหญ่ยังคงเผชิญอุปสรรคด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (โกวิท สุรัสวดี, 2544) อันเนื่องมาจากผลกระทบของความไม่มั่นคงทางการเมืองในอดีต ประกอบกับการจัดการศึกษาทางการเมืองที่ยังเน้นหนักทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและสื่อสังคมออนไลน์ แม้จะช่วยเพิ่มโอกาสการรับรู้ แต่ก็ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการได้รับข้อมูลที่ผิดหรือข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหากขาด

วิจารณ์ญาณ สอดคล้องกับแนวคิดทางการเมืองการปกครองที่ระบุว่า ความตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับการรับรู้ข่าวสารและความรู้สึกมีอำนาจทางการเมือง หากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ย่อมส่งผลให้เกิดความเฉยชาทางการเมือง และกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น (ปรีชา เรื่องจันทร์, 2560)

ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร แยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ และตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนต่อสังคม การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจดังกล่าวจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคมประชาธิปไตย ในมิติของพระพุทธศาสนา หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม ศีลช่วยส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องและเคารพกติกาของสังคม สมาธิช่วยพัฒนาความมั่นคงทางจิตใจและการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ส่วนปัญญาช่วยให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้าน สามารถพิจารณาข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณ์ญาณ และตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล และประโยชน์ส่วนรวม (วิรัช สกฤตพงษ์ และคณะ, 2567)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา โดยมุ่งศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจดังกล่าว และสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและการเมืองในระดับท้องถิ่น รวมทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประสบการณ์และข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 112,885 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรตามเขตเทศบาล 4 เขต ของเทศบาลนครนครราชสีมา จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละเขต เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนของประชากร จนได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 18 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มอย่างชัดเจน ได้แก่ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป 2. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 รูปหรือคน 3. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4. บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 5. ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะเพิ่มเติม จำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยืนยันผลการศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (เรียงลำดับจากน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด) จากนั้นนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งปรากฏผลว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ที่ 0.80 อย่างละ 4 ข้อ ส่วนอีก 51 ข้อที่เหลือมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งนี้ เมื่อนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่าแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.877

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูปหรือคน ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ หรือผู้มีประสบการณ์ตรงในประเด็นที่ศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และแบบออนไลน์ จำนวน 400 คน ภายหลังจากได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน 100% และผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอความยินยอมในการบันทึกข้อมูล และยืนยันการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล สำหรับการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเด็นสำคัญ สังเคราะห์ข้อมูล และเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ร่วมกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมาโดยภาพรวม

(n=400)

ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของ ประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอำนาจอธิปไตย	3.94	0.66	มาก
2. ด้านสิทธิเสรีภาพ	3.99	0.69	มาก
3. ด้านความเสมอภาค	3.86	0.63	มาก
4. ด้านการตรรกภาพ	3.71	0.78	มาก
รวม	3.87	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านสิทธิเสรีภาพ ซึ่งประชาชนให้ความสำคัญและเข้าใจขอบเขตเสรีภาพตามกฎหมายมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านอำนาจอธิปไตย ที่เข้าใจว่าอำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน และด้านความเสมอภาค ที่ตระหนักถึงความเท่าเทียมทางกฎหมายและโอกาสทางการเมืองขณะที่ ด้านการศรัทธา แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สะท้อนว่าความสมัครสมานสามัคคี การยอมรับความแตกต่าง และความเห็นอกเห็นใจกันในฐานะพลเมือง เป็นประเด็นที่ควรได้รับการเสริมสร้างเพิ่มเติมเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา

ตารางที่ 2 ช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา

ช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.914	0.152		5.996*	0.000
ด้านสื่อทางสังคม (ID4)	0.397	0.036	0.496	11.004*	0.000
ด้านวิทยุ (ID1)	0.216	0.029	0.289	7.581*	0.000
ด้านหนังสือพิมพ์ (ID3)	0.242	0.050	0.251	4.814*	0.000
ด้านโทรทัศน์ (ID2)	0.085	0.033	0.103	2.570*	0.011

Multiple R=0.747 d R Square=0.559 Adjusted R² Square=0.554 Std. Error=0.391

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 คือ ด้านสื่อทางสังคม ด้านวิทยุ ด้านหนังสือพิมพ์ และด้านโทรทัศน์ ซึ่งร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความรู้ความเข้าใจทางการเมืองได้ร้อยละ 55.4

ตารางที่ 3 หลักไตรสิกขา ที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา

หลักไตรสิกขา	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.438	.172		14.198*	0.000
ปัญญา ความรอบรู้ (DM 3)	0.248	0.043	0.305	5.769*	0.000
สมาธิ ความรักในมัน (DM 2)	0.115	0.042	0.144	2.729*	0.000

Multiple R=0.396^b R Square=0.157 Adjusted R² Square=0.153 Std. Error=0.540

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 หลักไตรสิกขา ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน 2 ด้าน โดยเฉพาะด้าน ปัญญา และ สมานี ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 15.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ในด้านของ ศีล ความสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย ไม่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในเชิงปริมาณโดยตรง แต่มีบทบาทสำคัญในเชิงคุณภาพ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการใช้ปัญญายังช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า 1) ศีล ความสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย เปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นของการสร้างสังคมที่สงบสุข โดยเริ่มจากการมีสติสัมปชัญญะในการรับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง 2) สมานี ความรักชาติเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ปัญญา ความรอบรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ โดยการใช้ปัญญาจะช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า 1) ด้านอำนาจธิปไตย กระบวนการมีส่วนร่วมผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งการศึกษาในวัด การเสวนาวิชาการ และการปฏิบัติจริงในระดับชุมชน 2) ด้านสิทธิเสรีภาพ การสร้างพลเมืองตื่นรู้ ผ่านการบูรณาการมิติทางศาสนา รัฐศาสตร์ และการบริหารท้องถิ่นเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ 3) ด้านความเสมอภาค ความเสมอภาคเน้นสร้างความรู้ถึงความเป็นเจ้าของเมืองร่วมกันอย่างเท่าเทียม 4) ด้านการตรวจภาพ การสร้างความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่เหนียวแน่น โดยใช้ทั้งหลักธรรมทางศาสนาและความผูกพันดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นเป็นตัวเชื่อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธนาธิป สีสสุโท (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักปัญญาธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยรวมแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบรรพวิทย์ รตนโชโต (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภา และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า 1. การเลือกตั้งสมาชิกสภาและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภา และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากความเข้าใจ

ทางการเมืองมีความเข้าใจด้านสิทธิ และกฎหมาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสนใจตามสิทธิของตน ทักษะคิดทางการเมืองมีการปลูกฝังค่านิยมทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมืองมีการประเมินและตรวจสอบ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านวิทยุ รองลงมา คือ ด้านสื่อทางสังคม ด้านโทรทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหนังสือพิมพ์ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปาริชาติ ชุมพงศ์ และคณะ (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของนักการเมืองไทยในภาคตะวันตก” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองไทยในภาคตะวันตก พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านความฉลาดรับ ด้านความสามารถนักการเมือง ด้านการใช้สื่อ และด้านเนื้อหาสาระ ตามลำดับผู้ส่งสารต้องให้ความสำคัญกับการมีคุณธรรมจริยธรรม มีความจริงใจต่อประชาชน เนื้อหาข้อมูลข่าวสารมีประเด็นหรือเรื่องที่มีสาระทางการเมืองก่อให้เกิดปัญญา และเป็นประโยชน์แก่ผู้รับสารหรือในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่าเป็น “ปรโตโมสะ” ในทางที่ดีแก่ผู้รับสาร และเนื้อหาของสารที่นักการเมืองส่งออกไปอยู่บนพื้นฐานของหลักที่ถูกต้อง ตรงประเด็น และเชื่อถือได้ สื่อสมัยใหม่ในปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร ได้แก่ เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรยุทธ ชะนิล และอภิญญา ฉัตรช่อฟ้า (2565) เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยการสื่อสารทางการเมือง ส่งผลต่อการสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถรวมกันพยากรณ์การสร้างความนิยมในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นได้ร้อยละ 45.1 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายด้าน พบว่า ด้านผู้ส่งสารสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 34.6 รองลงมาคือ ด้านช่องทางการสื่อสาร สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 26.8 ด้านสาร สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 24.0 และด้านผู้รับสาร สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 21.4

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ จำเป็นต้องอาศัยกลไกการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งระบบความคิดและพฤติกรรม การนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการจึงเป็นกระบวนการขัดเกลาที่มีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการสร้าง ศีล เพื่อเป็นรากฐาน สมาธิ เพื่อสร้างจิตสำนึก

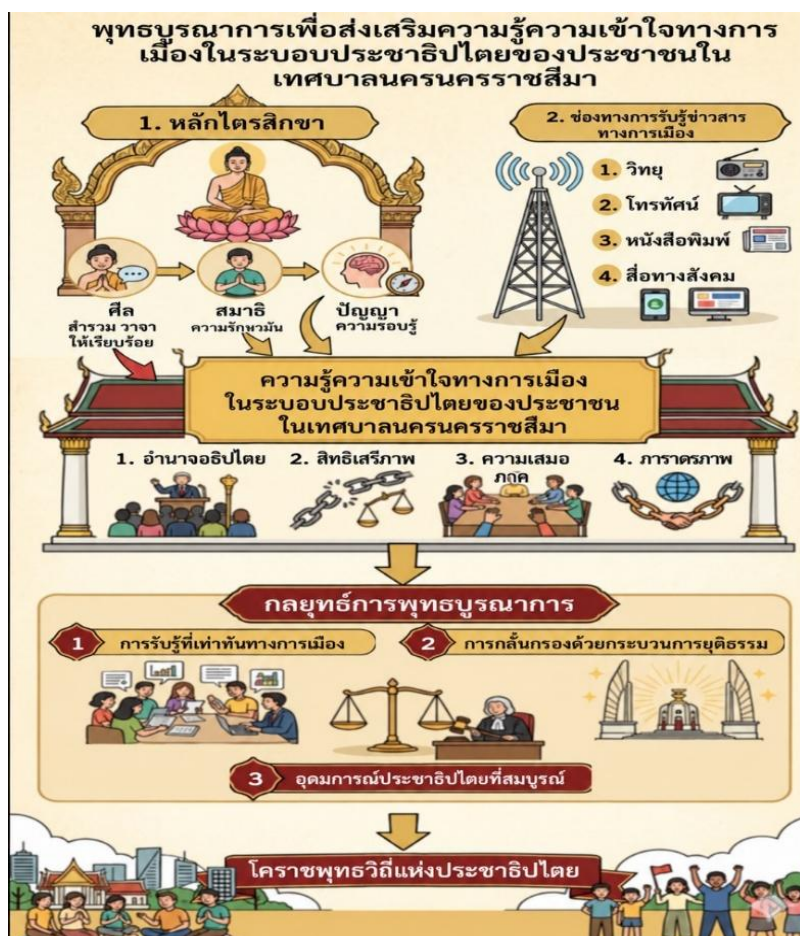

ทางการเมืองที่มั่นคง ปัญญา ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์และตีความคุณค่าของประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอภิวัชร อภิวัชโร (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้หลักไตรสิกขา นำมาประยุกต์เพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ทาง การเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้ 1. ด้านศีล (คุณธรรม) การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย คือ 1) ความเมตตากรุณา 2) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 3) ความซื่อสัตย์ สุจริต 4) วินัยในการทำงาน 5) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคน ในครอบครัว ลูกหลาน เพื่อน และบุคคลอื่น 6) ผู้บริหารท้องถิ่นประกอบอาชีพสุจริต จดเว้นมิฉฉาชีพ ไม่ก่อเวรภัย 2. ด้านสมาธิ (ตั้งใจ) มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย คือ 1) การคิดหรือตัดสินใจ 2) ฝึกจิตให้สงบ 3) มีความมุ่งมั่น แน่วแน่ 4) มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าเผชิญหน้าสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 5) มีสติ และรอบคอบ และ 3. ด้านปัญญา (ความรู้) มีความรอบรู้ในการแก้ปัญหา คือ 1) คิด วิเคราะห์ในการหาทางแก้ไขปัญหา 2) มีการพัฒนาความรู้ 3) มีความรู้รอบด้าน 4) หมั่นพัฒนาศักยภาพทาง ปัญญาอยู่เสมอ 5) ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาไม่ใช้อารมณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุญาณ ติสสนาโม และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ พุทธจริยธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมคือ ภาวนา 4 ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดชลบุรี มีหลักการคือ 1. กายภาวนา มีใจเป็นกลาง มีความซื่อตรง โปร่งใสจริงใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี 2. ศีลภาวนา มีความอดทนอดกลั้น ยึดมั่นความถูกต้องเป็นธรรม มีน้ำใจใจเย็น สามารถควบคุมอารมณ์ได้แม้จะประสบปัญหา 3. จิตตภาวนา ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์มั่นเพียร มุ่งมั่นในจุดมุ่งหมาย หมั่นใส่ใจดูแลและสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร 4. ปัญญาภาวนา มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล ช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ และยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล

องค์ความรู้ใหม่

โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจะเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยได้นั้น ไม่ได้เกิดจากการรับรู้ข่าวสารเพียงอย่างเดียว แต่ต้องใช้วิถีพุทธบูรณาการ คือการนำศีล สมาธิ และปัญญา มาใช้กลั่นกรองข้อมูล ก่อนที่จะยกระดับความคิดไปสู่การเคารพคุณค่าพื้นฐานของประชาธิปไตย ทั้งเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

โดยการศึกษาแนวคิด และการสัมภาษณ์เชิง ลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา” เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมาและหลักไตรสิกขา ทำให้เกิดเป็นซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมา” สามารถอธิบายและเรียงตามลำดับความสำคัญทางสถิติและคุณภาพของ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจ

ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครราชสีมาและหลักไตรสิกขาตามโมเดลโคราชพุทธวิถีแห่งประชาธิปไตย ดังนี้

การรับรู้ที่เท่าทันทางการเมือง พบว่า ความสามารถของประชาชนในการทำความเข้าใจสถานการณ์ทางการเมืองอย่างถูกต้อง รอบด้าน และไม่ถูกชักจูงโดยง่ายจากข้อมูลเท็จหรือข้อมูลที่มีอคติ การรับรู้ที่เท่าทันเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายช่องทาง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ และสามารถวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นส่วนตัวได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงการเข้าใจสิทธิ เสรีภาพ และบทบาทหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย การรับรู้ที่เท่าทันทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ ไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวลวงหรือการชี้นำทางการเมืองอย่างผิด ๆ และสามารถใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเรื่องการเมืองได้อย่างอิสระและมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

การกลั่นกรองด้วยกระบวนการยุติธรรม พบว่า การใช้หลักเหตุผล กฎหมาย และหลักธรรมมาประกอบการพิจารณาข้อมูลทางการเมือง เพื่อไม่ให้ประชาชนตัดสินใจจากความรู้สึกส่วนตัวหรืออารมณ์เพียงอย่างเดียว กระบวนการนี้ทำให้ประชาชนสามารถพิจารณาข้อมูลเหมือนนักตรวจสอบ คือ มองหาที่มา ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และพิจารณาเจตนาหรืออคติที่อาจซ่อนอยู่ในข่าวสาร การกลั่นกรองอย่างเป็นธรรมยังช่วยให้ประชาชนมองเห็นข้อเท็จจริงที่สมดุล เข้าใจมุมมองต่าง ๆ ในสังคม และลดความขัดแย้งทางความคิด เมื่อประชาชนใช้กระบวนการยุติธรรมในการวิเคราะห์ข่าวสาร จะเกิดความโปร่งใสในการรับรู้ข่าวสาร และช่วยยกระดับคุณภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจเลือกผู้แทน และการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ทำให้การเมืองท้องถิ่นมีความยุติธรรมและน่าเชื่อถือมากขึ้น

อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ พบว่า การที่ประชาชนเข้าใจและยึดถือคุณค่าของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ และภราดรภาพ รวมถึงการยอมรับความแตกต่างของผู้คนในสังคม เมื่อประชาชนมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่มั่นคง จะไม่ถูกชักจูงให้ใช้ความรุนแรงหรือสร้างคามเกลียดชังทางการเมือง แต่จะเคารพกติกา และเคารพความคิดเห็นที่หลากหลาย อุดมการณ์นี้ยังสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยศีลช่วยให้การกระทำสุจริต สมาธิช่วยให้จิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว และปัญญาช่วยให้มองเห็นเหตุผล และผลลัพธ์อย่างรอบด้าน เมื่อประชาชนยึดมั่นอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ การเมืองในสังคมท้องถิ่นจะเข้มแข็ง โปร่งใส และเกิดความร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง นำไปสู่การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สถาปนาเทศบาลนครราชสีมาควรกำหนดให้การพัฒนาการเมืองท้องถิ่นต้องบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยโดยเน้นว่าอำนาจหน้าที่ต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบและคุณธรรม
- 2) ฝ่ายบริหารเทศบาลนครราชสีมาควรช่วยผลักดันนโยบายงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ประชาชนในแต่ละเขตมีอำนาจตัดสินใจโดยตรงในโครงการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- 3) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทศบาลนครราชสีมาควรส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อสร้างความโปร่งใส และคานอำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) เยาวชนและคนรุ่นใหม่ควรสร้างอาสาสมัครภาคประชาชนช่วยคัดกรองและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองบนโลกออนไลน์ เพื่อสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่ออย่างมีสติ
- 2) กำนันและประธานชุมชนควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนฝึกการใช้อำนาจทางตรงผ่านเวทีประชาคมรายเดือน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับการใช้สิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย
- 3) สถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรจัดอบรมผู้นำชุมชนโดยบูรณาการหลักไตรสิกขา เพื่อให้ผู้มีความสำคัญกายวาจาและมีสติในการสื่อสารทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การบูรณาการหลักธรรมผ่านสื่อดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดใจและสร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้กับคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะ
- 2) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การตื่นตัวทางการเมืองหรือความไว้วางใจทางการเมืองระหว่างสังคมเมืองของประชาชนในเทศบาลนครราชสีมา
- 3) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท สุรัสวดี. (2544). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ วี. เจ. พรินต์ติ้ง.
- ธีรยุทธ ชะนิล และอภิญา ฉัตรช่อฟ้า. (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างค่านิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 295-308.

- ประภัสสร ทองยี่นตี. (2558). ประชาธิปไตย: แนวคิดและหลักการเบื้องต้น. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5(3), 11-22.
- ปรีชา เรืองจันทร์. (2560). *การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม Politics, Economy and Society* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปาริชาติ ชุมพงศ์ และคณะ. (2568). การสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(4), 74–87.
- พระภิกษุโณ ตสสนาโม และคณะ. (2565). การประยุกต์พุทธจริยธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 7(1), 134-146.
- พระมหาธนธิป สีสสุโท. (2567). การประยุกต์หลักปัญญาธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(4), 158-170.
- พระมหาบรรณวิทย์ รตนโชโต. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภาและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดลำปาง. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(6), 285-297.
- พระมหาอภิวัชร อภิวัชรโร. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(2), 1-14.
- วิรัช สกกุลพงษ์ และคณะ. (2567). ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามแนวพุทธศาสนาของประชาชนตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(6), 383-395.
- สพรณชนก จรุงจิรพัฒน์. (2557). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามสมาชิกสภาเทศบาลและผู้บริหารเทศบาล มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่เทศบาลนั้นเป็นคู่สัญญา. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(1), 70-71.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร*. สืบค้น 22 มกราคม 2568, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row.

ไกด์วัยเกษียณ: การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล
เพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง
RETIRED GUIDES: DEVELOPING THE POTENTIAL OF COMMUNITY TOURISM
INTERPRETERS THROUGH DIGITAL MEDIA TO INCREASE THE VALUE OF
STORIES FOR CREATIVE TOURISM IN SECONDARY CITIES, ANG THONG
PROVINCE

เมธารัตน์ จันตะนี¹, ภัทราพร จันตะนี^{1*}

Metharat Chantanee¹, Patthraporn Chantanee^{1*}

*Corresponding Author E-mail: patthraporn@aru.ac.th

Received July 23, 2026; Revised September 16, 2026; Accepted September 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. พัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไกด์วัยเกษียณ 3. เพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล และ 4. สร้างเครือข่ายไกด์วัยเกษียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนร่มะสัก รวมจำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการประชุมระดมความคิดเห็น เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล และวิธีการ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงความเข้าใจบริบท

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹ Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการความรู้ ได้คู่มือเรื่องเล่าชุมชนไค้ดวัยเกษียณ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะไค้ดชุมชน ประวัติภูมิหลังชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และเส้นทางท่องเที่ยว 2. การพัฒนาศักยภาพ ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทักษะเป็นนักสื่อความหมาย สามารถถ่ายทอดภูมิหลังและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความน่าสนใจและสร้างสรรค์ 3. การเพิ่มมูลค่าผ่านสื่อดิจิทัล ผู้สูงอายุสามารถนำเสนอเรื่องเล่าและแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนร่วมะสักผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. การสร้างเครือข่าย เกิดการรวมกลุ่มไค้ดวัยเกษียณในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเพื่อร่วมกันนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน ได้แก่ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร สวนเกษตรกร กลุ่มอาชีพตัดชำ วัฒนันทม และโรงเรียนผู้สูงอายุ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: ไค้ดวัยเกษียณ; นักสื่อความหมายชุมชน; สื่อดิจิทัล; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the knowledge management of senior citizens' tourism community storytelling toward creative tourism; 2. To develop the capacity of retired guides as local interpreters; 3. To create value-added community tourism stories through digital media; and 4. To establish a retired guide network to connect senior community tourism to creative tourism in a secondary city context, Ang Thong Province. This study employed qualitative research and Participatory Action Research (PAR) methodologies. The co-researchers consisted of 30 purposefully selected individuals, including community leaders, representatives from public and private sectors, and elderly residents in the Rammasak community. The research instruments comprised structured in-depth interviews, participatory observation, and focus group discussions. Content validity was verified by qualified experts. Data collection employed triangulation across data sources, informants, and methods to establish trustworthiness. Data analysis was conducted using content analysis coupled with contextual understanding synthesis.

The results revealed that: 1. Knowledge Management; A community storytelling handbook for retired guides was developed, covering five dimensions: local guide skills, community background, traditions and culture, local attractions, and travel routes. 2. Capacity Development; Senior participants enhanced their skills as local interpreters, effectively communicating community background and local attractions in an engaging and creative manner. 3. Value Addition via Digital Media; Senior citizens effectively presented

stories and recommended travel routes in the Rammasak community through digital platforms. and 4. Network Building; A retired guide network was established across various community attractions, collaboratively showcasing local identities at destinations including Wat Pho En, the Herbal Community Enterprise, agricultural gardens, the galangal harvesting group, Wat Lanthom, and the Senior Citizen School, successfully forming a concrete creative tourism network.

Keywords: Senior Storytellers; Community Interpreters; Digital Media; Creative Tourism

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก อันเป็นผลจากอัตราการเกิดที่ลดลงและประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564; United Nations, 2020) ประเทศไทยก็เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยมิได้จำกัดอยู่เพียงการจัดสวัสดิการและการดูแลด้านสุขภาพเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมทางสังคม และการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สั่งสมมาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพในการทำงาน และมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวได้ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถนำองค์ความรู้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาถ่ายทอด ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมูลค่า และพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (เอกพล วิงวอน และ วีรพล น้อยคล้าย, 2565)

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมีเป้าหมายในการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การสร้างสังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ตลอดจนการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยเฉพาะหมวดหมู่ที่ 2 “ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน” และหมวดหมู่ที่ 12 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) “ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต” ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถใช้ประสบการณ์และองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาสร้าง

คุณค่าใหม่ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและสร้างมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับประสบการณ์ ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว และการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และมีส่วนร่วมร่วมกับทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และเรื่องเล่าของท้องถิ่น (Richards, 2020; องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.), 2561) ขณะเดียวกันชุมชนสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ที่มีอยู่มาสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่ได้ อย่างไรก็ตาม การนำทรัพยากรและเรื่องเล่าของชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้มีความถูกต้อง น่าสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงและมีองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชน จึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็น “นักสื่อความหมายชุมชน” หรือ “ไกด์วัยเกษียณ” ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจากประสบการณ์ของตนเองได้ (จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และรัชกร คชไกร, 2563) ซึ่งการพัฒนาทักษะนักสื่อความหมายจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Siri & Chantraprayoon, 2017)

จังหวัดอ่างทองเป็นหนึ่งในพื้นที่เมืองรองที่มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน โดยเฉพาะชุมชนตำบลรามะสัก อำเภอบางโพธิ์ทอง ซึ่งมีทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ วัดโพธิ์เอน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร คลองรามะสัก กลุ่มอาชีพตัดข้าว วัดลั่นทม ต้นมะพลับ 100 ปี สวนเกษตรพอเพียง โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลรามะสัก ทรัพยากรดังกล่าวสามารถนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ แต่การนำเสนอคุณค่าของพื้นที่ยังจำเป็นต้องอาศัยการจัดการองค์ความรู้และการพัฒนาทักษะด้านการสื่อความหมายให้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และความทรงจำเกี่ยวกับพื้นที่ ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการสื่อสารในยุคดิจิทัลทำให้การถ่ายทอดเรื่องเล่าชุมชนไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะการบอกเล่าต่อหน้า แต่ควรนำเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมาใช้ในการจัดเก็บ ถ่ายทอด และเผยแพร่เรื่องราวของชุมชน เพื่อขยายการรับรู้และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ

จากบริบทดังกล่าว จึงเกิดประเด็นสำคัญว่า จะพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนให้สามารถทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายหรือไกด์วัยเกษียณได้อย่างไร จะจัดการองค์ความรู้และเรื่องเล่าของชุมชนให้เป็นระบบและสามารถนำไปใช้ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างไร และจะประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายการรับรู้เรื่องเล่าของชุมชนได้อย่างไร รวมทั้งจะสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชน แหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้สามารถร่วมกันขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง “ไคต์วียเกียณ: การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง” จึงมุ่งศึกษาการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชน พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นนักสื่อความหมาย เพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าผ่านสื่อดิจิทัล และสร้างเครือข่ายไคต์วียเกียณ เพื่อเชื่อมโยงทุนทางความรู้และวัฒนธรรมของผู้สูงอายุกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ การสร้างคุณค่าให้แก่เรื่องเล่าท้องถิ่น และการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรองจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไคต์วียเกียณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัลสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง
4. เพื่อสร้างเครือข่ายไคต์วียเกียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนตำบล รำมะสัก อำเภोधุดอง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นเขตการท่องเที่ยวเมืองรอง โดยการคัดเลือกกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิธีดำเนินการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 รูปแบบ คือ 1) แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สอบถาม พูดคุยกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยผู้วิจัยเปิดเวทีระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน และวิเคราะห์ปฏิทินวัฒนธรรมชุมชน และ 3) การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไคต์วียเกียณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง โดยการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล สู่รวมถึงการสร้างเครือข่ายไคต์วียเกียณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุ สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง

จังหวัดอ่างทอง และรวบรวมข้อมูล โดยการนำข้อมูลการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาทำการสังเคราะห์ สรุป และพัฒนางานวิจัย และนำไปเขียนบรรยายเชิงพรรณนา โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย ตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม คือ กลุ่มผู้สูงอายุผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมจะมีประสิทธิภาพเมื่อสามารถสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังให้สามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกันได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulate) โดยเก็บข้อมูลจาก 3 วิธีด้วยกัน คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

3. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Trustworthy) พิจารณาและยืนยันจาก 1) สามารถสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังให้สามารถเรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกันได้ 2) มีแหล่งข้อมูลหลากหลายแหล่งในการศึกษา ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เริ่มจากรูปแบบการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี จากกระบวนการแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และนำเสนอข้อมูลในการสนทนากลุ่มอย่างโปร่งใส ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิด แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อย่างอิสระ ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อนำสู่การวิเคราะห์ แผลผล และเข้าใจความหมายร่วมกัน จนได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุป รวมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการที่เป็นขั้นตอน ระยะเวลาดำเนินการ และระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นขั้นตอน เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอข้อมูลที่ได้ลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เข้าสู่การสนทนากลุ่ม ทุกคนแสดงออกสะท้อนความคิด ความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน จนได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

5. ขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมาย โดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท้องถิ่นของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรองจังหวัดอ่างทอง จากการเปิดเวทีระดมความคิดเห็น สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายไค้ว้ยเกษิณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง จากการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัลสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง จากกระบวนการการจัดการองค์ความรู้สู่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนร่ำมะสัก

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครือข่ายไค้ว้ยเกษิณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง การประชุมระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่มย่อยกับภาคีเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้เข้าร่วมในเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนร่ำมะสัก

ผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และเปิดเวทีระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลบริบทของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมถึงแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชนร่ำมะสัก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จากคำบอกเล่า พบว่า สภาพพื้นที่ของตำบลร่ำมะสักเป็นที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม เนื่องจากลักษณะดินเป็นดินร่วนที่มีความสมบูรณ์ของแร่ธาตุ และมีคลองร่ำมะสัก - สีบัวทอง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำที่สำคัญของชุมชน คลองสายนี้แยกมาจากแม่น้ำน้อยที่จังหวัดสิงห์บุรี ไหลผ่านอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอดมบางนางบัว จังหวัดสุพรรณบุรี และเข้าสู่จังหวัดอ่างทอง ที่ตำบลสีบัวทอง อำเภอแสวงหา ก่อนจะไหลมายังอำเภอโพธิ์ทอง และผ่านตำบลร่ำมะสัก คลองสายสายนี้จึงเรียกขานกันว่า คลองร่ำมะสัก - สีบัวทอง ชื่อตามย่านชุมชนที่ลำนํ้าสายนี้ไหลผ่าน ผู้สูงอายุในท้องถิ่นตำบลร่ำมะสักเล่าว่า ชื่อตำบลร่ำมะสัก เป็นชื่อที่นำมาจากชื่อคลองร่ำมะสักที่ไหลผ่านท้องถิ่นแห่งนี้ ในอดีตคลองสายนี้ถูกใช้เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของย่านนี้ ด้วยเหตุที่เป็นคลองสาขาแยกออกมาจากแม่น้ำน้อยที่จังหวัดสิงห์บุรีทางตอนเหนือของพื้นที่ จึงเป็นคลองที่มีกระแสน้ำไม่รุนแรงเท่ากับในแม่น้ำสายใหญ่

“คลองร่ำมะสัก” จึงมักถูกใช้เป็นเส้นทางเลี่ยงกระแสน้ำที่รุนแรง ในช่วงหน้านํ้าหลาก และด้วยความกว้างของลำคลอง จึงถูกใช้เป็นเส้นทางในการลำเลียงไม้สักจากย่านอุตสาหกรรมไม้ในภาคเหนือลงมายังพื้นที่ภาคกลาง เพื่อใช้ในการสร้างบ้าน สร้างเรือน หรือสถานที่สำคัญ ต่าง ๆ เล่ากันว่า ในช่วงที่มีการลำเลียงไม้สักลงมาตามลำน้ำนั้น ลำคลองจะแน่นขนัดไปด้วยไม้สักที่ผูกมัดต่อเนื่องกันเป็นลำ ๆ แล้วปล่อยไหลล่องลงมาตามกระแสนํ้า ภาพของลำไม้สักที่ผูกโยงกันเป็นแพยาวเหยียด กลายเป็นภาพที่ผู้คนในสมัยก่อนต่างจดจำได้เป็นอย่างดี จึงพากันเรียกลำคลองสายนี้ รวมทั้งย่านที่อยู่อาศัยของผู้คนในแถบนี้ว่า “ลำไม้สัก” จนกลายเป็นชื่อบ้านนามเมือง ที่ผู้คนใช้เรียกขาน

ท้องถิ่นแห่งนี้กันมานับแต่อดีตกาล เมื่อนานวันเข้านามท้องถิ่นที่เรียกขานกันจากปากต่อปาก ก็ผิดเพี้ยนไปจากที่เรียกว่า “ลำไม้สั๊ก” ก็แผลงมาเป็น “รำมะสั๊ก” รวมไปถึงชื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษรของทางราชการ ก็ผิดแผกไปด้วย คือคำว่า “รำ” แทนที่จะใช้ ล.ลิง ก็กลับใช้ ร.เรื่อ และคำว่า “ไม้” ที่ควรจะสะกดด้วยไม้มาลัย ก็กลับใช้ สระอะ ตามสำเนียงเสียงพูด ทำให้ชื่อบ้านนามเมืองจากเดิมที่เรียกขานกันว่าบ้านลำไม้สั๊ก กลายมาเป็นชื่อตำบลรำมะสั๊กอย่างเช่นทุกวันนี้

ตำบลรำมะสั๊กในวันนี้ เป็นท้องถิ่นที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ศึกษาเรียนรู้ด้านการเกษตรกรรม การผลิตสมุนไพร และชมวัฒนธรรมสถานที่สำคัญ โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่ชาวรำมะสั๊กภาคภูมิใจแนะนำให้แวะมาเยี่ยมชมเยือนหลายแห่ง เรียงตามเส้นทางท่องเที่ยวแนะนำ ดังนี้ วัดโพธิ์เอน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร “ป่าสังัด พรหมเมศ” คลองรำมะสั๊ก กลุ่มอาชีพตัดชำโครงการหน้าบ้านหน้ามอ วัดลั่นทม ต้นมะพลับ 100 ปี สวนเกษตรพอเพียง โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลรำมะสั๊ก

2. การพัฒนาศักยภาพนักท่องเที่ยวความหมายไค้ว้ยเกยิณชุมชนท่องเที่ยวของผู้สูงอายุสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า จากการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ได้ผลสรุปในการพัฒนาศักยภาพนักท่องเที่ยวใน 5 ประเด็น ดังนี้

2.1 ด้านทักษะไค้ว้ยชุมชน จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและถอดองค์ความรู้ พบว่า จุดแข็ง คือ ชุมชนมีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุผ่านการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลรำมะสั๊ก กลุ่มผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดเรื่องราวในชุมชนที่ตนเองอาศัยได้ จึงได้มีการส่งเสริมเทคนิควิธีพัฒนาทักษะการเป็นนักสื่อความหมายหรือการเป็นนักเล่าเรื่องชุมชนให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

2.2 ด้านประวัติภูมิหลังชุมชน จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า ชุมชนรำมะสั๊ก ตำบลรำมะสั๊กเป็นท้องถิ่นเล็ก ๆ ที่ห่างไกลจากตัวเมืองอ่างทองแต่กลับเป็นท้องถิ่นที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งดินและน้ำ ท้องถิ่นแห่งนี้เหมาะแก่การทำการเกษตร การเพาะปลูก ทั้งการเกษตรกรรมและการผลิตสมุนไพร อันเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่น

2.3 ด้านประเพณีวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า ชุมชนแห่งนี้แหล่งวัฒนธรรมสถานที่ที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่อื่น

2.4 ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาทิ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เกษตรกรในชุมชน กลุ่มอาชีพตัดชำ วัดลั่นทม โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลรำมะสั๊ก เป็นต้น

2.5 ด้านเส้นทางการท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และถอดองค์ความรู้ พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 11 แหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถนำมากำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการท่องเที่ยวสำหรับ One Day Trip ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างน่าสนใจ นับเป็นเส้นทางการ

ท่องเที่ยวที่สามารถบอกอัตลักษณ์ของชุมชนและมีเสน่ห์ชวนให้นักท่องเที่ยวหลงใหลในธรรมชาติของชุมชนรำมะสัก

3. การเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า จากกระบวนการจัดการองค์ความรู้สู่เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนรำมะสัก โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจตามเส้นทาง ทั้งสิ้น 11 แหล่งท่องเที่ยว และมีการนำเสนอเรื่องเล่าชุมชนรำมะสัก ผ่านการจัดทำคลิปวิดีโอเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนรำมะสัก ดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวตำบลรำมะสัก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

1. วัดโพธิ์เอน
2. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์
3. วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร
4. เลนปั่นจักรยานชมคลองรำมะสัก
5. วัดลั่นทม
6. ต้นมะพลับ 100 ปี
7. สวนเกษตรพอเพียง
8. หน้าบ้านน้ามอง
9. กลุ่มอาชีพตัดชำ
10. โรงเรียนผู้สูงอายุ
11. เทศบาลตำบลรำมะสัก

ภาพที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวตำบลรำมะสัก

4. การสร้างเครือข่ายไกด่วยเกษีณเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนของผู้สูงอายุ สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า มีการประชุมระดมความคิดเห็น การสนทนากลุ่มย่อย กับภาคีเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้เข้าร่วมในเส้นทางท่องเที่ยวรำมะสัก อาทิ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เกษตรกรในชุมชน กลุ่มอาชีพตัดชำ วัดลั่นทม โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลรำมะสัก เพื่อมาร่วมเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชน พบว่า มีการจัดการความรู้ ผ่านคู่มือเรื่องเล่าชุมชนไกด์ วัยเกษียณพาเที่ยวชุมชนร่มะสัก ใน 5 ด้าน ด้านทักษะไกด์ชุมชน ด้านประวัติภูมิหลังชุมชน ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และด้านเส้นทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชน สามารถสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างความรู้ความเข้าใจ และบอกต่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาสัก เตชะชั้นหมาก และคณะ (2564) การจัดการความรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการจัดการของชุมชนมอญบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งสอดคล้องในประเด็น ข้อ 1 การสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการของชุมชนมอญบางขันหมาก โดยสามารถสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการจัดการ 4 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน ได้แก่ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาศักยภาพเพื่อการขับเคลื่อน การท่องเที่ยว นักเล่าเรื่องชุมชน การแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว สินค้าที่ระลึกทางวัฒนธรรม อาหาร พื้นถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดทำสื่อเรียนรู้ และภูมิทัศน์ของชุมชน 3) การส่งเสริมช่องทางการตลาด และ 4) การสื่อสารสร้างการรับรู้

2. การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายโกด๋วัยเกี๊ยณ พบว่า สามารถพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนให้มีศักยภาพการเป็นนักร้องเล่าเรื่องชุมชน: โกด๋วัยเกี๊ยณ ให้มีความน่าสนใจ และสามารถเล่าเรื่องชุมชนได้น่าสนใจและน่าเที่ยวได้จริง ทั้งนี้เนื่องมาจากในชุมชนมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุร่วมทำกิจกรรมในชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จึงนำผู้สูงอายุมาพัฒนาศักยภาพเป็นนักสื่อความหมาย: โกด๋วัยเกี๊ยณทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของญาดา ขอบท่าดี และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560) ได้ทำการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตลาดน้ำท่าศาลาสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ สอดคล้องในประเด็นข้อ 2 การดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนได้โดยการจัดให้มีวอล์กเกอร์และมัคคุเทศก์ภายในชุมชน

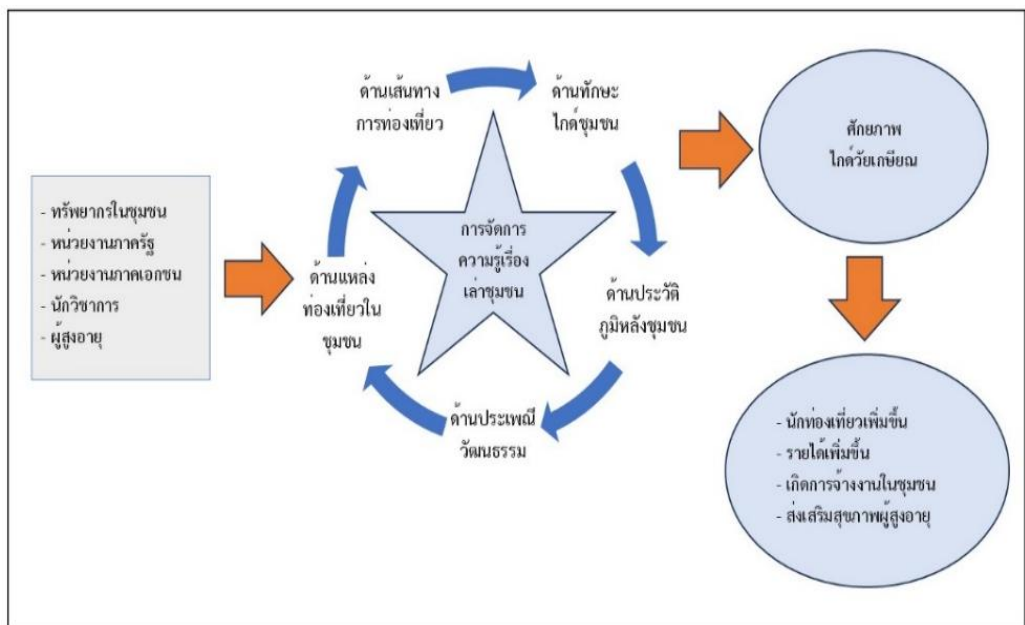
3. การวิจัยการเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าชุมชนท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัล พบว่า มีการนำเสนอเรื่องเล่าชุมชนร่ามะสักผ่านการจัดทำคลิปวิดีโอเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนร่ามะสัก โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจตามเส้นทาง 11 แหล่งท่องเที่ยว เพื่อถ่ายทอดศักยภาพนักสื่อความหมาย: โกด๋วัยเกี๊ยณ ในการเล่าเรื่องชุมชนตามเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนร่ามะสัก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเผยแพร่คลิปวิดีโอผ่านสื่อดิจิทัลทำให้มีผู้สนใจและช่วยส่งเสริมการรับรู้ถึงสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี คุ่มทะยาย และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลโดยใช้เทคนิค “การเล่าเรื่อง” เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก สอดคล้องในประเด็นข้อ 4 การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลโดยวิธีการเล่าเรื่องมีผลทำให้ความสนใจเพิ่มขึ้นสำหรับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล

4. การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ต้องมีภาคีเครือข่ายในชุมชนเข้าร่วมในเส้นทางท่องเที่ยวร่ามะสัก อาทิ วัดโพธิ์เอน วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร เกษตรกรในชุมชน กลุ่มอาชีพตัดข้าว วัดลั่นทม โรงเรียนผู้สูงอายุ และเทศบาลตำบลร่ามะสัก มาร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบความสำเร็จ ชุมชนจะต้องร่วมกันเป็นเจ้าบ้าน และต้องมีทุกหน่วยงานในพื้นที่มาร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ร้านค้า วัด โรงเรียน มาร่วมกันขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชยานันท์หมื่น และคณะ (2563) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา สอดคล้องในประเด็นข้อ 3 การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น โดยใช้แนวทางของคำว่า “บวร” หมายถึง ความร่วมมือ ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ การจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนจะสามารถส่งเสริม นักสื่อความหมายให้เป็นไกด์วัยเกษียณที่มีภูมิความรู้ในชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยได้แบ่งการจัดการความรู้เรื่องเล่าชุมชนเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทักษะไกด์ชุมชน ด้านประวัติภูมิหลังชุมชน ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และด้านเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อทำให้เกิดศักยภาพของไกด์วัยเกษียณ

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัย

จากภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีทรัพยากรในชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน นักวิชาการ และผู้สูงอายุเป็นปัจจัยนำเข้า กระบวนการสำคัญ ได้แก่ การรวบรวม แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาทักษะการสื่อความหมาย และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ผลจากกระบวนการดังกล่าวนำไปสู่ การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และการสร้างรายได้ หรือมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดคุณค่าและความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การใช้ประโยชน์ด้านสังคมและชุมชน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะการเล่าเรื่องให้กับผู้สูงอายุและคนในพื้นที่ เพื่อเป็นไกด์ท้องถิ่นถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งช่วยส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัยและลดภาวะโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุ
2. การใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ยกระดับสินค้าและโปรแกรมท่องเที่ยวเป็น “ชุดแพ็คเกจเล่าเรื่อง” นำเรื่องเล่าชุมชนมาออกแบบเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าชุมชนที่มี QR Code ลิงก์ไปยังคลิปเรื่องเล่า เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและดึงดูดนักท่องเที่ยว
3. การใช้ประโยชน์ด้านนโยบาย ส่งมอบ “คลังข้อมูลดิจิทัลเรื่องเล่าชุมชน” แก่ อบต. และสำนักงานท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อใช้เป็นชุดข้อมูลฐานในการวางแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปีของจังหวัด
4. การใช้ประโยชน์ด้านวิชาการ จัดทำ “คู่มือ/หลักสูตรอบรมการสร้างมูลค่าเพิ่มเรื่องเล่าชุมชนด้วยสื่อดิจิทัล” ถอดองค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัยออกมาเป็นคู่มือปฏิบัติการที่ชุมชนอื่นหรือสถาบันการศึกษาสามารถนำไปใช้เรียนรู้ และขยายผลได้ทันที

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ออกแบบหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือสมัยใหม่เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน” เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำไปใช้ได้จริง
2. จัดกิจกรรมคลินิกการตลาดออนไลน์ ในหัวข้อ “การบริหารจัดการและการสร้างคอนเทนต์บน Facebook Page ชุมชน” เพื่อให้ชุมชนสามารถสื่อสาร และทำการตลาดได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
3. จัดกระบวนการถอดบทเรียนและปฏิบัติการ “การค้นหาและเรียบเรียงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการสื่อความหมาย” เพื่อนำภูมิหลังของชุมชนมาแปลงเป็นวัตถุดิบในการเล่าเรื่องที่ทรงคุณค่า
4. จัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากร และการพูดในหัวข้อ “เทคนิคการเล่าเรื่องและการใช้ภาษาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ” เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับนักสื่อความหมายชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และได้การรับรองจากคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรม (IRB) เลขที่โครงการวิจัย 006/66 ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง

“ไค้ว้ยเกียณ: การพัฒนาศักยภาพนักสื่อความหมายชุมชนผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มมูลค่าเรื่องเล่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตเมืองรอง จังหวัดอ่างทอง” ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545–2565) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กาสิก เตชะชนหมาก และคณะ. (2564). การจัดการความรู้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการของชุมชนมอญบางชนหมาก ตำบลบางชนหมาก อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(3), 15–32.
- ญาดา ขอบท่าดี และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตลาดน้ำท่าคาสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก*, 6(1), 138–149.
- พระชยานันท์ และคณะ. (2563). การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(3), 215–228.
- สาวตรี คุ้มทะยาย และวรวิทย์ ประสิทธิ์ผล. (2565). การสื่อสารแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลโดยใช้เทคนิค “การเล่าเรื่อง” เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรมตำบลหนองแสงอำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(5), 1956–1969.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). *คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.dasta.or.th/th/article/3102>.

- จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และรัชนก คชไกร. (2563). แนวทางเสริมสร้างพหุพลังในการเป็นมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: มุมมองผู้สูงอายุกรณีศึกษาจังหวัด. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 21(3), 473–480.
- เอกพล วิงวอน และวีรพล น้อยคล้าย. (2565). ประวัติศาสตร์ชุมชนกับการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา ชุมชนสามเรือน ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*. 10(2), 69-92.
- Richards, G. (2020). Designing creative places: The role of creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 85, Article 102922.
- Siri, R., & Chantraprayoon, O. S. (2017). Local community participatory learning with a nature interpretation system: A case study in Ban Pong, Sansai district, Chiang Mai, Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(2), 181–185.
- United Nations. (2020). *World population ageing 2019* (ST/ESA/SERA/444). New York: United Nations.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE THE DEMOCRATIC CULTURE OF THE PEOPLE OF NAKHON RATCHASIMA

พระอธิการประเสริฐ ปณฺญาวโร^{1*}, สุมาลี บุญเรือง¹, วชรินทร์ ชาญศิลป์¹, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกา²

Praatikan Prasoe Paññāvaro^{1*}, Sumalee Boonrueang¹, Vacharin Chansilp¹, Sawat Jiratthitikan²

*Corresponding Author E-mail: prasroed.pla@stu.mcu.ac.th

Received July 25, 2026; Revised September 9, 2026; Accepted October 5, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.884 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักอีก 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า 1) เคารพกติกา ยอมรับผลเลือกตั้งและกฎหมาย 2) ความเสมอภาค ทุกเสียงเท่าเทียม ทรัพยากรเป็นธรรม 3) รับผิดชอบต่อสังคม ร่วมสร้างเครือข่ายโปร่งใส 4) รับผิดชอบตนเอง พึ่งพาตนเอง ใช้ข้อมูลบริหารชีวิต 5) เคารพผู้อื่น มีเมตตา รับฟัง 6) เคารพความแตกต่าง เห็นคุณค่าและเรียนรู้จาก ความหลากหลาย 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า การกล่อมเกลางานการเมืองหลักสี่ธรรม 3 ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กระทรวงยุติธรรม

² Ministry of Justice

ประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 42.1 และ 43.4 ตามลำดับ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า 1) ปรียัติสัทธรรม ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และลดการพึ่งพาอุปถัมภ์ 2) ปฏิเวธสัทธรรม สื่อสารอย่างถูกต้อง สร้างสังคมแห่งสันติ 3) ปฏิปัตติสัทธรรม เปลี่ยนพฤติกรรมเน้นศักดิ์ศรีมนุษย์และสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่เข้มแข็ง

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม; วัฒนธรรมทางการเมือง; ประชาธิปไตย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study democratic political culture, 2. To study factors affecting democratic political culture, and 3. To present Buddhadhamma integration for promoting democratic political culture among the people, conducted by the mixed methods research. The quantitative research, data were collected using questionnaires with reliability coefficient of 0.884 from 400 samples people, analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The qualitative research involved in-depth interviews with 18 key informants and focus group discussions with 9 participants.

The research findings revealed that: 1. Democratic political culture was characterized by: 1) respect for rules, acceptance of election results and laws; 2) equality, fairness of all votes and resources; 3) social responsibility, collaborative building of transparent networks; 4) self-responsibility, self-reliance, and using information to manage life; 5) respect for others, compassion, and listening; and 6) respect for differences, valuing and learning from diversity. 2. Factors affecting democratic political culture were found to significantly influence the people's democratic political culture through the indoctrination of Buddhist principles. Statistically significant at the 0.01 and 0.05 levels, collectively predicting 42.1 percent and 43.4 percent of the variance, respectively. 3. Buddhadhamma integration for promoting a democratic political culture was presented, findings were that: 1) Pariyatti Saddharma promoted analytical thinking and reduces

dependence on patronage; 2) Pativedha Saddharma, communicated correctly, creating a peaceful society; and 3) Patipatti Saddharma changed behavior, emphasized human dignity, and built a strong political culture.

Keywords: Buddhadhamma Integration; Political Culture; Democracy

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตยจะมีบทบาทในประเทศไทยมายาวนาน วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังคงจำกัด ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการที่ส่งต่อการเข้าถึงและเข้าใจการเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และประชาชนเป็นผู้ถือครองอำนาจอธิปไตยผ่านการเลือกตั้งผู้แทน การจัดตั้งพรรคการเมืองจำนวนมากสะท้อนถึงความพยายามในการเป็นตัวแทนของประชาชน อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประชาชนโดยเฉพาะพลเมืองไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย เนื่องจากการปกครองได้เน้นที่โครงสร้างอำนาจทางการเมือง มากกว่าการให้อำนาจแก่ประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากคณะปฏิวัติ (สมบัติ อารังญญวงศ์, 2541)

ปัญหาทางสังคมในระบอบประชาธิปไตยไทยยังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับการทุจริต แม้ว่ารัฐบาลและฝ่ายที่มีอำนาจจะดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหารวมถึงการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ แต่ปัญหานี้ก็ยังไม่ได้รับการจัดการอย่างครบถ้วน อีกทั้งฝ่ายที่เข้ามามีอำนาจเองก็มักเผชิญกับข้อสงสัยเรื่องการทุจริต ต้นเหตุหนึ่งที่สำคัญคือความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของประชาชนบางกลุ่มที่ยังไม่สมบูรณ์นัก (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2549)

ในสังคมปัจจุบันค่านิยมของพลเมืองนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเสถียรภาพและความเป็นระเบียบของสถาบันทางการเมืองด้วย ในทำนองเดียวกัน (Richard E. Dawson and Kenneth Prewitt, 1969) การส่งเสริมความเข้าใจในหลักธรรมพุทธจะช่วยให้ประชาชนมีเครื่องมือในการตัดสินใจที่ดีขึ้นและสร้างสรรค์แนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การบูรณาการหลักธรรมพุทธนี้ยังสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น (ณัฐกร วิทิตานนท์, 2557)

จังหวัดนครราชสีมาประสบปัญหาด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีสาเหตุจากหลายปัจจัย อาทิ การขาดความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เพียงพอ และการขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเมือง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องส่งเสริมทั้งด้านการศึกษาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายสนับสนุนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จะช่วยพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น การดำเนินมาตรการเหล่านี้ไม่เพียงแต่เพิ่มความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองเท่านั้น แต่ยังสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชุมชนของตนอย่างแท้จริง แนวคิดการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในจังหวัดนครราชสีมา เป็นแนวทางที่มีศักยภาพ โดยสามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการส่งเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักพุทธธรรมดังกล่าวช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมมากขึ้น อีกทั้งยังลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในสังคม หลักสัทธรรม 3 สามารถนำมาใช้เพื่อสะท้อนและประเมินผลจากการปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง รวมถึงยกระดับบทเรียนและประสบการณ์เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ปฏิเวธจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้และทักษะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการบูรณาการโดยนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาช่วยในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่เป็นธรรมและมีความสามัคคีมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 177,178 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา, 2568)

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตร (Yamane, T., 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรตามเขตเทศบาล 5 แห่งในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลเมืองปากช่อง เทศบาลเมืองสีคิ้ว เทศบาลเมืองปัก และเทศบาลเมืองบัวใหญ่ จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนประชากรของแต่ละพื้นที่ จนได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามที่มีระดับการประเมิน 5 ระดับ (จากต่ำสุดถึงสูงสุด) และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ผลการประเมินพบว่า มีข้อคำถามที่ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.60 และ 0.80 อย่างละ 1 ข้อ ส่วนอีก 47 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 เมื่อดำเนินการทดสอบนำร่อง (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อวัดค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่าแบบสอบถามนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.884

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เทคนิคการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรง รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ดำเนินการโดยผู้วิจัยทั้งในภาคสนามและผ่านระบบออนไลน์ รวมทั้งสิ้น 400 คน แบบสอบถามที่ได้รับคืนมีความสมบูรณ์ครบถ้วน 100% ทั้งหมด ข้อมูลที่ได้ถูกนำเข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อความถูกต้องและเป็นระบบ

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทางการสนทนา ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบอย่างอิสระตามแนวคิดของตนเอง การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ ประสานวันเวลา สถานที่ และเตรียมอุปกรณ์บันทึกข้อมูลและขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตบันทึกเสียง พร้อมทั้งรับรองการเก็บข้อมูลเป็นความลับตามความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล สำหรับการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statics)

ผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ด้านการพหุติกา พลเมืองร่วมรับผิดชอบเลือกตั้งและยึดหลักนิติธรรม 2) ด้านการพหุความเสมอภาค ทุกเสียงมีค่าเท่ากัน พร้อมจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม 3) ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม มีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายรัฐและประชาชนที่โปร่งใส 4) ด้านรับผิดชอบต่อตนเองพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและบริหารชีวิตด้วยข้อมูล 5) ด้านเคารพผู้อื่น สร้างสัมพันธ์ด้วยเมตตาและฟังความเห็นต่าง 6) ด้านการพหุความแตกต่าง มองความหลากหลายเป็นพลังและสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วม ส่วนในเชิงปริมาณ ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.95)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 การกล่อมเกลາทางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

การกล่อมเกลາทางการเมือง	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.526	0.132		19.100**	0.000
ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (ID3)	0.166	0.035	0.285	4.678**	0.000
ด้านการศึกษา (ID2)	0.203	0.038	0.283	5.388**	0.000
ด้านสื่อออนไลน์ (ID4)	0.106	0.036	0.180	2.911**	0.004
ด้านครอบครัว (ID1)	0.088	0.024	0.145	3.697**	0.000

Multiple R = 0.653^d, R = 0.427, R² = 0.421, Std. Error = 0.263

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 คือ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน ด้านการศึกษา ด้านสื่อออนไลน์ และด้านครอบครัว ตามลำดับ แสดงว่าการกล่อมเกลາทางการเมืองสามารถร่วมกันทำนาย ได้ร้อยละ 42.7

ตารางที่ 2 หลักสัทธิธรรม 3 ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

หลักปาปนิกรรม	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.633	0.128		20.584**	0.000
ปรียัติสัทธิธรรม การศึกษาเล่าเรียน (DM 1)	0.400	0.023	0.662	17.538**	0.000
ปฏิวะสัทธิธรรม การเข้าถึงสภาวะธรรม (DM 3)	0.049	0.024	0.076	2.002*	0.046

Multiple R = 0.473^a, R = 0.224, R² = 0.222, Std. Error = 0.264

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสัทธิธรรม 3 ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และ 0.05 คือ ปรียัติสัทธิธรรม การศึกษาเล่าเรียน และปฏิวะสัทธิธรรม การเข้าถึงสภาวะธรรม สามารถร่วมกันทำนาย ได้ร้อยละ 43.4 ส่วนปฏิบัติสัทธิธรรม การปฏิบัติส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาในส่วนของเชิงคุณภาพ

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ปรัชญาธรรม การศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณสมบัติพลเมือง ด้วยการพัฒนาระบบคิดและวิจารณ์ญาณ พร้อมลดการพึ่งพาระบบอุปถัมภ์เพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยที่มั่นคง 2) ปฏิเวธธรรม การเผยแพร่หลักธรรมอย่างถูกต้อง ส่งเสริมการนำหลักธรรมมาเป็นวิถีชีวิต โดยประชาชนเคารพกติกาและสื่อสารความจริง ผู้นำและประชาชนมีบทบาทในการสร้างสันติวัฒนธรรมที่สามารถขยายผลได้อย่างเหมาะสม 3) ปฏิบัติธรรม การปฏิบัติตามหลักธรรมจนเกิดพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการเคารพศักดิ์ศรีมนุษย์และรับผิดชอบต่อจริยธรรม โดยผู้นำเป็นต้นแบบสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งผ่านการดำเนินงานอย่างมีระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนครราชสีมา 1) เคารพกติกาและหลักนิติธรรม 2) ทุกเสียงมีค่าเท่ากันและจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม 3) รับผิดชอบต่อสังคมและร่วมสร้างเครือข่ายโปร่งใส 4) ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองบริหารชีวิตด้วยข้อมูล 5) เคารพผู้อื่นและฟังความเห็นต่าง 6) มองความหลากหลายเป็นพลังและสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วม สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมชาย ชูเมือง (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตย มี 6 ประการ คือ ด้านพัฒนาตนเอง ด้านให้เกียรติผู้อื่น ด้านยอมรับความแตกต่าง ด้านยอมรับเสมอภาค ด้านปฏิบัติตามกฎหมาย และด้านจิตสำนึกร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการกล่อมเกลาคความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามแนวตะเข็บชายแดนจังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคไปความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตามแนวตะเข็บชายแดนจังหวัดเลยมี 3 ประเด็น 1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมือง ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ความเป็นพลเมืองในระดับหนึ่ง เช่นการเรียนร้องต่าง ๆ จากหน่วยงานรัฐถ้าผู้นำชุมชนไม่สนับสนุน ซึ่งจะมีลักษณะลักษณะของวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้า 2) ด้านความคิดความเชื่อ มีลักษณะความเชื่อฟังตามระบบคำสอนเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีแนวความคิดในระบบอุปถัมภ์ ทำให้ขาดสำนึกความเป็นพลเมือง เพราะรัฐไม่สามารถเข้าถึงในระดับจิตวิญญาณของประชาชนในพื้นที่ และ 3) การปฏิบัติตนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองใน

ระบอบประชาธิปไตยของชุมชนตามแนวตะเข็บชายแดนในจังหวัดเลย ปฏิบัติตนภายใต้กฎหมาย ความเป็นพลเมือง มีการปรับเปลี่ยนไปตาม วัน เวลา และสถานการณ์ของสังคม แต่จะยึดถือ หลักจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นหลัก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า การกล่อมเกล่าทางการเมืองหลักสี่ธรรม 3 ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 42.1 และ 43.4 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของกำพล ศรีโท และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของ ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า มีผลลัพธ์ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบ 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) กระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมือง 5 ด้าน เช่น สื่อมวลชน การศึกษา กลุ่มเพื่อน การเมือง และครอบครัว 2) หลักอภิธานิธรรม 6 ด้าน เช่น รักสันติภาพ ความพร้อมเพรียง ปฏิบัติตามกฎหมาย สนับสนุนคนดี ไม่เห็นแก่ตัว และเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรวรรณ ไชยะเขียว และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสถาบันทางการเมือง โดยการกล่อมเกล่าทางการเมืองส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 56.9

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า 1) ปรียัติสัทธรรม ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และลดการพึ่งพาอุปถัมภ์ เพื่อประชาธิปไตย ยั่งยืน 2) ปฏิวะสัทธรรม นำหลักธรรมไปใช้จริงและสื่อสารอย่างถูกต้อง สร้างสังคมแห่งสันติ 3) ปฏิปัตติสัทธรรม เปลี่ยนหลักธรรมเป็นพฤติกรรม เน้นศักดิ์ศรีมนุษย์ ผู้นำเป็นแบบอย่าง สร้าง วัฒนธรรมการเมืองที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา บุณะจินดา (2567) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในคลื่นความเปลี่ยนแปลงใหม่ตามหลักสี่ธรรม” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรเน้นการปรับแนวคิดและสร้างการเรียนรู้ใหม่ โดยตามหลัก สี่ธรรม 3 ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ปรียัติ (ศึกษาเล่าเรียน) ปฏิบัติ (นำความรู้ไปใช้จริง) และ ปฏิวะธ (เกิดความรู้แจ้งอย่างต่อเนื่อง) ทั้งสามส่วนนี้ส่งเสริมให้เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญใน สาขาวิชาต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาฉัตรดนัย วิสารทขโย (ตระกูลคุศรี) และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการฝึกอบรมสามเณรภาคฤดูร้อนตาม

หลักสัทธิธรรม 3 ในวัดพระธรรมกาย” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการฝึกอบรมสามเณรทุกรุ่นตามหลักสัทธิธรรม 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติธรรม เช่น สวดมนต์ ทำสมาธิ การฝึกวินัย เช่น ศึกษาศีล 10 นุ่งห่มจีวรอย่างถูกต้อง, จิตอาสา เช่น เรียนรู้จากต้นแบบจิตอาสา มีส่วนร่วมกับชุมชน และบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ฝึกระเบียบวินัย ทำงานเป็นทีมและมีน้ำใจ เพื่อพัฒนาคุณธรรม ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ใหม่ในการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา” เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน และหลักสัทธิธรรม 3 ซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา” สามารถอธิบายได้ว่า

การศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ที่ตามความเป็นจริง พบว่า การพัฒนาพลเมืองตื่นรู้เริ่มต้นจากบทบาทของครอบครัว สถานศึกษา และสังคม เพื่อน พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากสื่อออนไลน์ การปลูกฝังคุณค่า 6 ด้าน เช่น ความรับผิดชอบ การเคารพผู้อื่น และการยอมรับความแตกต่าง และมีการบูรณาการหลักสัทธรรม 3 ประการ มาเป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืน

การปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จ โดยควรใช้ทั้งครอบครัว สถานศึกษา และสื่อออนไลน์ในการพัฒนาภูมิคุ้มกันทางปัญญา การปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมือง พร้อมด้วยการเคารพสิทธิของผู้อื่น ภายใต้การสนับสนุนของชุมชนและความร่วมมือภายในกรอบกฎหมาย เป็นกลไกนำไปสู่การสร้างสังคมสงบสุขและยุติธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรมแห่งความคิดสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในนครราชสีมา

นำสิ่งที่ได้ศึกษาและปฏิบัติถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง พบว่า การพัฒนาพลเมืองที่เข้มแข็งเริ่มจากกระบวนการเรียนรู้ในครอบครัว โรงเรียน และสื่อออนไลน์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบคิดที่ถูกต้อง ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสนับสนุนความเสมอภาค กระบวนการนี้ก่อให้เกิดปัญญาภายในและตระหนักถึงคุณค่าของสันติวัฒนธรรม รวมทั้งสามารถถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการดังกล่าวมีส่วนช่วยขับเคลื่อนวัฒนธรรมการเมืองไปสู่แนวทางประชาธิปไตยตามหลักพุทธ ส่งเสริมให้ประชาชนมีวินัยและพร้อมร่วมพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานรัฐควรยกระดับการบริการโดยปราศจากอคติและยึดหลักความเท่าเทียมตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองและยอมรับผลการเลือกตั้งโดยสันติวิธี

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะควบคู่กับการใช้หลักธรรม เพื่อสร้างพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและมุ่งเน้นประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นสำคัญ

3. สถานศึกษาและสถาบันการศึกษาทุกระดับควรจัดกิจกรรมทางสังคมที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อฝึกฝนทักษะการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้เยาวชนได้เรียนรู้การใช้เหตุผลและการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มโดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองและตัดสินใจทางการเมืองได้ด้วยปัญญาลดการพึ่งพาหรือตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มอำนาจที่ไม่โปร่งใส

2. หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นควรปฏิบัติงานเพื่อให้บริการประชาชนอย่างเท่าเทียมและให้เกียรติ พร้อมทั้งยอมรับความแตกต่างหลากหลายของบุคคลซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

3. ภาคประชาสังคมและเครือข่ายคนรุ่นใหม่ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการใช้สติปัญญาในการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงสิทธิเสรีภาพและโอกาสที่เท่าเทียมตามกฎหมายโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติและอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตา

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมการกล่อมเกลาทางการเมืองของเยาวชนยุคใหม่ในจังหวัดนครราชสีมา

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กำพล ศรีโท และคณะ. (2567). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(1), 17-32.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2557). *หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์. (2563). กระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองกับความเป็นพลเมืองในจังหวัดเลย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(2), 1-9.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2549). *นักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- พนิดา บุนะจินดา. (2567). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในคลื่นความเปลี่ยนแปลงใหม่ตามหลักสัทธรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(4), 440-451.
- พระมหานัฏรัตนัย วิสารทขโย (ตระกูลคูศรี) และคณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาการฝึกอบรมสามเณรภาคฤดูร้อนตามหลักสัทธรรม 3 ในวัดพระธรรมกาย. *วารสารครุศาสตร์บริหาร*, 11(2), 609-626.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา. (2568). *ประชากรจากการทะเบียน จำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2568*. นครราชสีมา: สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา.
- สมชาย ชูเมือง. (2565). รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดราชบุรี. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 23(2), 41-53.
- สมบัติ อารังธัญญวงศ์. (2541). *ทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัจฉราวรรณ ไชยะเขียว และคณะ. (2565). การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจร เพชรบุรีบริหาร*, 5(2), 119-132.
- Richard E. Dawson, Kenneth Prewitt. (1969). *Political Socialization*. Boston: Little Brown.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม
อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4

AN EVALUATION OF INFRASTRUCTURE MANAGEMENT EFFICIENCY OF MUANG
CHUM SUBDISTRICT MUNICIPALITY AT THA MUANG DISTRICT IN
KANCHANABURI PROVINCE BASED ON THE
FOUR PRINCIPLES OF IDDHIPĀDA

พระวินัย นนทโก (พุลเกษม)^{1*}

Phra Winai Nandako (Phunlkasem)^{1*}

Corresponding Author E-mail: phrawinai87@gmail.com

Received July 15, 2026; Revised September 23, 2026; Accepted September 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3. นำเสนอประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณจำนวน 366 คน เครื่องมือมีความเชื่อมั่น 0.749 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการถดถอยพหุคูณ ส่วนเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูปหรือคน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.03, S.D.=0.56) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ =4.18) รองลงมา คือ วิริยะ ($\bar{X}$ =4.10) จิตตะ ($\bar{X}$ =4.03) และวิมังสา ($\bar{X}$ =3.80) ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College

2. หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านคุณภาพงาน ($R=0.725$) ปริมาณงาน ($R=0.743$) เวลา ($R=0.751$) และค่าใช้จ่าย ($R=0.711$) อยู่ในระดับปานกลาง และ 3. แนวทางส่งเสริมประสิทธิภาพ พบว่า ด้านคุณภาพงาน ควรเน้นความรับผิดชอบต่อความตั้งใจ และมาตรฐานงาน ควบคุมคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์และเมตตา ด้านปริมาณงาน ควรวางแผนงานอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ภาระงาน และจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสม ด้านเวลา ควรกำหนดระยะเวลาชัดเจน แก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว และไม่ปล่อยงานค้าง ด้านค่าใช้จ่าย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็น และจัดทำรายงานความคุ้มค่าอย่างโปร่งใส การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานได้ เป็นรูปธรรมทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณ เวลา และค่าใช้จ่าย

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ; โครงสร้างพื้นฐาน; อิทธิบาท 4; เทศบาลตำบล; การบริหารท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of infrastructure management efficiency of Muang Chum Subdistrict Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province, based on the Four Principles of Iddhipāda; 2. To examine the relationship Iddhipāda and infrastructure management of Muang Chum Sub-District Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province; and 3. To propose guidelines for enhancing the efficiency of infrastructure management of Muang Chum Subdistrict Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province, based on Iddhipāda. The research employed the mixed methods research. The quantitative research collecting data from 366 sample using questionnaires with reliability coefficient of 0.749 and analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis, including the Pearson product-moment correlation coefficient to examine relationships among the variables. The qualitative research, in-depth interviews were conducted with 12 key informants, and the data were analyzed using descriptive content interpretation.

Research Findings were as follows: 1. The overall level of infrastructure management efficiency was high ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.56). Considering each dimension, Chanda satisfaction, had the highest mean ($\bar{X}=4.18$), followed by Viriya, effort ($\bar{X}=4.10$), Citta,

attention ($\bar{X}$ = 4.03), and Vimamsa, investigation ($\bar{X}$ = 3.80). All dimensions were at a high level. 2. The Iddhipadadhamma principles were positively correlated with management efficiency at the 0.01 level of statistical significance. The correlations were moderate in all aspects: work quality (R = .725), work quantity (R = .743), time (R = .751), and cost (R = .711). and 3. Guidelines for enhancing efficiency include: Work quality: Emphasize responsibility, dedication, and standardization, along with moral values such as honesty and compassion. Work quantity: Implement systematic planning, workload analysis, and appropriate personnel allocation. Time: Set clear timelines, solve problems promptly, and avoid delays. Cost: Encourage public participation, listen to community opinions, and ensure transparency through cost-effectiveness reporting. In conclusion, applying the Iddhipada Dhamma principles can concretely enhance infrastructure management efficiency in terms of quality, quantity, time, and cost.

Keywords: Management Efficiency; Infrastructure; Iddhipāda; Sub-District Municipality; Local Administration

บทนำ

โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การเดินทาง และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โครงสร้างพื้นฐานที่ศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567) ได้แก่ ถนนและการคมนาคม ระบบระบายน้ำและการป้องกันน้ำท่วม ระบบน้ำประปาและแหล่งน้ำ ไฟฟ้าสาธารณะและไฟส่องสว่าง การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแฉะ และอาคารหรือสิ่งสาธารณประโยชน์ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความสะดวก ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของประชาชน เทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจปัญหาและความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญ การจัดทำแผนและงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การดำเนินโครงการ การควบคุมและตรวจรับงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้ แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ซึ่งมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าของทรัพยากร และใช้ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) เพื่ออธิบายการบริหารในลักษณะ (Easton, 1965) ปัจจุบันนำเข้า-กระบวนการ-ผลผลิต-ผลลัพธ์-ข้อมูลย้อนกลับ โดยประสิทธิภาพการบริหารงานกำหนดไว้ 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพ หมายถึง งานมีมาตรฐาน แข็งแรง ปลอดภัย และตรงตามความต้องการปริมาณ หมายถึง ความเพียงพอ และครอบคลุมของโครงการหรือบริการ เวลา หมายถึง การดำเนินงานตามแผน และระยะเวลาที่กำหนด และ ต้นทุน หมายถึง การใช้ทรัพยากรและงบประมาณอย่างประหยัด คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด (Peterson E. & Plowman E. G., 1953) ด้านหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยนำ อธิปไตย 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาใช้เป็นแนวทางสนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยพระพุทธเจ้าทรงแสดงอธิปไตยไว้ในพระไตรปิฎกในความสัมพันธ์กับสมาธิ ได้แก่ ฉันทสมาธิ วิริยสมาธิ จิตตสมาธิ และวิมังสาสมาธิ (ที.ปา. 11/306/277) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อธิปไตยจึงมีพื้นฐานเป็นหลักที่ทำให้จิตเกิดความตั้งมั่นและความเพียร เมื่อนำมาประยุกต์กับการบริหารงาน ฉันทะ หมายถึง ความพอใจและเห็นคุณค่าของงาน วิริยะ หมายถึง ความเพียรและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ จดจ่อ และรับผิดชอบต่องาน และ วิมังสา หมายถึง การใช้ปัญญาวิเคราะห์ ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงงาน

การเชื่อมโยงอธิปไตย 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานสามารถอธิบายได้ว่า ฉันทะ สร้างแรงจูงใจในการทำงาน วิริยะ ทำให้เกิดความเพียรในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จิตตะ ทำให้เกิดความเอาใจใส่และติดตามงาน และวิมังสา ทำให้เกิดการตรวจสอบ วิเคราะห์ และปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น อธิปไตย 4 จึงสามารถประยุกต์ในทุกขั้นตอนของการบริหารโครงสร้างพื้นฐาน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินโครงการ การควบคุมติดตาม และการประเมินผล อันนำไปสู่การยกระดับ คุณภาพ ปริมาณ เวลา และต้นทุน ของการบริหารงาน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล ตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักพุทธธรรม เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอธิปไตย 4 และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลัก อธิปไตย 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงาน ตลอดจนเสนอแนวทางการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานมีคุณภาพ คุ้มค่า ทันเวลา และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4
3. เพื่อนำเสนอประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 4,186 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 4,186 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1967) คำนวณได้ 366 คน และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยได้กำหนดหลักการเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 12 รูปหรือคน 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน 3 ผู้บริหารเทศบาลตำบลม่วงชุม 3 คน และ 4 ผู้แทนประชาชน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. นำเสนอร่างแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
8. รวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
4. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี
ศรีโพธิ์ถึงนายอำเภอพนมทวน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 366 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้
โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บโดย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content
Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1. วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำการรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์
แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่า
คำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

2. คำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์
โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การ
อ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง
สังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการ
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง
จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติอนุมาน ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐาน โดย
พิจารณาระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ว่ามีมากน้อย
เพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติ
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยม
ใช้สัญลักษณ์ (r) แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะ

ใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีสัมพันธ์กันในระดับน้อยหรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักพุทธธรรม

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4

(n=366)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ตามหลักอิทธิบาท 4			
1. ฉันทะ มีใจรักในงานที่ทำ	4.18	0.63	มาก
2. วิริยะ มุ่งมั่นทุ่มเทกับงานที่ได้รับมอบหมาย	4.10	0.63	มาก
3. จิตตะ มีสมาธิและจดจ่อกับงานที่ทำอยู่	4.03	0.77	มาก
4. วิมังสา ทบทวนในงานที่ทำและพัฒนาต่อยอด	3.80	0.75	มาก
ภาพรวม	4.03	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ฉันทะ มีใจรักในงานที่ทำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.63) รองลงมา วิริยะ มุ่งมั่นทุ่มเทกับงานที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.63) ถัดมา จิตตะ มีสมาธิและจดจ่อกับงานที่ทำอยู่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.77) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ 3 วิมังสา ทบทวนในงานที่ทำและพัฒนาต่อยอด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

(n=366)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม				
	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยภาพรวม	1. ด้านคุณภาพของงาน	2. ด้านปริมาณงาน	3. ด้านเวลา	4. ด้านค่าใช้จ่าย
หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม	.847**	.725**	.743**	.751**	.711**
1. ฉันทะ	.544**	.524**	.505**	.437**	.421**
2. วิริยะ	.750**	.645**	.672**	.639**	.642**
3. จิตตะ	.744**	.610**	.623**	.694**	.626**
4. วิมังสา	.769**	.652**	.689**	.734**	.685**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R = .847^{**}$)

หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านคุณภาพของงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($r = .725^{**}$)

หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านปริมาณงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($r = .743^{**}$)

หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านเวลา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($r = .751^{**}$)

หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านค่าใช้จ่าย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($r = .711^{**}$)

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณภาพของงาน คือ ความรับผิดชอบและความตั้งใจ เทคนิคที่ได้มาตรฐานคุณภาพงานสะท้อนถึงความตั้งใจ การทำงานด้วยเมตตาและความซื่อสัตย์ ทำให้งานเสร็จตรงเวลาและมีมาตรฐาน ด้านปริมาณงาน คือ การควบคุมงาน งานมีจำนวนมากแต่สามารถบริหารได้ด้วยการวางแผนและสติ การวิเคราะห์ปริมาณงานและทรัพยากร การแบ่งงานให้เหมาะสมตามจำนวนบุคลากร ปริมาณงานเหมาะสมในด้านการให้บริการพื้นฐาน ด้านเวลา คือ การแก้ไขปัญหาได้ตรงเวลา การทำงานตามกำหนดเวลา ไม่ล่าช้า ไม่ปล่อยให้ปัญหาค้างคาเป็นเวลานาน การจัดเก็บขยะมีการกำหนดรอบเวลาแน่นอน ทำให้ประชาชนรู้สึกมั่นใจ และด้านค่าใช้จ่าย คือ การมีส่วนร่วมรับฟังชาวบ้าน โครงการที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน รับฟังความเห็นก่อนเสนอขอเงินลงรายละเอียดค่าใช้จ่ายให้ชาวบ้านเข้าใจ การทำรายงานความคุ้มค่าของวัสดุ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสันติ เป้นอำ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการสรรหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมมีการกำหนดเกณฑ์ในการสรรหาบุคลากรที่ชัดเจน เป็นธรรม โดยการสรรหาบุคลากรทั้งภายในและภายนอก เพื่อสรรหาผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ว่าง ขั้นตอนในการสรรหา บุคลากร กรมจะมีเกณฑ์มาตรฐานในการคัดเลือกบุคลากรโดยวิธีการคัดเลือกจากการสอบข้อเขียน และสอบสัมภาษณ์ผู้สมัครที่เหมาะสมกับความต้องการในตำแหน่งที่เปิดรับ โดยมีการใช้ระบบคุณธรรมในการคัดเลือก กรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีการวางแผนนโยบายด้านการพัฒนาบุคลากรโดยกำหนดตัวชี้วัดรายบุคคลในการพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติงาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($r = .847^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผดุง วรรณทอง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านฉันทะ มีความจำเป็นและสำคัญต่อการบริหารองค์กรเอกชน เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้บุคลากรเกิดและมีความพอใจในหน้าที่รับผิดชอบ และปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถของตนเองรัก และพอใจที่จะได้รับพัฒนาตนเอง เพื่อนำความรู้มาใช้ในหน้าที่ที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ กระตือรือร้นพร้อมที่จะให้มีการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมที่จะพัฒนางาน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 อภิปรายได้ว่า 1. ด้านคุณภาพของงาน 2. ด้านปริมาณงาน 3. ด้านเวลา 4. ด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณิสันท์ พลเคน (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์เรื่องแผนการพัฒนาชุมชน ขาดการส่งเสริม และพัฒนาความรู้ในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน ระบบส่งน้ำเพื่อการเกษตรยังไม่เพียงพอและทั่วถึงแก่ประชาชน ประชาชนขาดความเข้าใจในแผนการพัฒนา ขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันขององค์การบริหารส่วนตำบล ขาดการส่งเสริมการการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ และกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น ควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับประชาชน ควรแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาระบบส่งน้ำเพื่อการเกษตรให้ทั่วถึง โดยก่อสร้างทางระบายน้ำ และระบบส่งน้ำเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ทั่วถึงแก่ประชาชนในพื้นที่ ควรมีการบำรุงรักษาอยู่เป็นประจำ ให้สามารถใช้งานได้ ควรมีระบบกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาชุมชนแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นปัจจุบันให้ประชาชนได้รับทราบอยู่เสมอ และควรมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 แสดงให้เห็นว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย อธิบายได้ว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถสรุปได้ ดังนี้

หลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร ประกอบด้วย

1. ฉันทะ หมายถึง การมีใจรักและมีความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมาย บุคลากรมีความตั้งใจที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชน และมุ่งมั่นดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
2. วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายามและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน บุคลากรมีความอดทน รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชน ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง และพยายามแก้ไข

อุปสรรคให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย 3. จิตตะ หมายถึง การเอาใจใส่ จดจ่อ และมีสมาธิกับงานที่ได้รับผิดชอบ บุคลากรให้ความสำคัญกับรายละเอียดของโครงการ ตรวจสอบการดำเนินงาน และปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร 4. วิมังสา หมายถึง การพิจารณา ไตร่ตรอง ตรวจสอบ และนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงพัฒนา โดยมีการประเมินคุณภาพ วิเคราะห์ ข้อมูลและความต้องการของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนและบุคลากรมีส่วนร่วม ในการเสนอแนะทางพัฒนา

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน เป็นผลที่เกิดจากการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหาร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณภาพของงาน การดำเนินงานมีคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานมีความแข็งแรง ทนทาน ตรงตามความต้องการของประชาชน และมีการตรวจสอบ คุณภาพอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านปริมาณงาน เทศบาลสามารถดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานได้ตาม แผนและตามความจำเป็นของพื้นที่ สามารถบริหารจัดการปริมาณงานที่มีจำนวนมากได้อย่างเหมาะสม 3. ด้านเวลา การดำเนินโครงการเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด สามารถแก้ไขปัญหาเร่งด่วนได้รวดเร็ว และลดความล่าช้าในการดำเนินงาน 4. ด้านค่าใช้จ่าย มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเหมาะสม ประหยัด และคุ้มค่า

สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลม่วงชุม โดยฉันทะช่วยสร้างแรงจูงใจและความตั้งใจในการ ปฏิบัติงาน วิริยะช่วยเสริมสร้างความเพียรและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน จิตตะช่วยให้บุคลากร มีความเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อการกิจ และวิมังสาช่วยให้เกิดการตรวจสอบ วิเคราะห์ และปรับปรุง การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 4 มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน จึงส่งผลต่อ คุณภาพ ของงาน ปริมาณงาน ระยะเวลา และค่าใช้จ่าย และนำไปสู่การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดทำระบบการตรวจสอบและประเมินผลโครงการโครงสร้างพื้นฐานอย่างสม่ำเสมอ โดยเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เพื่อลดการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กร

2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ ไปจนถึงการติดตามผลโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

3. ควรจัดอบรมพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ทั้งด้านการบริหารจัดการ และหลักธรรม เพื่อสร้างผู้นำที่มีปัญญา รอบคอบ กล้าตัดสินใจด้วยความถูกต้อง และมีจิตใจเมตตาต่อประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดเวทีประชุมประชาคมอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักสัมมาวาจา เปิดพื้นที่ให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาที่แท้จริงในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

2. ควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง ตามหลักสัจจะและความรับผิดชอบจัดทำรายงานความคืบหน้าของโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่เผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้

3. ควรอบรมเจ้าหน้าที่และบุคลากรเทศบาลตามหลักพุทธธรรมด้านความซื่อสัตย์ และการไม่เบียดเบียน ส่งเสริมการปฏิบัติงานโดยเน้นคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานตามหลักพุทธธรรมระหว่างเทศบาลหลายแห่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบที่ชัดเจนและสามารถนำไปพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับกว้างได้

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงลึกในมุมมองของประชาชนต่อการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม เพื่อสะท้อนมิติที่ลึกกว่าการประเมินเชิงปริมาณ

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานหมุนเวียน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2567). *แบบประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ด้านการบริการสาธารณะ*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก <https://dlatest.dla.go.th/land/tempEbook.do>
- คณิสันท์ พลเคน. (2566). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ผดุง วรรณทอง. (2561). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กรเอกชนในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 99–110.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สันติ แป้นอ่ำ. (2564). *ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). *รายงานการพัฒนาระบบราชการไทยประจำปี พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
- Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2015). *The new public service: Serving, not steering* (4th ed.). New York: Routledge.
- Easton, D. (1965). *A systems analysis of political life*. New York: John Wiley & Sons.
- Kim, S. (2018). Public service motivation, organizational social capital, and knowledge sharing in the Korean public sector. *Public Performance & Management Review*, 41(1), 130–151.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น
ของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR PROMOTING PEOPLE'S LOCAL POLITICAL
PARTICIPATION AT DONYANANG SUB-DISTRICT OF
PHACHI DISTRICT IN AYUTHAYA PROVINCE

พระมหาสุภกัณห์ มหพพล (ท่งบุญ)^{1*}, สุมาลี บุญเรือง², สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล³
Pramaha Supakin Mahabbalo (Thungboon)^{1*}, Sumalee Boonrueang², Sawat Jirathitikan³

*Corresponding Author E-mail: supakin19283@gmail.com

Received September 10, 2026; Revised September 24, 2026; Accepted September 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยปทัฏฐะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น การวิจัยใช้รูปแบบผสมผสานวิธีกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ 344 คน ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคนวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

¹ วัดตะโก อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

¹ Wat Tako, Phachi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, Thailand

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

³ Department of Corrections

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง 2. หลักอภิปไตยมีความสัมพันธ์เชิงบวกและร่วมทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($R=.884$, $R^2=.782$) แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์หลักอภิปไตยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และ 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมใช้หลักอภิปไตย 3 ได้แก่ 1) อัตตาทิปปไตย ส่งเสริมประชาชนให้ตระหนักในสิทธิ หน้าที่ และรู้เท่าทันสื่อ 2) โลกาธิปปไตย ส่งเสริมการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เปิดโอกาสแสดงความคิดเห็น และสร้างความโปร่งใส และ 3) อัมมาธิปปไตย ส่งเสริมการยึดมั่นในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และธรรมาภิบาล นอกจากนี้ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพสะท้อนแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านการบูรณาการร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และสถาบันสงฆ์ เพื่อขับเคลื่อนการตื่นรู้ทางการเมืองบนฐานคุณธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ระดับท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of local political participation among people in Don Yanang Sub-District of Phachi District in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; 2. To examine the relationship between the Adhipateyya principles and local political participation; and 3. To propose the application of Buddhadharma to promote local political participation, conducted by the mixed methods research. The quantitative samples consisted of 344 local residents. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 10 key informants, and the data were analyzed using descriptive content interpretation

Findings were as follows: 1. The overall level of local political participation among the residents was at a moderate level; 2. The Adhipateyya principles had a statistically significant positive relationship with and predictive power over local political participation at the .01 level ($R=.884$, $R^2=.782$), indicating that applying these principles significantly enhanced the efficiency of political participation; and 3. The application of Buddhadharma integrated the Three Adhipateyya Principles: Attadhipateyya, Self-sovereignty, promoted

awareness of individual rights, duties, and media literacy; Lokadhipateyya, World-sovereignty, encouraged public benefit orientation, civic dialogue, and transparency; and Dhammadhipateyya, Dhamma-sovereignty, fostered adherence to morality, honesty, and good governance. Additionally, qualitative findings suggested an integrative framework involving local government authorities, community leaders, and the Buddhist monastic institution to drive value-based political consciousness sustainably.

Keywords: Buddhist Principles; Political Participation; Local Level

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้เกิดความมั่นคง ซึ่งรากฐานความเข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้จริงต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การส่งเสริมให้พลเมืองเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนการเลือกตั้ง และการบริหารราชการจึงเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างระบบการเมืองให้มีเสถียรภาพ และนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระนาบท้องถิ่นอันเป็นพื้นที่ฐานรากที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมโดยตรง เนื่องจากมีความใกล้ชิดและผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนมากที่สุด (บุศรา โพธิสุข, 2559)

ทว่าในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนในระดับฐานรากกลับมีบทบาทหรือส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองในสัดส่วนที่น้อยมาก มักจำกัดอยู่เพียงแค่การออกไปใช้สิทธิกากบาทเลือกตั้งตามวาระเท่านั้น แต่เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเลือกตั้งแล้ว ช่องทางที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในมิติอื่น ๆ กลับลดน้อยถอยลงอย่างเห็นได้ชัด ข้อจำกัดเหล่านี้นำมาซึ่งภาวะขาดพลังขับเคลื่อน ขาดความร่วมมือร่วมใจ และส่งผลให้ประชาชนเกิดความเฉื่อยชาทางการเมือง อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความล้มเหลว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคงฤทธิ์ กุลวงศ์ (2561) และพระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณ (ประเสริฐไทย) (2564) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านการติดตามตรวจสอบ และการตื่นรู้ทางการเมือง จากข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลดอนหญ้านาง อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครอบคลุมพื้นที่ 10 หมู่บ้าน มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2566 คิดเป็นร้อยละ 81.15 ของผู้มีสิทธิทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) แม้ตัวเลขการออกไปใช้สิทธิจะอยู่ในเกณฑ์สูง แต่การมีส่วนร่วมในมิติการแสดงความคิดเห็นและการตรวจสอบกลับอยู่ในระดับปานกลาง

เนื่องจากบริบทพื้นที่มีลักษณะของประชากรแฝงไหลเวียนเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก (องค์การบริหารส่วนตำบลดอนหญ้านาง, 2566)

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองควบคู่กับหลักพุทธธรรม โดยแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมุ่งเน้นกระบวนการที่ประชาชนมีบทบาทรับรู้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย (บุศรา โพธิสุข, 2559) ขณะเดียวกัน ในทางพระพุทธศาสนาได้เสนอ "หลักอริยปทัช 3" เป็นกรอบในการดำเนินชีวิต และการปกครอง ได้แก่ อัตตธิปไตย การยึดถือตนเองเป็นใหญ่ โดยใช้เหตุผลและปัญญาไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลภายนอก โลกธิปไตย การยึดถือโลกเป็นใหญ่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและรับฟังเสียงของสังคม และ ัมมมาธิปไตย การยึดถือความถูกต้อง คุณธรรม และความสุจริตเป็นใหญ่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548) (ธรรมจักร, 2550) การประยุกต์หลักอริยปทัช 3 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างปัญญาและศีลธรรมทางการเมืองให้แก่ประชาชน

กล่าวโดยสรุป จากสภาพปัญหาการเพิกเฉยทางการเมืองและการตกอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดจากการขาดหลักธรรมยึดเหนี่ยว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประยุกต์หลักอริยปทัช 3 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีคำถามการวิจัยว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับใด หลักอริยปทัชมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร และจะประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างไร โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะเสนอแนวทางแก่ผู้บริหารท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการบรรเทาปัญหาความเพิกเฉยทางการเมือง ส่งเสริมความโปร่งใส และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีคุณภาพในระดับท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยปทัชกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในตำบล ดอนหญ้านาง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2,415 คน (องค์การบริหารส่วนตำบล ดอนหญ้านาง, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไปในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 344 คน จากการคำนวณหา จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 รูปหรือคน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 1. กลุ่ม นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. กลุ่ม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน 4. กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น จำนวน 2 คน และ 5. กลุ่มผู้นำ ชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.980 และนำไปทดลองใช้ (Try Out) หาความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่า สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.782

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โครงสร้างคำถาม และ ภาษาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง จำนวน 344 ชุด ได้แบบสอบถามสมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 344 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 10 รูป หรือคน ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยใช้วิธีบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบบริบท สังเคราะห์ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอในรูปแบบความเรียงประกอบตาราง

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติตามระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนใน ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	2.98	0.67	ปานกลาง
2. ด้านการแสดงความคิดเห็น	2.96	0.66	ปานกลาง
3. ด้านการตัดสินใจและการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	2.93	0.66	ปานกลาง
4. ด้านการติดตามตรวจสอบ	2.82	0.61	ปานกลาง
รวม	2.92	0.39	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง รองลงมาคือ ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการตัดสินใจและการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการติดตามตรวจสอบ ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 หลักอภิปไตยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลักอภิปไตย	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. อัตตธิปไตย การปรารถนเองเป็นใหญ่	3.14	0.67	ปานกลาง
2. โลกาธิปไตย การปรารถโลกเป็นใหญ่	2.88	0.65	ปานกลาง
3. ธัมมาธิปไตย การปรารถธรรมเป็นใหญ่	2.91	0.63	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.97	0.45	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับการปฏิบัติตามหลักอภิปไตยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านอัตตธิปไตย การปรารถนเองเป็นใหญ่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านธัมมาธิปไตย การปรารถธรรมเป็นใหญ่ มีค่าเฉลี่ยปานกลาง และด้านโลกาธิปไตย การปรารถโลกเป็นใหญ่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของหลักอริปไตยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น

ตัวแปรอิสระ (หลักอริปไตย)	B	Beta(β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.512	-	5.020	.000
1. อัตตาธิปไตย การปรารถนาตนเองเป็นใหญ่	.385	.442	8.556	.000**
2. อัมมาธิปไตย การปรารถนาโลกเป็นใหญ่	.274	.310	5.708	.000**
3. โลกาธิปไตย การปรารถนาธรรมเป็นใหญ่	.182	.205	4.439	.000**

หมายเหตุ : $R=.884, R^2=.782, F=402.152, p<.01$

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอริปไตยทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้ร้อยละ 78.2 ($R^2=.782$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านอัตตาธิปไตยมีอิทธิพลส่งผลมากที่สุด ($\beta=.442$) รองลงมา คือ ด้านอัมมาธิปไตย ($\beta=.310$) และด้านโลกาธิปไตย ($\beta=.205$) ตามลำดับ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน พบว่าการประยุกต์หลักอริปไตย 3 มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการติดตามข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจเลือกตั้ง และการติดตามตรวจสอบ สรุปลักษณะพบได้ดังนี้

1) ด้านอัตตาธิปไตย ผู้นำท้องถิ่นและชุมชนควรส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักรู้ในสิทธิหน้าที่และบทบาทของตนเอง มีอิสระทางความคิด และใช้วิจารณญาณตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนักวิชาการและผู้บริหารท้องถิ่นที่ระบุว่า “การสร้าง ความเข้มแข็งทางการเมืองต้องเริ่มจากการทำให้ประชาชนตื่นรู้ มีเอกราชทางความคิด ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์หรือการซื้อสิทธิขายเสียง”

2) ด้านโลกาธิปไตย ผู้นำควรปลูกฝังจิตสำนึกการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนหมู่มาก และเปิดพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนร่วมติดตามตรวจสอบความโปร่งใส ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ได้เสนอแนะว่า “อบต. และชุมชนควร

ร่วมกันจัดเวทีประชาคมเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ถกเถียงปัญหาอย่างมีเหตุผล และร่วมกันตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น”

3) ด้านธรรมาธิปไตย ส่งเสริมให้ทั้งประชาชนและนักการเมืองท้องถิ่นยึดถือความถูกต้อง ชอบธรรม คุณธรรม และหลักธรรมาภิบาลเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจและการบริหารงาน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนาได้นัยว่า “การเมืองท้องถิ่นจะยั่งยืนได้ ต้องใช้อธิปไตยที่ยึดธรรมะเป็นใหญ่ เพื่อให้การใช้อำนาจและการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นไปเพื่อความยุติธรรม และประโยชน์สุขของคนในตำบลตอนหล้าอย่างแท้จริง”

การประยุกต์หลักอธิปไตยทั้ง 3 ด้านอย่างบูรณาการ จึงช่วยเปลี่ยนผ่านประชาชนจากการมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา ไปสู่การเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ โปร่งใส และมีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลตอนหล้า อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยจัดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคงฤทธิ กุลวงศ์ (2561) ที่พบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการติดตามรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในตำบลตอนหล้ามีความเอาใจใส่ และคอยติดตามข้อมูลข่าวสารด้านนโยบาย และสถานการณ์การเมืองท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี เอี่ยมพิทักษ์สกุล (2567) ที่พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในมิติด้านการเกาะติดข่าวสาร การเลือกตั้ง ในทางกลับกัน ด้านการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนยังคงเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก และช่องทางการตรวจสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณ (ประเสริฐไทย) (2564) ที่พบว่า กระบวนการตรวจสอบโดยภาคประชาชนในระดับท้องถิ่นยังคงมีอุปสรรค จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ และเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลตอนหล้า อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า หลักอธิปไตยทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ได้ร้อยละ 78.2 ($R^2 = .782, p < .01$) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก

(ที.ปา. 11/228/229) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่อธิบายว่าหลักอภิปไตย 3 เป็นสภาวะการถือเอาสิ่งที่เป็นใหญ่เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางด้านตามคำสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) พบว่า 1) ด้านอัตตาทิปไตย มีอิทธิพลส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด (Beta = .442) สะท้อนว่าการส่งเสริมให้ประชาชนมีเอกราชทางความคิด มีสติปัญญา รู้เท่าทันสื่อ และตัดสินใจด้วยเหตุผลส่วนตนโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุภานุวิริยคุณ (2546) และงานวิจัยของเวรวิ จรรยา (2568) ที่พบว่าหลักอัตตาทิปไตยมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการยกระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

2) ด้านธัมมาทิปไตย มีอิทธิพลส่งผลในลำดับรองลงมา (Beta = .310) สะท้อนว่าประชาชนที่ยึดถือความถูกต้อง ขอบธรรม คุณธรรม และหลักนิติธรรมเป็นศูนย์กลาง ย่อมส่งผลให้เกิดการตัดสินใจทางการเมืองที่มุ่งเน้นประโยชน์สุขของส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2548) และงานวิจัยของพระบัณฑิต จันทปญโญ (2568) ที่ระบุว่าหลักธัมมาทิปไตยเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างโปร่งใส

3) ด้านโลกาทิปไตย มีอิทธิพลส่งผลเป็นอันดับสาม (Beta = .205) สะท้อนว่าการเปิดรับฟังเสียงส่วนใหญ่ การเคารพมติมหาชน และการคำนึงถึงกระแสความต้องการของสังคม ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) (2550) และงานวิจัยของพระครูวินัยธรธวัช สุวฑฒ (2564) ที่พบว่า โลกาทิปไตยเป็นปัจจัยหนุนเสริมการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายในท้องถิ่น

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยสะท้อนว่า การนำหลักอภิปไตย 3 มาปรับใช้สามารถแปรเปลี่ยนไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยผสานการตื่นรู้ส่วนบุคคล (อัตตาทิปไตย) การเคารพมติประชาคม (โลกาทิปไตย) และการยึดมั่นในความถูกต้อง (ธัมมาทิปไตย) เข้าด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2553) รวมถึงงานวิจัยของวันชัย สังข์ประเสริฐ (2568) และพระมหาสุธินันท์ สุทธินนโท (2568) ที่ชี้ชัดว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมช่วยยกระดับความเข้มแข็งทางการเมืองของชุมชนเปลี่ยนประชาชนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งแบบเฉื่อยชา ไปสู่พลเมืองที่มีส่วนร่วมอย่างทรงพลัง โปร่งใส และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การนำหลักอริปไตย 3 ประการ มาปรับใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ย่อมช่วยให้ประชาชนในระดับฐานรากเกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างถูกต้อง สามารถใช้วิจารณญาณตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล มีความตื่นตัวในการเฝ้าระวังและตรวจสอบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาและโปร่งใส ซึ่งกลไกเหล่านี้จะส่งผลให้ระบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินไปด้วยความมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเปรียบเสมือนฟันเฟืองสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมศาสตร์และพุทธศาสตร์ นำมาประมวลเป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรียกว่า “A-L-D Model” (An Application of Attadhipateyya, Lokadhipateyya, and Dhammadhipateyya Model) ซึ่งเป็นโมเดลเชิงประยุกต์ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้จริง ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการประยุกต์หลักอริปไตยเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น (A-L-D Model)

จากภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ใหม่ (A-L-D Model) มีฐานคิดจากการบูรณาการขยายผลระหว่าง “ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง” (Political Participation Theory) ในมิติการติดตามข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจเลือกตั้ง และการติดตามตรวจสอบ เข้ากับ “หลักอภิปไตย 3” เพื่อเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมทางการเมืองจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งแบบเฉื่อยชา (Passive Citizen) ไปสู่พลเมืองตื่นรู้ และทรงพลัง (Active Citizen) มีรายละเอียดโครงสร้างองค์ประกอบ ดังนี้

1. อัตตอธิปไตย (Attadhipateyya: Self-oriented) : เป็นฐานรากในการส่งเสริมศักยภาพทางปัญญาและการพึ่งพาตนเองทางการเมือง มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีอิสระ และการติดตามข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างเอกราชทางความคิดที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์หรือผลประโยชน์เฉพาะหน้า

2. โลกาธิปไตย (Lokadhipateyya: Public Opinion-oriented) : เป็นกลไกเชื่อมโยงมิติทางสังคมและการเคารพมติมหาชน มุ่งเน้นการช่วยติดตามตรวจสอบความโปร่งใสของภาครัฐ การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และการเปิดรับฟังเสียงส่วนใหญ่ในเวทีประชาคม เพื่อสร้างการยอมรับ และร่วมรับผิดชอบต่อท้องถิ่น

3. ธัมมาธิปไตย (Dhammadhipateyya: Dharma-oriented) : เป็นแกนนำทางด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาลทางการเมือง มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นธรรม การติดตามข่าวสารและนโยบายบนพื้นฐานของความถูกต้อง และการแสดงความคิดเห็นอย่างสุจริต ซึ่งทำหน้าที่เป็นเข็มทิศกำกับไม่ให้อำนาจและการมีส่วนร่วมเบี่ยงเบนไปในทางที่ผิดศีลธรรม

สรุปภาพรวมบทความการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนให้ยั่งยืน ต้องอาศัยการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างและจิตสำนึกผ่านหลักอภิปไตย 3 (A-L-D Model) โดยผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ครบทั้ง 3 ประการ คือ (1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดแข็งด้านการติดตามข่าวสาร แต่ยังขาดพลังด้านการติดตามตรวจสอบ (2) หลักอภิปไตยทั้ง 3 ด้าน ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 78.2 ($R^2 = .782, p < .01$) โดยมีอัตตอธิปไตยส่งผลสูงสุด รองลงมา คือ ธัมมาธิปไตย และโลกาธิปไตยตามลำดับ และ (3) การประยุกต์ A-L-D Model ช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองที่สมดุลระหว่างปัญญาส่วนบุคคล จิตสำนึกสาธารณะ และความถูกต้อง ยกระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาธารณะ และจัดทำช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่หลากหลายให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ควรยกระดับนโยบายรณรงค์การไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้เชิงคุณธรรม (ธัมมาธิปไตย) มากกว่าการรณรงค์เชิงรูปแบบเพียงอย่างเดียว
3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ควรกำหนดกลไกการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายโดยภาคประชาชนเข้าไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และผู้นำชุมชนควรจัดทำสารสนเทศข่าวย่อสรุปผลการประชุม และโครงการพัฒนาท้องถิ่นผ่านหอกระจายข่าวและสื่อสังคมออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ
2. ผู้นำชุมชนร่วมกับสถาบันสงฆ์ควรจัด “เวทีเสวนาพุทธธรรมกับการเมืองท้องถิ่น” เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ถกเถียงและแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานของเหตุผล
3. ชุมชนควรร่วมกันแต่งตั้ง “คณะทำงานประชาชนเพื่อติดตามโครงการท้องถิ่น” เข้าร่วมสังเกตการณ์การนับคะแนนเลือกตั้งและการตรวจรับงานโครงการต่าง ๆ ในตำบลตอนหัวานาง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยของประชาชนระดับท้องถิ่น
2. ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองระดับท้องถิ่นต่อประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์และผู้นำชุมชนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามแนวพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- คงฤทธิ กุลวงศ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), 109-125.
- ธรรมจักร. (2550). *พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย): หลักการสร้างอธิปไตย*. สืบค้น 29 กันยายน 2567, จาก <http://www.dhammadjak.net/dhamma/dhamma08.php>.
- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *พัฒนเศรษฐสาร*, 12(1), 151-164.
- พระครูวินัยธรธัชสิทธิ์ สุขขโธ (สุขพานิช). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2553). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. สืบค้น 23 กันยายน 2569, จาก <https://shorturl.asia/2eKOC>
- พระบัณฑิต จันทปญโญ (อินทรสมบัติ). (2568). *การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). *รัฐศาสตร์และจริยธรรมนักการเมืองแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). (2546). *รัฐศาสตร์เชิงพุทธ และบทวิเคราะห์ทักษิณมิลล์*. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคอาร์ตพริ้นติ้ง จำกัด.
- พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาณ (ประเสริฐไทย). (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสุธินันท์ สุทธินนโท (เพ็งสีดา). (2568). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็ง
ทางการเมืองของชุมชนปรกอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- มนตรี เอี่ยมพิทักษ์สกุล. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจของประชาชน
ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นในตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
(สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรวดี จรรย์ยา. (2568). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้บริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย สังข์ประเสริฐ. (2568). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
ประชาชนในอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). รายงานสถิติข้อมูลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหาร
ส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา (2566-2570). สืบค้น 23 กันยายน 2569, จาก
<https://www.ect.go.th/th/ayutthaya/main>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลดอนหญ้านาง. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น (2566-2570). สืบค้น 25
กันยายน 2569, จาก [https://donyanang.go.th/public/list/data/de
tail/id/1861/menu/1196/page/1/catid/2](https://donyanang.go.th/public/list/data/detail/id/1861/menu/1196/page/1/catid/2).
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

NEW GENERATION SUSTAINABILITY: กระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการพัฒนาสังคม สู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง

NEW GENERATION SUSTAINABILITY: THE PROCESS OF CREATING A NEW GENERATION FOR SOCIAL DEVELOPMENT TOWARDS SUSTAINABLE PEACE IN LAMPANG PROVINCE

พระมหานพดล สุวรรณเมธี (มีคำเหลือง)¹, สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์^{1*}, ปาณิสรา เทพรักษ์¹

Phramaha Noppadol Suwannamedhi (Meekhamlueang)¹, Somchan Sripraschayanon^{1*}, Panisara Theprak¹

*Corresponding Author: Email: sartsirin@gmail.com

Received August 8, 2026; Revised September 14, 2026; Accepted September 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัย และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมยุคปัจจุบันในจังหวัดลำปาง 2. พัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ในจังหวัดลำปาง 3. ขับเคลื่อนกลไกการสร้างคนรุ่นใหม่ตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ 40 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ 25 คน ด้วยการวิเคราะห์กระบวนการและกลไกเชิงปฏิบัติการ

ผลการศึกษวิจัย พบว่า 1. พฤติกรรมและปัจจัยการใช้ชีวิต ได้แก่ 1.1) พฤติกรรม และความสัมพันธยุคดิจิทัลเน้นพึ่งตนเอง 1.2) ปัจจัยที่มีผลต่อชีวิตเกิดจากแรงกดดันทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และมลพิษสิ่งแวดล้อม 1.3) มุมมองและทัศนคติการใช้คนรุ่นใหม่ต้องปรับตัว 2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ 2.1) ปัจจัยการพัฒนาเรียนรู้ที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชน ปัจจัยภายนอกชุมชน และปัจจัยเชิงบูรณาการ 2.2) กระบวนการออกแบบการเรียนรู้เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา การมีส่วนร่วม การออกแบบ การวางแผนและปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล 2.3) กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้เริ่มจากการเตรียมความพร้อม ร่วมสร้างวิสัยทัศน์ ออกแบบกิจกรรม ทดลองปฏิบัติ ประเมินผล

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist college

2.4) สถานการณ์เชิงพื้นที่ ได้แก่ จุดแข็ง คือ ทูทางสังคม จุดอ่อน คือ ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ ขาดแคลนทุน กิจกรรมกระจุกตัว ขาดความต่อเนื่อง โอกาส คือ นโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียน แรงงานคืนถิ่น พร้อมทักษะ อุปสรรค คือ กระแสบริโภคนิยม ภาระหนี้สิน การสนับสนุน และเทคโนโลยี 3. กลไกการขับเคลื่อนคนรุ่นใหม่ตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ 3.1) กลไกทูทางสังคมและสายสัมพันธ์ข้ามวัย 3.2) กลไกนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์และสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ 3.3) กลไกเครือข่ายคนคืนถิ่นและภาคีเชิงยุทธศาสตร์ 3.4) การบูรณาการหลักภวนาบำเพ็ญคนรุ่นใหม่ให้เคารพธรรมชาติ (กาย), รักษาดีกาไม่เผาป่า (ศีล), ฝึกความอดทนลดความใจร้อน (จิต), และใช้ปัญญาผสานเทคโนโลยีกับภูมิปัญญา (ปัญญา) **คำสำคัญ:** คนรุ่นใหม่; การพัฒนาสังคม; ความยั่งยืน; สังคมสันติสุข.

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study lifestyle behaviors and factors of the new generation in contemporary society within Lampang Province; 2. To develop learning processes tailored to the new generation in Lampang Province; and 3. To drive mechanisms for cultivating the new generation to foster sustainable social development toward peace in Lampang Province. This was the qualitative research study based on documentary research, interviews with 40 key informants and 25 operational informants, analyzed using operational process and mechanism analysis.

The results of study were found that: 1. Behavioral and Lifestyle Factors as, 1.1) Digital-era behaviors and relationships centered on self-reliance; 1.2) Life-impacting factors driven by economic pressures, technology, and environmental pollution; 1.3) Perspectives and attitudes of the younger generation on the need to adapt 2. Learning Process Development as, 2.1) Learning development factors driven by internal community factors, external community factors and integrated factors; 2.2) Learning design process starting from problem condition analysis, participation, design, planning and implementation, through to monitoring and evaluation; 2.3) Learning development process starting from preparation, co-creating a vision, designing activities, piloting, and evaluating; 2.4) Spatial context as Strengths were social capitals; Weaknesses were economic disparity, lack of capital, clustered activities, and lack of continuity; Opportunities were circular economy policies

and returning workforce with skills; Threats were consumerism trends, debt burden, support-related limitations, and technology. 3. The Mechanism for driving the new generation base on Buddhism Principles as, 3.1) Social capital and intergenerational bonding mechanisms; 3.2) Organic agricultural innovation and bio-environmental mechanisms; 3.3) Returnee networks and strategic partnership mechanisms; 3.4) Integration of Bhavana principles to nurture the younger generation are respect nature (Kāya); adhering to rules and avoiding forest burning (Sīla); cultivating patience and reducing impulsiveness (Citta); applying wisdom to integrate technology with local knowledge (Pannā).

Keywords: New Generation; Social Development; Sustainable; Peaceful Society

บทนำ

สภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีวิวัฒนาการตามธรรมชาติมาตั้งแต่โลกอุบัติขึ้น แต่ในช่วงเวลารอบศตวรรษที่ผ่านมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่อาศัยทรัพยากรธรรมชาติดำรงชีพตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายทั้งการอุปโภค และบริโภค เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นย่อมทำให้ทรัพยากรลดน้อยลง เกิดการเก็บกักตุน หวงแหน เห็นแก่ตัว และไม่เอื้อเพื่อให้เพื่อนมนุษย์ เพราะกังวลว่าตนจะไม่พอใช้จนเกิดการแย่งชิงทรัพยากร แม้ความจริงมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และอาศัยธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการ อีกทั้งยังเป็นสิ่งช่วยสร้างความร่มเย็นทางจิตใจ อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์และตกอยู่ภายใต้การควบคุมของธรรมชาติ โดยมนุษย์ต้องปรับพฤติกรรมให้เข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทางกลับกัน มนุษย์ก็เป็นปัจจัยหลักในการทำลายธรรมชาติที่ส่งผลสะท้อนกลับมาสู่มนุษย์ในฐานะผู้พึ่งพาอาศัยธรรมชาติเช่นกัน (ชาคริต แก้วทันคำ, 2561)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากการกระทำของมนุษย์เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมถึงการเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกเผาผลาญ สิ้นเปลือง เกิดปัญหาหามลภาวะจากการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ยุคการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจที่โรงงานได้ปล่อยของเสียที่เป็นมลภาวะออกมาสู่สิ่งแวดล้อมตั้งแต่กระบวนการผลิต การอุปโภค บริโภค และการทิ้งของที่ใช้แล้ว (จิราภรณ์ คชเสนี, 2552) การขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเป็นมูลเหตุ

ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาล โดยเฉพาะสังคมยุคใหม่ที่มุ่งเน้นการใช้ชีวิตตามกระแสสังคมดิจิทัล ขาดการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และใช้ชีวิตบนความสะดวกสบาย ละเลยต่อบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับทัศนคติของคนยุคใหม่มองทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นเพียงสิ่งของที่คอยตอบสนองความต้องการเท่านั้น จนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลกระทบเป็นวิกฤติการณ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมแก่ประชาคมโลกในปัจจุบัน

แม้สถานการณ์ปัจจุบันสังคมกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เกิดจากพฤติกรรมกรรมการแข่งขันทรัพยากรทางธรรมชาติของมนุษย์ก็ตาม ตลอดถึงระบบเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมและบริการที่ได้ขับเคลื่อนข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่การทำงานที่ซ้ำซาก จนเกิดการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อให้มนุษย์สามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาตามความถนัดของตน (Bernie Trilling and Charles Fadel, 2009) ซึ่งทำให้มนุษย์จะต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ตนเองพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่กระนั้นมนุษย์กลับขาดการตระหนักคุณค่าอันแท้จริงจากการใช้ทรัพยากร เกิดความเห็นประโยชน์ส่วนตัว ขาดความตระหนัก รู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม เหตุผลนี้ การสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาสังคมสู่สันติสุขจึงมีความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมมนุษย์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคนยุคใหม่จะต้องตระหนักคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากตัวเองแล้วขยายวงกว้างไปสู่ชุมชนและสังคม เรียนรู้วิธีการจัดการและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จากการบูรณาการความรู้ช่วยดัดแปลงทรัพยากรที่ไม่เกิดประโยชน์มาเป็นผลิตภัณฑ์หรือเครื่องใช้ในครัวเรือนหรือชุมชน (Recycle) รู้แนวทางการปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เหมาะสมสำหรับรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ค่านิยม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้คนรุ่นใหม่กำลังเผชิญกับสถานะความท้าทายทั้งในระดับบุคคล สังคม และเศรษฐกิจท้องถิ่น แม้จังหวัดลำปางจะมีรากฐานทางวัฒนธรรม และสังคมที่สงบ แต่ต้องเสี่ยงกับการเกิดช่องว่างระหว่างวัย การย้ายถิ่นฐาน และขาดโอกาสเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนภาวะความเครียดและความขัดแย้งทางความคิดในสังคมยุคปัจจุบัน ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้การตั้งศักยภาพของคนรุ่นใหม่ยังไม่เป็นรูปธรรม โดยที่ผ่านมาการพัฒนาที่เน้นหนักเพียงการพัฒนาทักษะเฉพาะด้านหรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และแนวคิดความยั่งยืนจะมุ่งเน้นมิติด้านสิ่งแวดล้อมหรือเศรษฐกิจ ชุมชนลุ่มแม่น้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ก่อตัวจากการผลักดันให้ชุมชนใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดำเนินชีวิตตามทฤษฎีเศรษฐกิจ

พอเพียง และผลักดันให้เกิดพื้นที่สีเขียว โดยสร้างสรรค์กิจกรรมต่อการสร้างระบบความสมดุลของ นิเวศวิทยาชุมชนและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งในพื้นที่ชุมชนได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เชื่อมโยง เรื่องราวทางด้านความเชื่อ จารีต ประเพณี และรังสรรค์เป็นวัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่น

ด้วยปัจจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “New Generation Sustainability: กระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการพัฒนาสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง” เพื่อนำเสนอ การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ ผ่านการบ่มเพาะทัศนคติ พฤติกรรม และปัญญาที่ประสานรากฐานพุทธ ธรรมเข้ากับบริบทโลกร่วมสมัย โดยการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมอันจะนำไปสู่กระบวนการสร้างคน รุ่นใหม่ที่ตระหนักคุณค่า การสร้างจิตสำนึกคนยุคใหม่ให้หันมาสนใจวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ให้ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ สังคมและธรรมชาติอย่างมีสติ รู้จักประเพณีปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและ ประเทศชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม และปัจจัยการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมยุคปัจจุบันในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ในจังหวัดลำปาง
3. เพื่อขับเคลื่อนกลไกการสร้างคนรุ่นใหม่ตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสังคมสู่สันติสุข อย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสำรวจความเห็น การสนทนา และการปฏิบัติการ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงออก 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล สำคัญในเชิงคุณภาพจากความเห็นประชาชน คนรุ่นใหม่ ผู้นำชุมชน และนักวิชาการเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้ชีวิตของคนยุคใหม่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ใหม่ จำนวน 40 คน และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ชุมชนลุ่มน้ำจางหรือกลุ่มฮักกรีน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 25 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการปฏิบัติการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือ สอดคล้องกับปัจจัยและพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมยุคปัจจุบันในจังหวัดลำปาง
- 2) คัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง
- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสำรวจความคิดเห็น ปัจจัย และพฤติกรรม การใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมยุคปัจจุบันในจังหวัดลำปาง เพื่อนำมาสู่พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่
- 4) การสรุปองค์ความรู้จากการลงพื้นที่ และการประมวลภาพนิ่ง
- 5) การเผยแพร่บทความวิจัย และจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล ด้วความ และสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลมาสู่การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อก่อกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการกิจกรรมที่ เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัย และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ในสังคมยุคปัจจุบันในจังหวัดลำปาง วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ในจังหวัดลำปางกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถ ประมวลและสรุปสาระสำคัญได้เป็น 3 อย่าง ดังนี้ 1) พฤติกรรมในยุคดิจิทัล คนรุ่นใหม่มีความเป็น ปัจเจก พึ่งตนเอง และต้องการความรวดเร็ว ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัยและอาจเพิ่มความเครียด จากโลกออนไลน์ 2) ปัจจัยกีดตันต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ ค่าครองชีพและหนี้สิน การพึ่งพาเทคโนโลยี และปัญหา PM 2.5 รวมถึงสังคมสูงวัยและการย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนลดลง จึงจำเป็นต้องพัฒนาสถาบันทางสังคมให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยและเยียวยาทางอารมณ์ 3) การปรับตัวและ สร้างภูมิคุ้มกันดิจิทัล คนรุ่นใหม่ใช้ AI และแพลตฟอร์มออนไลน์สร้างรายได้ ใช้สติในการบริโภคข้อมูล

และมุ่งสร้างสมดุลชีวิต พร้อมร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างอาชีพและดึงคนรุ่นใหม่กลับมาพัฒนาบ้านเกิดอย่างยั่งยืน

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ในจังหวัดลำปาง โดยการใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยมีองค์ประกอบอยู่ 4 อย่าง คือ 1) ปัจจัยชุมชน แบ่งเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ชุมชนเข้มแข็ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายทางสังคม และการแบ่งบทบาทระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ PM 2.5 ภัยแล้ง เทคโนโลยี การย้ายถิ่นกลับ และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย และปัจจัยบูรณาการที่เชื่อมเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และนวัตกรรมข้ามวัย 2) กระบวนการออกแบบการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์บริบทและปัญหา สร้างวิสัยทัศน์ร่วม ออกแบบระบบและกลไก วางแผนและปฏิบัติ และติดตามประเมินผลร่วมกับกลุ่มฮักกรีน/กลุ่มฮักน้ำจาง ผู้นำชุมชน กลุ่มปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย และได้กิจกรรม 2 อย่าง คือ 1) กิจกรรมการสร้างนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์และการจัดการสิ่งแวดล้อมฐานชีวภาพ 2) กิจกรรมนวัตกรรมพลังงานสะอาดและการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเรียนร่วมกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เกิดการเรียน โดยใช้ภูมิวัฒนธรรมและความทันสมัยเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและวิถีการเกษตรในชุมชน 3) กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยี ผ่านการเตรียมแกนนำ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม ออกแบบกิจกรรม ทดลองปฏิบัติจริง และประเมินผลถอดบทเรียน เช่น เกษตรอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และพลังงานแสงอาทิตย์ 4) การวิเคราะห์สถานการณ์เชิงพื้นที่ (SWOT) จุดแข็ง คือ ทุนทางสังคม เครือญาติ ทรัพยากรท้องถิ่น และการสนับสนุนจาก อบท. จุดอ่อน คือ ข้อจำกัดด้านทุน เทคโนโลยี และความต่อเนื่อง โอกาส คือ นโยบาย BCG การคืนถิ่นของแรงงาน และเทคโนโลยีดิจิทัล และอุปสรรค คือ บริโณคนิยม หนี้สิน ความผันผวนของทุนวิจัย และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

3. การขับเคลื่อนกลไกการสร้างคนรุ่นใหม่ตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง โดยการใช้ภูมิวัฒนธรรม นวัตกรรมสมัยใหม่ และหลักท้าวนา 4 เพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุขและยั่งยืน โดยมีกลไก 4 อย่าง ได้แก่ 1) ทุนทางสังคมและสายสัมพันธ์ ข้ามวัย ใช้เครือญาติและพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน เชื่อมคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ถ่ายทอดภูมิปัญญาควบคู่ทักษะดิจิทัล และสร้างอาชีพ 2) นวัตกรรมเกษตรอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนปัญหาการเผา และ PM 2.5 เป็นโอกาสด้วยปุ๋ยชีวภาพ แหนแดง และพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อลดต้นทุน สร้างรายได้ และฟื้นฟูระบบนิเวศ 3) เครือข่ายคนคืนถิ่นและภาคีเชิงยุทธศาสตร์ นำทักษะดิจิทัล การตลาด และความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาผลิตภัณฑ์และอาชีพชุมชน โดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) และภาคีต่าง ๆ

4) หลักภวนาสู่สันติสุข พัฒนาคนรุ่นใหม่ผ่าน กายภวนา ศีลภวนา จิตภวนา และปัญญาภวนา เพื่อแสดงความเคารพต่อธรรมชาติ มีวินัย อดทน รู้เท่าทัน และผสมเทคโนโลยีกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างสมดุล

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมและปัจจัยการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งคนรุ่นใหม่มีความเป็นปัจเจก รักอิสระ และพึ่งตนเอง และมีพฤติกรรมแบบ Digital-First เน้นความรวดเร็ว แต่กลับมีความอดทนลดลง ประกอบกับแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสื่อออนไลน์ที่ก่อให้เกิดสภาวะความเครียด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ สุทธิพรโสภาส และกฤตสุขชิน พลเสน (2564) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุขมีผลต่อพฤติกรรมคนยุคใหม่ การบรรเทาความกดดันจำเป็นต้องอาศัยหลักพุทธธรรม เพื่อช่วยพัฒนาให้คนรุ่นใหม่มีสติ และปัญญาสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพราะสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันกำลังเผชิญแรงกดดันจากค่าครองชีพ หนี้สิน เทคโนโลยี และปัญหา PM 2.5 รวมถึงสังคมสูงวัยและการย้ายถิ่น ส่งผลให้ทุนทางสังคมและความสัมพันธ์ทางเครือญาติลดลง ปัจจัยนี้ทำให้สถาบันศาสนา และกิจกรรมจิตอาสาต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์และการเรียนรู้ แก่ชุมชน นอกจากนี้ คนรุ่นใหม่จะต้องปรับมุมมองและทัศนคติ โดยการนำความรู้และทักษะทางด้าน AI และแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้สร้างรายได้ ทั้งนี้ต้องใช้สติพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลด้วยความระมัดระวัง ตั้งตนอยู่บนความพอดี พึ่งพาตนเอง และใช้ทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ จงงามวิไล (2563) ที่มองว่าคนรุ่นใหม่มีความเป็นอิสระทางความคิด ไม่ยึดติดกับกรอบเดิม และพัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อสร้างสรรค์งานและเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่คนรุ่นใหม่ให้สามารถเปลี่ยนแรงกดดันเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ สร้างอาชีพในท้องถิ่น และมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืน

2. การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ในจังหวัดลำปาง พบว่า เกิดจากปัจจัยชุมชนที่มีต่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงปัจจัยภายในชุมชน เช่น ความเข้มแข็งของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรชีวภาพ เครือข่ายทางสังคม และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัญหา PM 2.5 ภัยแล้ง เทคโนโลยี การคืนถิ่นของแรงงาน และการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาเพื่อนำมาสู่การบูรณาการระหว่างปัจจัยทั้งสองเข้าด้วยกันผ่านกิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้เทคโนโลยีสร้างนวัตกรรมเพื่อเกิดความร่วมมือร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร (นวะ แก้ว) และพระอธิการเฉลย ฉนทโก (อัมพ์) (2563) ที่เสนอว่าการสร้างคนรุ่นใหม่ควรปลูกฝังวินัย จิตอาสา ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความร่วมมือจากครอบครัว ศาสนา และสถาบันการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพชีวิต โดยจำเป็นจะต้องออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมและวิเคราะห์บริบท การสร้างการมีส่วนร่วมและวิสัยทัศน์ร่วม การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติจริง และการประเมินผลและถอดบทเรียน โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพและการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ พร้อมเชื่อมโยงปราชญ์ท้องถิ่นกับคนรุ่นใหม่อย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติกาญจน์ หาญกุล (2558) ที่เสนอว่า การสร้างคนรุ่นใหม่ควรมีเป้าหมายชัดเจน เนื้อหาเหมาะสม และมีพื้นที่ให้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติร่วมกัน

จากการพัฒนาการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ พบว่า จุดแข็งและโอกาส ได้แก่ ทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มฮักน้ำจาง นโยบาย BCG ของภาครัฐ การคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่ และการเข้าถึงความรู้ดิจิทัล ขณะที่ข้อจำกัด ได้แก่ ความแตกต่างทางเศรษฐกิจของชุมชน การขาดแคลนทุน อุปกรณ์ ภาระหนี้สิน กระแสบริโภคนิยม และความไม่ต่อเนื่อง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อคุณค่าของคนรุ่นใหม่ ทั้งด้านอาชีพ สุขภาวะ และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม จะช่วยสร้างความผูกพันต่อท้องถิ่นและกระตุ้นคนรุ่นใหม่ให้นำทักษะดิจิทัลมาพัฒนาบ้านเกิด สอดคล้องกับงานวิจัยของชมพูนุท บุญประเสริฐ (2555) ที่พบว่า ความผูกพันของคนรุ่นใหม่เกิดจากผลลัพธ์ที่เกิดจากกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3. การขับเคลื่อนกลไกการสร้างคนรุ่นใหม่ตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง พบว่า เกิดจากการบูรณาการทุนภูมิวัฒนธรรม นวัตกรรมสมัยใหม่ และหลักกาวนา เพื่อสร้างระบบนิเวศการพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่เชื่อมโยงมิติทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ ซึ่งถือเป็นกลไกทุนทางสังคมและสายสัมพันธ์ข้ามวัย จากการเรียนรู้ร่วมกัน ลดภาวะสมองไหล สร้างความมั่นคงทางใจ และเชื่อมภูมิปัญญาของผู้สูงอายุกับทักษะดิจิทัลของคนรุ่นใหม่ จนความสมดุลแห่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสาวิตรี ไทระเชื่อนพันธ์ และคณะ (2557) ที่พบว่าการพัฒนาสังคมของท้องถิ่นควรอาศัยการมีส่วนร่วมด้านสังคม วัฒนธรรม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการศึกษา ควบคู่กับจิตอาสาและการเป็นพลเมืองดี ซึ่งเป็นกลไกทางสังคมที่สามารถเชื่อมโยงความผูกพันของคนในชุมชนให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเกษตรกรรมที่จะต้องสร้างกลไกนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อบรรเทาปัญหาการเผา และลดฝุ่นละออง PM 2.5 โดยอาศัยภูมิปัญญาทางการเกษตรและเทคโนโลยีด้านพลังงานสะอาด เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพด้วยແພ່ແຕງ และพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ลดการพึ่งพาสารเคมี และสร้างรายได้จากผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์และใช้พลังงานสะอาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรร มนทิราภา (2564) ที่เสนอการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ การแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณธรรม และการพึ่งพาอาศัยกันและกันในชุมชน

นอกจากนั้น กลไกด้านเครือข่ายคนคืนถิ่นและยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการกลับคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่ก็นำทักษะด้านดิจิทัล ความรู้ด้านการตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์และสื่อชุมชน เพื่อทำงาน

ร่วมกับ อบท. และสถาบันการศึกษา ส่งผลให้เกิดผู้นำรุ่นใหม่ เกิดพื้นที่ปลอดภัย และโอกาสทางอาชีพ ในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ สงกลาง และศิวัช ศรีโกคางกุล (2563) ที่เน้นการสร้าง ความร่วมมือระหว่างองค์กรกับชุมชนบนฐานผลประโยชน์ร่วม การมีส่วนร่วม และการสร้างอาชีพเพื่อ ยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งกลไกข้างต้นเกิดจากการนำหลักภูวนามาช่วยในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เกิด ความพร้อมถึงพร้อมทั้งทางด้านกาย ศีล จิต และปัญญา จนเกิดความเคารพต่อธรรมชาติ มีระเบียบ วินัย เกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม พิจารณาไตร่ตรองด้วยความมีเหตุและผล รู้เท่าทันสื่อ และเทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างสมดุล สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิระชัย เมตตาคีโร และคณะ (2566) ที่พบว่า การพัฒนาเยาวชนควรบูรณาการปัจจัยภายนอกที่ดี เช่น คำแนะนำจากผู้รู้ หรือปราชญ์ชุมชน กับปัจจัยภายใน ได้แก่ โยนิโสมนสิการและการฝึกสติ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

New Generation Sustainability: กระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการพัฒนาสังคมสู่สันติสุข อย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางสังคมจากการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย โดยการศึกษาสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ดังโมเดลรูปภาพนี้

ภาพที่ 1 การสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการพัฒนาสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง

ที่มา: พระมหานพดล สุวณฺณเมธี (มีคำเหลือ) และคณะ

จากภาพที่ 1 พบว่า การสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการพัฒนาสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดลำปาง เป็นกระบวนการบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่าง คน เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและสายสัมพันธ์ข้ามวัยเป็นฐาน ควบคู่กับเทคโนโลยีดิจิทัลและพลังงานสะอาด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. สถานการณ์ และการปรับตัวของคนรุ่นใหม่ โดยคนรุ่นใหม่เผชิญแรงกดดันจากวิถีชีวิตดิจิทัล ปัญหาเศรษฐกิจ ค่าครองชีพ และ PM 2.5 รวมถึงสังคมสูงวัย ความห่างเหินระหว่างวัย และความเปราะบางทางจิตใจ จึงจำเป็นต้องพัฒนาภูมิคุ้มกันดิจิทัลใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ และนำ AI กับแพลตฟอร์มออนไลน์มาสร้างอาชีพและรายได้บนฐานการพึ่งพาตนเอง ควบคู่กับการรักษาสมดุลระหว่างความทันสมัยและอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2. กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนอยู่ 5 อย่าง ได้แก่ วิเคราะห์บริบท สร้างวิสัยทัศน์ร่วม ออกแบบระบบ ปฏิบัติจริง และประเมินผล โดยมีนวัตกรรมสำคัญ 2 ด้าน คือ นวัตกรรมข้ามรุ่น ที่เชื่อมภูมิปัญญาผู้สูงอายุกับทักษะดิจิทัลของคนรุ่นใหม่ และนวัตกรรมชุมชนที่ยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ปุ๋ยชีวภาพ แหนแดง และระบบพลังงานแสงอาทิตย์

3. กลไกการสร้างคนรุ่นใหม่ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย (1) วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ข้ามวัย เพื่อสร้างความผูกพัน ลดความโดดเดี่ยว และสืบสานภูมิปัญญา (2) นวัตกรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อหยุดการเผา ลด PM2.5 ลดต้นทุน และส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน และ (3) เครือข่ายคนคืนถิ่น เพื่อใช้ทักษะดิจิทัลพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างอาชีพ และเชื่อมโยงการสนับสนุนจากท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุป กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การสร้าง “นวัตกรรมชุมชน” ที่สามารถใช้เทคโนโลยีควบคู่กับภูมิวัฒนธรรม สร้างรายได้ ดูแลสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรม และเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจ ทั้งนี้ การบูรณาการหลักภาวา 4 กับการเรียนรู้สมัยใหม่และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายจะช่วยให้คนรุ่นใหม่มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และปัญญา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และนำชุมชนไปสู่ สันติสุขและความยั่งยืน ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนรุ่นใหม่แบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ และการถ่ายทอดภูมิวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมกัน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่ให้มีคุณค่าในภูมิวัฒนธรรมตนเอง
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานในระดับท้องถิ่นควรส่งเสริม และสนับสนุน กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาสังคมสู่ สร้างความสัมพันธ์ภาพอันดีงามแก่ทุกช่วงวัย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย อีกทั้งเป็นอีกกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับทุกช่วงวัยในชุมชนจนกลายเป็นชุมชนต้นแบบต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กิจกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานทรัพยากรในชุมชน และการสร้างรายได้สำหรับคนรุ่นใหม่ โดยอาศัยความรู้ของภาคีเครือข่ายช่วยเพิ่มทักษะการสร้างรายได้ที่เหมาะสม และช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการแก่คนรุ่นใหม่
2. การพัฒนาระบบกลไกการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการแบ่งกลุ่มความรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ แก่คนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าในชุมชน เช่น หากต้องการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีก็มีแผนการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยกลุ่มเยาวชนเป็นวิทยากรให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ แผนภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจจะให้กลุ่มผู้สูงอายุหรือวัยทำงานที่มีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอน เป็นต้น
3. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ ปรับทัศนคติ และนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างจริงจัง เพื่อช่วยให้เกิดสัมพันธ์ภาพในชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมและห่วงใยทางสังคม และวัฒนธรรมในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการพัฒนากลไกการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อการเสริมสร้างพลังชุมชนให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งแก่สังคมในโลกดิจิทัลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกของชุมชน

2. การวิจัย และพัฒนาระบบกลไกการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในสังคมดิจิทัลกับความหลากหลายของช่วงวัย เพื่อสร้างและพัฒนาชุมชนต้นแบบแห่งการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัล เพื่อเป็นกลไกการดูแลและการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการผันแปรของสังคมโลกยุคอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สงกลาง และศิวัช ศรีโสภากุล. (2563). ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อคืนกำไรสู่สังคมของ บริษัท ทูคอร์ปอเรชั่นที่มีต่อการศึกษาค้นคว้า. *Journal of Modern Learning Development*, 5(6), 88-101.
- กันตภณ จงงามวิไล. (2563). Free Radicals: กระบวนการเปลี่ยนแปลงคนยุคใหม่สู่การพัฒนาประเทศ. *วารสาร มจร ทรัพยากรบริหาร*, 4(2), 87-95.
- กิตติกาญจน์ หาญกุล. (2558). กระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในศตวรรษที่ 21. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 41(2), 59-75.
- จิรากรณ คชเสนี. (2552). *นิเวศวิทยาประยุกต์: การจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร และการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมพูนุท บุญประเสริฐ. (2555). ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมกับความผูกพันของพนักงานกลุ่ม Generation Y. *WMS Journal of Management Walailak University*, 1(2), 24-36.
- ชาคริต แก้วทันคำ. (2561). ภาพแทนตัวตนเชิงนิเวศในกวีนิพนธ์ “ปลูกดอกไม้ไว้บนภูเขา”. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 24(3), 223-237.
- พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร (นวะแก้ว) และพระอธิการเฉลย ฉนฺทโก (อัมพัช). (2563). การสร้างความรู้รับผิดชอบต่อสังคม. *วารสาร มจร พุทธปัญญาบริหาร*, 5(1), 190-197.
- พระวิระชัย เมตตาธิโร และคณะ. (2566). การพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนต้นแบบการตื่นรู้เชิงพุทธ. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์บริหาร*, 7(1), 78-92.
- สาวิตรี ไทรเชื่อนพันธ์ และคณะ. (2557). รูปแบบและกิจกรรมความรู้รับผิดชอบต่อสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในความต้องการของชาวบ้านหมู่ที่ 2 ตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 7(2), 1339-1347.

- เสกสรรค์ มนทிரามา. (2564). การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 360-370.
- เสาวลักษณ์ สุทธิพรโอภาส และกฤตสุขิน พลเสน. (2564). การพัฒนาพฤติกรรมในยุคชีวิตวิถีใหม่ภายใต้ ทฤษฎีทางจิตวิทยาและพุทธศาสนา. *วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์*, 17(2), 39-55.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

BUDDHIST LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIANS IN KHON KAEN PROVINCE

พระมหากิตติ กิตติเมธี (สอนเสนา)^{1*}, สุมาลี บุญเรือง¹, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์¹, สวัสดิ์ จิรัญธิติกาล²

Phramaha Kitti Kittimatee (Sonsana)^{1*}, Sumalee Boonrueang¹, Termsak Thong-in¹,

Sawat jirathitikarn²

Corresponding Author E-mail: mahakitti2017@gmail.com

Received July 16, 2026; Revised September 8, 2026; Accepted September 22, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น และ 3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งบูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณเข้าด้วยกันการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน พร้อมทั้งจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.985 วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.13) 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

² Department of Corrections

นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น 1 ด้าน คือ ด้านการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่าหลักสัปปริสธรรม 7 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 คือ กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล อดัตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล ัมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ และปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน สามารถทำนาย ได้ร้อยละ 15.2

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพุทธ; นักการเมืองท้องถิ่น; หลักสัปปริสธรรม 7

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the leadership style of local politicians in Khon Kaen Province; 2. To study the factors affecting the leadership style of local politicians in Khon Kaen Province; and 3. To present the Buddhist leadership style of local politicians in Khon Kaen Province, conducted by the mixed-methods research. The qualitative research using in-depth interviews with key informants and focus group discussions. The quantitative research using questionnaires. Data were collected from 400 samples using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.985. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results of the study were as follows: 1. The overall leadership of local politicians in Khon Kaen Province was at the highest level ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.13) 2. Factors influencing the leadership of local politicians in Khon Kaen Province showed that political socialization significantly impacted one aspect of their leadership: education ($p < 0.01$). 3. Buddhist leadership of local politicians in Khon Kaen Province revealed that Sappurisaḍḍhamma significantly influenced four aspects of their leadership ($p < 0.01$): Kālaññūta, knowing the time, Atthaññūta knowing the effect, Dhammaññūta, knowing the cause, and Parisaññūta, knowing the community. These principles accounted for 15.2 percentr of the variance.

Keywords: Buddhist leadership; local politicians; Sappurisaḍḍhamma

บทนำ

การปกครองที่ยึดหลักว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชนใช้อำนาจดังกล่าวผ่านการเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงส่วนใหญ่นิยมได้รับความชอบธรรมในการจัดตั้งรัฐบาลและกำหนดนโยบายสาธารณะ ขณะเดียวกัน กลุ่มที่ไม่ได้รับความไว้วางใจให้เป็นรัฐบาลยังคงมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ตรวจสอบ ถ่วงดุล และเสนอแนะทางทางเลือกในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้การใช้อำนาจของรัฐดำเนินไปอย่างโปร่งใสและเป็นไปตามหลักนิติธรรม (พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต, 2566) สามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งคือการออกแบบระบบการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับกระบวนการลดความขัดแย้งในสังคม

ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมิใช่เพียงตำแหน่งทางการเมือง แต่คือความสามารถในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนชุมชน โดยผู้นำที่มีคุณธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบ จะช่วยสร้างความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) หากภาวะผู้นำดังกล่าวได้รับการบูรณาการเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สัปปริสธรรม 7 หรือทศพิธราชธรรม ก็จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานท้องถิ่นมีความโปร่งใส มีจริยธรรม และตอบสนองต่อประโยชน์สุขของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Yukl, G., 2013)

ปัจจุบันประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น ยังความมั่นคงแก่ชาติ การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน จะได้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชนนั้น ๆ จึงเป็นผลให้การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญเกิดขึ้นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นสถาบันฝึกสอนการเมือง การปกครองให้แก่ การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2518)

ปัญหาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นมีหลายด้าน ด้านนโยบายด้านการเข้าถึงประชาชนการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินการใดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไก และขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาบูรณาการเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ความสามารถในการแก้ไขปัญหาในกิจการงานต่างๆ ที่นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารงาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น อันจะส่งผลให้เกิดการยอมรับและส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงาน อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ศึกษา 3 อำเภอของจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอน้ำพอง และอำเภอกะนวน เพราะมีรากฐานวัฒนธรรมอีสานที่แข็งแกร่ง และวิถีชีวิตยังคงใกล้ชิดกับธรรมชาติและวัดวาอาราม ภาวะผู้นำเชิงพุทธในพื้นที่นี้จึงอาจสะท้อนถึงการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม จากเหตุผลลักษณะชุมชนในพื้นที่วิจัยยังคงมีความเป็นเครือญาติและการมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างสูง นักการเมืองท้องถิ่นต้องทำงานใกล้ชิดกับประชาชน วัด โรงเรียน และผู้นำชุมชน จึงสะท้อนให้เห็นการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการครองตน ครองคน และครองงานได้อย่างชัดเจนจำนวนทั้งสิ้น 291,256 คน (เทศบาลนครขอนแก่น, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ศึกษา จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุรพล สุยะพรหม

และสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553) และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยขั้นตอนแรกแบ่งประชากรตามพื้นที่ 3 อำเภอ และขั้นตอนต่อมาใช้การสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละพื้นที่

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ประกอบด้วย 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป 2) นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 3) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน 4) นักการเมืองท้องถิ่นและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน และ 5) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

2.4 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้สำหรับตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การกล่อมเกลາทางการเมือง และหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนให้เห็นว่าข้อคำถามภายในแบบสอบถามมีความสอดคล้องภายในกันเป็นอย่างดี และเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยได้สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กระบวนการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) การตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) และการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสะท้อนปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างเหมาะสม และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในพื้นที่ศึกษา 3 อำเภอของจังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน โดยใช้การจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อใช้ประกอบการตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลและระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และตีความตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม

ข้อที่	ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านภาวะผู้นำแบบชั้นนำ	4.48	0.44	มาก
2.	ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน	4.95	0.24	มากที่สุด
3.	ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.96	0.16	มากที่สุด
4.	ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งหมายความสำเร็จ	4.59	0.43	มากที่สุด
รวม		4.75	0.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.16) รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.24) ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งหมายความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.43) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำแบบชี้แนะ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานที่ 1 การกล่อมเกลາทางการเมือง มีตัวแปรที่ศึกษา ด้านการศึกษา (X1.2) ด้านสื่อมวลชน (X1.3) และด้านวัฒนธรรม (X1.4) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1 การกล่อมเกลາทางการเมืองส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

การกล่อมเกลາทางการเมือง	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.965	0.141		28.187**	0.000
ด้านการศึกษา (X1.2)	0.157	0.028	0.268	5.541**	0.000

Multiple R = 0.268^a, R = 0.072, R² = 0.069, Std. Error = 0.129, F=30.700, Sig.=0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ตามผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตาราง โดยเรียงลำดับตามสมการคือด้านการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ 0.268a ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R) เท่ากับ 0.072 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (R²) เท่ากับ 16.0 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ 0.129 แสดงว่าการกล่อมเกลาทางการเมืองสามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ 6.9 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาสามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ 26.8 ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.965 + 0.157(X1.2)$$

สมการพยากรณ์รูปแบบมาตรฐาน

$$Z_y = 0.268Z_{(x1.2)}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักสัปปริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) อัมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ 2) อัตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล 3) อตตัญญ เป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญ เป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน และ 7) ปุคคลัญญ เป็นผู้รู้จักบุคคล อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับหลักสัปปริสธรรม 7 อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise) โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ อัมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ อัตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล อตตัญญ เป็นผู้รู้จักตน มัตตัญญ เป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล ปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน และปุคคลัญญ เป็นผู้รู้จักบุคคล การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพิจารณาว่า เมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise) โดยใช้ตัวแปรอิสระจำนวน 7 ตัวแปรแล้ว สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใดและมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อ ตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ รายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2 หลักสัปปริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

หลักสัปปริสธรรม 7	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.218	.193		16.640	.000
กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล (X2.5)	.110	.023	261	4.741	.000
อัตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล (X2.2)	.123	.033	210	3.776	.000
อัมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ (X2.1)	.048	.013	190	3.736	.000
ปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน (X2.6)	.037	.012	155	3.033	.005

Multiple R = 0.400^d, R = 0.160, R² = 0.152, Std. Error = 0.020, F=9.196, Sig.=0.005

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักสัปปริสธรรม 7 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ตามผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตาราง โดยเรียงลำดับตามสมการได้ 4 ตัวแปร คือ กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล อัตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล ฌมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ และปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ 0.400d ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R) เท่ากับ 0.160 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (R2) เท่ากับ 0.152 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ 0.020 แสดงว่า หลักสัปปริสธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนาย ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ 15.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล ทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ได้ร้อยละ 26.1 อัตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล สามารถทำนายได้ร้อยละ 21.0 ฌมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ สามารถทำนายได้ร้อยละ 19.0 และปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน สามารถทำนายได้ร้อยละ 15.2 ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.218 + 0.110(X_{2.5}) + 0.123(X_{2.2}) + 0.048(X_{2.1}) + 0.037(X_{2.6})$$

สมการพยากรณ์รูปแบบมาตรฐาน

$$Z_y = 0.261Z_{(x2.5)} + 0.210Z_{(x2.2)} + 0.190Z_{(x2.1)} + 0.155Z_{(x2.6)}$$

3. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) อัตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล มองผลลัพธ์ระยะยาวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ควบคุมอารมณ์และอคติในการสื่อสาร 2) ฌมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ ลงพื้นที่หาต้นตอปัญหา บริหารงานด้วยปัญญาและความสุจริตตามวิถีประชาธิปไตย 3) อัตตัญญ เป็นผู้รู้จักตน สำรวมตนในฐานะผู้รับใช้สาธารณะ โปร่งใส ไม่ลุแก่อำนาจ ควบคุมกับ 4) มัตตัญญ เป็นผู้รู้จักประมาณใช้อำนาจและงบประมาณอย่างพอดี ถ่วงดุลการพัฒนาเมืองกับวิถีชุมชน 5) กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล สื่อสารสุขุมถูกจังหวะเวลา ปรับตัวทันเทคโนโลยีและคนรุ่นใหม่ 6) ปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน เข้าถึงวิถีชีวิตจริงของชาวบ้าน เปิดเวทีร่วมกับวัดและโรงเรียน และ 7) บุคคลัญญ เป็นผู้รู้จักบุคคล เลือกใช้คนตามศักยภาพอย่างเท่าเทียม ไร้ระบบพรรคพวก เพื่อสร้างสังคมที่เคารพซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น 1) ด้านภาวะผู้นำแบบชั้นนำ มุ่งสร้างความไว้วางใจและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม 2) ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยทางจิตใจ 3) ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และ

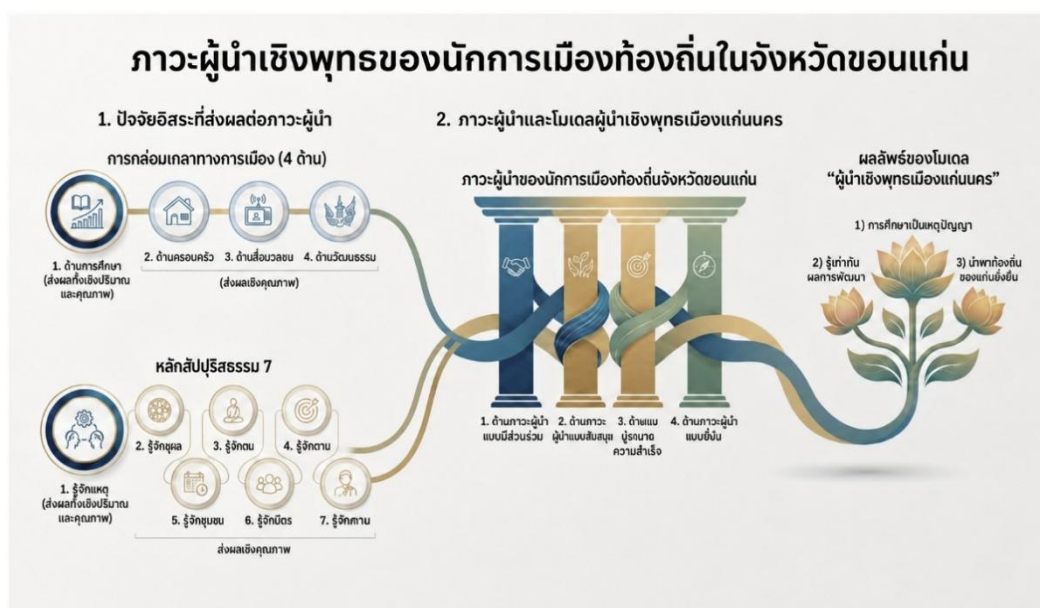
4) ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งหมายความสำเร็จ ที่เน้นสร้างเครือข่ายความร่วมมือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอนก ญ เชียงใหม่ (2566) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดชลบุรี” พบสาระสำคัญดังนี้ประการแรก ผลการศึกษาด้านภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นสะท้อนว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และ 0.05 คือ ด้านการศึกษา สามารถทำนายได้ร้อยละ 6.9 คือ ภาวะผู้นำถือกลไกทางการเมืองสามารถมีภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีม เหมาะสำหรับสถานการณ์เผชิญกับความเครียด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรรอธิษฐ์ สุวโท (สุขพานิช) (2564) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี ด้านการกล่อมเกลາทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านสถาบันสื่อมวลชน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

3. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) อุตัญญ เป็นผู้รู้จักผล มองผลลัพธ์ระยะยาวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ควบคุมอารมณ์และอคติในการสื่อสาร และ 2) ธัมมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุลงพื้นที่หาต้นตอปัญหา บริหารงานด้วยปัญญาและความสุจริตตามวิถีประชาธิปไตย 3) อัตตัญญ เป็นผู้รู้จักตน สำรวมตนในฐานะผู้รับใช้สาธารณะ โปร่งใส ไม่ลู่แก่อำนาจ ควบคู่กับ 4) มัตตัญญ เป็นผู้รู้จักประมาณ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (สุจินต์ ทีปธมโม) (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การรับรู้ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ การกล่อมเกลາทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่จากการวิจัย พบว่า ผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพที่แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. การศึกษาบ่มเพาะปัญญา การศึกษาเปรียบเสมือนแสงสว่างที่นำพาผู้นำท้องถิ่นไปสู่การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพยากรณ์ความสำเร็จของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล โดยทำหน้าที่เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสติปัญญาให้รู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลตามหลักธัมมัญญอันเป็นรากฐานของการตัดสินใจที่ถูกต้องและเป็นธรรม การบ่มเพาะปัญญาผ่านระบบการศึกษาช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากบทเรียนมาสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับระเบียบกฎหมายและสิทธิพลเมืองที่ทันสมัย

2. รู้เท่าทันผลการพัฒนา การเป็นผู้รู้จักผลหรืออรรถประโยชน์เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการท้องถิ่นที่มุ่งหวังการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้แก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยผู้นำต้องมี

ความสามารถในการคาดการณ์และประเมินผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากทุกนโยบายอย่างรอบด้าน การรู้เท่าทันผลการพัฒนาช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นไม่หลงทางไปกับโครงการที่สร้างเพียงภาพลักษณ์ภายนอกแต่สามารถเจาะลึกไปถึงการแก้ปัญหาความยากจนและการยกระดับคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของประชาชนตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์จะแสดงออกถึงภาวะผู้นำแบบมุ่งหมายความสำเร็จที่ชัดเจนโดยใช้ข้อมูลสถิติและผลการวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบความคืบหน้าของงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. นำพาท้องถิ่นขอนแก่นยั่งยืน เป้าหมายสูงสุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธคือการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นอย่างต่อเนื่องและยาวนานผ่านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการออกแบบอนาคตของตนเองร่วมกับภาครัฐ การนำพาชุมชนสู่ความยั่งยืนต้องอาศัยการประสานพลังของต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเข้ากับนวัตกรรมใหม่ๆ โดยมีผู้นำที่รู้จักกาลเวลาและรู้จักชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงความต้องการที่แตกต่างให้กลายเป็นพลังแห่งความสามัคคี ผู้นำท้องถิ่นที่ยั่งยืนจะให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคมกว้างโดยใช้สื่อเป็นตัวเชื่อมประสานความเข้าใจและใช้การศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสและความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินโครงการภาครัฐโดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการสร้างแรงบันดาลใจ และขับเคลื่อนการทำงาน วางแผนปฏิบัติการรอบ 5 ปี
2. นักการเมืองท้องถิ่นควรตั้งเป้าหมายการดำเนินงานที่ท้าทายและกำหนดความคาดหวังสูงต่อผลงานของทีมงานในทุกระดับ โดยแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของข้าราชการและบุคลากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา
3. นักการเมืองท้องถิ่นและหัวหน้าส่วนราชการท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับความเป็นอยู่ที่ดีและความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรโดยปรับบทบาทตนเองมาเป็นที่ปรึกษาที่พร้อมรับฟัง คอยให้กำลังใจ และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. นักการเมืองท้องถิ่นและหัวหน้าส่วนราชการท้องถิ่นควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีภายในทีมงานทุกระดับ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่บุคลากรต้องเผชิญกับความเครียด ความกดดัน หรือความท้าทายในการปฏิบัติงานสาธารณะอย่างหนัก

2. นักการเมืองท้องถิ่นและคณะทำงานติดตามและประเมินผลนโยบายควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จจากระดับความพึงพอใจที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนรวบรวมสถิติจำนวนโครงการที่เข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มเปราะบางในชุมชน และเพิ่มพูนความรู้ในการลงพื้นที่เชิงรุก

3. นักการเมืองท้องถิ่นควรจัดเวทีประชาคมและเปิดรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ โดยทำหนังสือเชิญอย่างเป็นทางการถึงผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนเยาวชน และผู้สูงอายุ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

2. นักการเมืองท้องถิ่นควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ คุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

3. นักการเมืองท้องถิ่นควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ เทียตรง. (2518). *การบริหารการปกครองท้องถิ่นของไทย: LOCAL GOVERNMENT AND ADMINISTRATION IN THAILAND*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทศบาลนครขอนแก่น. (2568). *ข้อมูลประชากร*. สืบค้น 18 กันยายน 2568, จาก <https://kkmuni.go.th/population-data>.

- พระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (สุจินต์ ที่ปถมโม). (2560). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ดุขฎิณีพนธ์ปรัชญาดุขฎิณีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรธวัช สุวฑฒ (สุพานิช). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี (ดุขฎิณีพนธ์ปรัชญาดุขฎิณีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อธิโต. (2566). การประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุขฎิณีพนธ์ปรัชญาดุขฎิณีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก. (ป. อ. ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). การปกครองท้องถิ่น. สืบค้น 16 กันยายน 2568, จาก <https://me-l.co/6e0ymf5m>.
- สุรพล สุยะพรหม และสุพริกร ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอนก ณ เชียงใหม่. (2566). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดชลบุรี (ดุขฎิณีพนธ์ปรัชญาดุขฎิณีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yukl, G. (2013). *Leading in Organizations* (8th ed.). Boston: Pearson Education.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม

PUBLIC PARTICIPATION IN THE CONSERVATION OF HISTORICAL TEMPLE SITES IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระมหากันตินันท์ กนต์สีโล (เฮงสกุล)^{1*}, พระครูสมุทรปริยัตยาภรณ์ (นพพล สายสินธุ์)¹

Phramaha Guntinun Kantasilo (Hangsakul)^{1*}, Phrakhrusamutpariyattayaphon (Nopphon Saisin)¹

*Corresponding Author E-mail: kantinanhengsakul@gmail.com

Received August 15, 2026; Revised October 2, 2026; Accepted October 6, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม 2. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม และ 3. นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน และวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม แล้ววิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.06) 2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ ผู้นำต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ผลประโยชน์และแรงจูงใจ ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าทางจิตใจและทางเศรษฐกิจของโบราณสถาน และ 3) โครงสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดระเบียบการทำงาน ช่องทาง

¹ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดอินทาราม ตำบลเหมืองใหม่ อำเภอมอพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

¹ Faculty of Social Sciences Library Unit, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Wat Intharam, Tambon Muang Mai, Amphoe Amphawa, Samut Songkhram Province

การสื่อสาร การใช้สื่อดิจิทัล และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดการมีส่วนร่วม และหลักการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือประสานความสามัคคี และหลักสัมมัตตปทาน 4 ซึ่งเป็นกรอบความเพียรในการทำงาน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมสร้างความตระหนักรู้และยอมรับความจริง 2) ร่วมกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง 3) ร่วมลงพื้นที่ปฏิบัติจริง 4) ร่วมติดตามตรวจสอบและรักษาให้คงไว้

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การอนุรักษ์โบราณสถาน; วัดในจังหวัดสมุทรสงคราม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the current state public participation in the conservation of temple historical sites in Samut Songkhram Province; 2. To study the factors associated with public participation in the conservation of historical temple sites in Samut Songkhram Province; and 3. To propose a model for public participation in the conservation of temple historical sites in Samut Songkhram Province, conducted by the mixed-methods research. The quantitative research, data were collected from 384 samples, local residents using a questionnaire and analyzed using mean and standard deviation. The qualitative research, data were collected through in-depth interviews and focus group discussions and analyzed using descriptive content interpretation.

The research findings revealed that: 1. The overall current state public participation in the conservation of temple historical sites in Samut Songkhram Province were at a high level ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.06); 2. The factors associated with public participation comprised three factors: leadership, with leaders serving as positive role models; benefits and motivation, with local residents recognizing the spiritual and economic value of historical sites; and the structure of the participation process, including work organization, communication, the use of digital media, and support from external agencies; 3. The model of public participation in the conservation of historical temple sites in Samut Songkhram Province was developed based on the concepts of public participation and historical site conservation, integrating Sangahavatthu as the means of fostering harmony and cooperation and Sammappadhana as a framework for cultivating perseverance in

conservation efforts. The model consisted of four stages: 1) Jointly raising awareness and acknowledging the existing situation, 2) Jointly determining appropriate directions for conservation, 3) Jointly undertaking field-based conservation activities, and 4) Jointly monitoring, evaluating, and maintaining the conservation outcomes.

Keywords: Public Participation; Historical Site Conservation; Temples in Samut Songkhram Province

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสังคมและชุมชน เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทาง การดำเนินกิจกรรม การได้รับประโยชน์ และการประเมินผลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองและส่วนรวม อันนำไปสู่การสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน โดย Cohen และ Uphoff ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า ควรพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งทั้ง 4 ประการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้งานดำเนินงานของชุมชนมีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (Cohen, M, John and Norman, T, Uphoff., 1980)

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีความสำคัญยิ่งต่อประเทศไทย มีโบราณสถานและโบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาอันล้ำค่ากระจายอยู่ตามวัดวาอารามต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงภูมิปัญญา ความเชื่อ และศิลปวิทยาการของบรรพบุรุษ แต่ยังเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนในอดีตอีกด้วย (พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สนตจิตโต (เนตรพระ), 2563) ดังใน พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การคุ้มครองดูแลรักษา การบูรณะ การซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และการควบคุมการผลิต และการค้าสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และในมาตรา 10 ประกอบมาตรา 35 ได้กำหนดว่า ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้ายโบราณสถานหรือส่วนต่าง ๆ ของโบราณสถาน หรือชุดสิ่งใด ๆ หรือปลูกสร้างอาคารภายในบริเวณโบราณสถาน

เว้นแต่จะทำตามคำสั่งของอธิบดีกรมศิลปากร หรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และถ้าหนังสืออนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขไว้ ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดไว้ ในหนังสืออนุญาตต้องระวางโทษจำคุกหรือปรับตามที่กฎหมายกำหนด (กรมศิลปากร, 2513)

โบราณสถานที่สำคัญในจังหวัดสมุทรสงครามที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนแล้ว มีจำนวน 22 แห่ง (กรมศิลปากร, 2563) โดยทั้งหมดนี้ได้ตั้งอยู่ในวัดซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจของท้องถิ่น เอกลักษณ์เหล่านี้ได้สะท้อนผ่านโบราณสถานและโบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาจำนวนมากที่ปรากฏอยู่ในวัดต่างๆ เช่น วัดบางกุ้ง ที่มีโบสถ์ปรกโพธิ์อันเลื่องชื่อ หรือ วัดอัมพวันเจติยาราม ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของความศรัทธา และเป็นคลังเก็บรักษางานศิลปกรรมอันประณีตงดงาม ทั้งงานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ซึ่งบ่งชี้ถึงอำนาจแห่งศรัทธาและความเจริญรุ่งเรืองในอดีต (กรมศิลปากร, 2563) ปัจจุบันโบราณสถานเหล่านี้ กำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมโทรม และการถูกทำลายจากหลายสาเหตุ ทั้งปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น กาลเวลา สภาพอากาศ และปัจจัยจากการกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการขาดความรู้ความเข้าใจในการบูรณะ การขาดการประสานงานจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ (พระมหาเสถียร ถาวรธมโม (เกษชาติ), 2554) เช่น อุโบสถ และวิหารวัดเหมืองใหม่ ตำบลเหมืองใหม่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การบูรณะโบสถ์รอบอุโบสถยังไม่ถูกต้อง อีกทั้งฝีมือช่างมีความแตกต่างจากการปั้นปูนประดับอุโบสถอย่างเห็นได้ชัด และยังพบว่าสภาพของโบสถ์ และยารักแห่งข้างกระด้าง หลุดออกจากโบสถ์เป็นจำนวนมาก ตัวโบสถ์คงเป็นเสมาเก่าที่สร้างคนละช่วงเวลากับอุโบสถ (กรมศิลปากร, 2556) สอดคล้องกับการวิจัยของพระครูโสภณจิตตาริณ (จันทน์ จิตตสุโข) (2565) ที่พบว่า สภาพปัญหาในการอนุรักษ์โบราณสถาน คือ การขาดความรู้ ในการอนุรักษ์ขาดการอนุรักษ์โบราณสถาน ขาดความร่วมมือแบบเครือข่าย การขาดงบประมาณ และการขาดระบบการบริหารจัดการที่ดีไปจนถึงการบุกรุกพื้นที่โบราณสถาน ส่งผลให้มรดกทางวัฒนธรรมอันประเมินค่ามิได้ของจังหวัดสมุทรสงครามให้สูญสิ้นไป เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าการศึกษเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานส่วนใหญ่มุ่งให้ความสำคัญกับสภาพปัญหา แนวทางการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะที่การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนมักพิจารณาในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏว่า มีการนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมในบริบทของจังหวัด

สมุทรสงคราม โดยเฉพาะการนำหลักสังคหวัตถุ 4 (ที.ปา. 11/313/40) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในการบริหารคนเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง ผูกมิตรไมตรี และดึงดูดประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ และหลักสัมมัมปธาน 4 (อง.จตุกก. 21/69/96) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในการส่งเสริมความเพียรในการทำงาน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อทำความเข้าใจถึงสภาพปัจจุบัน ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และผู้ที่สนใจ ในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงครามให้คงอยู่เป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1) ประชากร คือ ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 187,993 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568)

2) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน

จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรตามอำเภอในจังหวัดสมุทรสงคราม และจัดสรรจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอตามสัดส่วนของประชากร แล้วจึงดำเนินการสุ่มตัวอย่างประชาชนในแต่ละอำเภอให้ได้จำนวนรวม 384 คน

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มภาคประชาชนและผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน 2. กลุ่มผู้ดูแลโบราณสถาน จำนวน 6 คน และ 3. กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

2) การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องสามารถสะท้อนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนภาครัฐ จำนวน 7 คน 2. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน และ 3. กลุ่มตัวแทนภาคประชาชนและผู้ประกอบการ จำนวน 6 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 40 ข้อ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม เท่ากับ 0.995

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถาน และหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถาน และ 2) แบบการประชุมสนทนากลุ่ม ซึ่งสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดประเด็นสำหรับการอภิปรายเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการนำแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 384 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับครบตามจำนวนที่กำหนด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ 1) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง จำนวน 17 รูปหรือคน 2) การประชุมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเชิญกลุ่มเป้าหมาย 20 คน เข้าร่วมประชุมในวันและเวลาที่กำหนด โดยจัดและบันทึกเสียง ถอดความตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติพรรณนาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม มาจัดกลุ่มข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม	ระดับปฏิบัติการ (n = 384)			ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้และค้นหาปัญหา	3.59	1.02	มาก	3
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	3.37	1.11	ปานกลาง	4
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	3.69	1.00	มาก	1
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	3.69	1.07	มาก	2
รวม	3.58	1.06	มาก	

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.00) ลำดับที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.07) ลำดับที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการรับรู้และค้นหาปัญหา
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 1.02) ลำดับที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการ
วางแผนและตัดสินใจ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 1.11)

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัด
ในจังหวัดสมุทรสงคราม

1) ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำทางศาสนาต้องประพฤติตน
เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ โปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต และยึดถือประโยชน์ส่วนรวม
เป็นสำคัญ เพื่อสร้างความศรัทธาและความไว้วางใจให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์
สร้างความตระหนักรู้ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ปลูกฝังจิตสำนึกให้ชาวบ้านเกิด
ความรัก ความหวงแหน และเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของมรดกในท้องถิ่น

2) ด้านผลประโยชน์และแรงจูงใจ เกิดจากศรัทธาและความผูกพันที่มีต่อวัด ซึ่งเป็น
ศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าทาง
ศิลปวัฒนธรรมและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของมรดกร่วมกัน นำมาซึ่งความหวงแหนโบราณสถาน
นอกจากนี้ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจยังเป็นปัจจัยที่สำคัญ การอนุรักษ์โบราณสถานให้มีความสมบูรณ์
จะช่วยพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เปิดโอกาส
ให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพ ค้าขายสินค้าและบริการ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ กระตุ้น
การหมุนเวียนของเศรษฐกิจฐานราก และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3) ด้านโครงสร้างของกระบวนการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นความสำคัญของการจัดระเบียบ และ
ช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจน ชุมชนควรจัดตั้งเวที การประชุมหมู่บ้าน หรือประยูคตี่ใช้สื่อดิจิทัล
เป็นช่องทางเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น
เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง นอกจากนี้ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณ การอำนวยความสะดวก และ
การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการที่ถูกต้อง เพื่อให้การบูรณปฏิสังขรณ์และการอนุรักษ์โบราณสถาน
ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐาน

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัด
สมุทรสงคราม

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัด
สมุทรสงคราม เป็นผลจากการสังเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การสำรวจระดับความคิดเห็น

โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถาน จากนั้นสร้างรูปแบบ และจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นกระบวนการปฏิบัติการเชิงรุกแบบบูรณาการที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามสู่การเป็นเจ้าของในการอนุรักษ์ โดยน้อมนำหลักพุทธธรรม 2 หลักธรรม คือ หลักสัมมัตตปทาน 4 ใช้ในการขับเคลื่อนการทำงาน และหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง วัด ชุมชน และหน่วยงานราชการ (บวร) ให้แน่นแฟ้น ดำเนินการตามแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ร่วมสร้างความตระหนักรู้และยอมรับความจริงเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่เน้นการสร้างความรู้และการยอมรับความจริงร่วมกันระหว่างวัด และชุมชน ขั้นที่ 2 ร่วมกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เป็นขั้นตอนในการระดมสมอง และหาข้อสรุปเพื่อกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับ ขั้นที่ 3 ร่วมลงพื้นที่ปฏิบัติจริง เป็นการรวมพลังความสามัคคีเพื่อนำแผนงานสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ และขั้นที่ 4 ร่วมติดตามตรวจสอบ และรักษาให้คงไว้ เป็นขั้นตอนการตรวจสอบและรักษาผลสัมฤทธิ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการรับรู้และค้นหาปัญหา อยู่ในระดับมาก ลำดับที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่ยังมีความคุ้นเคยกับรูปแบบการทำงานในลักษณะผู้รับนโยบายเพื่อนำไปปฏิบัติ หรือเป็นเพียงผู้ร่วมลงแรงสนับสนุนกิจกรรมตามที่หน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชนกำหนด มากกว่าการเป็นผู้ริเริ่มโครงการหรือมีอำนาจในการร่วมตัดสินใจตั้งแต่ขั้นตอนแรก ทำให้การวางแผนถูกจำกัดอยู่กับกลุ่มผู้นำซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาเสถียร ถาวรธมโม (เกษชาชาติ) (2554) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากคือด้านร่วมปฏิบัติงานและด้านร่วมติดตามประเมินผลและบำรุงรักษา ในขณะที่ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา และด้านร่วมหาวิธีการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม มี 3 ปัจจัย ประกอบด้วย 1. ด้านภาวะผู้นำ ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ โปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต สร้างความศรัทธาและความไว้วางใจ มีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจังหวัดสมุทรสงครามมีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และมีวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญของวิถีชีวิตและกิจกรรมของชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น จึงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงประชาชนกับวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน เมื่อผู้นำปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส เสียสละ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ย่อมช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน และส่งเสริมความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของดาริกา โพธิ์รุักษ์ (2563) ที่พบว่า การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในระดับพื้นที่ส่วนใหญ่มักขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นหลัก ประชาชนจะเข้าร่วมงานประเพณีและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ตามที่ผู้นำชุมชนจัดขึ้น แนวคิดและการริเริ่มโครงการต่างๆ จึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิสัยทัศน์ของผู้นำในพื้นที่นั้น 2. ด้านผลประโยชน์ และแรงจูงใจ พบว่า เกิดจากความศรัทธา และความผูกพันเป็นแรงผลักดันสำคัญ นอกจากนี้ การอนุรักษ์โบราณสถานให้มีความสมบูรณ์จะช่วยพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า จังหวัดสมุทรสงครามมีแหล่งวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนที่เชื่อมโยงกับวัด และแหล่งโบราณสถาน การที่ประชาชนมองเห็นคุณค่าของโบราณสถานทั้งในด้านจิตใจจากความศรัทธาและด้านเศรษฐกิจจากโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว ย่อมทำให้เกิดความตระหนักถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกัน และเกิดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบำรุง เอี่ยมสอาด (2553) ที่พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการทำงานร่วมกันทำให้เกิดการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษา ตลอดจนช่วยให้ทุกคนเห็นประโยชน์ และคุณค่าของการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างแท้จริง 3. ด้านโครงสร้างของกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดระเบียบการทำงาน ช่องทางการสื่อสาร การใช้สื่อดิจิทัล และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงครามเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ทั้งวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งมีช่องทางการสื่อสารที่สะดวกและเข้าถึงประชาชน การนำสื่อดิจิทัลมาใช้ยังช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนรับทราบและเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกัน การได้รับ

คำแนะนำ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน เนื่องจากการอนุรักษ์โบราณสถานมีรายละเอียดและหลักวิชาการเฉพาะด้าน การมีหน่วยงานหรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้คำปรึกษาจึงช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ (2560) ที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโบราณสถาน จำเป็นต้องได้รับการจัดสรรสาธารณูปโภค และงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานและช่วยขับเคลื่อนให้การทำงานของชุมชนสัมฤทธิ์ผลตามความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยน้อมนำหลักสังคหวัตถุ 4 และหลักสัมมปปทาน 4 ดำเนินการตามแนวคิดการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน 1) ร่วมสร้างความตระหนักรู้และยอมรับความจริง 2) ร่วมกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง 3) ร่วมลงพื้นที่ปฏิบัติจริง 4) ร่วมติดตามตรวจสอบและรักษาให้คงไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า จังหวัดสมุทรสงครามมีวัดและโบราณสถานที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ของชนในชุมชน การอนุรักษ์จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานตามลำดับตั้งแต่การสร้างความรู้ความตระหนัก การร่วมกำหนดทิศทางการลงมือปฏิบัติ และการติดตามรักษาผลที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักสัมมปปทาน 4 จึงช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วม และความผูกพันของประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูโสภณจิตตาทิรม (จำนงค์ จิตตสุโก) (2565) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปทาน 4 คือ อนุรักษ์นาปธาน หมายถึง เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นมิให้เสื่อม และเจริญยิ่งขึ้นไป เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้อนุชนรุ่นหลังในอนาคตได้ศึกษาถึงความสำคัญ และความเป็นมาของมรดกสืบไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระสุนทร ธมมวโร (บุญคง) (2560) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ทำให้ประชาชนในชุมชนช่วยเหลือกัน พุดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ มีจิตอาสา ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาเสถียร ถาวรธมโม (เกษชาติ) (2554) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมหาวิธีการแก้ไขปัญหา ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมติดตาม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบูรณาการหลักพุทธธรรม เป็นการนำหลักพุทธธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมประกอบด้วย หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อประสานความสามัคคี ได้แก่ ทาน การสละทรัพย์ และแรงกาย ปิยวาจา การสื่อสารเชิงบวก อภัยจริยา การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม และสมานัตตต การปฏิบัติงานด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย และหลักสัมมปปทาน 4 ซึ่งเป็นกรอบความเพียรในการทำงาน ได้แก่ สังวรปธาน การเฝ้าระวังความเสียหาย ปหานปธาน การละเว้นพฤติกรรมที่ทำลายโบราณสถาน ภาวนาปธาน การสร้างสรรค์พัฒนาพื้นที่ให้สวยงาม และอนุรักษปธาน การสืบสาน และบำรุงรักษาสภาพให้คงความสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยยกระดับกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความยั่งยืนในการอนุรักษ์

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ดำเนินการตามแนวคิดการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน 1) ร่วมสร้างความตระหนักรู้ และยอมรับความจริง โดยการลงพื้นที่สำรวจและวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งความเสี่ยงร่วมกัน 2) ร่วมกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเสนอแนวทาง กำหนดข้อตกลง และวางแผนระดมทุนอย่างโปร่งใส 3) ร่วมลงพื้นที่ปฏิบัติจริง สละแรงกาย ทรัพย์สิน และร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อฟื้นฟูโบราณสถาน 4) ร่วมติดตามตรวจสอบและรักษาให้คงไว้ เป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ วางโครงสร้างการดูแลรักษาระยะยาว และประเมินผลลัพธ์ ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนบทบาทของประชาชนจากผู้รับนโยบายมาเป็นผู้มีส่วนร่วมตัดสินใจและเป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม ควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงครามไปกำหนดเป็นกรอบแนวทาง และแผนพัฒนาส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานราชการ ให้เกิดการบริหารจัดการที่ชัดเจนและเป็นระบบ

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม ควรมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับกรมศิลปากร เพื่ออำนวยความสะดวกในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดที่เป็นที่ตั้งของโบราณสถานในจังหวัดสมุทรสงคราม ควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงครามไปใช้ โดยปรับกิจกรรม และวิธีดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพของโบราณสถานและบริบทของแต่ละวัด

2. วัดที่เป็นที่ตั้งของโบราณสถานในจังหวัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง สามารถนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยควรพิจารณาปรับองค์ประกอบ ขั้นตอน และกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม” โดยนำรูปแบบไปใช้จริงพร้อมทั้งประเมินความพึงพอใจ และวัดผลสัมฤทธิ์
2. ควรศึกษาเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้านวัด และโรงเรียน ในการสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานสู่เยาวชนในจังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2563). โบราณสถานในเขตสำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี. สืบค้น 1 สิงหาคม 2569, จาก <https://www.finearts.go.th/promotion/view/13920-โบราณสถานในเขตสำนักศิลปากรที่-1-ราชบุรี>
- กรมศิลปากร. (2513). พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พร้อมด้วยกฎกระทรวงและระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาพระสมุรุ.
- กรมศิลปากร. (2556). โครงการข่างรักในโบราณสถานสมัยรัตนโกสินทร์ประจำปี 2556. (รายงานสรุปโครงการ). กรุงเทพฯ: กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักโบราณคดี.
- ดาริกา โพธิ์รุท. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีชุมชนบ้านเขวา ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 39(3), 42-51.
- บำรุง เอี่ยมสะอาด. (2553). แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระครูใบฎีกาศักดิ์ดนัย สนต์จิตโต (เนตรพระ). (2563). การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาของวัดในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณจิตตาทิรม (จ่านงค์ จิตตสุโ). (2565). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์โบราณสถานตามหลักพุทธธรรม ในจังหวัดบุรีรัมย์ (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุขนิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาเสถียร ถาวรธมโม (เกษาชาติ). (2554). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธมมวโร (บุญคง). (2560). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสม จังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ. (2560). การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโบราณสถาน: กรณีศึกษาโบราณสถาน บ้านจาละ ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 12(ฉบับพิเศษ), 56-72.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). *สถานการณ์ด้านสังคม จำนวนประชากร*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2569, จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/file_or_link/2024/20240605144736_37630.pdf
- Cohen, M. John. & Norman, T. Uphoff. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities, *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

พุทธบูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัด
ชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอดำรงวิทยารุจิรา จังหวัดกาญจนบุรี
BUDDHIST INTEGRATION FOR COMMUNITY PARTICIPATION
IN THE DEVELOPMENT OF THE WAT KHRO PHANAN
COMMUNITY MARKET AT THAMAKA DISTRICT
IN KANCHANABURI PROVINCE

พระบุญญฤทธิ์ บุญญโร (ใจฉกาจ)^{1*}

Phra Boonyarit Puñjaro (Jaichakart)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: boonyaritkhem25@gmail.com

Received May 26, 2026; Revised August 19, 2026; Accepted September 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอดำรงวิทยารุจิรา จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสรธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอดำรงวิทยารุจิรา จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 380 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.950 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านธัมมัญญา รู้จักเหตุ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มัตตัญญา รู้จักประมาณ ปุคคลัญญา รู้จักบุคคล และอิตตัญญา รู้จักตน อยู่ในระดับมาก ส่วนปริสัญญญา รู้จักชุมชน อัตถัญญา รู้จักผล และกาลัญญา รู้จักกาล อยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสรธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านการตัดสินใจการปฏิบัติการ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College

การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัด กาญจนบุรี ได้แก่ การร่วมวางแผนและกำหนดกฎระเบียบให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การ มีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การจัดพื้นที่และดูแลความสะอาด เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน การมี ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยนำรายได้ไปพัฒนาสาธารณูปโภค และการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสะท้อนความคิดเห็นและปรับปรุงการดำเนินงาน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; สปักริธรรม 7; การมีส่วนร่วมในการพัฒนา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of public participation in development of Wat Khro Phanan community market at Tha Maka District, Kanchanaburi Province; 2. To examine the relationship between the Seven Sappurisdhamma and public participation; and 3. To propose a Buddhaddhamma integration for promoting public participation in the development of the Wat Khro Phanan community market at Tha Maka District, Kanchanaburi Province, conducted by the mixed methods research. The quantitative research, data were collected from 380 samples using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.950. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 10 key informants, consisting of monks and laypersons. The qualitative data were analyzed using descriptive content interpretation. Pearson's correlation coefficient was used to examine the relationships among the variables.

The findings indicated that: 1. The overall level of public participation was high. Among the Seven Sappurisdhammas: Dhammaññutā, knowing the cause, had the highest mean score, followed by Mattaññutā, knowing moderation, Puggalaññutā, knowing individuals, and Attaññutā, knowing oneself, all of which were at a high level. Meanwhile, Parisaññutā, knowing the community, Atthaññutā, knowing the consequences, and Kālaññutā, knowing the proper time were at a moderate level. 2. The Seven Sappurisdhammas were significantly correlated with public participation at the 0.01 level of statistical significance. The dimensions of decision-making, implementation, benefit sharing, and evaluation showed moderate levels of correlation. and 3. The Buddhaddhamma

integration promoting public participation in the development of the Wat Khro Phanan community market included collaborative planning and formulation of regulations in accordance with community needs; participation in activities such as organizing market areas and maintaining cleanliness to foster shared responsibility; participation in benefit sharing by using market revenues to develop public utilities and infrastructure; and participation in evaluation by providing opportunities for all stakeholders to express their opinions and improve the implementation of the market's operations.

Keywords: Buddhist Integration; Sappurisdhamma 7; Participation in Development

บทนำ

พื้นที่อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตลาดนัดชุมชนถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของประชาชน การพัฒนาตลาดนัดชุมชนจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความร่วมมือของคนในชุมชน การบริหารจัดการร่วมกัน และการสร้างความเข้มแข็งทางสังคมในสังคมไทย โดยเฉพาะชุมชนระดับตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น พื้นที่อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตลาดนัดชุมชนถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของประชาชน การพัฒนาตลาดนัดชุมชนจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความร่วมมือของคนในชุมชน การบริหารจัดการร่วมกัน และการสร้างความเข้มแข็งทางสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชน แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าหลายพื้นที่ยังประสบปัญหา เช่น ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับต่ำ (กฤษณา วงษ์ทอง และคณะ, 2565) หรือมีส่วนร่วมเพียงบางขั้นตอน ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและวางแผน การบริหารจัดการตลาดนัดยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและประชาชน การขาดจิตสำนึกส่วนรวม และความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมควรครอบคลุมตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล (อักรินทร์ อังกูรวงษ์วัฒนา, 2562) แต่ในหลายชุมชนยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอน ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน จึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อหาแนวทางพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และวิถีชีวิตของประชาชน (World Bank, 2020)

แนวคิดพุทธบูรณาการการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 (อง.สศตทก. 23/65/114) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มาประยุกต์ใช้ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความร่วมมือในชุมชน แนวคิดพุทธบูรณาการเน้นการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนางาน ทำให้เกิดความสมดุลทั้งด้านจิตใจและสังคม แนวคิดการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุก

ขั้นตอน ตั้งแต่การคิด วางแผน ตัดสินใจ ไปจนถึงการปฏิบัติและประเมินผล การมีส่วนร่วมยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างฉันทามติ เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ และทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีส่วนร่วม เช่น การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การร่วมวางแผน และการร่วมดำเนินการ กระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล (United Nations, 2017)

สรุปความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านกระบวนการและระดับการมีส่วนร่วม อีกทั้งยังขาดการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการอย่างเป็นระบบ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรม และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอนามะกา จังหวัดกาญจนบุรี 7,484 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภอนามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ที่ใช้บริการตลาดนัดวัดศรีอพนัน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ ยามาเน่ (Yamane, 1967) คำนวณได้ 380 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย กรรมการบริหารตลาดนัด จำนวน 2 คน กลุ่มผู้บริหารเทศบาล จำนวน 2 คน กลุ่มผู้แทนประชาชน จำนวน 2 คน นักวิชาการด้าน พระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการ สร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) แบบสอบถาม

1. ทำแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทาง
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา
4. สร้างแบบสอบถามการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
5. เสนอโครงร่างแบบสอบถามแก่อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น
7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
8. นำข้อมูลมาวิเคราะห์

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ด้วยวิธีการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเพื่อเป็นแนวทาง
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
4. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนาบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงประธาน

คณะบริหารตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดน่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ จำนวน 380 ชุด

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล

4.2 การวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บโดย การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการรัฐประศาสนศาสดา มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์ มหวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) **สถิติพรรณนา** สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาพุทธ บูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดน่าน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) **สถิติอนุมาน** ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐาน พุทธบูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดน่าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัย ได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ตามเกณฑ์ การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์แล้ว แบ่งไว้เป็นประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ

2) คำนึงถึงบริบทหรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยง เข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน โดยในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญอย่างเป็นระบบ ขณะที่ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมา

วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดน่าน

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดน่าน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.57	0.53	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	3.57	0.45	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.61	0.56	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.62	0.51	มาก
ภาพรวม	3.59	0.40	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.51) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.56) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.53) และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดน่าน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม				
	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์	1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
ตัวแปรอิสระ					
หลักสัปปุริสธรรม 7	.859**	.659**	.637**	.798**	.575**
1. ธัมมัญญา	.456**	.388**	.371**	.376**	.283**
2. อัตถัญญา	.607**	.450**	.510**	.562**	.373**
3. อุตตัญญา	.687**	.479**	.483**	.687**	.480**
4. มัตตัญญา	.652**	.492**	.438**	.673**	.410**
5. กาลัญญา	.787**	.541**	.578**	.749**	.577**
6. ปริสสัญญา	.782**	.680**	.567**	.658**	.525**
7. ปุคคลัญญา	.809**	.635**	.593**	.744**	.541**

**ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.859^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.659^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.637^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.798^{**}$) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.575^{**}$)

3. พุทธบูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนให้แม่ค้ามีส่วนร่วมการตัดสินใจระเบียบการประสานงานในตลาดนัดชุมชน ทำให้กฎเกณฑ์ตลาดเหมาะสมกับความต้องการของทุกฝ่าย ช่วยให้ตลาดตอบสนองความต้องการจริง ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ให้ประชาชนมี

ส่วนร่วมสนับสนุนให้กับกิจกรรมของตลาดนัดชุมชน การจัดพื้นที่ตลาด ดูแลความสะอาด ช่วยควบคุมระเบียบ ทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และช่วยให้ตลาดนัดดำเนินไปอย่างราบรื่น ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประชาชนมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์การพัฒนาตลาดนัดในชุมชน ให้ผลประโยชน์ถูกใช้พัฒนาสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา รวมถึงความสะอาดและความสุขของผู้บริโภค ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมสังเกตการณ์ติดตามผลที่เกี่ยวกับในตลาดชุมชนในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องสามารถสะท้อนปัญหาได้เท่าเทียมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ อภิปรายได้ว่า โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาสุพัฒน์ สิริวัฒน พันธ์วรม (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนวิถีพุทธโดยวัดธรรมรงค์ให้ประชาชนในชุมชนรักษาศีล 5 อย่าง การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดให้บริการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้เป็นแหล่งการเรียนรู้จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้าน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ ทั้งทอง (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมในชีวิตวิถีใหม่ของอุตสาหกรรมยานยนต์จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมในชีวิตวิถีใหม่ของอุตสาหกรรมยานยนต์จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับของการบริหารตามหลัก POCCC โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ระดับของอิทธิบาท 4 โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชน วัดศรีอพนัน อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ อภิปรายได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของณัด ไชยพันธ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการ บริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการปฏิบัติราชการ ($\bar{X} = 3.74$) 2) ด้านการพัฒนาองค์กร ($\bar{X} = 3.74$) 3) ด้านคุณภาพการให้บริการ ($\bar{X} = 3.67$) และ 4) ด้านแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.60$) 2. หลักสัปปริยธรรม 7 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหาบรรพต กิตติปัญโญ (กันหา) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอมะนัง นครนายก จังหวัดนครนายก ผลการวิจัย

พบว่า โดยมีการจำแนกตามความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา ($R=0.985^{**}$) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคม ($r=0.835^{**}$) มีความสัมพันธ์ กับด้านวัฒนธรรม ($r=0.768^{**}$) ทุกด้านมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (0.01) โดยมีระดับความสัมพันธ์มาก และการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r=0.919^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. พุทธบูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูกาญจนธรรมพิทักษ์ (อำนาจ เขมกโร) และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาวัดให้มีบทบาท เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดและชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดี ความร่วมมือ และความสามัคคีของคนในชุมชน ตลอดจนทำให้วัดสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระธวัชชัย สุนทรธมโม (วรรณานวิน) (2561) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว 1) การตัดสินใจ ควรมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเสียงตามสายให้ทั่วถึง หน่วยงานควรให้ความสำคัญชุมชนทุกชุมชนให้เท่ากันในการส่งงบประมาณให้ชุมชนได้พัฒนา ถ้ามีการประชุม ควรเห็นเป็นวันหยุดหรือวันว่างงาน 2) การดำเนินงาน อยากให้นายกเทศมนตรีควรลงพื้นที่พบปะประชาชนให้บ่อย ๆ อยากให้ทางเจ้าหน้าที่บ้านเมืองปฏิบัติหน้าที่เข้มงวดกวาดล้าง ยาเสพติด อยากให้มีงานสำหรับวัยรุ่นในวัยเรียน ทำให้สร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัว 3) การรับผลประโยชน์ ฝึกอบรมประชาชน ให้ความรู้ ความเข้าใจให้ความสำคัญทุกชุมชน และให้บริการที่ทั่วถึงทุกชุมชนได้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง อยากให้ดูแลผู้สูงอายุได้มีคุณภาพที่ดีกว่านี้ ในด้านอาชีพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การเจ็บป่วยที่มีหมอ มียาให้ทันเห็นการฉีดยา ลูกหลานไม่ช่วยดูแล 4) การประเมินผล ควรให้มีผู้แดงประจำชุมชน สอบถามถึงปัญหาให้แท้จริง ปฏิบัติจริงในการแก้ไขเจาะให้ตรงประเด็นนั้น ๆ ควรมีการแจ้งผลประเมินให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึงทางอินเตอร์เน็ต เว็บไซต์ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์และข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยมาสังเคราะห์เป็น องค์ความรู้ใหม่ โดยบูรณาการแนวคิดทางการบริหาร ภาวะผู้นำ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า พุทธบูรณาการเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนวัดศรีอพนัน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยการประยุกต์หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การร่วมวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย ตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม รับผลประโยชน์ และประเมินผล โดยรัชมัญญตาและอัตถัญญตา ช่วยให้ประชาชนร่วมคิดและกำหนดเป้าหมาย อดัตถัญญตา มัตถัญญตา และปุคคลัญญตา ช่วยให้รู้บทบาท แบ่งหน้าที่ และใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ส่วนกาลัญญตาและปริสสัญญตา ช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องกับเวลา บริบท และความ ต้องการของชุมชน การประยุกต์หลักสัปปริสธรรม 7 จึงสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ทำให้ประชาชนร่วมคิดและกำหนดแนวทางพัฒนาตลาด ด้านการดำเนินกิจกรรม ทำให้เกิดการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน ด้าน

การรับผลประโยชน์ ทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาตลาด และด้านการประเมินผล ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนะแนวทางปรับปรุง ส่งผลให้ตลาดนัดชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

สรุปได้ว่า การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้จึงมิใช่เพียงการนำหลักธรรมมาเป็นข้อปฏิบัติของบุคคล แต่เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่ทำให้ประชาชนรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้เวลา รู้ชุมชน และรู้บุคคล แล้วนำความรู้นั้นไปสู่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ในด้านการนำหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ มาประยุกต์ใช้กับการทำงานให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาดูงาน ฝึกอบรม ทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อบุคลากรเหล่านั้นจะได้นำองค์ความรู้มาใช้พัฒนาองค์กร ที่นำไปสู่การพัฒนาแนวคิดและการปฏิบัติได้
3. ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรปรับปรุงข้อมูลให้ทันต่อเหตุการณ์ มีความทันสมัย
2. ควรนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร
3. ควรจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ตรงตามลักษณะของงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการใช้หลักอิทธิบาทธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้อย่างไร
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติงานขององค์กรภาคเอกชน ที่มีผลการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับ
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากร เช่น ในสำนักงาน องค์กร หรือหน่วยงานอื่น ที่มีลักษณะการปฏิบัติงานคล้ายคลึงกัน โดยมีหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแปร

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา วงษ์ทอง และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านโนนสวายน้อยในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบุแกรง อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการปกครองรัฐประศาสนศาสตร์ และกฎหมาย*, 1(1), 11–22.
- ณรงค์ศักดิ์ ทั่งทอง. (2565). *ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมในชีวิตวิถีใหม่ของอุตสาหกรรมยานยนต์จังหวัดนนทบุรี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัด ไชยพันธ์. (2560). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี* (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูกาญจนธรรมพิทักษ์ (อานาจ เขมกโร) และคณะ. (2561). การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 38-49.
- พระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณนาวัน). (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบรรพต กิตติปัญญา (กันหา). (2564) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพัฒน์ สิริวัฒน (พันธนม). (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 1(2), 29–48.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). ข้อมูลสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. สืบค้น 30 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com
- อักรินทร์ อังกรวงษ์วัฒนา. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านบางเบา อำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 53–66.

United Nations. (2017). *Community engagement and sustainable development*. New York:

United Nations.

World Bank. (2020). *Enhancing community-driven development*. Washington. DC: World Bank.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

พุทธภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปณิกธรรมของผู้บริหารท้องถิ่นใน
ตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
BUDDHIST LEADERSHIP BASED ON THE DUTIYA PĀPAṆIKA DHAMMA
OF LOCAL ADMINISTRATORS IN DON CHA-EM SUBDISTRICT
THA MAKHA DISTRICT KANCHANABURI PROVINCE

พระชาติชาย ปณญาวโร (ไพรวัล)^{1*}

Phra Chatchai Panyawaro (Praiwan)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: chartchai9575@gmail.com

Received May 27, 2026; Revised September 10, 2026; Accepted September 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรม 3 กับภาวะผู้นำ และ 3. เสนอแนวทางพุทธภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 382 คน (ค่าความเชื่อมั่น 0.770) วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันในการทดสอบความสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.52) รองลงมา ได้แก่ ด้านความรู้และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.44) ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.57) ด้านศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.49) และด้านการบริหาร ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทศุติยาปาปณิกธรรมกับภาวะผู้นำ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College

ทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ระดับน้อยมาก ($R = .032$) ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับน้อย ($r = .338^{**}$) ด้านความรู้ และทักษะเฉพาะของงานมีความสัมพันธ์ เชิงบวกระดับน้อยมาก ($r = .145^{**}$) ส่วนด้านการบริหาร คุณสมบัติส่วนตัว ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยมาก ($r = -.209^{**}, -.061^{**}, -.046^{**}$) ตามลำดับ 3. พุทธภาวะผู้นำตามหลักทศตียปาปณิกธรรม พบว่า ผู้นำมีความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมกับหน้าที่ สามารถประสานงานและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ตลอดจนมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม

คำสำคัญ: พุทธภาวะผู้นำ; ทศตียปาปณิกธรรม; ผู้บริหารท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of leadership among local administrators; 2. To examine the relationship between the principles of Pāṇḍikadhamma and leadership; and 3. To propose guidelines for Buddhist leadership among local administrators at Don Cha-em Subdistrict, Tha Maka District, Kanchanaburi Province, conducted by the mixed methods research. The quantitative research involved a sample of 382 respondents, with a reliability coefficient of 0.770. The data were analyzed using descriptive statistics, multiple regression analysis, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 12 key informants, and were analyzed using descriptive content interpretation.

The findings revealed that: 1. The overall level of leadership was high ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.38). When considered by aspect, general knowledge for work performance had the highest mean and was at a high level ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.52), followed by knowledge and specific skills for each position ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.44), personal qualifications ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.57), morality, virtue, and ethics ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.49), and administration ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.57), respectively. 2. The relationship between Pāṇḍikadhamma and leadership was statistically significant at the 0.01 level. Overall, there was a very low level of correlation (R

= .032). General knowledge for work performance had a low positive correlation ($r = .338^{**}$), while knowledge and specific skills for each position had a very low positive correlation ($r = .145^{**}$). Administration, personal qualifications, and morality, virtue, and ethics had very low negative correlations ($r = -.209^{**}$, $-.061^{**}$, and $-.046^{**}$, respectively). 3. Buddhist leadership based on Pāṇikadhamma indicated that leaders possessed knowledge and skills appropriate to their responsibilities, were capable of effective coordination, established good relationships with others, and demonstrated social responsibility.

Keywords: Buddhist Leadership; Dutya-Pāṇikadhamma; Local Administrators

บทนำ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารจัดการภาครัฐในระดับพื้นที่ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะ ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะในการสร้างความร่วมมือกับประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้สามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Northouse, 2021) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่บริบทของการบริหารท้องถิ่นมีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น ภาวะผู้นำจึงมิได้หมายถึงเพียงความสามารถในการสั่งการหรือควบคุมงานเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงความสามารถในการกำหนดทิศทาง การบริหารจัดการ การสร้างแรงจูงใจ และการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนและบุคลากรในองค์กร

ในบริบทของตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชาชนและชุมชนที่มีความหลากหลาย การบริหารงานท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่สามารถเชื่อมโยงนโยบายของภาครัฐกับปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังต้องสามารถประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างไร้ก็ตาม จากบริบทการบริหารและการพัฒนาพื้นที่พบว่า การดำเนินงานในระดับท้องถิ่นยังมีประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการดำเนินงาน การสื่อสารข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานกับประชาชน การประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นให้สามารถบริหารงานภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการเขียนประเด็นปัญหาของพื้นที่ ผู้วิจัยควรพิจารณาข้อมูลจากแผนพัฒนาท้องถิ่น รายงานผลการดำเนินงาน รายงานการประชุม หรือข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดความหมายของ พุทธภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม 3 (อง.ต.ก. 20/459/61) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นที่ประยุกต์ใช้หลักธรรม 3 ประการเป็นแนวทาง ในการบริหารงาน ได้แก่ จักขุมา คือ ความสามารถด้านวิสัยทัศน์และการมองการณ์ไกล สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน วิธูโร คือ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถในการจัดการ สามารถวางแผน ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และบริหารทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ และ นิสสยสัมปันโน คือ ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ การสร้างความร่วมมือการสื่อสาร และการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้น พุทธภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม 3 จึงเป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนาผู้นำให้มีทั้งวิสัยทัศน์ ความสามารถในการบริหาร หลักทฤษฎีปาปนิกรรม 3 ยังมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำ 5 ด้านที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่ โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร (Bass & Riggio, 2006) รวมถึงภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ที่เน้นความซื่อสัตย์ ความเป็นธรรม ความโปร่งใส และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำ (Brown & Treviño, 2006) ขณะที่แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ให้ความสำคัญกับการรับฟังประชาชน การสร้างความร่วมมือ และการมุ่งประโยชน์สาธารณะมากกว่าการมุ่งควบคุมหรือสั่งการเพียงฝ่ายเดียว (Denhardt & Denhardt, 2015) จึงเห็นได้ว่าหลักทฤษฎีปาปนิกรรม 3 มีความสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำร่วมสมัย โดยช่วยเติมเต็มมิติด้านคุณธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการบริหารงานที่มุ่งประโยชน์ของส่วนรวม

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา พุทธภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม 3 ในตำบลดอนชะเอน อำเภอดงมะดะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎีปาปนิกรรม 3 กับภาวะผู้นำ และเสนอแนวทางการ

ประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรรม 3 เพื่อส่งเสริมพุทธภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านพุทธรัฐประศาสนศาสตร์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่นให้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรม และสามารถสร้างความร่วมมือกับประชาชน อันจะนำไปสู่การบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อประโยชน์ของประชาชนและชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎีปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพุทธภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 8,710 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปอาศัยอยู่ในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1967) คำนวณได้ 382 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นใน ตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 12 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน 3 กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น ตำบลดอนชะเอม 3 คน และ 4 ผู้แทนประชาชน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 32 ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน จากนั้น นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้น หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1984) โดยเครื่องมือการวิจัยได้ค่าของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.770

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บโดย นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 ชุด

4.2 การวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บโดยดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัน เวลาและสถานที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการประยุกต์ใช้พุทธภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น ตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติอนุमान เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินใจได้ว่าคำหรือข้อความได้ออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

2) คำนึงถึงบริบท หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นใน ตำบลดอนชะเอมอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน	4.17	0.52	มาก
2. ด้านความรู้และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง	4.00	0.44	มาก
3. ด้านการบริหาร	3.91	0.57	มาก
4. ด้านคุณสมบัติส่วนตัว	3.89	0.57	มาก
5. ด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม	4.03	0.49	มาก
ภาพรวม	4.00	0.38	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.52) รองลงมา ด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.49) ถัดมา ด้านความรู้ และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.44) ด้านการบริหาร อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.57) และ ข้อ 4 ด้านคุณสมบัติส่วนตัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทศตียปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทศตียปาปนิกรรม กับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม					
	ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์	1. ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน	2. ด้านความรู้และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง	3. ด้านการบริหาร	4. ด้านคุณสมบัติส่วนตัว	5. ด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม
หลักทศตียปาปนิกรรม โดยภาพรวม	.032	.338**	.145**	.209**	.061**	.046**
1. จักขุมา	.829**	.258**	.034	.192**	.100**	.096**
2. วิจุโร	.561**	.055	.092	.188**	.221**	.112*
3. นิสสยสัมปันโน	.640**	.348**	.184**	.056	.166**	.105*

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทศตียปาปนิกรรม กับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นใน ตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ระดับ ($R=.032$) ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($r=.338^{**}$) ด้านความรู้และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยมาก ($r=.145^{**}$) ด้านการบริหาร มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยมาก ($r=-.209^{**}$) ด้านคุณสมบัติส่วนตัว มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยมาก ($r=-.061^{**}$) ด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยมาก ($r=-.046^{**}$)

3. พุทธภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน คือ ความรู้พื้นฐานและความเข้าใจที่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้นำควรมี ด้านความรู้และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง คือ ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับลักษณะงานหรือหน้าที่ ด้านการบริหาร คือ ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการวางแผนจัด ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และคุณลักษณะเฉพาะที่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้นำควรมี และด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรม การยึดมั่นในหลักความดี ความถูกต้อง และการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนาพื้นที่ และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยอาศัยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ผู้นำชุมชน และประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีปาปนิกรรม ได้แก่ จักขุมา มิวสัยทัศน์ และมองการณ์ไกล วิรุโร มีความสามารถในการจัดการงาน และนิสสัยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์และสามารถสร้างความร่วมมือกับผู้อื่นได้ ในบริบทของตำบลดอนชะเอม ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจปัญหา และความต้องการของประชาชน สามารถวางแผน และบริหารจัดการงาน ตลอดจนสื่อสารและสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในชุมชน จึงส่งผลให้สามารถแสดงภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเดิมศักดิ์ ทองอินทร์ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า จักขุมา วิรุโร และนิสสัยสัมปันโน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ทั้งด้านวิสัยทัศน์ การจัดการงาน และมนุษยสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าหลักทฤษฎีปาปนิกรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นให้สามารถบริหารงานและพัฒนาพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎีปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมหลักปาปนิกรรม 3 กับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของผู้บริหารท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อยมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r = .032$ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นมีหลายมิติ ทั้งด้านความรู้ และ

ทักษะในการปฏิบัติงาน การบริหาร คุณสมบัติส่วนตัว และศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ขณะที่หลักปาปนิกรรม 3 เน้นด้านวิสัยทัศน์ ความสามารถในการจัดการงาน และมนุษยสัมพันธ์ จึงอาจมีปัจจัยอื่นร่วมส่งผลต่อภาวะผู้นำ เช่น ประสบการณ์ ลักษณะงาน โครงสร้างองค์กร นโยบายของรัฐ และบริบทความต้องการของประชาชน เมื่อพิจารณาบริบทของตำบลดอนชะเอม ผู้บริหารต้องปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย และระเบียบราชการ ควบคู่กับการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนทำให้ภาวะผู้นำไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักปาปนิกรรมเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระณรงค์ วุฑฒิเมธี สังขวิจิตร (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมของบริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านจักษุมหา วิธูโร และนิสสยสัมปันโน

3. พุทธภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลดอนชะเอม อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ อภิปรายได้ว่า พุทธภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน 2) ความรู้และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง 3) การบริหาร 4) คุณสมบัติส่วนตัว และ 5) ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม สะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถในการบริหาร คุณลักษณะส่วนบุคคล และคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กัน เมื่อพิจารณาตามหลักทศุติยาปาปนิกรรม จักษุมหา เน้นวิสัยทัศน์และการมองการณ์ไกล วิธูโร เน้นความสามารถในการจัดการงาน และนิสสยสัมปันโน เน้นมนุษยสัมพันธ์และการสร้างความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นที่ต้องวางแผน แก้ไขปัญหาประสานงาน และตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทของตำบลดอนชะเอมที่ผู้บริหารต้องทำงานใกล้ชิดกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิศณุพงศ์ กล้ากลีจ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการบริหาร การปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อประสิทธิผลของการดำเนินงาน แม้บริบทการศึกษาจะแตกต่างกัน แต่สะท้อนร่วมกันว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลต้องผสมผสานความสามารถในการบริหาร การปฏิบัติงาน และการสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น พุทธภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมจึงควรมุ่งพัฒนาให้ผู้บริหาร เก่งงาน เก่งคน และเป็นคนดี เพื่อให้สามารถบริหารงานท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

พุทธภาวะผู้นำตามหลักพุทธิยาปาปณิกธรรม ได้แก่ จักขุมา วิฐุโร และนิสสัยสัมปันโน เป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการบริหารงาน และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารท้องถิ่น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยอธิบายได้ว่า พุทธภาวะผู้นำตามหลักพุทธิยาปาปณิกธรรมของผู้บริหารท้องถิ่นในตำบลคอนชะเอม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

หลักพุทธิยาปาปณิกธรรม 3 อธิบายได้ดังนี้ 1. จักขุมา ผู้นำมีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกล หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา โอกาส และแนวโน้มในอนาคต สามารถวางแผน กำหนดเป้าหมาย และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล จึงส่งเสริมด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน และด้าน

การบริหาร โดยเฉพาะการวางแผนและการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน 2. วิจิโร ผู้นำมีความรู้ และ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน หมายถึง การมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ พร้อมพัฒนาตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จึงส่งเสริมด้านความรู้ และ ทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่งและด้านการบริหาร ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ และ 3. นิสสัยสัมปันโน ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์และสร้างความไว้วางใจ หมายถึง การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รับฟังความคิดเห็น ให้คำแนะนำและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน รวมทั้งสร้างความ ร่วมมือและเครือข่ายในชุมชน จึงส่งเสริมด้านคุณสมบัติส่วนตัวและด้านศีลธรรม คุณธรรม และ จริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของความศรัทธา ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างผู้นำกับประชาชน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นตำบลดอนชะเอม อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ 5 ด้าน

1. ด้านความรู้ทั่วไปในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารท้องถิ่นที่ควรมีความรู้รอบด้านเกี่ยวกับชุมชน สังคม การปกครอง กฎหมาย และระเบียบ สามารถวิเคราะห์ปัญหาและประสานความร่วมมือได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับหลัก จักขุมา ที่เน้นวิสัยทัศน์ การมองเห็นปัญหาและโอกาส และการวางแผนพัฒนาชุมชน
2. ด้านความรู้และทักษะเฉพาะของงานแต่ละตำแหน่ง ผู้บริหารท้องถิ่นที่ควรมีความรู้ ความสามารถ และ ความชำนาญตามบทบาทหน้าที่ สามารถประยุกต์ใช้กฎหมาย ข้อมูล และเทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลัก วิจิโร ที่เน้นความเชี่ยวชาญและความสามารถในการปฏิบัติงาน
3. ด้านการบริหาร ผู้บริหารท้องถิ่นที่ควรมีความสามารถในการวางแผน จัดระบบงาน ประสานงาน มอบหมายงาน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล โดยใช้ข้อมูลและเหตุผลประกอบการบริหาร สอดคล้อง กับจักขุมา ด้านวิสัยทัศน์และการวางแผน และวิจิโร ด้านความสามารถในการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมาย
4. ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ผู้บริหารท้องถิ่นที่ควรมีความรับผิดชอบ บุคลิกภาพเหมาะสม มีความ เป็นกันเอง เสมอต้นเสมอปลาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนและผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับ หลักนิสสัยสัมปันโน ที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ การเข้าถึงผู้อื่น และการสร้างความไว้วางใจ และ 5. ด้าน ศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารท้องถิ่นที่ควรยึดมั่นในความสุจริต เป็นธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เพื่อสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นแก่ประชาชน สอดคล้องกับหลัก นิสสัยสัมปันโน ซึ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือบนพื้นฐานของความดีงาม

สรุปได้ว่า หลักทศตยปาปณิกธรรม 3 ทำหน้าที่เป็นกลไกในการเสริมสร้างภาวะผู้นำ 5 ด้าน กล่าวคือ จักขุมา ส่งเสริมความรู้ทั่วไปและความสามารถด้านการบริหาร วิจิโร ส่งเสริมความรู้ ทักษะ เฉพาะ และความสามารถในการบริหาร ส่วน นิสสัยสัมปันโน ส่งเสริมคุณสมบัติส่วนตัว ตลอดจน ศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม เมื่อทั้ง 3 หลักทำงานร่วมกัน จะก่อให้เกิดพุทธภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์

มีความเชี่ยวชาญ เข้าถึงประชาชน และบริหารงานด้วยคุณธรรม อันนำไปสู่ การบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดทำแผนพัฒนาผู้นำท้องถิ่นโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ เมตตา และการเสียสละ เพื่อยกระดับคุณภาพการตัดสินใจและการบริหารจัดการที่มุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ
2. ควรกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารท้องถิ่น โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักทศปาปนิกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านจริยธรรมและทักษะการบริหาร
3. ควรกำหนดแนวทางการบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วม โปร่งใส และเป็นธรรม โดยนำหลักธรรมมาเป็นกรอบในการกำหนดมาตรการภายในองค์กร เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และสร้างความไว้วางใจแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรสร้างแรงบันดาลใจแก่ตนเองและทีมงาน ด้วยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน (ฉันทะ) มุ่งมั่นในการทำงาน (วิริยะ) ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา (จิตตะ) และหมั่นทบทวนวิธีการทำงาน (วิมังสา) เพื่อพัฒนาผลลัพธ์ให้ดียิ่งขึ้น
2. ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างความไว้วางใจ และความปรองดองในพื้นที่
3. ควรจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในตำบล เช่น การอบรมธรรมะเชิงประยุกต์ การเจริญสติในที่ทำงาน และการฝึกทักษะการสื่อสารเชิงเมตตา เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารได้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมในผู้บริหารท้องถิ่นตำบลอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะและแนวทางการประยุกต์ใช้พุทธภาวะผู้นำในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงลึก เช่น ความซื่อสัตย์ เมตตา และความเสียสละของผู้บริหาร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เข้าใจมิติด้านจริยธรรมและพฤติกรรมที่สะท้อนพุทธภาวะผู้นำได้อย่างรอบด้าน

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยที่มุ่งประเมินผลการนำพุทธภาวะผู้นำมาใช้ในทางปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ด้านการพัฒนาชุมชน ความไว้วางใจของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- เดิมศักดิ์ ทองอินทร์. (2567). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมบริหารศน์*, 7(3), 114–129.
- พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร). (2556). *การบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิสูตรของบริษัท เอ็นไอซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิศณุพงศ์ กล้ากลีจ. (2562). *ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ในจังหวัดกำแพงเพชร* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 21 เมษายน 2569. จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future directions. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595–616.
- Cronbach, Lee J., (1984). *Essentials of psychological testing* (4th ed.). New York: Harper & Row.

- Denhardt, J. V. & Denhardt. R. B. (2015). *The new public service: Serving. not steering.* New York: Routledge.
- Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and practice* (9th ed.). California: SAGE Publications.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Yukl, G. (2020). *Leadership in organizations.* Boston: Pearson Education, Inc.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตาม
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ
BUDDHIST INTEGRATION TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION IN THE
DEMOCRATIC GOVERNANCE OF THE PEOPLE IN SISA KET MUNICIPALITY

พระจอม มหาปณฺโณ (บรรล้งค์)^{1*}, สุมาลี บุญเรือง¹, วชิรินทร์ ชาญศิลป์¹

Phra Jom Mahapanño (Banlang)^{1*}, Sumalee Boonrueang¹, Vacharin Chansilp¹

*Corresponding Author E-mail: phrabidicxmm@gmail.com

Received July 3, 2026; Revised September 8, 2026; Accepted September 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล เนื้อหาเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.893 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา สถิติอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อยู่ในระดับมาก 2. สมรรถนะทางการเมืองและหลักการบริหารนิยธรรม ส่งผลในทางบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาล

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

เมืองศรีสะเกษ พบว่า 1) การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและลดความขัดแย้ง 2) การประชุมอย่างพร้อมเพรียง ทำให้การตัดสินใจโปร่งใสและเกิดความสามัคคี 3) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ สร้างความเป็นธรรมและความตื่นตัวทางการเมือง 4) รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ลดความขัดแย้งระหว่างวัยและเสริมสร้างประชาธิปไตย 5) ไม่ลู่แก่อำนาจ เพิ่มความร่วมมือและความเชื่อมั่นในระบบ 6) เคารพประเทศชาติ เพิ่มความมั่นคงในประชาธิปไตยเทศบาล 7) อารักขาคุ่มครองอย่างชอบธรรม บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเคารพสิทธิ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; สมรรถนะทางการเมือง; หลักการบริหารนิยธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the political participation of citizens in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality; 2. To investigate the factors affecting citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality; and 3. To propose a Buddhist-integrated approach for promoting citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality, conducted by the mixed methods research. The qualitative research, data were collected from 18 key informants consisting of academic experts and individuals with relevant expertise, by in-depth-interviews and analyzed using descriptive content interpretation. The quantitative research, data were collected from 396 samples using questionnaire with a reliability coefficient of 0.893. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics.

The research findings revealed that: 1. The level of citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality was high. 2. Political competence and Aparihāniyadhamma had a positive and statistically significant effect on citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality at the 0.01 level. and 3. The proposed Buddhist-integrated approach to promoting citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality consisted of the following seven principles: 1) holding regular meetings for consultation and the exchange of opinions; 2) participating in meetings harmoniously and acting in unity;

- 3) complying with rules and regulations; 4) respecting and listening to the opinions of elders;
- 5) refraining from the abuse of power; 6) respecting the nation and public institutions; and
- 7) providing legitimate protection and justice for all citizens.

Keywords: Political Participation; Political Efficacy; Aparihāniyadhamma

บทนำ

การปกครองที่เป็นประชาธิปไตย อันเป็นรูปการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี หรือแบบรัฐสภา ถ้าอำนาจสูงสุดในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้วก็เป็นกรปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ปัจจุบันนี้ระบอบประชาธิปไตยโดยตรงแบบกรีกไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้อีกต่อไป เพราะจำนวนประชาชนของแต่ละรัฐแต่ละประเทศมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะให้โอกาสแก่พลเมืองทุกคนเข้ามามีสิทธิโดยตรงในการวินิจฉัยตัดสินปัญหาของประเทศระบอบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้จึงเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทนได้แก่การให้สิทธิพลเมืองเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทนตัวในรัฐสภาเจตจำนงของรัฐสภาถือว่าเป็นความต้องการของประชาชน และบัญญัติหรือกำหนดกฎหมายขึ้นเองทั้งสิ้น (สุชุม นวลสกุล, 2557)

การแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นยังขาดจิตสำนึก และการขาดซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องคอยกำกับในการมีส่วนร่วมแบบจริงจังย่อมจะส่งผลต่อการเสริมสร้างศรัทธาต่อประชาธิปไตย มีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชุมชนและสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างแรงกดดันหรือโน้มน้าวให้รัฐบาลผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลได้หันมาช่วยเหลือประชาชนในการส่งเสริมกระบวนการทางการเมือง (ภุริวัจน์ ปุณยุตติปริดา, 2563)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง อันเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ เศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรมทางสังคม ที่ยังไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจและความรู้สึกมีส่วนร่วม และไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองหรือการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมากนักเนื่องจากการที่ประชาชนไปเลือกตั้งกระทำไปเพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายและประชาชนจึงต้องเข้าร่วมการเมืองเพราะเป็นหน้าที่แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของ

ประเทศ ประชาชนยังขาดความเข้าใจที่จะเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองเพราะการเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบร่วมกัน (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549)

ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนสามารถตอบโจทย์ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้ ผู้วิจัยนำหลักพุทธธรรม อันได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม (อง.สตตก.23/21/31-32.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจกรรมร่วมกัน 3. ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ 5. การไม่ลุแก่อำนาจ 6. การเคารพในประเทศชาติบ้านเมือง 7. จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรม แก่ศาสนจักร ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญเข้ากับภาวะการณ์ในระบอบประชาธิปไตยไทย สำหรับการบริหารบ้านเมืองไม่ให้เกิดความเสื่อมทางศีลธรรม และสร้างความสามัคคีเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งมากขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ” เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จำนวน 38,672 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จำนวน 396 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกประชากรตามเขตพื้นที่ศึกษา และกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ หลังจากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมจำนวน 18 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มอย่างชัดเจน ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป 2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 3) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และ 5) กลุ่มประชาชน จำนวน 5 คน ทั้งนี้ การคัดเลือกมุ่งเลือกผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นความไว้วางใจทางการเมืองและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในบริบทพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่หลากหลายและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ขณะเดียวกัน การวิจัยเชิงปริมาณได้เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยเทคนิค IOC จากการคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แสดงถึงความเหมาะสมในระดับสูง

และแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.893 ซึ่งสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวิจัยในระดับดีมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยมีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งการบันทึกเทป

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน โดยในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญอย่างเป็นระบบ ขณะที่ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่ออธิบายความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะหรือเป็นรายบุคคลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	3.99	0.59	มาก
2) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3.97	0.60	มาก
3) ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือสังคม	3.96	0.63	มาก
4) ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.93	0.60	มาก
โดยภาพรวม	3.96	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=3.96$, $S.D.=0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะหรือเป็นรายบุคคลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ($\bar{X} = 3.99$, $S.D. = 0.59$) รองลงมา คือ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.97$, $S.D. = 0.60$) ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือสังคม ($\bar{X} = 3.96$, $S.D. = 0.63$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.93$, $S.D. = 0.60$) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

สมมติฐานที่ 1 สมรรถนะทางการเมือง มีตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ด้านการบริหารงานของรัฐบาลด้านการแสดงออกของประชาชน ด้านการเลือกตั้ง ด้านการกำหนดอนาคตสังคมการเมืองของตนเอง ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

สมรรถนะทางการเมือง	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.769	0.107		25.806**	.000
ด้านการกำหนดอนาคตสังคมการเมืองของตนเอง (X1.4)	0.168	0.037	0.277	4.599**	.000
ด้านการบริหารงานของรัฐบาล (X1.1)	0.153	0.035	0.265	4.389**	.000

Multiple R = 0.498d, R = 0.248, R² =0.244, Std. Error = 0.465, F=19.259, Sig.=0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ตามผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตาราง โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ ด้านการกำหนดอนาคตสังคมการเมืองของตนเอง และด้านการบริหารงานของรัฐบาล ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 หลักการบริหารนิยธรรม ได้แก่ ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ ด้านการไม่ลุแก่อำนาจ ด้านให้ความ

เคารพประเทศชาติบ้านเมือง ด้านจัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่ศาสนจักร ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2 หลักอปริหานิยธรรม ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

หลักอปริหานิยธรรม	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.834	0.106		7.833**	.000
ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ (X2.1)	0.395	0.035	0.456	11.320**	.000
ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม (X2.2)	0.155	0.035	0.185	4.405**	.000
ด้านจัดให้ความอารักขา คุ่มครองป้องกันอันชอบธรรม แก่ศาสนจักร (X2.7)	0.140	0.034	0.154	4.170**	.000
ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ (X2.5)	0.119	0.020	0.202	5.951**	.000

Multiple R = 0.846d, R = 0.715, R² = 0.713, Std. Error = 0.286, F=17.393, Sig.=0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอปริหานิยธรรม ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ตามผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตาราง โดยเรียงลำดับตามสมการได้ 4 ตัวแปร คือ ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่และด้านจัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่ศาสนจักร ตามลำดับ

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่า 1. หมั่นประชุมและร่วมกันแก้ไขปัญหาการประชุมอย่างสม่ำเสมอ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม การประชุมร่วมกันอย่างเป็นระบบและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3. การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ การมีกฎระเบียบที่เป็นธรรม โปร่งใส และบังคับใช้อย่างเสมอภาค ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4. การเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ การรับฟังผู้มีประสบการณ์ช่วยให้การตัดสินใจรอบคอบ 5. การไม่ลุแก่อำนาจ การใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม โปร่งใส 6. การเคารพในประเทศชาติบ้านเมือง การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ทางการเมือง 7. การอารักขา คุ่มครอง และป้องกันโดยชอบธรรม การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงอำนาจอธิปไตยของประชาชนในการกำหนดทิศทางของรัฐ พฤติกรรมทางการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการติดตามข่าวสาร การอภิปรายถกเถียงปัญหาข้ามกลุ่ม และการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิประโยชน์สาธารณะ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมนั้นมีความซับซ้อนและหลากหลายทั้งในมิติของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการเมืองในขณะนั้น การนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาอภิปรายผลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เห็นภาพรวมของความตื่นตัวทางการเมืองในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญาณัฐ อบอุ่น (2564) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้หมายถึงเพียงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการติดตามข่าวสาร การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นพฤติกรรมที่หลากหลายและเป็นกระบวนการต่อเนื่องของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภมา จิตต์เที่ยง (2566) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวง มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันทางการเมืองสูง มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย และประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าพื้นที่เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จึงส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จากผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะทางการเมืองสามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 75.8 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะทางการเมืองในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ นั้นมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูเกษมวัชรดิตถ์ (เกษม วิฑิตสมปนโน) (2566) ที่ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ความรู้สึกรับรู้สมรรถนะทางการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และหลักอภินิหารธรรม 7 เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชน โดยสามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 77.04 ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อประชาชนรับรู้ว่าคุณภาพในการมีส่วนร่วมและสามารถติดตามข่าวสารทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และนพพล อัครชาติ (2562) ที่พบว่า ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง เกิดจากการตื่นตัวทางการเมืองและการอบรมกลุ่มเกลาทางการเมือง โดยบุคคลที่เชื่อว่าตนเองสามารถสร้างผลกระทบต่อการเมือง เข้าใจระบบการเมือง และเชื่อว่ารัฐตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน จะมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่า ซึ่งสะท้อนว่าความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

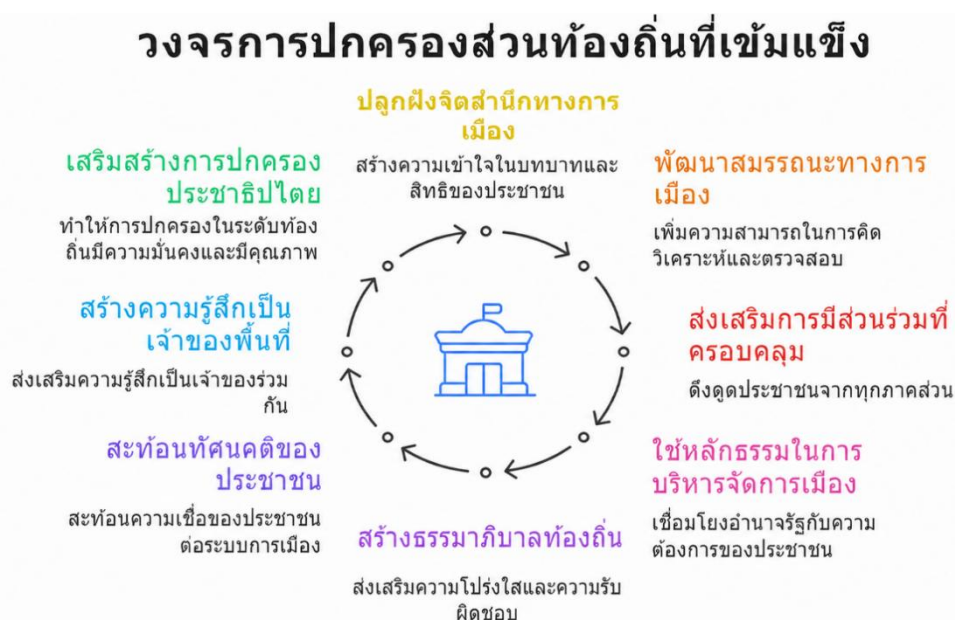
3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จากผลการวิจัย พบว่า การนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ช่วยสร้างพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเสรีผ่านการประชุมที่สม่ำเสมอและการเคารพกฎกติกาที่โปร่งใส ผู้นำที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์และไม่ใช้อำนาจโดยพลการจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในชุมชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมส่งผลให้ประชาชนเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่และรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกันซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนและเสริมสร้างรากฐานประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม) (2564) พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น การสร้างความตื่นตัวทางการเมือง การร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมือง และการสนับสนุนจากภาครัฐ อันสะท้อนว่าการบริหารงานภาครัฐที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและหลักพระพุทธศาสนาสามารถสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุ จังหวัดสุรินทร์ ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม และการลดความขัดแย้งในองค์กรและชุมชน ทั้งนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ก็พบเช่นเดียวกันว่า การบริหารงานที่ยึดหลักอปริหานิยธรรมสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ประชาชนพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มี ประเด็นที่แตกต่างหรือไม่สอดคล้องบางส่วน กับงานวิจัยของเสาวนีย์ วิยะบุญ (2562) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการสนับสนุนการจัดการสภาองค์กรชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดระยอง 1) ด้านการวางแผน หมั่นประชุมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมเพรียง กำหนดกฎระเบียบอย่างมีเหตุผล และเคารพผู้รู้ 2) ด้านการจัดการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างมีเหตุผล

และเคารพในบทบาทของสตรี 3) ด้านการบริหารบุคลากร เคารพผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และให้โอกาสสตรีเพศ 4) ด้านการสั่งการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างมีเหตุผลส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมที่ดีตลอดจนปกป้องพระพุทธศาสนา 5) ด้านความร่วมมือ หมั่นประชุมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมเพรียงตลอดจน ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดี 6) ด้านการรายงานรายงานอย่างซื่อสัตย์ตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ 7) ด้านงบประมาณ คຸ້ມคຳ เหมาะสม เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ภายใต้ประเพณีดั้งเดิมซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชุมชนมายาวนาน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งได้ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่จากการวิจัย พบว่า ผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพที่แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้

การพัฒนาสมรรถนะทางการเมือง นำหลักการประชุมและการรับฟังความคิดเห็นมาจัดเวทีพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ โดยเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้สูงอายุ และผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ใน

ท้องถิ่นมาร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อคิดเห็น และแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น และร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่นได้มากขึ้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างครอบคลุม นำหลักความร่วมมือเพื่องานและการทำงานร่วมกันมาสร้างกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ รับรู้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมเสนอ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามตรวจสอบ ทำให้การมีส่วนร่วมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการเลือกตั้ง แต่ครอบคลุมการพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน.การส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร นำหลักการประชุมและการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวมมาประยุกต์ใช้ โดยให้ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน หรือบุคคลที่ประชาชนให้ความเชื่อถือ เป็นผู้ช่วยสื่อสารข้อมูลข่าวสารของเทศบาลอย่างถูกต้อง สม่ำเสมอ และทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการตัดสินใจและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

การสร้างควมไว้วางใจระหว่างประชาชนกับเทศบาล นำหลักการเคารพผู้มีส่วนได้เสีย การไม่ใช้อำนาจโดยมิชอบ และการเคารพกฎกติกาใช้ในการบริหาร โดยผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน บริหารงานด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ส่งผลให้ลดความขัดแย้งและสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนกล้าเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น การสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน นำหลักการรักษาสິงที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อส่วนรวมมาส่งเสริมให้ประชาชนร่วมดูแลชุมชน ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและตระหนักว่าการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ” มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สภาเทศบาลเมืองศรีสะเกษควรกำหนดนโยบายให้มีการรับฟังปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของประชาชนก่อนการออกเทศบัญญัติหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อให้ความต้องการของประชาชน

2. นายกเทศมนตรีเมืองศรีสะเกษและฝ่ายบริหารควรกำหนดนโยบายและช่องทางให้ประชาชนเสนอปัญหาและข้อคิดเห็นต่อการบริหารงานของเทศบาลอย่างเป็นระบบ

3. เทศบาลเมืองศรีสะเกษควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมสาธารณะของชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลควรให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองโดยพิจารณาจากความสามารถในการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ดี

2. เทศบาลควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์หรือเว็บไซต์สาธารณะ

3. เทศบาลควรมีการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมือง เป็นรูปแบบหนึ่งของเมืองที่ไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองแก่เยาวชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลประจักษ์ศิลปาคม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 12(2), 133-142.

พระครูเกษมวัชรดิตถ์ (เกษม ฐิตสมฺปนฺโน). (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี (ดุष्ฎิณีพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเอกกวน ปิยวิโร (อะฉิม). (2564). การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ดุष्ฎิณีพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ภุริวัจน์ ปุณยุตติปริดา. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: แนวคิด หลักการและการส่งเสริม. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 5(2), 384-400.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และนพพล อัครชาติ. (2562). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล. *วารสารการบริหารปกครองมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 8(1), 26-39.
- ศุภมา จิตต์เที่ยง. (2566). กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานคร (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ. (2568). *ประชากรจากการทะเบียน จำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2568*. ศรีสะเกษ: สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ.
- สุกัญญาณัฐ อบลิน. (2564). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง* (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2521). *การเมืองและการปกครองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวนีย์ วิยะบุญ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการจัดการสภาองค์กรชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดระยอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 124-135.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row.

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

A MODEL OF PUBLIC WELFARE MANAGEMENT ACCORDING TO THE BUDDHIST AFFAIRS REFORM PLAN OF SANGHA AT NONTHABURI PROVINCE

พระครูสมุห์ปุ่นณะกรณ กนตวณฺโณ (พรรษา)^{1*}

Phrakrusamu Punnakorn Kantavanṇo (Pansa)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: phrakrusamukornphatpansa@gmail.com

Received August 11, 2026; Revised September 29, 2026; Accepted October 7, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ และ 3. นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ และสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 30.3 ($R^2=0.303$) และการบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวน

¹ วัดอุทยาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

¹ Wat Utthayan, Bang Kruai District, Nonthaburi Province

หรือทำนุบำรุงการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 5.3 ($R^2=.053$) จึงยอมรับสมมติการวิจัย 3. รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ด้านการสงเคราะห์ เชิงรุกช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง ใช้ดิจิทัลชี้เป้าพระเณรมบ้าน และกระจายทรัพยากรอย่างโปร่งใส ด้านการแก้ทุกข์ เปิดวัดเป็นตลาดชุมชน/ศูนย์บริการสาธารณะ ร่วมมือทุกภาคส่วนยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ด้านการพัฒนา ใช้วัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ ผลิตพระคิลานุปัฏฐาก สร้างจิตสาธารณะ เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ด้านการบูรณาการ มีการประสานระหว่างบ้าน วัด ราชการ เพื่อเชื่อมฐานข้อมูล ทำ MOU และเปิดวัดบริการ 24 ชั่วโมง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; งานสาธารณสงเคราะห์; การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study public welfare management. 2. To study the factors affecting public welfare management. 3. To present a model of public welfare management according to the Buddhist affairs reform plan of Sangha in Nonthaburi Province, conducted with the mixed methods research. The quantitative research, data were collected from 400 samples with questionnaire and analyzed using frequencies, percentages, means, standard deviations, and multiple regression. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants, divided into 4 groups. The data were analyzed by descriptive interpretation and summarized in the narrative format.

The research findings revealed that: 1. By overall, the management of public welfare work was at a high level. When considered in individual aspects, all aspects were found to be at a high level. 2. Factors influencing the management of public welfare work showed that the Sanghahavatthudhamma significantly impacted the management of public welfare work at a statistically significant level of 0.01. Together, they explained 30.3 percent of the variance or predicted the outcome of management ($R^2=.303$). Resource management also significantly impacted the management of public welfare work at a statistically significant level of 0.01, explaining 5.3 percent of the variance or predicting the outcome ($R^2=.053$). Therefore, the research hypothesis was accepted. 3. The models of public welfare management showed that: In terms of assistance, proactive measures were taken to help vulnerable groups, using digital technology for targeting, monks visiting homes, and transparent resource distribution. In terms of mutual support, monasteries were opened as community markets, public service centers, with collaboration from all sectors

to upgrade the grassroots economy. In terms of development, monasteries were used as vocational training centers, producing monastic caregivers and fostering a sense of public service to enable communities to be self-reliant. In terms of integration, there was integration between homes, monasteries, and government agencies to connect databases, sign MOUs, and open monasteries for 24-hour services.

Keywords: Management; Public welfare; Reform of Buddhism

บทนำ

การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานี้ มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเริ่มขึ้นเมื่อพระพุทธองค์ทรงส่งพระภิกษุสงฆ์ 60 รูป ออกเผยแผ่พระศาสนาเพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชน (พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรต ธิธมฺโม), 2550) ตามหลักพระพุทธพจน์ที่ทรงมุ่งหวังให้พระสงฆ์อนุเคราะห์ชาวโลก ภาระหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์คือการช่วยเหลือประชาชนให้พ้นจากความทุกข์ ทั้งการอบรมสั่งสอนทางจิตใจและการสงเคราะห์ทางวัตถุ รูปแบบการบริหารคณะสงฆ์เริ่มปรากฏชัดเจนเมื่อเกิดสังฆรัตนะ ซึ่งการสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพุทธบูรณาการถือเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม 4 ด้าน ได้แก่ การสงเคราะห์ การเกื้อกูล การพัฒนา และการบูรณาการวัดและพระสงฆ์จึงเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่พักทางจิตใจของประชาชน ทั้งนี้ ในปัจจุบันมหาเถรสมาคมได้มีมติปฏิรูปกิจการพระศาสนา 6 ฝ่าย โดยมีแผนแม่บทเป็นแกนกลาง เพื่อลดจุดอ่อน เสริมจุดแข็ง และสร้างความมั่นคงให้แก่พระศาสนา (พระครูกิตติวิริยาภรณ์, 2566)

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับภาวะขาดความสมดุลหรือ “ภาวะเจ็บป่วยทางสังคม” (Social Illness) ทั้งปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ภาวะพึ่งพิงสูง โรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาครอบครัว และความเป็นเมืองที่นำไปสู่ความแออัด แม้พระสงฆ์และวัดจะเป็นสื่อกลางสาธารณสงเคราะห์ แต่บทบาทดังกล่าวกลับมีข้อถกเถียงในสังคม เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังเข้าใจผิดว่างานสาธารณสงเคราะห์เป็นหน้าที่ของภาครัฐ และพระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับกิจทางโลก (พินิจ ลาภอนานนท์ และคณะ, 2562) สำหรับพื้นที่จังหวัดนนทบุรี แม้คณะสงฆ์จะได้ดำเนินโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราและเด็ก ฤๅกทอดทิ้ง และจัดหน่วยอบรมประชาชนอย่างมีแนวโน้มที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจรัญ ภูริโกวิท (จรัญ พรหมเลิศ) (2563) พบว่าจุดอ่อนสำคัญในพื้นที่ คือ วัดและชุมชนยังขาดการประสานงานและการวางแผนที่ดี ขาดความ

กระตือรือร้นในการเสียสละทุนทรัพย์ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ยังไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง ตลอดจนขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้จึงได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เริ่มจากการใช้แนวคิดการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. ด้านการสงเคราะห์ 2. ด้านการเกื้อกูล 3. ด้านการพัฒนา และ 4. ด้านการบูรณาการ (พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ, 2562) เป็นหลักคิดพื้นฐาน ทฤษฎีการบริหารจัดการทรัพยากร 4 M's ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. การบริหารบุคลากร 2. การบริหารงบประมาณ 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และ 4. การบริหารจัดการ (Griffin, R.W., 1996) เป็นปัจจัยสนับสนุนร่วมกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. ทาน การเสียสละ 2. ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ 3. อิตถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และ 4. สมานัตตตา ความเป็นผู้มีใจความสม่ำเสมอ (อ.จตุกก. 21/32/42) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มาเป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีอย่างเป็นระบบ

จากเหตุผล ความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยว่า การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ฯ อยู่ในระดับใด มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบ และรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการบริหารจัดการปัจจัยที่ส่งผล และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่กิจการคณะสงฆ์สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,317,919 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T, 1973) และกระจายตามสัดส่วนประชากรในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม ได้จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ๆ ละ 2 รูปหรือคน ได้แก่ พระสังฆาธิการ 5 รูป พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสงเคราะห์ 5 รูป นักวิชาการ 4 รูปหรือคน และข้าราชการ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4 คน จำนวน 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ตามหลักสังคหวัตถุ การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเครื่องมือวิจัยได้รับการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 จากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.929 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก จึงพร้อมสำหรับการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดวิจัยเป็นเครื่องมือหลัก ในส่วนกระบวนการพัฒนาเครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและความถูกต้องของการใช้ภาษา โดยโครงสร้างแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทาง สถิติสำเร็จรูป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือ คน หลังได้รับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล มีการนัดหมายลงพื้นที่ ขออนุญาตจัดบันทึก บันทึกลายเสียง และถ่ายภาพ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์และเสนอผลวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป 2 สถิติ 1. สถิติเชิง พรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลค่าเฉลี่ย 5 ระดับ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด 2. สถิติเชิงอนุมาน การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อทดสอบอิทธิพล และพยากรณ์ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ตามเกณฑ์ 2 ประการ ได้แก่ 1. วางเค้าโครงและจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ เพื่อคัดเลือกเฉพาะข้อความที่ตรง ประเด็น 2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมและเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำไปใช้อ้างอิงได้อย่างสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของ คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสงเคราะห์ ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา คือ ด้านการเกื้อกูล ($\bar{X} = 4.05$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 3.94$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบูรณาการ ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานที่ 1 หลักสังฆัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 2 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ อัตตจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และทาน

การเสียสละ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนาย การบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 30.3 ($R^2=.303$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 การบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 1 ด้าน คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความ แปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการ ได้ร้อยละ 5.3 ($R^2=.053$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของหลักสังคหวัตถุธรรม

หลักสังคหวัตถุธรรม	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.326	0.129		18.050	0.000
อรรถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ($X_{1,3}$)	0.305	0.043	0.439	7.124	0.000
ทาน การเสียสละ ($X_{1,1}$)	0.097	0.042	0.141	2.289	0.023

Multiple R = .551 $R^2 = .303$ Adjusted $R^2 = .300$ Std. Error = .401

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี 2 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการ ดังนี้ คือ อรรถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ($X_{1,3}$) และทาน การเสียสละ ($X_{1,1}$) อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 30.3 ($R^2=.303$) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 2.326 + 0.305(X_{1,3}) + 0.097(X_{1,1})$$

$$Z_y = 0.439Z_{X_{1,3}} + 0.141Z_{X_{1,1}}$$

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการบริหารจัดการทรัพยากร

การบริหารจัดการทรัพยากร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.385	.127		26.693	0.000
การบริหารวัสดุอุปกรณ์ ($X_{2,3}$)	0.151	0.032	0.230	4.719	0.000

Multiple R = .230 $R^2 = .053$ Adjusted $R^2 = .051$ Std. Error = .468

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี 1 ด้าน คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (X_{23}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 5.3 ($R^2=.053$) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 3.385 + .0151(X_{23})$$

$$Zy = .230^Z_{x23}$$

3. รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี คือ 1. ด้านการสงเคราะห์ เน้นทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายท้องถิ่น ใช้ดิจิทัลชี้เป้ากลุ่มเปราะบาง ตั้งกองทุนฉุกเฉิน ใช้โครงการพระเยี่ยมบ้าน และกระจายทรัพยากรสู่วัดที่ขาดแคลนอย่างโปร่งใส 2. ด้านการเกื้อกูล เปิดพื้นที่วัดเป็นตลาดชุมชน ศูนย์บริการสาธารณะ และพื้นที่สร้างสรรค์ จับมือภาครัฐและเอกชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและพัฒนาท้องถิ่นยั่งยืน 3. ด้านการพัฒนา เปลี่ยนวัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ ผลิตพระคิลานุปัฏฐากดูแลสุขภาพ ปลุกฝังจิตสาธารณะเยาวชน พร้อมร่วมมือภาครัฐจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กและศูนย์สุขภาพจิตให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ 4. ด้านการบูรณาการ รวมพลังบ้าน-วัด-ราชการ เชื่อมฐานข้อมูลลดความซ้ำซ้อน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทำ MOU เพื่อความยั่งยืน และเปิดวัดเป็นศูนย์บริการ 24 ชั่วโมงรับเรื่องร้องทุกข์

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า พระสังฆาธิการมีการช่วยเหลือสงเคราะห์สาธารณชนในยามปกติ คณะสงฆ์เป็นผู้นำพัฒนาชุมชน ยกย่องคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิริยศาสนกิจ และคณะ (2562) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ อยู่ในระดับมากเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์กิตติณัฐ์ สุเมโธ และคณะ (2569) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน โดยอภิปรายได้ว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ วัดอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัด

ในการบริหารจัดการน้ำ และด้านการแก้กฏประชาชนหรือสรรพสัตว์ วัดมีการช่วยเหลือ และอนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดเป็นที่พักพิงผู้ประสบภัยพิบัติสวดคล้องกัน และมีระดับมากเหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฐพล วิสุทธาจาโร และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ปานกลาง 3 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการช่วยเหลือแก้กฏสาธารณสมบัติ พระสงฆ์มีการมีส่วนร่วม สนับสนุน อุปถัมภ์ในการสร้างตักผู้ป่วย ด้านการช่วยเหลือแก้กฏประชาชนทั่วไป พระสงฆ์มีการดำเนินโครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ขาดแคลน อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ คือ สมมติฐานที่ 1 หลักสังคหวัตถุธรรม ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธำรงวงศ์วิสุทธิ์ (ธีรศักดิ์ ธีรสุโก) (2566) ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักวิถีพุทธ สังคหวัตถุ 4 พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.702 ถึง 0.848 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ โอบอ้อมอารี และสงเคราะห์ชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สมมติฐานที่ 2 การบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอุดมวชิรนายก และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการ 4M ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 95.5 ($R^2=0.955$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณรงค์ ชาตวีโร และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเงิน พัสดุ และครุภัณฑ์กับประสิทธิผลการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ระดับปานกลาง ($r = 0.635$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

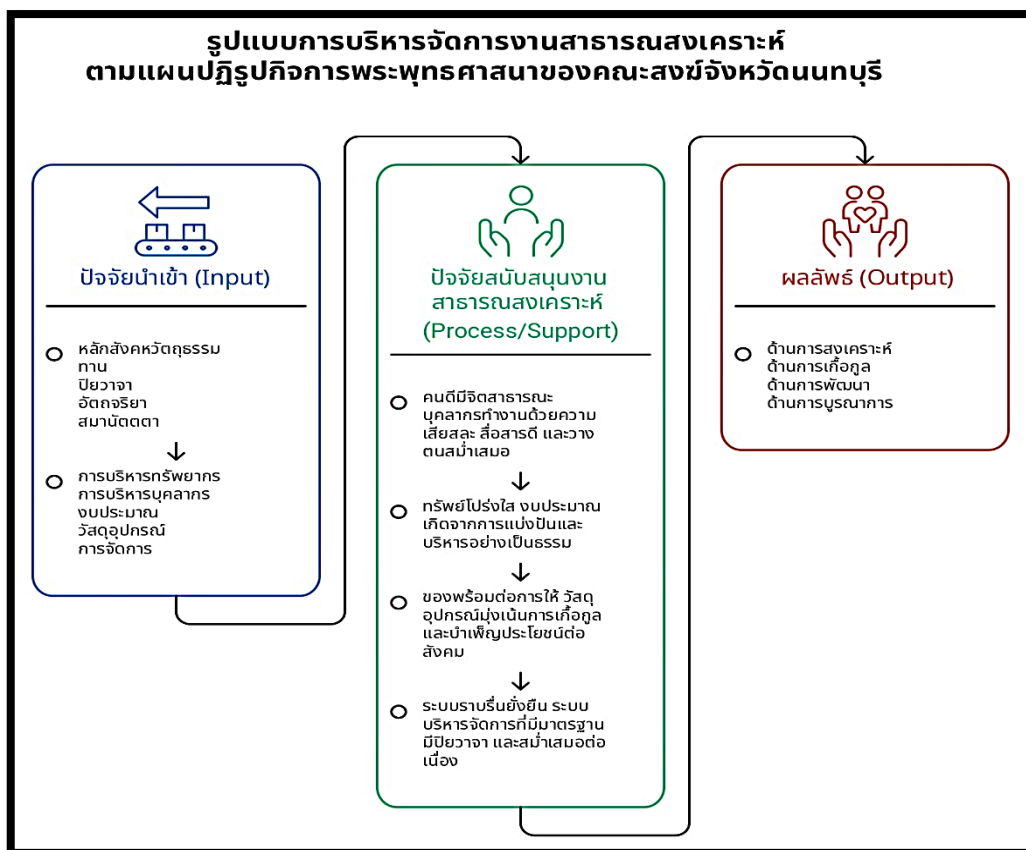
3. รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของงาน ด้วยการพัฒนาคูณากร สร้างมาตรฐาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพนักท่องเที่ยว ปริมาณงาน มุ่งเน้นการวางแผนที่วัดผลได้ การจัดสรรทรัพยากร และการกระจายอำนาจ รวมถึงการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และขยายช่องทางบริการ ส่วนด้านเวลา ให้ความสำคัญกับการวางแผนที่ชัดเจน การติดตามความคืบหน้า และการลดขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด สุดท้ายด้านค่าใช้จ่าย เน้นการควบคุมงบประมาณ การจัดซื้อที่โปร่งใส และการแสวงหาแหล่งเงินทุนเสริม รวมถึงการใช้

เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนระยะยาว ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และยั่งยืน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเติบโตคู่ไปกับการอนุรักษ์อย่างแท้จริง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด ควบคุมต้นทุนได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิศาลจารุวรรณ และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ คือ 1. การสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น การมอบปัจจัย 4 การบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย 2. การเกื้อกูล การบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน เช่น การปลูกป่า การจัดการน้ำ การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม 3. การพัฒนา การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน เช่น การเกษตรวิถีพุทธ กลุ่มออมทรัพย์ 4. การบูรณาการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เครือข่ายจิตอาสา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทโท และคณะ (2564) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม มี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบการบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล รูปแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ รูปแบบการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ รูปแบบการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ สงเคราะห์ผู้เดือดร้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของพศิน สีนมา และพระศรีวินยาภรณ์ (2568) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง คือ 1. การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ในยามปกติและยามวิกฤติ 2. การสนับสนุนเกื้อกูล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชนให้มีความมั่นคง 4. บูรณาการเครือข่าย คือการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหลัก 3 ส่วนที่เชื่อมโยงกัน คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยสนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์ และปัจจัยนำออก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นทรัพยากรพื้นฐานและชุมพลังทางจิตวิญญาณที่เป็นจุดเริ่มต้น และเป็นสารตั้งต้นสำคัญในการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ 1. หลักสังคหวัตถุธรรม ได้แก่ ทาน การเสียสละ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ อรรถจริยา การช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และ สมานัตตตา ความเป็นผู้มีใจความสม่ำเสมอ 2. การบริหารจัดการทรัพยากร 4 M's ได้แก่ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการปัจจัยทั้ง 2 ปัจจัย ช่วยสนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์โดยการใช้ธรรมะขับเคลื่อนทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ปัจจัยสนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์ (Process/Support) คือ การหลอมรวมประยุกต์ใช้ระหว่างสังคหวัตถุธรรม และ 4 M จนเกิดเป็นหลักการทำงาน 4 ด้านที่เข้มแข็ง คือ 1. คนดี

มีจิตสาธารณะ เป็นการบูรณาการโดยการนำบุคลากร (Man) มาขับเคลื่อนด้วยความเสียสละ (ทาน) พุทธจิตสร้างมิตรภาพ (ปิยวาจา) และวางตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) ทำให้คณะสงฆ์กลายเป็นผู้มีจิตอาสาที่มีทัศนคติเชิงบวก มีจิตสาธารณะ พร้อมเสียสละร่างกายแรงใจทำงานเพื่อประชาชน โดยไม่มีอคติ 2. ทรัพย์โปรงใส เป็นการบูรณาการโดยการนำงบประมาณ (Money) ที่ได้มาจากการบริจาคด้วยจิตที่เป็นกุศล (ทาน) มาจัดการอย่างถูกต้อง ทำให้มีระบบบัญชีและจัดสรรเงินกองทุนสงเคราะห์ที่ตรวจสอบได้ โปรงใส ประารถนาให้เงินทุกบาทถูกใช้อย่างคุ้มค่าและเป็นธรรมที่สุด 3. ของพร้อมต่อการให้ เป็นการบูรณาการโดยการเตรียมและบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) โดยมุ่งเป้าไปที่การช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ (อตัลจริยา) ทำให้สิ่งของอุปโภคบริโภคหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ป่วย/ผู้ยากไร้ มีความพร้อม ถูกสุขลักษณะ และได้รับการจัดสรรไปยังผู้ที่เดือดร้อนได้อย่างทันทั่วถึง และ 4. ระบบราบรื่นยั่งยืน เป็นการบูรณาการโดยใช้วิธีบริหารจัดการ (Management) ที่มีโครงสร้างชัดเจน ควบคู่ไปกับการสื่อสารที่ดี (ปิยวาจา) และการทำงานอย่างต่อเนื่อง (สมานัตตตา) ให้งานสาธารณสงเคราะห์ไม่ได้ทำแบบชั่วคราวครั้งชั่วคราว แต่กลายเป็นระบบงานที่ยั่งยืน มีขั้นตอนชัดเจน ลดความขัดแย้งในการทำงาน และดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์ (Output) เป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ ด้านการสงเคราะห์การบรรเทาความเดือดร้อนขั้นพื้นฐานและฉุกเฉิน เช่น การแจกถุงยังชีพแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ การมอบสิ่งของแก่ผู้ป่วยติดเตียง หรือการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้านการเกื้อกูล การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระยะยาว เช่น การมอบทุนการศึกษา การสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้โรงพยาบาล หรือการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้ชุมชน ด้านการพัฒนา การยกระดับศักยภาพของคนและชุมชน เช่น การฝึกอาชีพ การจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม และการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ในวัด ด้านการบูรณาการการทำงานร่วมกันแบบภาคีเครือข่าย การเชื่อมโยงองค์กรสงฆ์เข้ากับภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อขับเคลื่อนงานสังคมร่วมกันอย่างเอกภาพ

สรุปว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีขับเคลื่อนผ่าน 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า ที่นำสังคหวัตถุธรรมมาใช้บริหารบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการนำไปสู่กระบวนการที่สร้างคนดีมีจิตสาธารณะ บริหารงบโปรงใส เตรียมของพร้อมแจก และวางระบบงานที่ยั่งยืน ส่งผลให้เกิด ผลลัพธ์ ในการบรรเทาภัยฉุกเฉิน ยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาคนในชุมชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์และหน่วยงานพุทธศาสนา ควรมีนโยบายส่งเสริมการนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายจัดสรรทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณอย่างโปร่งใส เพื่อกระจายการช่วยเหลือไปยังวัดและพื้นที่ที่ขาดแคลน
3. ภาครัฐและคณะสงฆ์ ควรมีนโยบายจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และระบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบาง เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดและพระสงฆ์ในพื้นที่ ควรทำงานเชิงรุกผ่านโครงการพระเยี่ยมบ้าน จัดตั้งกองทุนฉุกเฉิน และนำเทคโนโลยีมาใช้เข้าช่วยเหลือผู้ป่วยและผู้ยากไร้
2. องค์กรและชุมชน ควรใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางพัฒนาอาชีพ แหล่งเรียนรู้ และศูนย์บริการชุมชน เพื่อช่วยให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้
3. ผู้รับผิดชอบโครงการ ควรจัดอบรมพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และจิตอาสา ให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งของและการสื่อสารเพื่อการประสานงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยและอุปสรรคการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ผ่านเครือข่าย “บวร”
2. ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด
3. ศึกษาผลกระทบเชิงสังคมของการเปิดวัดเป็นศูนย์ฝึกอาชีพที่มีต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- พระครูกิตติวิริยาภรณ์. (2566). การประเมินผลความสำเร็จตามแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(2), 251-262.
- พระครูอารังวงศ์วิสุทธิ์ (ธีรศักดิ์ ธีรสุโก). (2566). ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย. *วารสารวารสารการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*, 4(1), 1-9.

- พระครูพิศาลจารุวรรณ และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 10(3), 221-241.
- พระครูวิริยศาสนกิจ และคณะ. (2562). การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 27-41.
- พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทโท และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 149-159.
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีรธมฺโม). (2550). *สังฆาธิปไตย: ระบอบปกครองสงฆ์*. พะเยา: เจริญอักษร.
- พระณรงค์ ขาดีวีโร และคณะ. (2568). ประสิทธิผลการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของพระสังฆาธิการในตำบลเขาพระ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารปัญญาและคุณธรรม*, 2(3), 1-12.
- พระมหาจรัญ ภูริโกวิท (จรัญ พรหมเลิศ). (2563). แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 16(1), 104-117.
- พระมหาณัฐพล วิสุทธาจาโร และคณะ. (2568). การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 931-947.
- พระสมุห์กิตติณัฐ สุเมโธ และคณะ. (2569). การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 9(2), 167-178.
- พระอุดมวชิรนายก และคณะ. (2568). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารปัญญาและคุณธรรม*, 2(4), 36-48.
- พศิน สีนมา และพระศรีวินยาภรณ์. (2568). รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(1), 127-136.
- พินิจ ลาภอนานนท์ และคณะ. (2562). *แนวคิดพุทธศาสนาเพื่อสังคม สังคหะระ และสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ ชุดความรู้สาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ เล่มที่ 2*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- _____. (2563). *ถอดบทเรียนงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). ระบบสถิติทางการทะเบียน: สถิติจำนวนประชากรและบ้าน ข้อมูล ปี 2567 พื้นที่ จังหวัดนนทบุรี. สืบค้น 19 มกราคม 2568, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate3/Area/statpop?yymm=67&ccDesc=จังหวัดนนทบุรี&topic=statpop&ccNo=12>
- Griffin, R.W. (1996). *Management*. U.S.A.: Houghton miffin company.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่น
ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING COMMUNITY
DEVELOPMENT OF LOCAL POLITICIANS AT WANG NOI DISTRICT IN
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระครูสมุทรจักรพงษ์ อภิกุโณ (พุ่มเปี่ยม)^{1*}, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์², สุมาลี บุญเรือง²
PhraKruSamuhChakraphong Abhigunṇo (Phumpiem)^{1*}, Termisak Thongin²,
Sumalee Boonrueang²

*Corresponding Author E-mail: wisefist8@gmail.com

Received August 19, 2026; Revised October 16, 2026; Accepted October 20, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3. ศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร สมาชิกสภา ผู้นำชุมชน และบุคลากรเจ้าหน้าที่นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 198 คน โดยเครื่องมือการวิจัยได้ค่าของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.976 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักปกครองหรือผู้บริหารองค์กร และ ผู้บริหารระดับกลางวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

¹ วัดจุฬิตธรรมาราม พระนครศรีอยุธยา

¹ Wat Chuchit Thammaram, Phra Nakhon Si Ayutthaya

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. หลักพระธรรมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับปานกลาง และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านปัญญาพละ กำลังแห่งปัญญา ผู้บริหารฝึกฝนตนเองให้มีความรู้และได้เรียนอยู่เสมอจนเกิดภูมิแห่งปัญญา คือ ความรู้รอบด้าน ฉลาดคิด ฉลาดทำอย่างสร้างสรรค์ การทำงานและการดำเนินชีวิตจำเป็นที่จะต้องอาศัยกำลังแห่งปัญญาเพื่อเป็นเครื่องนำทางไปสู่จุดหมายหรือความสำเร็จ ด้านวิริยะพละ กำลังแห่งความขยันหมั่นเพียรความอดทน ผู้บริหารมีความขยันทำงานอย่างหนักมีความอดทน และความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ด้านอนวัชพละ กำลังแห่งความสุจริต ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริตปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ซื่อสัตย์และซื่อตรงต่อผู้ร่วมงาน โดยไม่มีกระทำการอันทำผิดกฎหมาย หรือการละเมิดค่านิยมทางจริยธรรมใด ๆ ด้านสังกะหะพละ กำลังแห่งการอนุเคราะห์การสงเคราะห์ ผู้บริหารจะต้องมีการสนับสนุน และช่วยเหลือผู้ร่วมงานที่อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; พละธรรม; การพัฒนาชุมชน; นักการเมืองท้องถิ่น; อำเภอวังน้อย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of community development by local politicians at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; 2. To examine the relationship between the Bala 4 and the community development of the local politicians; and 3. To investigate the Buddhadhamma integration for promoting community development among local politicians at the same area, conducted by the mixed methods. The quantitative approach, data were collected from samples of 198 participants, including executives, council members, community leaders, and local government staff using questionnaire with e reliability coefficient, Cronbach's alpha, of 0.976. The qualitative method, data were collected by in-depth interviewing 9 key informants, categorized into four groups: Buddhist scholars, political scientists, administrative executives, and middle managers, analyzed using descriptive content interpretation.

The research findings revealed that: 1. The overall level of community development by local politicians at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was at a high level; 2. Bala 4, Virtues of Power principles were correlated with the community development of local politicians at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province at a moderate level; and 3. the Buddhaddhamma integration for promoting community development among the local politicians encompassed four dimensions. First, regarding Paññābala, power of wisdom. Executives consistently trained themselves to be inquisitive and dedicated to lifelong learning, developing comprehensive wisdom characterized by well-rounded knowledge, as well as creative thinking and action; this power of wisdom served as an essential guide for navigating both professional and personal life toward defined goals and success. Second, Viriyabala, power of diligence. Executives demonstrated hard work, perseverance, and strong determination to ensure the success of their endeavors. Third, regarding Anavajjabala, power of faultlessness. Executives maintained honesty, performed their duties uprightly, and acted with integrity toward colleagues, without committing any illegal actions or violating moral values. Finally, concerning Saṅgahabala, power of sympathy or solidarity. Executives provided necessary support and assistance to colleagues who encountered difficult circumstances.

Keywords: Buddhist Integration; Bala; Community Development; Local Politicians; Wang Noi District

บทนำ

ในองค์กรหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชน บุคคลสำคัญที่จะทำให้เกิดกลไกการบริหารดำเนินไปสู่เป้าหมาย คือ “ผู้นำ” ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน อำนาจการประสานงาน และปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายขององค์กร (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2553) สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันส่งผลให้ผู้นำต้องปรับมุมมอง (Mindset) เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางปัญญา ความเพียร ความสุจริต และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในองค์กรและชุมชน (พระไพศาล วิสาโล, 2546) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 249 และมาตรา 250 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และ

อำนาจในการดูแลจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน

บริบทของอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล ประชากรรวมทั้งสิ้น 77,166 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2568) โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่รับผิดชอบรวม 10 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองลำตาเสา และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 9 แห่ง ได้แก่ 1. องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย 2. องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อตาโล่ 3. องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร 4. องค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ 5. องค์การบริหารส่วนตำบลพยอม 6. องค์การบริหารส่วนตำบลหันตะเภา 7. องค์การบริหารส่วนตำบลวังจุฬา 8. องค์การบริหารส่วนตำบลข้าวงาม และ 9. องค์การบริหารส่วนตำบลชะแมบ สภาพทางกายภาพและเศรษฐกิจของอำเภอวังน้อยมีลักษณะเป็น “พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรม” มีการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมและโครงการหมู่บ้านจัดสรรอย่างรวดเร็วควบคู่กับวิถีชีวิตเกษตรกรรมดั้งเดิม การเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดนี้ก่อให้เกิดปัญหาความต้องการโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจร สุขภาวะชุมชน และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบริการสาธารณะจากการเมืองท้องถิ่นในฐานะผู้แทนระดับฐานรากจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการตัดสินใจและภาวะผู้นำที่รอบด้าน

ตามแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ 3 มิติ (3D Leadership Theory) ของ เรดดิน (William J. Reddin, 1970) ระบุว่า พฤติกรรมผู้นำที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติมุ่งงาน (Task Orientation) มุ่งเน้นการจัดการและผลสำเร็จของงาน มิติมุ่งสัมพันธ์ (Relation Orientation) มุ่งเน้นมิตรภาพและการสร้างขวัญกำลังใจ และมิติมุ่งประสิทธิผล (Effectiveness Orientation) มุ่งเน้นความสามารถในการปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม การบริหารงานท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนนั้นไม่อาจอาศัยเพียงทฤษฎีการจัดการฝ่ายเดียว แต่จำเป็นต้องบูรณาการคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นฐานค้ำจุนหลักธรรมที่เหมาะสมยิ่งสำหรับผู้นำ คือ “หลักพละ 4” หรือธรรมอันเป็นพลังสร้างความเข้มแข็งในการทำงาน 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ปัญญาพละ กำลังปัญญาความรอบรู้ 2) วิริยพละ กำลังความเพียร 3) อนุวัชพละ กำลังความสุจริต ไร้โทษ และ 4) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์เกื้อกูล (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2550)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งวิเคราะห์ระดับการพัฒนาชุมชน ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละธรรมกับมิติการพัฒนาชุมชน และสังเคราะห์รูปแบบพุทธบูรณาการที่

เหมาะสมกับบริบท เพื่อใช้เป็นแนวทางยกระดับมาตรฐานการบริหารงานของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และนำความเข้มแข็งมาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมกับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ผู้นำชุมชน และบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งสิ้น 198 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 133 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) จาก 12 ส่วนงาน/กลุ่มใน อปท. อำเภอวังน้อย ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร 2 คน, สมาชิกสภา 14 คน, สำนักปลัด 18 คน, กองคลัง 12 คน, กองช่าง 14 คน, กองการศึกษา 15 คน, กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 22 คน, กองสวัสดิการสังคม 7 คน, กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ 8 คน, สถานธนานุบาล 2 คน, หน่วยงานตรวจสอบภายใน 1 คน, และผู้นำชุมชน 18 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูปหรือคน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

1 รูป 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 4 คน 3) นักปกครองหรือผู้บริหารองค์กร 2 คน และ 4) ผู้บริหารระดับกลาง 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน รวม 28 ข้อคำถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้ต่อเดือน) เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

ตอนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักพระ 4 (ปัญญาพระ 4 ข้อ, วิริยพระ 4 ข้อ, อนวัชชพระ 4 ข้อ, สังคหพระ 4 ข้อ) รวม 16 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 การพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นตามทฤษฎีภาวะผู้นำ 3 มิติ (มิติมุ่งงาน 4 ข้อ, มิติมุ่งสัมพันธภาพ 4 ข้อ, มิติมุ่งประสิทธิผล 4 ข้อ) รวม 12 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพ นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 ทุกข้อ

และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรใกล้เคียง 30 ชุด หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.976

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพุทธบูรณาการหลักพระธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกและรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จำนวน 133 ชุด ได้รับกลับคืนครบถ้วนสมบูรณ์ 133 ชุด (คิดเป็นร้อยละ 100) และลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบ 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กำหนดเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) จัดกลุ่มประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 133 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 68 คน ร้อยละ 51.10 และเพศหญิง จำนวน 65 คน ร้อยละ 48.90 มีอายุระหว่าง 31–40 ปี มากที่สุด จำนวน 61 คน ร้อยละ 45.90 รองลงมาคืออายุ 41–50 ปี จำนวน 35 คน (ร้อยละ 26.30) ด้านระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 106 คน ร้อยละ 79.70 ด้านอาชีพส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 75 คน (ร้อยละ 56.40) รองลงมาเป็นลูกจ้างประจำ จำนวน 52 คน (ร้อยละ 39.10) และด้านรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ที่ 10,001–15,000 บาท จำนวน 87 คน (ร้อยละ 65.40)

2. ระดับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นจากการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นจากการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่น		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	มุ่งงานหรือกิจสัมพันธ์	4.26	0.66	มาก
2.	มุ่งประสิทธิผล	4.25	0.72	มาก
3.	มุ่งสัมพันธ์ภาพหรือมิตรสัมพันธ์	4.22	0.74	มาก
ภาพรวม		4.24	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็น

รายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ มุ่งงานหรือกิจสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.66) รองลงมาได้แก่ มุ่งสัมพันธ์ภาพหรือมิตรสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.72) และสุดท้ายได้แก่มุ่งประสิทธิผล ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมกับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ค่าสัมประสิทธิ์	ตัวแปรตาม			
	การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมือง	1. มุ่งงานหรือกิจสัมพันธ์	2. มุ่งสัมพันธ์ภาพหรือมิตรสัมพันธ์	3. มุ่งประสิทธิผล
ตัวแปรอิสระ				
หลักพระธรรม	.515**	.537**	.474**	.419**
1. ปัญญาพละ กำลังความรู้เฉลียวฉลาด	.310**	.318**	.270**	.273**
2. วิริยพละ กำลังความขยันหมั่นเพียร	.329**	.355**	.312**	.248**
3. อนวัชพละ กำลังความสุจริต	.577**	.595**	.524**	.483**
4. สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์	.589**	.614**	.555**	.468**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กันดังนี้

หลักพระธรรม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพระธรรม กับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .515^{**}$)

หลักพระธรรม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพระธรรมกับการส่งเสริมการพัฒนา

ชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านมุงงาน หรือ กิจสัมพันธ์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .537^{**}$)

หลักพลธรรม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพลธรรม กับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านมุงสัมพันธ์ภาพหรือมิตรสัมพันธ์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($r = .474^{**}$) หลักพลธรรม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพลธรรมกับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การบูรณาการหลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งประกอบด้วย 1. ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความเฉลียวฉลาด 2. วิริยพละ กำลังแห่งความขยันหมั่นเพียร 3. อนวัชพละ กำลังการทำงานโดยสุจริต 4. สังคหะพละ กำลังการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ความสามัคคี สรุปได้ว่า ด้านปัญญาพละ กำลังแห่งปัญญา ผู้บริหารฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ไฟรู้และไฟเรียนอยู่เสมอจนเกิดภูมิแห่งปัญญาคือความรู้รอบด้าน ฉลาดคิด ฉลาดทำอย่างสร้างสรรค์ การทำงานและการดำเนินชีวิตจำเป็นที่จะต้องอาศัยกำลังแห่งปัญญา เพื่อเป็นเครื่องนำทางไปสู่จุดหมายหรือความสำเร็จ ทั้งในเรื่องการทำงานและผลประโยชน์ของประชาชน ด้านวิริยพละ กำลังแห่งความขยันหมั่นเพียรความอดทน ผู้บริหารมีความขยันทำงานอย่างหนักมีความอุตสาหะและความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามแผนนโยบายที่กำหนดไว้ เป็นต้นแบบและตัวอย่างในการทำงาน การมีความขยันหมั่นเพียรและความอดทนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับความสำเร็จในด้านการงานเพื่อส่วนรวมประชาชนและการดำเนินชีวิต ด้านอนวัชพละ กำลังแห่งความสุจริต ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริตปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ซื่อสัตย์ และซื่อตรงต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่น โดยไม่มีกระทำการอันทำผิดกฎหมายหรือการละเมิดค่านิยมทางจริยธรรมใด ๆ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานทางวิชาชีพในการดำเนินงานอย่างสุจริตและเพื่อผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การทำงานด้วยความสุจริตจะสร้างความเชื่อมั่นและเคารพจากผู้ร่วมงานและสังคมในระยะยาว โดยจะเป็นกำลังเสริมสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรและสังคมให้เป็นที่ ยอมรับและนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนสถาพร

ด้านสังคหะหละ กำลังแห่งการอนุเคราะห์การสงเคราะห์ ผู้บริหารจะต้องมีการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ร่วมงานที่อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากหรือเผชิญกับปัญหาต่างๆในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือทางด้านอารมณ์ทางจิตใจ การให้คำปรึกษา สนับสนุนสอนสั่งให้ความรู้พัฒนาทักษะในการทำงาน เป้าหมายของการอนุเคราะห์สงเคราะห์คือการช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสภาพจิตใจที่ดีและสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและทำงานได้อย่างมั่นใจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอลำปาง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านมุงงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอลำปางมุงเน้นการปฏิบัติตามภาระหน้าที่ กฎระเบียบ และการส่งมอบโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการเติบโตของชุมชนเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระประสิทธิ์ สุขะธิต (บุญหนา) (2564) ที่พบว่า ผู้นำท้องถิ่นควรยึดมั่นการบริหารองค์กรอย่างมีขั้นตอนและวางนโยบายที่คุ้มค่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระยุพนา ชยเมธี (2566) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามแนวพุทธศาสนาช่วยหนุนเสริมความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของผู้นำ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนฤต ชัยเทวะกุล (2567) ที่พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญสูงกับการจัดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณสุขแก่ประชาชน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมกับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอลำปาง จังหวัดพะเยา พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าธรรมทั้ง 4 ประการเป็นพลังส่งเสริมให้ผู้นำสามารถบริหารตน บริหารคน และบริหารงานได้อย่างสมดุลโดยเฉพาะสังคหะและอนวัชพะที่มีค่าความสัมพันธ์โดดเด่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ มลสิน (2563) ที่ระบุว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจและสร้างการยอมรับในองค์กรสอดคล้องกับผลการวิจัยของอิสริย์ วรกุลชัยศรี (2566) ที่พบว่า หลักธรรมช่วยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับผลการวิจัยของเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2557) ที่สรุปว่าภาวะผู้นำวิถีพุทธต้องบูรณาการคุณธรรมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายองค์กร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูใบฎีกาเชมแปดธ์ สุทธิธมโม (2563) ที่พบว่าหลักพระ 4 ช่วยให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกิดความถูกต้องชอบธรรม

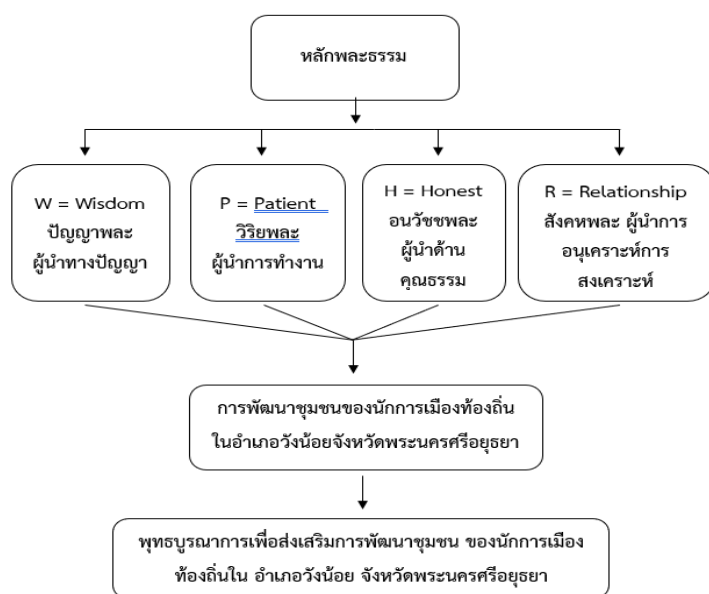

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักพละธรรม เป็นการผสมผสานคุณธรรมเข้ากับศาสตร์การจัดการอย่างเป็น รูปธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของจำรัส เลาสัตย์ (2566) ที่พบว่า การบูรณาการปัญญา ความเพียร ความสุจริต และการสงเคราะห์ ช่วยแก้ปัญหาชุมชนอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน (2564) ที่เสนอว่า ผู้นำควรมีมนุษยสัมพันธ์และทำงานด้วยความโปร่งใสและ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระพีระฉัตร พรหมสโร (2567) ที่พบว่า หลักพละ 4 ช่วยให้นักการเมือง ท้องถิ่นทำงานได้อย่างมีแบบแผนและมีจิตสาธารณะ

ข้อคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ของผู้วิจัย ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นเชิงวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า การที่หลัก พละธรรมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญนั้น สอดรับกับสภาพจริงของอำเภอ วังน้อยที่เป็นพื้นที่รอยต่อสำคัญ ซึ่งเผชิญกับความขัดแย้งของผลประโยชน์และการจัดสรรงบประมาณ พัฒนาเมือง ผู้วิจัยมองว่า ปัญญาพละ และอนวัชพละ ทำหน้าที่เป็นฐานรากเชิงกลยุทธ์และจริยธรรม การมีความรู้เท่าทันเมืองควบคู่กับความโปร่งใสจะสร้างความไว้วางใจสาธารณะขณะที่ วิริยพละ และ สังคหพละ ทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนเชิงความร่วมมือ ความขยันมุ่งมั่นที่ผสมผสานกับการเปิดใจรับฟัง ประชาชนจะช่วยลดช่องว่างระหว่างนักการเมืองกับชาวบ้าน ดังนั้น พุทธบูรณาการหลักพละธรรม จึงมิใช่เพียงหลักปฏิบัติส่วนบุคคล แต่เป็น นวัตกรรมการบริหารเชิงพุทธจริยศาสตร์ ที่เชื่อมประสาน มิติมุ่งงาน มิติมุ่งสัมพันธ์ และมิติมุ่งประสิทธิผลให้เกิดดุลยภาพในการพัฒนาท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยออกมาเป็น "โมเดล W-P-H-R สู่อการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืน" (W-P-H-R Model for Sustainable Community Development) เพื่อเป็น แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพละ 4 ร่วมกับทฤษฎีภาวะผู้นำ 3 มิติ (Reddin's 3D Theory) ในการ พัฒนาท้องถิ่น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ที่มา: พระครูสมุห์จักรพงษ์ อภิคุโณ (พุ่มเปี่ยม)

จากภาพที่ 1 พบว่าโครงสร้างเชื่อมโยงโครงสร้างของโมเดล W-P-H-R ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 เสาหลัก ดังนี้

1. W = Wisdom (ปัญญาพละ - ผู้นำทางปัญญา): นักการเมืองท้องถิ่นต้องเป็นผู้จัดการความรู้ (Knowledge Manager) พัฒนาตนเองและทีมงานอย่างต่อเนื่อง มีความรอบรู้ในระเบียบกฎหมาย เพื่อหนุนเสริม “มิติมุ่งประสิทธิผล” ในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างตรงจุด
2. P = Perseverance / Patient (อดทน พละ - ผู้นำการทำงาน): ผู้นำต้องมีความเพียรพยายาม อดทนต่อแรงเสียดทาน มีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อน “มิติมุ่งงาน” ให้สำเร็จลุล่วงตามกรอบระยะเวลา
3. H = Honest / Integrity (อนวัชชพละ - ผู้นำด้านคุณธรรม): ผู้นำต้องยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สุจริต ไร้โทษ ปราศจากอคติ 4 และเปิดโอกาสให้ตรวจสอบ เพื่อสร้างฐานความไว้วางใจในการจัดสรรงบประมาณพัฒนาชุมชน
4. R = Relationship (สังคหพละ - ผู้นำการสงเคราะห์และสร้างมิตรภาพ): ผู้นำต้องมีจิตใจเมตตา กรุณา เสียสละ เข้าถึงประชาชน และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อน “มิติมุ่งสัมพันธ์” ให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทรวงมหาดไทยควรกำหนดนโยบายสนับสนุนหลักสูตรฝึกอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการแก่นักการเมืองท้องถิ่น โดยเน้นการเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงยุทธศาสตร์ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม
2. ควรกำหนดนโยบายสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อผิดพลาด ส่งเสริมความโปร่งใส และเปิดเวทีให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การยกระดับมิติมุ่งสัมพันธ์ภาพ จากผลการวิจัยพบว่า มิติมุ่งสัมพันธ์ภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และมีความสัมพันธ์กับหลักพระธรรมในระดับน้อย ดังนั้น ผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อยจึงควรให้ความสำคัญเชิงรุกกับการพัฒนาความสัมพันธ์ภายในองค์กรและชุมชน โดยจัดกิจกรรมเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมการเปิดช่องทางการสื่อสารสองทาง เพื่อรับฟังความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ และการลงพื้นที่พบปะผู้นำชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความผูกพันและลดความขัดแย้ง
2. การนำโมเดล W-P-H-R ไปใช้ในการบริหารงาน ผู้บริหารฝ่ายปกครองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอวังน้อยควรนำโมเดล W-P-H-R ไปประยุกต์ใช้ในการประเมินและพัฒนาสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการวางคนให้เหมาะสมกับงาน และการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลและนวัตกรรมการสื่อสารสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อรองรับการเป็นเมืองอัจฉริยะ ในอำเภอวังน้อย
2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอุตสาหกรรมกับเขตเกษตรกรรม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำวิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์* (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จำรัส เลาสัตย์. (2566). *การจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าขวาง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชนกฤต ชัยเทวะกุล. (2567). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). *แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลัก ทศตียาปถกนิสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาเขมปัตต์ สุทธิธมโม (พิชญิตติกุล). (2563). *การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลัก พละ 4 ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระประสิทธิ์ สุขเชิโต (บุญหนา) และคณะ. (2564). *ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม, 8(2), 67-80.*
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2550). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและ สถาบันบันลือธรรม.
- พระพิระฉัตร พรหมสโร (เนื่อทอง). (2567). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมือง ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.

- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระยุพธนา ชยเมธี. (2566). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาใน ตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 74.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2553). *ภาวะผู้นำผู้บริหารในองค์กร: แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัย*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2568). *ระบบสถิติทางการทะเบียน: รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ. 2562*. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/home/>
- อำนาจ มลสิน. (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจผลิตชิ้นส่วน ยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อิสริย์ วรกุลชัยตรง (แก้วหางค์). (2566). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชน กลุ่มชาติพันธุ์อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Best, J. W. (1981). *Research in Education* (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Reddin, W. J. (1970). *Managerial Effectiveness*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTE LEARNING AND TEACHING MANAGEMENT
OF PHRAPARIYATTIDHAM SCHOOL GENERAL EDUCATION
DEPARTMENT SURAT THANI PROVINCE

พระครูธีรภัทรจารี (พิชิต ธีรภทฺโท)^{1*}, นิกร ศรีราช¹, พระครูสุตฺตมฺคณฺธบํณฺฑิต¹

Phrakhru Thiraphattarachari (Pichit Dhīrabhaddo)^{1*},

Nigorn Sriraj¹, Phrakrusutavuthikunbandhit¹

*Corresponding Author E-mail: pichityoma12345@gmail.com

Received July 27, 2026; Revised October 12, 2026; Accepted October 15, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอน 2. ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนจากการวิเคราะห์ SWOT พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ การบูรณาการวิชาสามัญกับพระพุทธศาสนา การใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น จุดอ่อน ได้แก่ ภาระเนื้อหาและตารางเรียนที่หนาแน่น การสอนแบบบรรยาย และข้อจำกัดด้านบุคลากร และทรัพยากร โอกาส ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ เทคโนโลยี และเครือข่ายการศึกษา ส่วนอุปสรรค ได้แก่ ทัศนคติทางสังคม ข้อจำกัดของสามเณร และความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน 2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนดำเนินการตามวงจร PDCA ประกอบด้วย การวางแผนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การนิเทศและประเมินผล และการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 3. พุทธบูรณาการใช้หลักอริยบท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 5 ด้าน ได้แก่ หลักสูตร วิธีสอน สื่อการเรียนรู้ กิจกรรม และการวัดและประเมินผล โดยองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้เน้น

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

การใช้ SWOT วิเคราะห์บริบท ขับเคลื่อนด้วย PDCA และบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นระบบ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียน และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; อิทธิบาท 4; การจัดการเรียนการสอน; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This research article aimed: 1. To study the general conditions of teaching and learning management; 2. To examine the teaching and learning management process; and 3. To propose a Buddhist-integrated approach to promoting teaching and learning management in Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Surat Thani Province, conducted by the qualitative research. Data were collected through in-depth interviewing 25 key informants and analyzed using descriptive content interpretation.

The findings revealed that 1. Regarding the general conditions of teaching and learning management, the SWOT analysis identified several strengths, including the integration of general education subjects with Buddhism and the application of technology and local wisdom. Weaknesses included overloaded curricula and class schedules, lecture-based teaching methods, and limitations in personnel and resources. Opportunities included government support, technological advancements, and educational networks, while Threats included social attitudes, restrictions associated with novice monks, and inadequate infrastructure. 2. The teaching and learning management process followed the PDCA cycle, comprising curriculum planning, active learning implementation, supervision and evaluation, and continuous improvement of teaching and learning practices. 3. The Buddhist-integrated approach applied the Iddhipada 4 principles, namely Chanda enthusiasm, Viriya, perseverance, Citta, attentiveness, and Vimamsa, critical reflection, to improve five aspects of teaching and learning management, namely, curriculum, teaching methods, learning media, learning activities, and measurement and evaluation. The synthesized knowledge emphasized the use of SWOT analysis to assess institutional contexts, the PDCA cycle to guide systematic implementation, and the integration of the Iddhipada 4 principles to ensure that teaching and learning management was systematic, consistent with the distinctive identity of Phrapariyattidhamma Schools, and continuously improved.

Keywords: Buddhist Integration; Iddhipada 4 Principles; Teaching and Learning Management; Phrapariyattidhamma Schools

บทนำ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสามเณรและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กับการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม ทักษะชีวิต และความสามารถในการดำรงตนอย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหาร การจัดการเรียนรู้ บุคลากร และการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการศึกษาในยุคปัจจุบัน (พระครูนิวิฐธรรมานุศาสน์ และคณะ, 2564) ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ การมีส่วนร่วม และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (พนิตพิชาภัสส์ พินทะภูวน์ และนภาพรณ ธัญญา, 2567)

ในบริบทของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพระบรมธาตุไชยาศรีวิทย์ โรงเรียนปัญญานันทวิทย์วิทยานุสรณ์ โรงเรียนวัดโศภนคิลาราม และโรงเรียนแสงธรรมพิทยาคม (กองพุทธศาสนศึกษา, 2568) โรงเรียนเหล่านี้ต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้ตอบสนองทั้งมาตรฐานการศึกษาสามัญและลักษณะเฉพาะของการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งทำให้การบริหารจัดการมีความซับซ้อนทั้งด้านงานวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผลการศึกษาของพระครูสุตธรรมปคุณ (สำราญ จันทโร) และคณะ (2566) พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมยังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารทั้งด้านงานทั่วไป งานบุคคล งานวิชาการ และงบประมาณ รวมทั้งควรมีระบบวางแผนและประเมินผลที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียน ความเข้มแข็งของระบบบริหาร และการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ (พระมหาวิมล อคควโส (คำจันทราช) และคณะ, 2565)

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทและเงื่อนไขของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางพัฒนาได้ตรงกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นจึงเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการบริหารคุณภาพที่มีการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ หลักอภิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมความพอใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลในการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้ โดยการศึกษานองลักษณ์ พันธุ์ชนะพฤษ และคณะ (2568) พบว่า การบูรณาการหลักอภิทธิบาท 4

สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงจิตปัญญา เพิ่มแรงจูงใจ ความเพียร ความตั้งใจ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสาระดังกล่าว การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงควรเชื่อมโยงการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา กระบวนการบริหารคุณภาพ และหลักพุทธธรรมเข้ากับองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านเนื้อหาและหลักสูตร วิธีการสอน การใช้สื่อ การจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล เพื่อให้แนวทางที่ได้สอดคล้องกับบริบทจริงของโรงเรียนและสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง การเชื่อมโยงดังกล่าวยังช่วยให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมสามารถรักษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กับการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และสังเคราะห์แนวทางพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 รูปหรือคน 2) ครูผู้สอน จำนวน 5 รูปหรือคน 3) ผู้แทนหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานกำกับดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรม จำนวน 5 คน 4) นักเรียนหรือสามเณร จำนวน 5 รูป และ 5) ศิษย์เก่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 5 รูปหรือคน เพื่อให้ครอบคลุมมิติการบริหารจัดการเรียนการสอน การกำกับดูแล และประสบการณ์ของผู้เรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพ การจัดการเรียนการสอน กระบวนการดำเนินงาน และการประยุกต์หลักกัทธิบาท 4 พัฒนาข้อคำถาม จากวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและความชัดเจน ของภาษา และปรับคำถามให้เหมาะสมกับบทบาทของผู้ให้ข้อมูลก่อนเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อประสานการเก็บข้อมูล นัดหมายผู้ให้ข้อมูล และสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด โดยขออนุญาตจัดบันทึก และบันทึกเสียง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยถอดเสียงสัมภาษณ์เป็นข้อความ แล้ววิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกและจัดหมวดหมู่สาระตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้กรอบ SWOT พิจารณาสภาพการ จัดการเรียนการสอน และใช้วงจร PDCA พิจารณากระบวนการดำเนินงาน ควบคู่กับการตีความตาม บริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล (Data Source Triangulation) โดยเปรียบเทียบสาระจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 กลุ่ม เพื่อพิจารณาประเด็นร่วมและความแตกต่างของมุมมอง แล้วนำมาประกอบการตีความและสังเคราะห์ผลการวิจัย

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 3 ผู้วิจัยนำสาระจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ กระบวนการ และข้อเสนอในการจัดการเรียนการสอนมาจำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาและหลักสูตร วิธีการสอน สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล จากนั้นพิจารณาความเชื่อมโยงกับ หลักกัทธิบาท 4 ตามความหมายของฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา โดยคำนึงถึงบริบทและมุมมองของ ผู้ให้ข้อมูล ก่อนเรียบเรียงเป็นแนวทางและนำเสนอในตารางสังเคราะห์พร้อมคำอธิบาย ทั้งนี้ การจำแนก ตามหลักธรรมเป็นการแสดงจุดเน้น มิได้หมายความว่าปฏิบัติแต่ละเรื่องสัมพันธ์กับหลักธรรมเพียง ข้อเดียว

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาสภาพทั่วไปสามารถจำแนกตามกรอบ SWOT ได้ดังนี้ จุดแข็ง (Strengths) โรงเรียนสามารถบูรณาการการศึกษาสามัญกับหลักพระพุทธศาสนาและ วิถีชีวิตของ สามเณร มีการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับศาสนสถานและภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมจิตอาสา และ กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชน รวมทั้งมีการวัดและประเมินผลทั้งทางวิชาการ และตามสภาพจริง จุดอ่อน

(Weaknesses) ได้แก่ เนื้อหาและตารางเรียนค่อนข้างหนาแน่น การเรียนการสอนบางส่วนยังเน้นการบรรยายและการจดจำ ครูพระมีภาระงานหลายด้าน งบประมาณและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีข้อจำกัด ตลอดจนกิจกรรมบางส่วนยังขาดความหลากหลาย โอกาส (Opportunities) ได้แก่ การมีกฎหมายและนโยบายภาครัฐรองรับการศึกษาพระปริยัติธรรม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ตลอดจนความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ และเครือข่ายการศึกษา ส่วน อุปสรรค (Threats) ได้แก่ ทศนคติของสังคมที่ยังมองการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นทางเลือก ข้อจำกัดจากสถานภาพของสามเณรที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมบางประเภท สิ่งดึงดูดภายนอกที่รบกวนการเรียนรู้ และข้อจำกัดด้านระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานในบางพื้นที่ ดังนั้น ภาพรวมสะท้อนว่าโรงเรียนมีจุดแข็งด้านอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาและการเชื่อมโยงกับชุมชน แต่ยังคงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตร วิธีการสอน เทคโนโลยี และระบบสนับสนุนให้เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนสามารถอธิบายตามวงจรคุณภาพ PDCA ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) โรงเรียนร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการหลักสูตรสำนึกกับการศึกษาพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ความแตกต่างของผู้เรียน จัดทำแผนการสอน เตรียมสื่อ และกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสามเณร 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) ครูจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมเชิงปฏิบัติ ควบคู่กับการดูแลผู้เรียนแบบกัลยาณมิตร และดำเนินกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายตามปฏิทินการศึกษาและศาสนกิจ 3) การตรวจสอบ (Check) มีการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับพฤติกรรม และวัตรปฏิบัติของผู้เรียนผ่านการนิเทศภายใน ระบบประกันคุณภาพ การสังเกต และการสะท้อนผลร่วมกันของผู้บริหาร ครู คณะสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (Act) นำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตร วิธีการสอน สื่อ กิจกรรม และการสอนซ่อมเสริม รวมทั้งพัฒนาบุคลากร และระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย การดำเนินงานดังกล่าวทำให้การจัดการเรียนการสอนมีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่องและสามารถปรับให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้มากขึ้น

3. ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวทางโดยเชื่อมโยงข้อมูลการสัมภาษณ์กับหลักอริยปาท 4 แล้วจำแนกตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน เพื่อแสดงจุดเน้นของการประยุกต์หลักธรรมในแต่ละด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางพุทธบูรณาการจำแนกตามองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนและหลักอิทธิบาท 4

ด้าน	ฉันทะ	วิธียะ	จิตตะ	วิมังสา
เนื้อหาและหลักสูตร	สร้างศรัทธาและความรักในการเรียนวิชาสามัญและพระพุทธศาสนา	เรียนรู้ผ่านโครงงานระยะยาวอย่างมุ่งมั่นและมีวินัย	ปรับเนื้อหาให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมเพื่อเอื้อต่อสมาธิและความตั้งใจ	ทบทวนหลักสูตรให้ทันสมัย เน้นการคิดและทักษะแห่งอนาคต
วิธีการสอน	ใช้เทคนิคที่สนุกและบรรยากาศเป็นกันเอง	เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและโครงงาน	ใช้สมาธิเตรียมความพร้อมและดูแลรายบุคคล	ฝึกคิดวิเคราะห์อย่างแยกคายและอภิปราย
สื่อการสอน	ผสมผสานมัลติมีเดีย เทคโนโลยี และสถานที่จริง	ร่วมผลิตสื่อทำมือและนวัตกรรมภายใต้งบประมาณจำกัด	คัดเลือกบำรุงรักษา ใช้สื่ออย่างคุ้มค่าและลดสิ่งรบกวน	ตรวจสอบความคุ้มค่า รู้เท่าทันสื่อ และแบ่งปันผ่านช่องทางออนไลน์
กิจกรรมการเรียนการสอน	ให้ผู้เรียนเลือกและร่วมออกแบบตามความสนใจ	ฝึกวินัยและความอดทนผ่านศาสนกิจและจิตอาสา	ทำกิจกรรมอย่างมีสติและจัดเวลาไม่ให้กระทบกิจวัตรสงฆ์	ถอดบทเรียนและนำข้อผิดพลาดมาปรับปรุง
การวัดและประเมินผล	ให้ข้อเสนอแนะเชิงบวก สร้างกำลังใจและแรงจูงใจ	ประเมินพฤติกรรมตามสภาพจริงและวัดผลต่อเนื่อง	ใช้เครื่องมือหลากหลายและบันทึกอย่างละเอียด	วิเคราะห์ผลเรียนและผลสอบ O-NET/B-NET เพื่อพัฒนาการสอน

จากตารางที่ 1 หลักอิทธิบาท 4 แสดงจุดเน้นร่วมกันด้านแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการทบทวน โดยแนวทางคำนึงถึงเนื้อหาทั้งวิชาสามัญ และพระพุทธศาสนา การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การใช้สื่อภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และการจัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับกิจวัตรสงฆ์ ส่วนข้อมูลการประเมินใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาการสอน การจำแนกตามหลักธรรมแต่ละข้อไม่ได้หมายความว่า การปฏิบัติแต่ละเรื่องสัมพันธ์กับหลักธรรมเพียงข้อเดียว และยังไม่ใช่ว่าหลักฐานยืนยันประสิทธิผลของแนวทาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนสะท้อนฐานการบูรณาการวิชาสามัญกับพระพุทธศาสนา ควบคู่กับข้อจำกัดด้านเวลา ภาระงานครู และทรัพยากร เงื่อนไขเหล่านี้อาจเกี่ยวข้องกับภารกิจ การศึกษาที่ต้องคำนึงถึงทั้งมาตรฐานวิชาการและวิถีชีวิตของสามเณร ข้อค้นพบจึงชี้ให้พิจารณาการ จัดลำดับประเด็นพัฒนาให้เหมาะกับแต่ละโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิตพิชาภัสส์ พินทะภูวงศ์ และนภาพรณ์ ธัญญา (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสอนของครูในศตวรรษที่ 21: ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องปรับ การสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และพัฒนาวิธีการสอนให้สอดคล้องกับ บริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสกล สิริมงคล (ข้าใส) และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้แหล่งเรียนรู้และ เทคโนโลยี ตลอดจนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนอธิบายได้ด้วย PDCA ซึ่งเชื่อมการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการนำข้อมูลกลับไปปรับปรุง จุดสำคัญคือการใช้ผลนิเทศและการประเมินทั้งด้าน วิชาการและวัตรปฏิบัติเป็นข้อมูลพัฒนางาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิด ก้อนสุรินทร์ (2569) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการ PDCA เพื่อยกระดับการนิเทศภายใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนวัดพุทธนิมิตรวิทยา จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมและสังเคราะห์โมเดลเชื่อมหลักพุทธธรรมกับ PDCA โดยตรง งานดังกล่าวเน้นการนิเทศ และใช้หลักอหิทัปปัจจยตา กัลยาณมิตร และมุทิตา ส่วนการศึกษานี้เน้นการ จัดการเรียนการสอนและหลักอหิทัปปัจจยตา 4 จึงควรเทียบเคียงเฉพาะการใช้วงจรคุณภาพร่วมกับหลักธรรม การรายงานขั้นตอนครบทั้งสี่ด้านยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันประสิทธิผล ต้องพิจารณาหลักฐานการนำผล ตรวจสอบไปปรับการปฏิบัติจริงด้วย

3. แนวทางพุทธบูรณาการใช้หลักอหิทัปปัจจยตา 4 เป็นกรอบในการสังเคราะห์การปฏิบัติทั้ง 5 ด้าน โดยเน้นหะเน้นการสร้างแรงจูงใจ และความพอใจในการเรียนรู้ วิริยะเน้นความเพียรและความต่อเนื่องใน การปฏิบัติ จิตตะเน้นความเอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ และวิมังสาเน้นการคิดวิเคราะห์ การตรวจสอบ และ การปรับปรุงการเรียนรู้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระทินกร ฐิตบุญโญ และปาณจิตร สุขุมลย์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาตามหลัก อหิทัปปัจจยตา 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า สามารถนำหลักอหิทัปปัจจยตา 4 มาเชื่อมโยงกับ

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสนใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการพิจารณาไตร่ตรองของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักษณ์ พันธุ์นะพุดผ และคณะ (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิบาท 4 กับการบูรณาการการเรียนการสอนรัฐศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่าหลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอนและสะท้อนบทบาทของหลักธรรมต่อแรงจูงใจ ความเพียร ความตั้งใจ และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ทั้งนี้ จุดเฉพาะของการศึกษาครั้งนี้อยู่ที่การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์กับการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน โดยคำนึงถึงกิจวัตรของสามเณร และความพร้อมด้านทรัพยากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาข้อค้นพบโดยรวม การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีฐานการบูรณาการความรู้สามัญกับพระพุทธศาสนา แต่มีข้อจำกัดด้านหลักสูตร บุคลากร และทรัพยากร กระบวนการที่ศึกษาอธิบายได้ด้วย PDCA ส่วนแนวทางพุทธบูรณาการเชื่อมหลักอิทธิบาท 4 กับการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน เพื่อใช้เป็นข้อเสนอในการพัฒนางานวิชาการ อย่างไรก็ตาม การตีความข้อค้นพบครั้งนี้ควรคำนึงว่า ผลการวิจัยสะท้อนมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในบริบทพื้นที่ศึกษา และแนวทางที่สังเคราะห์ขึ้นยังไม่ได้ทดลองใช้เพื่อประเมินประสิทธิผล จึงไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณธรรม หรือความยั่งยืนของการดำเนินงานได้ การนำแนวทางไปใช้ในพื้นที่อื่นควรพิจารณาความสอดคล้องของบริบทและประเมินความเหมาะสมก่อนดำเนินการ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน กระบวนการดำเนินงาน และการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเชื่อมโยงการวิเคราะห์บริบทด้วย SWOT กระบวนการพัฒนาตามวงจร PDCA และหลักอิทธิบาท 4 เพื่อกำหนดขอบเขตการประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาและหลักสูตร วิธีการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเริ่มจากการ วิเคราะห์บริบทของโรงเรียนด้วย SWOT เพื่อให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามวงจร PDCA ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง โดยมีหลัก อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นแนวทางกำกับการทำงาน และการเรียนรู้ เพื่อเสริมแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการคิดปรับปรุงอย่างมีเหตุผล

เมื่อกระบวนการดังกล่าวเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ จะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ใน 5 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาและหลักสูตร วิธีการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและผู้เรียนมากขึ้น จุดสำคัญขององค์ความรู้นี้จึงอยู่ที่การนำข้อมูลจากสภาพจริงของโรงเรียนมาใช้เป็นฐาน แล้วขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการบริหารคุณภาพควบคู่กับหลักพุทธธรรม ทำให้การพัฒนามีทั้ง ความเป็นระบบ และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายส่งเสริมการนำระบบวงจรคุณภาพ (PDCA) และการบูรณาการหลักอริยบทธรรมมาใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม
2. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายจัดสรรงบประมาณ บุคลากรครูผู้สอนที่มีความชำนาญ และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและโปร่งใส เพื่อกระจายทรัพยากรและแก้ไขปัญหาความขาดแคลนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
3. ภาครัฐและคณะสงฆ์ควรมีนโยบายจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับสถาบันการศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงจิตตปัญญา และสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่สามเณรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนในพื้นที่ควรจัดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการในการสอน ผลิตสื่อมัลติมีเดีย และใช้วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงควบคู่กับการให้ข้อเสนอแนะเชิงบวกเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน
2. โรงเรียนและชุมชนควรใช้พื้นที่วัดและโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาคุณธรรม และทักษะชีวิต โดยอาศัยความร่วมมือตามแนวคิดเครือข่าย เพื่อให้สามเณรนำความรู้ไปพัฒนาชุมชนและช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้
3. ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดอบรมพัฒนาศักยภาพครูพระ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสอน จิตวิญญาณความเป็นครู และการบริหารจัดการภาระงานเพื่อการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่บูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการบริหารจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. ศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้กลไกความร่วมมือเครือข่าย “บวร” ที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และจิตสาธารณะของผู้เรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2568). สถิติข้อมูลนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. สืบค้น 10 มิถุนายน 2568, จาก <https://deb.onab.go.th/th/content/category/detail/1472/iid/58848>.
- นงลักษณ์ พันธุ์ชนะพุด และคณะ. (2568). อิทธิบาท 4 กับการบูรณาการการเรียนการสอนรัฐศาสตร์. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์บริหารคน*, 9(3), 233-247.
- พนิตพิชาภัสส์ พินทะภูวงศ์ และนภาพรณ ธีธัญญา. (2567). การสอนของครูในศตวรรษที่ 21: ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(5), 1141-1159.
- พระครูนิวิฐธรรมานุศาสน์ และคณะ. (2564). โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา: สภาพปัจจุบัน และปัญหากระบวนการบริหารจัดการ. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 19(2), 1-14.
- พระครูสุตธรรมปคุณ (สำราญ จันทร์โท) และคณะ. (2566). การบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 24-36.
- พระมหาวิริกุล อคควโส (คำจันทราช) และคณะ. (2565). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสาร มจร อุบลบริหารคน*, 7(2), 1829-1840.
- สมคิด ก้อนสุรินทร์. (2569). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการ PDCA เพื่อยกระดับการนิเทศภายใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนวัดพุทธนิมิตรวิทยา จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย*, 7(1), 129-142.
- พระมหาสกล สิริมงคล (ข้าใส) และคณะ. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*, 5(2), 83-94.
- พระทินกร จิตบุญญ และปณณจิตร สุขุมลย์. (2565). การจัดการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักอิทธิบาท 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 9(3), 187-200.

พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค
จังหวัดกาญจนบุรี

BUDDHIST APPROACHES TO PROMOTE LEADERSHIP OF AREA GOVERNORS
AT SAI YOK DISTRICT, IN KANCHANABURI PROVINCE

พระครูเกษมธรรมโกศล เขมรโต (พานทอง)^{1*}

PhraKhru Kasemthammakoson Khemarato (Phanthong)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: satandornphanthong@gmail.com

Received August 10, 2026; Revised September 2, 2026; Accepted October 1, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาณิกธรรมกับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่น และ 3. นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี การทำวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 150 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.842 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดย โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันโดยใช้สถิติอนุมาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมา ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) ถัดมา ภาวะผู้นำแบบส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$) ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาณิกธรรมกับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College

มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($r=.287^{**}$) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.771^{**}$) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.709^{**}$) และ 3. พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ กระตุ้นให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม คือ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม คือ ปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างยุติธรรม

คำสำคัญ: พุทธวิธี; ภาวะผู้นำ; นักปกครองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of leadership among local administrative leaders at Sai Yok District, Kanchanaburi Province; 2. To examine the relationship between the principles of Pāṇḍikadhamma and the leadership of local administrative leaders; and 3. To propose a Buddhist approach to promoting leadership among local administrative leaders in Sai Yok District, Kanchanaburi Province, conducted by the mixed methods research. The quantitative research, data were collected from 150 samples using a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.842. The data were analyzed using a statistical package for social science research, namely, descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were employed, and inferential statistics were used to analyze the relationships through Pearson's product-moment correlation coefficient. The qualitative research, data collected by in-depth interviewing 10 key informants, and analyzed using descriptive content interpretation.

The findings revealed that: 1. The overall level of leadership among local administrative leaders at Sai Yok District, Kanchanaburi Province, was moderate ($\bar{X} = 3.32$). When considered by dimension, transformational leadership was at a moderate level ($\bar{X} = 3.47$), followed by ethical leadership at a moderate level ($\bar{X} = 3.26$), and participative leadership at a moderate level ($\bar{X} = 3.22$), respectively. 2. The relationship between the principles of Pāṇḍikadhamma and the leadership of local administrative leaders at Sai Yok District, Kanchanaburi Province, was positively correlated at the 0.01 level of statistical significance. Transformational leadership had a low positive correlation ($r = .287^{**}$), while

ethical leadership had a moderate positive correlation ($r = .771^{**}$), and participative leadership had a moderate positive correlation ($r = .709^{**}$). and 3. The Buddhist approach to promoting leadership among local administrative leaders at Sai Yok District, Kanchanaburi Province, indicated that transformational leadership should emphasize motivating personnel and fostering inspiration. Participative leadership should provide opportunities for personnel to participate in decision-making and organizational activities. Ethical leadership should emphasize treating personnel fairly and equitably.

Keywords: Buddhist Approach; Leadership; Local Administrative Leaders

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นที่เป็นระบบการบริหารและปกครองพื้นที่ในระดับตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งดำเนินการตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีฝ่ายปกครองในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติราชการในพื้นที่ ถือเป็นกลไกสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินที่มุ่งเน้นให้การบริหารงานภาครัฐสามารถเข้าถึงประชาชนในระดับพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ระบบนักปกครองท้องถิ่นจึงถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนในระดับหมู่บ้านและตำบล โดยมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวกเบื้องต้น และการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ความเป็นมาของนักปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นจากการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 หรือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถควบคุม ดูแล และพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างทั่วถึง การปฏิรูปดังกล่าวนำไปสู่การตรา พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 เมื่อปี พ.ศ. 2440 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำให้เกิดระบบการปกครองท้องถิ่นที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (ศุภวิชญ์ รวงผึ้ง และไพฑูริย์ บุญวัฒน์, 2560)

ในปัจจุบัน บทบาทของนักปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดปัญหา และความต้องการของประชาชนที่หลากหลาย นักปกครองท้องถิ่นจึงต้องปรับตัวให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหารจัดการ รวมทั้งต้องมีภาวะผู้นำที่ดี สามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน อีกทั้ง นักปกครอง

ท้องถิ่นยังถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมฐานราก เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด สามารถรับรู้ปัญหา ความต้องการ และสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนได้อย่างแท้จริง จึงสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (ไททัศน์ มาลา, 2559)

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ปัญหาที่พบ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ทั่วถึง ประชาชนบางกลุ่มยังไม่ตระหนักถึงบทบาทของตนในงานพัฒนาท้องถิ่น ทำให้การตัดสินใจและโครงการต่าง ๆ ขาดพลังร่วม การสื่อสารไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรมทำให้ข้อมูลบางส่วนถูกบิดเบือนหรือไม่เข้าใจตรงกัน ขาดความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในบางพื้นที่ การบริหารจัดการงบประมาณ และโครงการบางอย่างยังไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจ ผู้นำบางคนขาดความรู้ด้านการบริหารสมัยใหม่ โดยเฉพาะการจัดการเชิงเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือความขัดแย้งในชุมชน เกิดจากผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัว (นฤพล สุวรรณประภา, 2563)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงใช้หลักปาปนิกรรม มาใช้ส่งเสริมภาวะผู้นำ จึงเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาพุทธศาสนากับแนวทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำมีความรอบรู้ รอบคอบ และสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาจากประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี” จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม

(Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และกำนัน ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 238 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และกำนัน ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 150 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่มจำนวน 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 2 รูปหรือคน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ผู้นำท้องที่อำเภอไทรโยคจำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานท้องที่อำเภอไทรโยค จำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 5 ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างการตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ ถึงองค์การบริหารส่วนอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และกำนันในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน และกำนัน ในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บโดย มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิเคราะห์โดย โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาพฤติกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1977)

2. สถิติอนุมาน ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐาน โดยพิจารณาระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์) วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีสัมพันธ์กันในระดับน้อยหรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์โดย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1. วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำการรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินใจได้ว่าคำหรือข้อความได้ออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะทิ้งคำหรือข้อความได้ออกไป
2. คำนึงถึงบริบท หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยคจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี	ระดับภาวะผู้นำ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.47	0.38	ปานกลาง
2. ด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม	3.26	0.55	ปานกลาง
3. ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	3.22	0.49	ปานกลาง
ภาพรวม	3.32	0.35	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.38) รองลงมา ด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.55) ถัดมา ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาณิธรรมกับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม			
	พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี	1. ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	2. ด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม	3. ด้านภาวะผู้นำแบบส่วนร่วม
หลักปาปนิกรรม โดยภาพรวม	.828**	.287**	.771**	.709**
1. จักขุมา วิสัยทัศน์ดี	.477**	.246**	.422**	.374**
2. วิธูโร จัดการงานดี	.772**	.300**	.744**	.610**
3. นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ดี	.751**	.163*	.694**	.720**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($r=.287^{**}$) ด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.771^{**}$) ด้านภาวะผู้นำแบบส่วนร่วม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.709^{**}$)

3. พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ กระตุ้นให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและองค์กร มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถถ่ายทอดให้บุคลากรเข้าใจได้ ส่งเสริมให้บุคลากรคิดสร้างสรรค์ และกล้าเสนอแนวทางใหม่ ๆ ด้านภาวะผู้นำแบบส่วนร่วม คือ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ส่งเสริม

ให้บุคลากรร่วมวางแผนและกำหนดเป้าหมายขององค์กร ผู้นำเปิดเวทีประชาคม รับฟังความคิดเห็น ด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม คือ ปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม แสดงความรับผิดชอบ ต่อผลของการตัดสินใจของตนเอง ตัดสินใจโดยคำนึงถึงความถูกต้องและหลักคุณธรรม ความโปร่งใส เปิดเผย ตรวจสอบได้ สร้างความไว้วางใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร) (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของ บริษัท เอ็นไอซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยหลักธรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ จักขุมา วิฐโร และนิสสยสัมปันโน มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการบริหาร และภาวะผู้นำ ทั้งในด้านการมีวิสัยทัศน์ การจัดการงาน และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตลอดจนสะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสาร การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อประสิทธิภาพของผู้นำและองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Asiedu et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำกับความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองท้องถิ่นในประเทศกาน่า ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความ พึงพอใจในการทำงาน ของบุคลากรท้องถิ่น งานนี้เหมาะสำหรับเชื่อมกับประเด็นว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรย่อมช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการ บริหารงานภาครัฐระดับพื้นที่

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิคธรรมกับภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=0.828^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิมลนันทะชัย ชยวฑฒโน (พิทักษ์ไฉ่พานิช) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบล บางขวัญ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคธรรมสูตรความมุ่งพัฒนาผู้บริหาร ให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความเชี่ยวชาญในการทำงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมและการพัฒนาบุคลากรอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ Siswadhi et al. (2024) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผลการดำเนินงาน

ของรัฐบาลท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยเชิงประจักษ์โดยทั่วไปพบอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการดำเนินงานของรัฐบาลท้องถิ่นในทิศทางเชิงบวก โดยจากการทบทวนงานวิจัยจำนวน 22 เรื่อง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของรัฐบาลท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมประสิทธิผลและผลการดำเนินงานขององค์กร

3. พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสันติ ขนติธโร (ปราโมทย์) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมสูตรของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมสูตรมุ่งสร้างผู้นำที่มี วิทยทัศน์ เชี่ยวชาญงาน มีมนุษยสัมพันธ์ และยึดมั่นในคุณธรรม ควบคู่กับการพัฒนางาน บุคลากร และองค์กร ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารสำนักศาสนศึกษา พระปริยัติธรรมและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Kiettikunwong (2024) ได้ศึกษาเรื่อง *Assessing local government transformational leadership in Thailand* ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นแสดงลักษณะภาวะผู้นำตามแนวคิดของ Kouzes และ Posner ครบทั้ง 5 ด้าน สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนผลการดำเนินงานขององค์กรและการบริหารบริการสาธารณะ โดยเฉพาะในบริบทของการกระจายอำนาจ ผลการศึกษาดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ว่า ภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นที่ได้จำกัดอยู่เพียงการใช้อำนาจตามตำแหน่ง แต่ต้องอาศัยวิทยทัศน์ ความสามารถในการสร้างความร่วมมือ การเป็นแบบอย่าง และการจูงใจให้บุคลากรและประชาชนร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการวิจัยและบูรณาการหลักทศุติยาปาปนิกรรมกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำ เพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นเป็นโมเดลรูปภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า “พุทธวิธีส่งเสริมภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี”

1. หลักปณิธาน 3 ด้าน หลักปณิธานเป็น หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติของนักปกครองท้องถิ่น โดยประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) จักขุมา วิสัยทัศน์ดี คือ นักปกครองท้องถิ่นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มองการณ์ไกล วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสของชุมชนอย่างรอบด้าน กำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสม รวมทั้งมองเห็นผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาว 2) วิธโร จัดการงานดี คือ มีความรู้และความเข้าใจในการวางแผนและบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน มีความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจ สื่อสารอย่างชัดเจน ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง และนำข้อมูลของชุมชนมาใช้ลดความผิดพลาดในการบริหารงาน และ 3) นิสสยสัมพันธโน มีมนุษยสัมพันธ์ดี คือ เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ประสานงานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ สร้างความเข้าใจและความเชื่อถือ ส่งเสริมความสามัคคีและบรรยากาศการทำงานที่ดี เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

2. ภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่น 3 ด้าน หลักธรรมทั้ง 3 ด้านถูกนำไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่น ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์และกำหนด

ทิศทางการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน กระตุ้นบุคลากรและประชาชนให้มีความรับผิดชอบ กล้าคิดสร้างสรรค์และเสนอแนวทางใหม่ ๆ พร้อมพิจารณาผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาว 2) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ปฏิบัติต่อบุคลากรและประชาชนอย่างยุติธรรม เท่าเทียม และโปร่งใส ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักคุณธรรม รับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจ เปิดเผยและตรวจสอบได้ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และ 3) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรและประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมวางแผนและกำหนดเป้าหมาย เปิดพื้นที่สำหรับทุกภาคส่วน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และรับฟังความคิดเห็นของทั้งคนส่วนใหญ่และเสียงส่วนน้อย

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของนักปกครองท้องถิ่นไม่ได้พิจารณาเฉพาะความสามารถในการบริหารงาน แต่ต้องบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการปฏิบัติจริง โดยใช้วิสัยทัศน์ที่ดี การจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรควรบูรณาการหลักปาณิกธรรมมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจ
2. ควรพัฒนาศักยภาพตนเองผ่านการเรียนรู้เชิงพุทธเข้ารับการอบรมหรือพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
3. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายเปิดโอกาสให้ประชาชน วัด และองค์กรในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและตัดสินใจร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดทำแผนพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำเชิงพุทธอย่างเป็นรูปธรรม
2. ควรนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาในงานจริง
3. ควรจัดเวทีประชุมหรือกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์พุทธวิธีในระดับการบริหารที่แตกต่างกันเพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมและประสิทธิผลของการนำไปใช้ในแต่ละบริบท
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้นโดยครอบคลุมผู้นำท้องถิ่นประชาชน และเครือข่ายเพื่อให้ได้มุมมองที่รอบด้านและลอคติของข้อมูล

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการนำพุทธวิธีไปใช้ในระยะเวลาโดยติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านภาวะผู้นำและความเข้มแข็งของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ไททัศน์ มาลา. (2559). การคงอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 305–317.
- นฤพล สุวรรณประภา. (2563). การพัฒนาศักยภาพผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลคู้กลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *รัฐศาสตร์วิจารณ์*, 7(14), 39–54.
- พระครูปลัดสันติ ขนติธโร (ปราโมทย์). (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของเจ้าสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณรงค์ วุฑฒิเมธี (สังขวิจิตร). (2557). *การบริหารจัดการตามหลักทศพิธราชธรรมของบริษัท เอ็นอีซี อินฟอนเทียร์ (ไทย) จำกัด* (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิณะชัย ชยวฑฒโน (พิทักษ์ไธยานิช). (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย* (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภวิชญ์ รวงผึ้ง และไพฑูรย์ บุญวัฒน์. (2560). การพัฒนาบทบาทด้านการปกครองของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 9(1), 92–101.
- สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *รายงานผลสำรวจความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน พ.ศ. 2567 (เดือนพฤษภาคม 2567)*. กาญจนบุรี: สำนักงานสถิติจังหวัดกาญจนบุรี.

- Asiedu, M. A., Anyigba, H., Ofori, K. S., Ampong, G. O. A., & Addae, J. A. (2020). Factors influencing innovation performance in higher education institutions. *The Learning Organization*, 27(4), 365–378.
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kiettikunwong, N. (2024). Assessing local government transformational leadership in Thailand. *International Journal of Public Sector Performance Management*, 14 (3–4), 491–505.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Siswadhi, F., Widyastuti, T., Sawitri, N. N., & Afrianti, F. (2024). Review of empirical research on transformational leadership and organizational performance of local government. *Ilomata International Journal of Management*, 5(4), 1302–1317.

การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
APPLICATION OF THE TRISIKKHA PRINCIPLES TO PROMOTE HUMAN RESOURCE
DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
IN SAI YOK DISTRICT KANCHANABURI PROVINCE

พระกำพล กิตติโก (คนหลัก)^{1*}

Phra Kamphon Kittiko (Konlak)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: 6427501003@mcu.ac.th

Received August 19, 2026; Revised September 14, 2026; Accepted September 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 194 คน โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.925 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สมาธิ ตามลำดับ 2. หลักไตรสิกขามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์ระดับมาก และด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง และ 3. การประยุกต์หลักไตรสิกขา พบว่า การฝึกอบรมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบ สมาธิส่งเสริมสติและความตั้งใจ และปัญญาช่วยในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ด้านการศึกษา

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College

ช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ ส่วนด้านการพัฒนาช่วยเสริมสร้างสมรรถนะ ความก้าวหน้าในอาชีพ และประสิทธิภาพขององค์กร

คำสำคัญ: หลักไตรสิกขา; พัฒนาทรัพยากรมนุษย์; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To investigate the level of human resource development at Sub-district Administrative Organizations at Sai Yok District, Kanchanaburi Province; 2. To examine the relationship between Tisikkha and human resource development; 3. To propose an approach for applying Tisikkha to human resource development, conducted by the mixed-methods research. The quantitative research, data were collected from 194 samples using a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.925. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and multiple regression analysis. For the qualitative component, data were collected through in-depth interviewing nine key informants and analyzed using descriptive content interpretation.

Findings were as follows: 1. The overall level of opinions regarding Tisikkha and human resource development was at a moderate level. When considered by individual dimensions, Paññā, wisdom, had the highest mean score, followed by Samādhi, concentration, respectively; 2. Tisikkha had a statistically significant positive relationship with human resource development at the 0.01 level of significance. In particular, training had a moderate-level relationship with Tisikkha, education had a high-level relationship, and development had a moderate-level relationship. 3. Regarding Tisikkha application, the findings indicated that training enhanced work efficiency. Sila promoted discipline and responsibility. Samādhi enhanced mindfulness and attentiveness, and Paññā supported analytical thinking and problem-solving. In the educational dimension, Tisikkha application contributed to the development of thinking and learning skills. In the development dimension, it contributed to enhancing competencies, career advancement, and organizational effectiveness.

Keywords: Tisikkha; Human Resource Development; Sub-District Administrative Organization

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารองค์กร เนื่องจากบุคลากรเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2569) โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงควรมุ่งส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะของบุคลากร ตลอดจนการฝึกอบรม และการเรียนรู้ รวมถึงการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และบริบทการบริหารภาครัฐ (ธนิต สีนุสสุว้าง, 2566)

อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจ สังคม การเกษตร และการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่จึงมีภารกิจในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต การศึกษาและสาธารณสุข ส่งเสริมอาชีพและการท่องเที่ยว ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ยังเผชิญปัญหาและความท้าทายหลายประการ (สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2567) เช่น การขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง ปัญหาขยะมูลฝอย การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ตลอดจนปัญหาทางสังคมและการบริหารจัดการที่มีความซับซ้อน ส่งผลให้บุคลากรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรองรับภารกิจและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงควรดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา (อง.ตท. 20/91/319) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นหลักการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม กล่าวคือ ศีล เป็นการพัฒนาด้านพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ วินัย สมาธิ เป็นการพัฒนาด้านจิตใจให้มีสติ ความมั่นคง ความเพียร ความรับผิดชอบ และปัญญาเป็นการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรจึงสามารถส่งเสริมให้บุคลากรมีวินัย มีจิตใจที่ดี มีความรับผิดชอบ และสามารถปฏิบัติงานด้วยความรู้ความเข้าใจ อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน ความไว้วางใจระหว่างผู้ร่วมงาน และคุณภาพการให้บริการประชาชน (รัฐธยา วัฒนกุล, 2568)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การประยุกต์หลักไตรสิกขาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยมุ่งศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา

ผลการศึกษจะเป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 375 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1967) คำนวณได้ 194 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบบเป็นกลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่ม 1 ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน กลุ่ม 2 ผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 รูปหรือคน กลุ่ม 3 ผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน และกลุ่ม 4 ประชาชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ แบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำ

ร่างแบบสอบถาม นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอน ดังนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และแนวคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำแบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยปรับปรุงข้อคำถามให้มีความเหมาะสมและครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบและรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

4.2 การวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ จากนั้นประสานงานเพื่อนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ตามกำหนด โดยครอบคลุมประเด็นที่กำหนดไว้ พร้อมขออนุญาตจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวม ตรวจสอบ และจัดระบบข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา ใช้สำหรับวิเคราะห์และอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงระดับการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, J. W., 1977)

2. สถิติอนุมาน ใช้สำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อวัดระดับและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 หากค่าเข้าใกล้ +1 หรือ -1 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ส่วนค่าที่เข้าใกล้ 0 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาโดยจัดหมวดหมู่ค่า ข้อความ และประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นระบบและสอดคล้องกัน จากนั้นพิจารณาบริบทและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้สามารถตีความ อธิบาย และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและนำไปสู่การนำเสนอผลการวิจัยอย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการฝึกอบรม	3.07	0.42	ปานกลาง
2. ด้านการศึกษา	3.08	0.52	ปานกลาง
3. ด้านการพัฒนา	3.22	0.52	ปานกลาง
ภาพรวม	3.12	0.51	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ถัดมา ด้านการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

ตัวแปรตาม				
ตัวแปรอิสระ	ความสัมพันธ์ การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค โดยภาพรวม			
		1. ด้านการฝึกอบรม	2. ด้านการศึกษา	3. ด้านการพัฒนา
หลักไตรสิกขา	.871**	.754**	.892**	.566**
1. ศีล ปฏิบัติตามกฎระเบียบ	.915**	.606**	.838**	.550**
2. สมาธิ ตั้งใจปฏิบัติงาน	.917**	.675**	.788**	.577**
3. ปัญญา ไตร่ตรองการทำงานภายใต้เหตุผล	.923**	.777**	.833**	.444**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ในเชิงบวกอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ด้านการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

3. การประยุกต์หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านศีล ปฏิบัติตามกฎระเบียบ คือ ช่วยเสริมสร้างวินัย

ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ด้านสมาธิ ตั้งใจปฏิบัติงาน คือ ช่วยพัฒนาการมีสติ และความตั้งใจในการทำงาน ด้านปัญญา ไตร่ตรองการทำงานภายใต้เหตุผล คือ ช่วยให้สามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาและพัฒนางานได้อย่างยั่งยืน ด้านการฝึกอบรม คือ การฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาอย่างเหมาะสมช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ ด้านการศึกษา คือ การศึกษาหลักไตรสิกขา และเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติงานช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการทำงานของบุคลากรด้านศิลปเสริมสร้างวินัย จรรยาบรรณ ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ด้านสมาธิช่วยในการวางแผน ควบคุมอารมณ์ และบริหารจัดการงานอย่างมีสติด้านปัญญาช่วยให้คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ด้านการพัฒนา คือ องค์กรที่พัฒนาบุคลากรตามหลักไตรสิกขาอย่างเป็นระบบ ช่วยเสริมสมรรถนะและความก้าวหน้าในอาชีพด้านศิลปปลูกฝังวินัย คุณธรรม ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ในการทำงาน ด้านสมาธิช่วยเสริมความตั้งใจ ความอดทน ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความรอบคอบ ด้านปัญญาช่วยให้คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและก้าวหน้า

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของกรุยา เผือกพูลผล (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของบริษัทเอกชนในจังหวัดปทุมธานีผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักไตรสิกขาช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีวินัยและคุณธรรม มีสติและสมาธิในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีปัญญาในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และพัฒนางานอย่างมีเหตุผล ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทักษะ และทัศนคติในการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์หลง อิทธิญาโณ (เคอคำ) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา โดยด้านการฝึกอบรม เน้นการนำศีลมาใช้ในการส่งเสริมวินัย และคุณธรรม สมาธิในการพัฒนาสัมมาวาจา สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และปัญญาในการนำความรู้

ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการศึกษา เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาตลอดชีวิต และการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ ส่วนด้านการพัฒนา เน้นการส่งเสริมระเบียบวินัยและการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม การฝึกสติและสมาธิ ตลอดจนการเพิ่มพูนประสบการณ์และเตรียมความพร้อมให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

3. การประยุกต์หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การประยุกต์หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา และ 3. ด้านการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของชญาณู สุขามัญ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการฝึกอบรม มุ่งพัฒนาวิชาชีพ ทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยส่งเสริมระเบียบวินัยและการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล 2. ด้านการศึกษา มุ่งส่งเสริมความรู้และการศึกษาต่อในสาขาที่สอดคล้องกับการงาน โดยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพัฒนาความรู้ และ 3. ด้านการพัฒนา มุ่งพัฒนาทัศนคติ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและองค์กร รวมถึงทักษะและศิลปะในการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นแนวทางที่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารงานบุคคลได้อย่างเหมาะสม โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีทั้งความประพฤติที่ดี มีจิตใจที่มั่นคง และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ได้เป็นลำดับดังนี้

1. หลักไตรสิกขาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคลากร หลักไตรสิกขา เป็นแกนกลางในการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานของบุคลากร ดังนี้ 1) ศีล ปฏิบัติตามระเบียบ หมายถึง บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย เคารพระเบียบและกฎหมาย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ การประยุกต์ใช้ศีลจึงช่วยสร้างความน่าเชื่อถือของบุคลากรและสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อองค์การบริหารส่วนตำบล 2) สมาธิ ตั้งใจปฏิบัติงาน หมายถึง บุคลากรมีความตั้งใจ มีสติ และจดจ่อกับงานที่รับผิดชอบ สามารถควบคุมอารมณ์และความกดดันในการทำงานได้ ทำให้ปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3) ปัญญา ไตร่ตรองการทำงานภายใต้เหตุผล หมายถึง บุคลากรใช้ความรู้และเหตุผลในการวิเคราะห์ปัญหา พิจารณาสเหตุ ผลกระทบ และปัจจัยเสี่ยงก่อนตัดสินใจ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง รอบคอบ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและองค์กร

2. หลักไตรสิกขาเชื่อมโยงกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน 1) ด้านการฝึกอบรม การฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาช่วยพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นองค์รวม โดย ศีล เสริมวินัย คุณธรรม และความรับผิดชอบ สมาธิ เสริมสติ ความตั้งใจ และการจดจ่อในการทำงาน ปัญญา เสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ดังนั้น การฝึกอบรมไม่ได้มุ่งเพียงเพิ่มความรู้ในการทำงาน แต่ยังพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และความสามารถในการคิดของบุคลากรควบคู่กันไป

2) ด้านการศึกษา การเปิดโอกาสให้บุคลากรศึกษาและเรียนรู้หลักไตรสิกขา รวมทั้งนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน จะช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง โดยศีลช่วยส่งเสริมจรรยาบรรณ สมาธิช่วยให้มีความตั้งใจและสามารถบริหารงานได้ดี ส่วนปัญญาช่วยให้สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล และ 3) ด้านการพัฒนา เป็นการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับสมรรถนะและความก้าวหน้าในสายอาชีพ โดยศีลช่วยสร้างวินัยและความรับผิดชอบ สมาธิช่วยสร้างความมุ่งมั่น อดทน และตั้งใจทำงาน ส่วนปัญญาช่วยให้บุคลากรสามารถคิดสร้างสรรค์ วางแผน วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นองค์รวม โดยเชื่อมโยง ศีล สมาธิ และปัญญา เข้ากับการฝึกอบรม การศึกษาและการพัฒนา กล่าวคือ ศีล ช่วยเสริมสร้างวินัย คุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ สมาธิ ช่วยเสริมสร้างสติ ความตั้งใจ ความมุ่งมั่น และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และปัญญาช่วยพัฒนาความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ดังนั้น การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้จึงช่วยให้บุคลากรมีทั้งพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่มั่นคง และความสามารถในการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพบุคลากรประสิทธิภาพขององค์กร และคุณภาพการให้บริการประชาชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายการใช้หลักไตรสิกขาในแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กำหนดแนวทางชัดเจนให้ทุกหน่วยงานนำไปใช้ร่วมกันในการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านวินัย สมาธิ และการคิดวิเคราะห์ จัดทำแผนงานและมอบหมายผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างครอบคลุมทุกหน่วยงาน

2. ควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรมและจริยธรรมกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความโปร่งใสในการทำงานติดตามผลการปฏิบัติและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรยึดถือเป็นแนวทางเดียวกันในการทำงาน

3. ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรด้านการพัฒนาอย่างเพียงพอสำหรับการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องตามแผนที่กำหนดการใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับภาระงานและความต้องการพัฒนาของบุคลากรในแต่ละส่วนงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรบูรณาการหลักไตรสิกขาในกิจกรรมการทำงานประจำกำหนดขั้นตอนการทำงานที่เน้นความถูกต้อง รอบคอบ และการคิดก่อนตัดสินใจส่งเสริมให้บุคลากรมีสมาธิในการทำงานและลดข้อผิดพลาดในกระบวนการทำงาน

2. ควรจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักไตรสิกขาจัดกิจกรรมฝึกสติในการทำงาน ฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ และปลูกฝังจริยธรรมในการปฏิบัติงานติดตามผลหลังการอบรมและให้บุคลากรนำความรู้ไปใช้จริงในงานประจำ

3. ควรพัฒนาระบบพี่เลี้ยงภายในองค์กร และมอบหมายบุคลากรที่มีประสบการณ์ให้ดูแลและแนะนำการทำงานแก่บุคลากรใหม่ติดตามผลการเรียนรู้และประเมินพัฒนาการของบุคลากรอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลลัพธ์เชิงปริมาณของการประยุกต์หลักไตรสิกขาในองค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้จริงในด้านประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ และความผูกพันต่อองค์กรพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่มีความชัดเจน

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีบริบทแตกต่างกัน

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลวิเคราะห์ปัจจัยด้านผู้นำบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- ชญาณุข สามัญ. (2561). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนิต สิ้นสุสว่าง. (2566). *การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, 1(2), 25–32.
- พระสมุห์หลง อิทธิญาโณ (เคอคำ). (2565). *การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูริยา เปือกพุลผล. (2568). *การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทเอกชนในจังหวัดปทุมธานี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐชญา วัฒนกุล. (2568). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 8(4), 242–254.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2569). *คู่มือการประเมินสถานะของหน่วยงานภาครัฐในการเป็นระบบราชการ 4.0 ตามกรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก <https://opdc.prd.go.th/th/file/get/file/2026012203b798dbfca24a746974f44e0bfe3560111910.pdf>
- สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี (พ.ศ. 2566–2570) ฉบับทบทวนใหม่ รอบปี พ.ศ. 2567*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก https://ww2.kanchanaburi.go.th/files/com_news_devpro/2023-04_26381547557640a.pdf
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน
ในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง
APPLICATION OF BUDDHADHAMMA FOR PROMOTING POLITICAL BEHAVIOR
OF CITIZENS IN EXERCISING THEIR VOTING RIGHTS TO ELECT LOCAL LEADERS
AT PHICHAH MUNICIPALITY, IN LAMPANG PROVINCE

พระกฤษฎา อคคจิตโต (तालका)^{1*}, พระครูศรีปาวรบัณฑิต¹, พัชรียา พองจันทา¹

Phra Kritsada Akkajitto (Talkam)^{1*}, Phrakrusripavarabandit¹, Patchareeya Fongchanta¹

*Corresponding Author E-mail: gisdataalkam2522@gmail.com

Received August 7, 2026; Revised September 22, 2026; Accepted September 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระ 4 กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง การวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากประชาชนในเขตพื้นที่วิจัย อายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 387 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง และด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระ 4 กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = 0.633$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College

เมื่อผู้บริหารประยุกต์หลักพละ 4 เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 3. การพุทธบูรณการหลักพละ 4 ด้าน ได้แก่ ปัญญาพละ พลังแห่งปัญญา วิริยะพละ พลังแห่งความเพียร อดวิชชพละ พลังแห่งความบริสุทธิ์ และสังคหพละ พลังแห่งการเกื้อกูล สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีคุณธรรมในการตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีเหตุผล ไม่ถูกชักนำด้วยผลประโยชน์ส่วนตน

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางการเมือง; การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง; หลักพละ 4; เทศบาลเมืองพิชัย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To investigate the level of political behavior among citizens in exercising their voting rights in local elections; 2. To examine the relationship between Bala 4 and citizens' political behavior; and 3. To propose guidelines for applying Buddhadhamma application for promoting citizens' political behavior in exercising their voting rights for local leader elections at Phichai Municipality, Lampang Province, conducted by the mixed-methods research. The quantitative research, collected data through questionnaires from a sample of 387 citizens aged 18 years and above residing in the research area. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The qualitative research, involved in-depth interviewing 10 key informants, and the data were analyzed using descriptive content interoretation.

The findings revealed that: 1. The overall level of citizens' political behavior in exercising their voting rights in local elections was at a high level ($\bar{X}$ = 4.17). When considered by dimension, voting participation had the highest mean score, followed by election monitoring and election campaign participation, respectively. 2. The relationship between Bala 4 and citizens' political behavior in exercising their voting rights for local leader elections at Phichai Municipality, Lampang Province, showed a moderate positive correlation ($r = 0.633$), with statistically significant level at the 0.01, indicatng that the Bala 4 application contributed to enhancing citizens' political behavior more effectively. 3. Bala 4 application, namely, Paññābala, wisdom power, Viriyabala, effort power, Anavajjabala, blamelessness power and Saṅgahabala, supportive power served as a conceptual framework for fostering citizens' political consciousness by strengthening their political

knowledge, understanding, and moral judgment, thereby enabling them to make rational electoral decisions based on ethical principles rather than personal interests or external inducements.

Keywords: Political behavior; Exercising Their Voting Rights; *Bala 4*; Phichai Municipality

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินของไทยมีความเป็นเอกลักษณ์ที่เน้นการกระจายอำนาจลงไปยังระดับท้องถิ่น เรียกว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 ซึ่งได้บัญญัติไว้ในส่วนของนโยบายแห่งรัฐว่า มาตรา 70 รัฐพึงส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ได้เป็นผลดี (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511, 2511) และได้มีการพัฒนาสาระสำคัญว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นเรื่อยมาตามลำดับในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กระทั่งปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความว่า “มาตรา 249 ภายใต้บังคับมาตรา 1 ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ประกอบกัน”

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการเลือกตั้งซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติและการบริหาร การเลือกตั้งจึงเป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการ ทศนคติ และความคิดเห็นของประชาชนกับการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล อีกทั้งยังสะท้อนแนวคิดและความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้งจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (สมเชาว์ ภูพลพันธ์, 2559) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนา และเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างทันที่ โดยให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินการกิจต่าง ๆ ของท้องถิ่น การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีความพยายามที่จะต้องแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนให้ได้ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน ด้วยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมาก

ที่สุดจึงมีการแสวงหารูปแบบหรือกระบวนการแนวทางใหม่ในการทำงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น มาบูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “หลักพละ 4” (อง.นวก.23/5/439-441) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นธรรมอันเป็นพลังขับเคลื่อนบุคคลให้ปฏิบัติตนได้อย่างมั่นคงและถูกต้อง ปราศจากความหวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุ ประกอบด้วยการรอบแนวคิด 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ปัญญาพละ พลังแห่งปัญญา 2) วิริยะพละ พลังแห่งความเพียร 3) อดวิชัยพละ พลังแห่งความบริสุทธิ์สุจริต และ 4) สังคหพละ พลังแห่งการเกื้อกูลสามัคคี แนวคิดและหลักธรรมนี้จะถูกใช้เป็นกรอบทฤษฎีฐานคิดในการประเมินและพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง เพื่อให้ได้ทราบถึงมุมมองการตัดสินใจของประชาชน รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกผู้บริหารและสมาชิกเทศบาลเมืองพิชัย ซึ่งจะได้นำมาวิเคราะห์ด้วยการนำหลักพละ 4 มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง ได้อย่างเหมาะสมที่จะช่วยให้ได้นายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาที่ทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละ 4 กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง จำนวน 11,322 คน (เทศบาลเมืองพิชัย, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง จำนวน 387 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของประชาชนในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย พระสงฆ์หรือนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ในเขตเทศบาลเมืองพิชัย และตัวแทนประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพิชัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป, ข้อมูลเกี่ยวกับหลักพละ 4, ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง และแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.0 พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป และทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ได้เท่ากับ 0.894

3.2 เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่สร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อใช้สัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง จำนวน 387 ชุด แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 เชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 เชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

5.2 เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยการวางเค้าโครงข้อมูล แบ่งหมวดหมู่ และเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับบริบทและกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อสรุปผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม (n = 387)

พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	4.01	0.71	มาก
2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	4.42	0.73	มาก
3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง	4.08	0.76	มาก
โดยภาพรวม	4.17	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมือง รองลงมาคือ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง มีการติดตามและตรวจสอบการเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความโปร่งใสของกระบวนการเลือกตั้ง และ ด้านการณรงคหาลเสี่ยงเลือกตั้ง ประชาชนเห็นด้วยว่าการณรงคหาลที่มีเป้าหมายประชาชนออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีพฤติกรรมสนใจทางการเมืองในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับที่น่าพอใจในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่าหลักผล 4 ปัญญาผล วิริยะผล อดวิชชผล สังคหผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.633 ซึ่งอยู่ในระดับมาก กล่าวคือเมื่อผู้บริหารองค์การบริหารเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง ประยุกต์หลักผล 4 เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง โดยการประยุกต์ใช้หลักผล 4 ได้แก่ ด้านปัญญาผล กำลังคือปัญญา เป็นการนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาสังคม ส่งเสริมการใช้สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองอย่างมีเหตุผล เพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เป็นธรรมและมีความรับผิดชอบร่วมกัน และทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีประสิทธิภาพ ด้านวิริยะผล กำลังความเพียร การใช้वासาสุภาพและสร้างสรรค์ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ ลดความขัดแย้ง และกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการพัฒนาชุมชน ด้านอดวิชชผล กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ การเคารพและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคหผล กำลังการสงเคราะห์ การแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความสามัคคี และความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง พบว่า ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียง

เลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่าเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมือง รองลงมาคือ ด้านการติดตาม ตรวจสอบการเลือกตั้ง มีการติดตามและตรวจสอบการเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความโปร่งใส ของกระบวนการเลือกตั้ง และ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประชาชนเห็นด้วยว่าการรณรงค์ที่มี เป้าหมายประชาชนออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตร เกิดน้อย และคณะ (2563) พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้ง ทั่วไปของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลไทยาวาส อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสฤติย์ สุทธิมน และคณะ (2564) พบว่า ระดับพฤติกรรม การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดขอนแก่น เขตเลือกตั้งที่ 1 โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชชัย เย็นใจมา และคณะ (2567) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละ 4 กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปางโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับ มาก ($R = 0.633^{**}$) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเหมชวงค์ เหมวโโส (2564) พบว่า เทศบาลเมืองบางบัวทองนคร บุรณาการหลักพละ 4 เพื่อการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพราะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริม คุณภาพชีวิตของประชาชนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร และสังคมอย่าง ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพุทธร พุทธรโร และคณะ (2567) พบว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างหลักพลธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก พละ หรือกำลังแห่งคุณธรรม 4 ประการ นี้ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้นำหรือนักบริหารปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นคือ ผู้นำจะสามารถ วางแผนงานจัดองค์กรแต่งตั้งบุคลากรอำนวยการ และสามารถควบคุมองค์กรให้ได้ผู้นำคนนั้นต้องมี ความฉลาด ขยัน สุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาเกษมปัตถ์ สุทธิธมโม (พิชญกิตติกุล) (2564) พบว่า หลักธรรมพละ 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารการพัฒนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม มีความสัมพันธ์กัน การ ปฏิบัติตามหลักพละ 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันทุกด้าน ปัญญาพละ วิริยพละ อดิเรกพละ

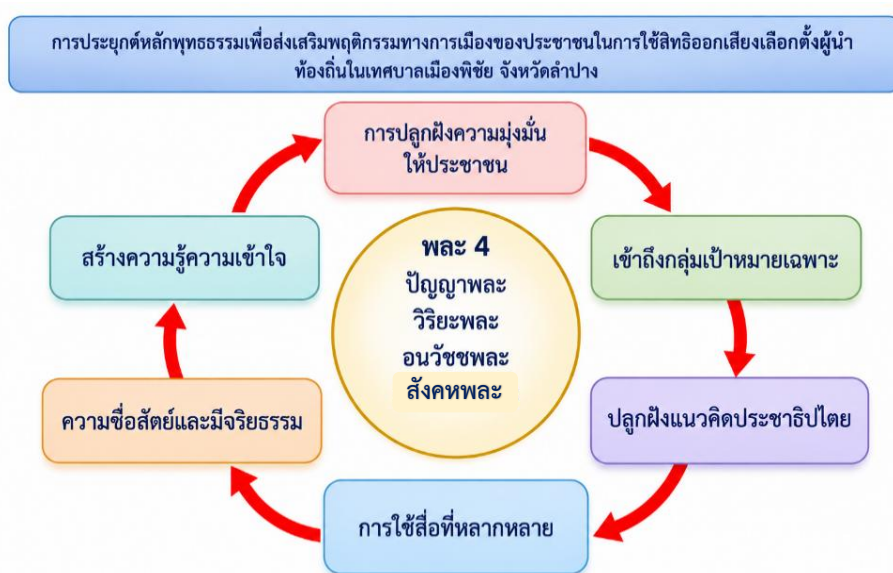
สังคหะ ประเมินผล ปรับปรุงแผนงาน เพื่อนำมาวางแผนในการพัฒนาการโดยต้องวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง ตามหลักธรรมะ 4 ประกอบด้วย ได้แก่ ปัญญาพละ พลังแห่งปัญญา วิริยะพละ พลังแห่งความเพียร อดวิชชพละ พลังแห่งความบริสุทธิ์ และสังคหะ พลังแห่งการเกื้อกูล ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่าสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีคุณธรรมในการตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีเหตุผล ไม่ถูกชักนำด้วยผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเลือกตั้งที่โปร่งใส เป็นธรรม และเสริมสร้างเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระพีระฉัตร พรหมสโร และคณะ (2567) พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนตามหลักพละ 4 ได้แก่ ปัญญาพละ มีความรู้ความสามารถในกิจการงานที่ทำอย่างถูกต้อง ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง วิริยะพละ มีความขยันหมั่นเพียรต่องานที่รับผิดชอบ มุ่งมั่นพัฒนาเรียนรู้ ขยันขันแข็ง พัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อดวิชชพละ ทำงานอย่างมีความตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการบริหารงาน ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง สังคหะ มีน้ำใจไมตรีต่อประชาชนรู้จักช่วยเหลือประชาชนเมื่อประชาชนได้รับความลำบาก รู้จักช่วยเหลือ มีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปณวัศ ปุณญโชโตโก และคณะ (2567) พบว่า แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้แก่ 1. ด้านปัญญาพละ กำลังความรู้ คือ ส่งเสริมให้เป็นผู้รอบรู้เรื่องราวต่าง ๆ 2. ด้านวิริยะพละ นำสู่การปฏิบัติ คือ ส่งเสริมให้มีความสามารถในการปฏิบัติงาน 3. ด้านอดวิชชพละ ซื่อสัตย์สุจริต คือ ส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรม และ 4. ด้านสังคหะ มีจิตอาสา คือ ส่งเสริมให้มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิ ไชยพันธ์ (2560) ศึกษาวิจัยพบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ คือ ในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีหลักการ กฎเกณฑ์ในการทำงาน รู้ถึงสถานภาพความรู้ ความถนัดความสามารถ ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ตลอดจนในการสั่งการหรือมอบหมายงานหรือการบริหารงานต่าง ๆ จะมีความเหมาะสมและสมกับงานนั้น ๆ ตลอดจนมีความ

คุณค่า พอประมาณ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

หลักพละ 4

1. ปัญญาพละ คือ กำลังปัญญา ปัญญาพละเป็นพลังแห่งการใช้ความรู้และเหตุผลอย่างรอบคอบ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตัดสินใจที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

2. วิริยะพละ คือ กำลังความเพียร ริยะพละเป็นพลังแห่งความมุ่งมั่นและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเอง สังคม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประชาธิปไตย

3. อนวัชพละ คือ กำลังความบริสุทธิ์ อนวัชพละเป็นพลังแห่งความโปร่งใส สุจริต และตรวจสอบได้ ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งและเป็นธรรม

4. สังคหพละ คือ กำลังการสงเคราะห์ สังคหพละเป็นพลังแห่งการช่วยเหลือและการแบ่งปันอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมความร่วมมือ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ตามตัวแปรทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ควรนำเสนอนโยบายที่ชัดเจน เป็นไปได้จริง และตอบสนองความต้องการของประชาชนใช้สื่อที่หลากหลายและออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลอย่างทั่วถึงส่งเสริมความตระหนักรู้ในคุณค่าของประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้สมัครกับประชาชน

2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการแสดงความรับผิดชอบของพลเมืองและสะท้อนความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งเสริมสร้างค่านิยมและความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย

3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนในการตรวจสอบการเลือกตั้งช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและลดโอกาสการทุจริตประชาชนร่วมสังเกตการณ์ตรวจสอบการนับคะแนน และใช้เทคโนโลยีสื่อสารข้อมูลอย่างรวดเร็วการให้ความรู้และสร้างเครือข่ายอาสาสมัครช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและวัฒนธรรมการเมืองที่สุจริตและมีความรับผิดชอบ

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง ควรที่จะต้องนำหลักธรรมโดยการประยุกต์หลักพละ 4 ได้แก่ ปัญญาพละ วิริยะพละ อนวัชพละ และสังคหพละ ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเพียร ความสุจริต และการเกื้อกูลของประชาชน ควบคู่กับการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองด้านการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และความเชื่อมั่น อันนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยและการปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองพิชัยกับประชาชนในเทศบาลเมืองควรประสานงานกับสถาบันการศึกษาผู้นำชุมชน และองค์กรศาสนา เพื่อจัดโครงการให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการปลูกฝังปัญญาพล ให้ประชาชนรู้จักวิเคราะห์ข้อมูลผู้สมัครและนโยบายอย่างมีเหตุผลรวมถึงการรู้เท่าทันข่าวปลอมและการต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

2. เทศบาลเมืองพิชัยกับประชาชนในเทศบาลเมืองควรจัดตั้งองค์กรหรือเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ องค์กรศาสนา และภาคประชาสังคมในท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่เป็น ศูนย์กลาง ในการเผยแพร่ความรู้และปลูกฝังหลักคุณธรรมให้แก่ประชาชนก่อนและระหว่างช่วงการเลือกตั้ง

3. เทศบาลเมืองพิชัยกับประชาชนในเทศบาลเมืองควรจัดตั้งสภาหรือคณะกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดลำปางและเครือข่ายภาคประชาสังคมในท้องถิ่นควรเป็นผู้จัดทำคู่มือและสื่อการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย โดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายภาคประชาสังคมในการช่วยเผยแพร่

2. เทศบาลเมืองพิชัยควรจัดสรรพื้นที่และจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดตั้งศูนย์ฯ และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลักในการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดลำปางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. เทศบาลเมืองพิชัยควรสนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยอาจจัดสรรงบประมาณเล็กน้อยเพื่อเป็นทุนตั้งต้นสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น เช่น การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การสื่อสารทางการเมือง และความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนโดยบูรณาการหลักผละ 4 กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีเหตุผล สุจริต และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3. ควรศึกษาการประยุกต์หลักผละ 4 เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาและพัฒนาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ณัด ไชยพันธ์. (2560). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี (ดุชนินพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เทศบาลเมืองพิชัย. (2567). ข้อมูลประชากร. สืบค้น 1 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.pichaicity.go.th/1755/>.
- ธวัชชัย เย็นใจมา และคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(2), 112-125.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พระครูใบฎีกาเข็มปัดต์ สุทธิธมโม (พิชญกิตติกุล). (2564). การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักผละ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพีระฉัตร พรหมสโร และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(5), 178-191.
- พระพุทธร พุทธโร และคณะ (2567). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(5), 204-216.

- พระมหาปณวัศ ปุณฺณโชตโก และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(4), 78-90.
- พระมหาสถิตย์ สุทธิมนิโน และคณะ. (2564). พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ
ประชาชนในจังหวัดขอนแก่น เขตเลือกตั้งที่ 1. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(2), 405-418.
- พระมหาเหมชวงศ์ เหมวิโส. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมือง
บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511. (2511, 20 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา* (ฉบับ
พิเศษ). เล่ม 85 ตอนพิเศษ. หน้า 1-68.
- วิจิตร เกิดน้อย และคณะ. (2563). พฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน
ตำบลไทยवास อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2),
129-139.
- สมเชาว์ ภูพลผัน. (2559). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนสูง
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์).
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

BUDDHADAMMA INTEGRATION FOR PRAMOTING YOUTH'S POLITICAL AWAKENNING
AT BANGKHONTEE DISTRICT IN SAMUT SONGKRAM PROVINCE

ปริญญารณ นิลวิเวก^{1*}, สุมาลี บุญเรือง¹, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติการ²

Prarinyaporn Ninwiwek^{1*}, Sumalee Boonrueang¹, Sawat Jiratthitikan²

*Corresponding Author E-mail: nprarinyaporn19@gmail.com

Received August 2, 2026; Revised September 28, 2026; Accepted October 7, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน 2. เปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ระเบียบวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.944 เก็บข้อมูลจากเยาวชนในอำเภอบางคนที จำนวน 395 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (T-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F- test) และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป หรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เยาวชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ช่วยให้เยาวชนสนใจ ติดตาม และวิเคราะห์ข้อมูลทางการเมืองอย่างมีเหตุผล ส่งผลต่อการ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กระทรวงยุติธรรม

² Ministry of Justice

ตื่นตัวทางการเมืองทั้งด้านความเชื่อมั่นในประชาธิปไตย การยอมรับความแตกต่าง การมีส่วนร่วม การเคารพกติกา และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: การตื่นตัวทางการเมือง; เยาวชน; หลักอิทธิบาท 4

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To study the level of political awakening of young people. 2. To compare the political awakening of youth by classifying them according to personal factors, and 3. To present Buddhadhamma integration for promoting political awakening of youth, conducted by the mixed methods research. The quantitative research used a questionnaire with a confidence of 0.944 to support quantitative data from the samples of 395 people analyzed the data by determining the frequency, percentage, mean, and standard deviation, hypothesis test by T-test and F-test. The qualitative research using in- depth interviewing 10 key informants, analyzed by descriptive content interpretation

The results showed that: 1. The level of political alertness of young people. In some districts in Samut Songkhram Province, according to the principle of It was found that the overall level was very high ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.54). When examining each aspect, it was found that all aspects were at a high level. 2. The results of the comparison of the political awakening of youth in Bangkhontee District in Samut Songkhram Province classified by personal factors showed that youth with different genders, ages, education levels, occupations, and incomes did not have different opinions on political awakening at the statistically significant level of 0.05, rejecting the set hypothesis. and 3. The integration of Iddhipada namely Chanda, Viriya, Citta, and Vimamsa, helped young people to be interested in, follow, and analyze political information rationally, affecting political awakening in terms of confidence in democracy, diversity acceptance, participation, respect for rules, and creative expression

Keywords: Political Awakening; Youth; Iddhipada 4

บทนำ

การตื่นตัวทางการเมืองถือเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ติดตามสถานการณ์บ้านเมืองอย่างต่อเนื่อง และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่เหมาะสมกับบทบาทของตน กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นผ่านการกล่อมเกลாதทางการเมืองโดยสถาบันครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมือง ซึ่งร่วมกันหล่อหลอมความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลตั้งแต่วัยเยาว์ เยาวชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทิศทางการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคต เพราะเป็นกลุ่มที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กล้าแสดงความคิดเห็น และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้หลายช่องทาง ทั้งการใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และการสื่อสารประเด็นสาธารณะผ่านสื่อออนไลน์ ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทยยังคงมีความซับซ้อน และแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลจากสถาบันครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชนที่เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในยุคดิจิทัล (ณฐมน หมวกฉิม, 2564)

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจำนวนมากมิได้หมายความว่าเยาวชนจะสามารถประเมินข้อมูล และแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเหมาะสมเสมอไป เยาวชนบางส่วนยังขาดทักษะการตรวจสอบข้อมูล การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และการใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจทางการเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทอย่างอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเยาวชนได้รับอิทธิพลทั้งจากสื่อสมัยใหม่ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว วัด โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และชุมชนไปพร้อมกัน สภาพเช่นนี้ทำให้ระดับความสนใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่มีความไม่สม่ำเสมอ และยังไม่ปรากฏแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้เยาวชนตื่นตัวทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่ากลุ่มเพื่อน ชุมชน สถานศึกษา และสื่อมวลชนส่งผลต่อความสนใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พระณัฐภูมิ พันทะลี และคณะ, 2568) จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาเยาวชนให้สามารถรับรู้ คติวิเคราะห์ และมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเคารพสิทธิของผู้อื่นและกติกาประชาธิปไตย

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้นวัตกรรมกระตุ้นตัวทางการเมืองซึ่งครอบคลุมความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย การยอมรับความแตกต่างทางความคิด การเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเคารพกฎกติกา และการติดตามกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง มาบูรณาการร่วมกับหลักอิทธิบาท 4 (อภ.วิ. 35/431/342) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อันได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความสนใจ มีความเพียร เอาใจใส่ และคิดไตร่ตรองข้อมูลทางการเมืองอย่างมีเหตุผล แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในลักษณะนี้ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยในพื้นที่อื่นว่าสามารถส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนได้

อย่างเป็นรูปธรรม โดยพบว่าปัจจัยด้านภูมิลำเนา สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และอิทธิพลทางการเมืองในพื้นที่ล้วนมีผลต่อระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญ (อนุชา พลทะกุล และคณะ, 2565) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย

จากสภาพปัญหาและแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพื้นที่ที่ยังคงมีความใกล้ชิดระหว่างวัด โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน อันเป็นฐานสำคัญในการหล่อหลอมความคิดของเยาวชน จึงเป็นบริบทที่เอื้อต่อการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ การศึกษาในเชิงพื้นที่เช่นนี้จึงมิได้เป็นเพียงการสำรวจสภาพปัญหา หากแต่เป็นการสร้างองค์ความรู้ที่จำเพาะเจาะจงกับบริบท สอดคล้องกับข้อเสนอจากงานวิจัยในพื้นที่อื่นที่ชี้ว่าการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะพื้นที่มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองอย่างยั่งยืน และควรขยายผลสู่พื้นที่อื่นต่อไป (สุภาวดี ทองเรืองรักษ์ และคณะ, 2567) ผลของการบูรณาการหลักพุทธธรรมในครั้งนี้จึงอาจเป็นประโยชน์ไม่เพียงต่อพื้นที่ศึกษา แต่ยังเป็นต้นแบบให้วัด สถานศึกษา ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปประยุกต์ใช้เพื่อบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่รู้เท่าทันข้อมูล เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาประกอบการอธิบายการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ เยาวชนอายุ 18-25 ปี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและอาศัยอยู่ในอำเภอบางคน ที่ จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 31,045 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จำนวน 395 คน และใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในพื้นที่ 13 ตำบล

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 3 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 2 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและกำนัน 2 คน และผู้นำเยาวชน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล หลักสิทธิบัตร 4 การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน 7 ด้าน และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แบบสอบถามความคิดเห็นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับเยาวชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.944

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และประเด็นเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสิทธิบัตร 4 เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบด้านเนื้อหา โครงสร้างคำถาม และภาษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอหนังสือจากหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตถึงนายอำเภอบางคน ที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากนั้นแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 ชุด ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนจำนวน 395 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบ ลงรหัส และบันทึกในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนัดหมายวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด พร้อมจดบันทึก และ

บันทึกเสียงโดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาถอดความและจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติพรรณนาที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ 5 ระดับของเบสท์ (Best, J. W., 1981) การทดสอบสมมติฐานใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent Samples t-test) สำหรับเปรียบเทียบตัวแปรที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับตัวแปรที่แบ่งเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยถอดความจากการสัมภาษณ์ จำแนกข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาบริบทของข้อมูล จากนั้นสังเคราะห์ข้อค้นพบและนำเสนอในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที่		ระดับการปฏิบัติ		
จังหวัดสมุทรสงคราม		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย	3.61	1.09	มาก
2.	ด้านการยอมรับความแตกต่างทางความคิดของบุคคลอื่น	3.62	1.13	มาก
3.	ด้านการยอมรับความสามารถของบุคคลอื่น	3.98	0.89	มาก
4.	ด้านการเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.57	1.08	มาก
5.	ด้านการเคารพกฎ กติกา และระเบียบที่เป็นประชาธิปไตย	3.68	1.15	มาก
6.	ด้านความสนใจกิจกรรมทางการเมืองการปกครองอย่างต่อเนื่อง	3.66	0.96	มาก
7.	ด้านการแสดงออกเชิงวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์	3.60	0.93	มาก
รวม		3.68	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า เยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการยอมรับความสามารถของบุคคลอื่น ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.89) รองลงมาคือ ด้านการเคารพกฎกติกา และระเบียบที่เป็นประชาธิปไตย ($\bar{X}=3.68$, S.D.=1.15) ด้านความสนใจกิจกรรมทางการเมืองการปกครองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.66$, S.D.=0.96) ด้านการยอมรับความแตกต่างทางความคิดเห็นของบุคคลอื่น ($\bar{X}=3.62$, S.D.=1.13) ด้านความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ($\bar{X}=3.61$, S.D.=1.09) ด้านการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.93) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X}=3.57$, S.D.=1.08) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเยาวชนต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่	t/F	Sig.	ผลการศึกษา	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ 1 เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมือง แตกต่างกัน	0.170	0.844		✓
สมมติฐานที่ 2 เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมือง แตกต่างกัน	0.573	0.633		✓
สมมติฐานที่ 3 เยาวชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมือง แตกต่างกัน	1.182	0.316		✓
สมมติฐานที่ 4 เยาวชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมือง แตกต่างกัน	0.568	0.686		✓
สมมติฐานที่ 5 เยาวชนที่มีรายได้ต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมือง แตกต่างกัน	0.458	0.712		✓

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ว่าเยาวชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการตื่นตัวทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่แยกส่วนจากการเมือง โดยทำหน้าที่เป็นกลไกภายในที่ค่อย ๆ หล่อหลอมให้เยาวชนก้าวเข้าสู่ความตื่นตัวทางการเมืองในแต่ละด้านอย่างเป็นลำดับ เริ่มจากฉันทะที่ทำให้เยาวชนมองเห็นว่าการเมืองเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิต ชุมชน และอนาคตของตนเอง จนนำไปสู่ความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการตรวจสอบอำนาจรัฐ แม้ความเชื่อมั่นดังกล่าวจะยังผันแปรไปตามการรับรู้เรื่องความเป็นธรรม และความโปร่งใสในสังคมก็ตาม เมื่อมีฉันทะเป็นจุดตั้งต้นแล้ว วิริยะจึงเข้ามาเสริมให้เยาวชนมีความเพียรในการติดตามข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับมิติด้านการเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต้องอาศัยความสม่ำเสมอมากกว่าความสนใจเพียงชั่วครั้งชั่วคราว ขณะเดียวกันจิตตะที่ทำให้เยาวชนเอาใจใส่สถานการณ์บ้านเมือง ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และผลกระทบจากนโยบายรัฐ โดยได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน และชุมชน ก็เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนเปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิด และเรียนรู้ที่จะเคารพกฎกติกาของสังคมควบคู่ไปกับการรู้จักสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง และในท้ายที่สุด วิมังสาซึ่งเป็นหลักแห่งการคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผลก็เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เยาวชนสามารถประเมินความสามารถของบุคคลอื่นจากผลงาน ความซื่อสัตย์ และประโยชน์ส่วนรวม รู้เท่าทันสื่อ ตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ และแสดงออกเชิงวิพากษ์วิจารณ์ผ่านพื้นที่สาธารณะและสื่อออนไลน์ได้อย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบ ดังนั้นการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการตื่นตัวทางการเมืองทั้ง 7 ด้านในลักษณะนี้ จึงไม่ใช่แค่การนำหลักธรรมมาประกอบคู่กับตัวแปรทางการเมืองอย่างผิวเผิน หากแต่เป็นการชี้ให้เห็นว่า คุณธรรมภายในจิตใจของเยาวชนสามารถเป็นพลังขับเคลื่อน ให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองที่มีคุณภาพได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$) ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการรับรู้ถึงสิทธิ เสรีภาพ และผลกระทบของนโยบายรัฐที่มีต่อตนเอง ซึ่งการรับรู้นี้เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่นำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองในด้านต่าง ๆ โดยหลักอิทธิบาท 4 ทำหน้าที่เป็นกรอบบูรณาการที่ช่วยให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารพัฒนาไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพ กล่าวคือ ฉันทะ ช่วยให้เยาวชนสนใจติดตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของพื้นที่ วิริยะ และจิตตะช่วยให้ติดตามสถานการณ์บ้านเมืองอย่างต่อเนื่อง และเอาใจใส่ ส่วนวิมังสาช่วยให้คิดวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลก่อนตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2564)

ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองตามหลักอิทธิบาท 4 ของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเกิดจากการปลูกจิตสำนึกให้มีสติปัญญาพิจารณาคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างโปร่งใส และยิ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอนุภูมิ ไชวเกษม และวัชรินทร์ ชาญศิลป์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อทางสังคมในการสร้างการตื่นรู้ทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้ทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลโดยตรงต่อทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองของผู้รับสาร แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ หากแต่จำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมตามหลักอิทธิบาท 4 มากำกับ เพื่อให้เยาวชนสามารถแปลงการรับรู้ดังกล่าวให้กลายเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีทั้งความต่อเนื่อง และความรอบคอบอย่างแท้จริง

2. ผลการเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เยาวชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีระดับการตื่นตัวทางการเมืองไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากเยาวชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว และใกล้เคียงกัน รวมทั้งเติบโตในบริบททางสังคมและเจเนอเรชันที่คล้ายคลึงกัน การรับรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิจัยด้านเพศและอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปภักร ปภังกร (ไกรหาญ) (2568) เรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม พบว่า เยาวชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ด้านระดับการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชาติ ชาติไชโย (2564) เรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองโดยรวมไม่แตกต่างกัน ด้านอาชีพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐมน หมวกฉิม (2564) เรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย พบว่า สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น เชื่อ อุดมการณ์ และค่านิยมของเยาวชนในการรวมกลุ่มและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อดิจิทัล และบริบทของเจเนอเรชันมีอิทธิพลต่อการตื่นตัวทางการเมืองมากกว่าความแตกต่างด้านอาชีพ ด้านรายได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเอกรินทร์ ธรรมรสี และคณะ (2566) เรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

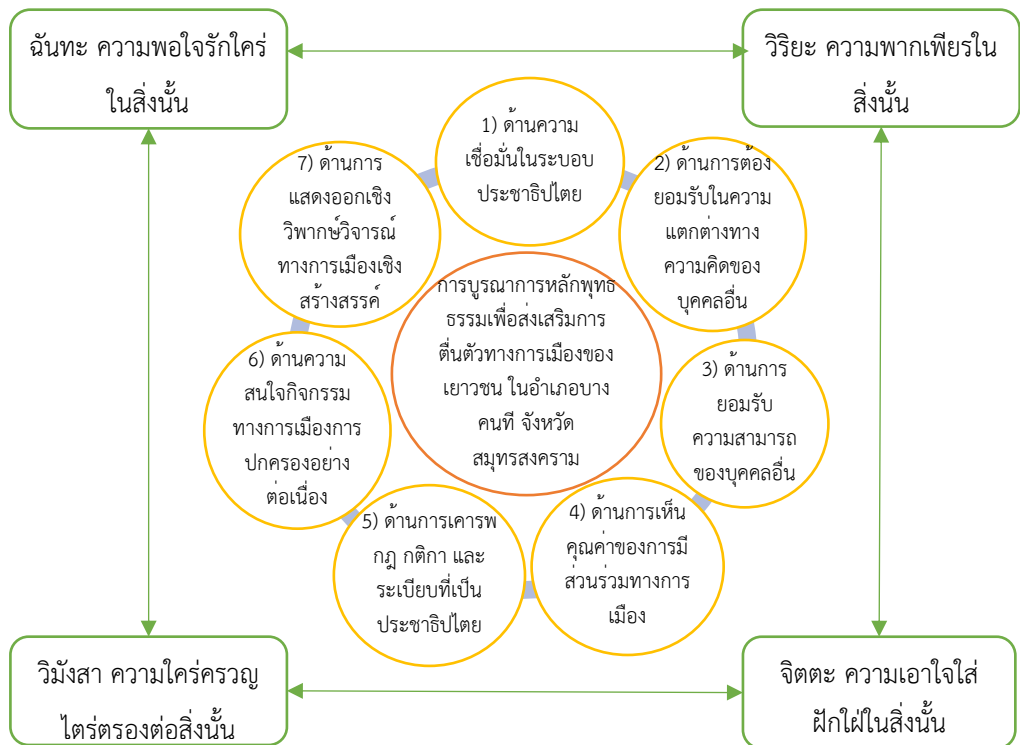
และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่ได้ส่งผลต่อระดับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญ

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เยาวชนในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม มีความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น เคารพกฎกติกา และใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมจิตสำนึก และการแสดงออกทางการเมืองภายใต้กรอบจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนรพัชร เสางทอง (2566) เรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักพุทธธรรมส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง และสามารถนำมาใช้พัฒนาทั้งจิตสำนึกและการปฏิบัติตามแนวทางประชาธิปไตยได้ การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการยอมรับความสามารถของบุคคลอื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการเคารพกฎกติกาประชาธิปไตย และความสนใจกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเยาวชนให้ความสำคัญกับศักยภาพ ผลงาน และความโปร่งใสของบุคคล พร้อมทั้งใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสดงออกทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ พบว่า ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การพัฒนาความรู้ และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและรอบคอบ อย่างไรก็ตาม แม้ภาพรวมจะอยู่ในระดับมากแล้ว แต่ยังมีได้หมายความว่า การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในพื้นที่จะคงอยู่ในระดับนี้ได้อย่างยิ่งยืนโดยปราศจากการหล่อเลี้ยงอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรยกระดับจากการส่งเสริมในเชิงปริมาณไปสู่การส่งเสริมในเชิงคุณภาพมากขึ้น กล่าวคือ ครอบคลุม ศาสนสถาน ศึกษาศาสนสถาน และชุมชนควรร่วมกันสร้างพื้นที่ให้เยาวชนได้ฝึกฝนการใช้วิมังสาในการตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์ต่อบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อป้องกันมิให้ความกระตือรือร้นที่มีอยู่แล้วกลายเป็นการรับข้อมูลเท็จหรือแสดงความคิดเห็นอย่างขาดวิจารณญาณ ขณะเดียวกันควรใช้ฉันทะที่เยาวชนมีต่อประเด็นใกล้ตัวเป็นจุดตั้งต้นในการออกแบบกิจกรรมทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับปัญหาของชุมชนโดยตรง เพื่อรักษาวิริยะ และจิตตะให้ต่อเนื่องในระยะยาว มิใช่เพียงช่วงขณะที่มีกระแสความสนใจ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้เยาวชนได้ฝึกปฏิบัติจริงผ่านเวทีสาธารณะในระดับพื้นที่ เช่น สภาเด็กและเยาวชน หรือเวทีประชาคมของอำเภอ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ ถูกแปลงเป็นทักษะการมีส่วนร่วมที่จับต้องได้ อันจะช่วยให้การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที่พัฒนาจากระดับมากไปสู่ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ และยั่งยืนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยโดยการแสดงภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้แสดงกลไกการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนภายในที่นำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งฉันทะซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในบรรดาหลักอิทธิบาททั้ง 4 นั้น สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนมิได้สนใจการเมืองในฐานะเรื่องไกลตัว หากแต่ให้ความสำคัญกับนโยบายที่ตอบสนองปัญหาของพื้นที่ตนเองโดยตรง ความพึงพอใจในลักษณะนี้จึงเป็นแรงส่งที่ทำให้เยาวชนหันไปพิจารณาตัวบุคคลผู้เสนอนโยบายควบคู่ไปด้วย จนนำไปสู่มิติการยอมรับความสามารถของบุคคลอื่นซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในภาพรวมของการตื่นตัวทางการเมืองทั้ง 7 ด้าน โดยเยาวชนให้น้ำหนักกับศักยภาพ

ผลงาน และความโปร่งใสของบุคคลมากกว่าความชอบส่วนตัวหรือกระแสนิยม ขณะเดียวกันวิมังสา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ก็ได้ทำงานอย่างโดดเด่น แต่เชื่อมโยงกับการยอมรับความสามารถของบุคคลอื่น ในลักษณะเดียวกัน เพราะการจะประเมินผลงานและความโปร่งใสของบุคคลได้อย่างถูกต้อง ยาวชน จำเป็นต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูล และรู้เท่าทันสื่อเป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจ วิมังสาจึงเป็นฐานสำคัญที่ทำให้การเคารพกฎกติกาประชาธิปไตยและการแสดงออกเชิงวิพากษ์วิจารณ์ อย่างสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผลรองรับ มิใช่เพียงการทำตามอารมณ์หรือกระแสสังคม ส่วนวิริยะ และจิตตะแม้จะมีค่าเฉลี่ยไม่สูงเท่าสองด้านแรก แต่ก็ทำหน้าที่เป็นพลังหล่อเลี้ยงให้ ความสนใจไม่จางหายไปตามกาลเวลา สะท้อนผ่านการที่ยาวชนใช้สื่อสังคมออนไลน์ติดตามข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง อันเป็นที่มาของมิตีความสนใจ กิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในภาพรวม องค์ความรู้ที่ได้จึงชี้ให้เห็นว่าอิทธิบาท 4 มิได้ส่งผลต่อ การตื่นตัวทางการเมืองแบบแยกส่วนหรือเท่าเทียมกันในทุกด้าน หากแต่ฉันทะและวิมังสาทำหน้าที่เป็น แกนหลักที่นำพาเยาวชนเข้าสู่การยอมรับความสามารถของบุคคลอื่น และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในขณะที่วิริยะและจิตตะทำหน้าที่รักษาความต่อเนื่องของพฤติกรรมดังกล่าวให้ดำรงอยู่ในระยะยาว การพัฒนาเยาวชนในอำเภอบางคนที่ให้เป็น “พลเมืองตื่นรู้” จึงต้องอาศัยทั้งข้อมูลข่าวสารจากภายนอก และการบ่มเพาะคุณธรรมภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ควบคู่กันไป เพื่อให้เยาวชนสามารถมีส่วนร่วม ทางการเมืองได้อย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ และเคารพสิทธิของผู้อื่นอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยแก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นเรื่องสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่พลเมือง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อผู้มีอำนาจ และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยและกระตุ้นการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน
2. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ควรมีนโยบายสนับสนุน พื้นที่กลางสำหรับเยาวชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และช่องทางออนไลน์ เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้การเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง การแลกเปลี่ยน เหตุผล และการเคารพความหลากหลายทางความคิด ซึ่งจะช่วยพัฒนาวุฒิภาวะทางการเมืองและลด ความขัดแย้งในสังคม
3. หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ถูกต้อง ทันสมัย และน่าเชื่อถือ โดยควบคู่

กับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การตรวจสอบแหล่งข้อมูล และการคัดกรองข่าวสาร เพื่อป้องกันการรับข้อมูลที่บิดเบือนและส่งเสริมการตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ประชาชนควรร่วมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน เช่น เวทีอภิปรายทางการเมือง การเลือกตั้งจำลอง สภานักเรียน กิจกรรมพลเมืองรุ่นใหม่ และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เพื่อให้เยาวชนเข้าใจบทบาทของตนเอง มีความสนใจติดตามประเด็นทางการเมือง และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล
2. ประชาชนควรร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ในการส่งเสริมให้เยาวชนเปิดรับความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง ผ่านการสนทนาอย่างสุภาพ การรับฟังอย่างมีเหตุผล และการเคารพสิทธิของผู้อื่น เพื่อให้เยาวชนเกิดทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างสันติ
3. ประชาชนควรส่งเสริมให้เยาวชนใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ในการติดตามข่าวสารทางการเมือง เผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่งต่อข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง โดยเน้นให้ตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรคในการใช้นโยบายที่เกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา
2. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้สมัครทางการเมืองเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมือง
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความสนใจในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- ณฐมน หมวกนิม. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนชาวไทย. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(38), 253–265.
- นรพัชร เสางทอง. (2566). การตื่นตัวทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระณัฐวุฒิ พันทะลี และคณะ. (2568). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์*, 5(1), 221-231.
- พระปรางกร ปภังกร (ไกรหาญ). (2568). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรม (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชาตรี ชารชโย. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 4(2), 24-30.
- พระมหาเอกรินทร์ ธรรมรสี และคณะ. (2566). การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 1(4), R0869.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/32a7Z>
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สุภาวดี ทองเรืองรักษ์ และคณะ. (2567). รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(8), 111-122.
- สุมาลี บุญเรือง. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนุชา พลกุล และคณะ. (2565). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทัศน์*, 5(2), 16-30.
- อนุภูมิ โขเวชม และวัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2566). บทบาทของสื่อทางสังคมในการสร้างการตื่นรู้ทางการเมือง ของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์*, 1(1), 1-20.

Best, J. W. (1981). *Research in education*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Yamane, T. (1973) *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ในเขตกรุงเทพมหานคร

DIGITAL INNOVATION FOR TEMPLE MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY IN THE BANGKOK METROPOLITAN AREA

ณฐา โคตรโสภะ^{1*}, พระมหาฉัตรชัย ปณฺณาวฑฒโน (พลศรี)²
Natha Kotsopa^{1*}, Phramaha Chatchai Pannavaddhano (Ponsri)²

*Corresponding Author E-mail: Natha.ko@northbkk.ac.th

Received August 18, 2026; Revised October 2, 2026; Accepted October 7, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 และ 2. การเปรียบเทียบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของคณะสงฆ์ ได้แก่ จำนวนพรรษา อายุ วุฒิทางการศึกษา สายสามัญ การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) และสังกัดนิกายของคณะสงฆ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .811 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นนวัตกรรมดิจิทัลของพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีจำนวนพรรษา 10-20 พรรษา จำนวน 265 รูป อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 201 รูป วุฒิทางการศึกษาสายสามัญระดับปริญญาตรี จำนวน 252 รูป การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) 4-6 ประโยค จำนวน 212 รูป การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) ในระดับนักระรรมชั้นเอก จำนวน 192 รูป สังกัดนิกายมหานิกาย จำนวน 310 รูป โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามอายุ

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹ Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

² Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College

พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และเปรียบเทียบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัด ในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามจำนวนพรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งให้เห็นว่า นวัตกรรมดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ทั้งในด้านการสื่อสาร การให้บริการ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการบริหารจัดการภายในองค์กร วัดควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละวัด

คำสำคัญ: นวัตกรรม; ดิจิทัล; การจัดการวัด

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine opinions regarding digital innovation in monastery administration in the 21st century; and 2. To compare digital innovation in monastery administration in the 21st century based on the characteristics of the Sangha, namely years of ordination (Pansa), age, general education qualifications, Dhamma-Pali education (Pali division), Dhamma-Pali education (Dhamma division), and Sangha sect affiliation. This study employed quantitative research methods. The sample consisted of 400 Buddhist monks residing in the Bangkok area. A questionnaire with a reliability coefficient of 0.811 served as the research instrument. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and one-way analysis of variance (One-way ANOVA).

The research findings were: 1. Opinions regarding digital innovation revealed that the majority of monks residing in the Bangkok area had 10–20 years of monkhood (265 monks), were aged 41–50 years (201 monks), held a bachelor's degree in general education (252 monks), had completed 4–6 grades of the Pali Studies curriculum (212 monks), had attained the first level of Dhamma Scholar (Nak Tham Ek) (192 monks), and belonged to the Maha Nikaya sect (310 monks). The overall level of opinion regarding digital innovation in temple management in the 21st century was found to be high. 2. A comparison of digital innovations for temple management in the 21st century, classified by age, revealed a statistically significant difference at the .01 level. A comparison of digital innovations in monastery management in the 21st century categorized by years of monkhood, general educational background, and Dhamma-Vinaya education (Pali and Dhamma divisions) revealed no statistically significant differences indicating that digital innovation played a crucial role in enhancing the efficiency of monastery administration,

particularly regarding communication, service provision, information dissemination, and internal organizational management. Monasteries should promote the adoption of digital technologies in ways that are appropriate for their specific contexts.

Keywords: Innovation; Digital; Monastery management

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการขององค์กรทุกภาคส่วน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาระบบงาน การให้บริการ การสื่อสาร และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่ประชาชนมีความคุ้นเคยกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และบริการผ่านช่องทางดิจิทัลมากขึ้น องค์กรที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ย่อมมีโอกาสเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ลดขั้นตอนการดำเนินงาน เพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ และสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดควรให้ความสำคัญกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ตลอดจนการสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล (พระเทพคุณาภรณ์ และคณะ, 2566) วัดเป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน มิได้มีหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา การศึกษา พระปริยัติธรรม การอบรมคุณธรรมและจริยธรรม การเผยแผ่พระธรรมคำสอน การสืบทอดศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่เชื่อมโยงพระสงฆ์กับประชาชน ดังนั้น การบริหารจัดการวัดจึงครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งแต่ละด้านจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป วัดมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางของชุมชน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพควรมีการวางแผน การพัฒนาทักษะบุคลากร การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามผล และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (พระมหาสมชาย ไข่นิสรณ และพระราชวัชรสารบัณฑิต (ประสาร จนทสฺโร), 2567) กรุงเทพมหานครมีวัดจำนวน 462 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) ซึ่งเป็นบริบทของพื้นที่ศึกษาที่มีวัดกระจายอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้ง 50 เขต

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลทำให้รูปแบบการดำเนินงานของวัด และความต้องการของพุทธศาสนิกชนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ประชาชนสามารถรับข้อมูลข่าวสาร เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ติดต่oprสานงาน ตลอดจนทำบุญหรือบริจาคผ่านช่องทางออนไลน์ได้มากขึ้น วัดจึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรม และความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัล เช่น การจัดทำเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ของวัด การเผยแพร่ธรรมะ และข่าวสารผ่านสื่อดิจิทัล ระบบ E-Donation การจัดเก็บข้อมูลของวัดในรูปแบบดิจิทัล การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารงาน และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างวัด พระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชน การบริหารจัดการวัดควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร การอำนวยการ การควบคุม การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ อีกทั้งการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนสามารถช่วยสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนได้ (พระครูสังฆรักษ์สำราญ คำศรี และพระมหาวิโรจน์ ธาระพุด, 2567)

ในบริบทของกรุงเทพมหานคร วัดมีความหลากหลายทั้งด้านขนาด บทบาท ภารกิจ จำนวนพระภิกษุสามเณร จำนวนพุทธศาสนิกชน และลักษณะของชุมชนที่วัดตั้งอยู่ อีกทั้งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อออนไลน์อย่างแพร่หลาย ทำให้วัดในพื้นที่จำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถสื่อสาร และให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังกล่าว นวัตกรรมดิจิทัลจึงสามารถเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการบริหารจัดการวัด ทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชน การเผยแพร่พระพุทธศาสนา การจัดการข้อมูล การสร้างเครือข่าย และการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงานการปกครอง คณะสงฆ์อย่างไรก็ตาม แม้วัดจะเริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ และการให้บริการแก่พุทธศาสนิกชนมากขึ้น แต่การประยุกต์ใช้นวัตกรรมดิจิทัลของวัดยังมีความแตกต่างกันตามบริบทความพร้อมของบุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และรูปแบบการบริหารจัดการของแต่ละวัด โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ส่วนหนึ่งยังมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารกับประชาชนเป็นหลัก ขณะที่การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภายใน การจัดการข้อมูล การเชื่อมโยงระบบงาน และการปรับรูปแบบการบริหารองค์การยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม (พระมหาบุญโฮม ธิปบุญสโร (ไชยฤทธิ์), 2564)

การศึกษานวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ในเขตกรุงเทพมหานคร จึงควรพิจารณาในมิติที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับภารกิจของวัด (ธนพล ก่อฐานะ, 2555) นวัตกรรมจัดการ (Innovative Management) เป็นงานบริหารไม่ใช่สินค้าใหม่ แต่เป็นระบบการทำงานใหม่ วิธีการทำงานใหม่ การผสมผสานการทำงานใหม่ การสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ และสิ่งที่เป็นประโยชน์ ได้รับการยอมรับ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563) โดยสามารถพิจารณา

องค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ เป็นการพัฒนารูปแบบบริการ และช่องทางการเข้าถึงพระพุทธศาสนาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ระบบ E-Donation และบริการข้อมูลออนไลน์ 2) นวัตกรรมกระบวนการ เป็นการนำระบบดิจิทัลมาปรับปรุงขั้นตอนการทำงาน การจัดเก็บข้อมูล การประสานงาน และการบริหารงานให้มีความรวดเร็ว และลดความซ้ำซ้อน 3) นวัตกรรมพฤติกรรม เป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร และบุคลากรของวัด มีทัศนคติ ความรู้ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และ 4) นวัตกรรมองค์กร เป็นการปรับโครงสร้าง รูปแบบการบริหาร วัฒนธรรมองค์กร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อสนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การนำนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการวัดจึงมีความสำคัญทั้งต่อประสิทธิภาพของการบริหารงาน และต่อการตอบสนองความต้องการของพุทธศาสนิกชนในสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะวัดในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งอยู่ท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมอย่างรวดเร็ว การศึกษานวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดจะช่วยให้ทราบระดับการนำนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการด้านต่าง ๆ รวมทั้งสามารถวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของพระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และชุมชนได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อเปรียบเทียบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของคณะสงฆ์ ได้แก่ จำนวนพรรษา อายุ วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) และสังกัดนิกายของคณะสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 และเพื่อการเปรียบเทียบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของคณะสงฆ์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 15,552 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 รูป และใช้วิธีการ สุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติ ตามเกณฑ์การวิจัยและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จนครบตามจำนวนที่กำหนด

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ฉบับ มี 2 ส่วน ดังนี้ต่อไป

ส่วน 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามที่สามารถ เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว ได้แก่ จำนวนพรรษา อายุ วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ การศึกษา สายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) และสังกัดนิกายของคณะสงฆ์

ส่วน 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการ ได้แก่ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ 2) นวัตกรรมกระบวนการ 3) นวัตกรรมพฤติกรรม และ 4) นวัตกรรมองค์การ

4. วิธีหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้ดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ 0.50 และมีค่า IOC เฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.854 แสดงให้ เห็นว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก สามารถวัดเนื้อหาได้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างได้

2. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) จากประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา Alpha Coefficient ครอนบาค (Cronbach, Lee.J., 1970) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.811 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพในด้านความตรงของเนื้อหาในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามผ่าน Google Form โดยเริ่มส่ง แบบสอบถามในเดือน สิงหาคม ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2568 และได้ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

จากกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ตอบแบบสอบถามผ่านระบบ (Google Form) ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ฉบับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย การวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 สถิติอ้างอิง ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นนวัตกรรมการดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลระดับความคิดเห็นนวัตกรรมการดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ภาพรวม

นวัตกรรมการดิจิทัลการบริหารจัดการวัด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ	4.53	.432	มากที่สุด
2. นวัตกรรมกระบวนการ	3.95	.364	มาก
3. นวัตกรรมพฤติกรรม	4.33	.403	มาก
4. นวัตกรรมองค์การ	4.12	.381	มาก
รวม	4.23	.328	มาก

จากตาราง 1 พบว่า นวัตกรรมการดิจิทัลการบริหารจัดการวัด โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =4.23, S.D.= .328) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้ ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =4.53, S.D.= .432) รองลงมา ได้แก่ ด้านนวัตกรรมพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =4.33, S.D.= .403) รองลงมา ได้แก่ ด้านนวัตกรรมองค์การ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =4.12, S.D.= .381) รองลงมา ได้แก่ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =3.95, S.D.= .364) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบนวัตกรรมการดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของคณะสงฆ์

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของคณะสงฆ์

คุณลักษณะของคณะสงฆ์	นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21		
	สถิติ F	p-value	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. จำนวนพรรษา	.149	.862	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
2. อายุ	6.199**	.001	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
3. วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ	1.260	.288	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
4. การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี)	.603	.547	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
5. การศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม)	2.271	.105	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
6. สังกัดนิกายของคณะสงฆ์	.922	.398	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)

จากตาราง 2 สรุปผลการทดสอบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของคณะสงฆ์ พบว่า 1) นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามจำนวนพรรษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาสายสามัญ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามการศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 5) นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามการศึกษาสายพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 6) นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามสังกัดนิกายของคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 พบว่า นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัด โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =4.23, S.D.= .328) สะท้อนให้เห็นว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องมาจากเป็นนวัตกรรมที่ผู้รับบริการสามารถมองเห็นและรับรู้ได้โดยตรง เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำบุญ การบริจาคผ่านระบบ

ดิจิทัล รวมถึงการจัดให้มีช่องทางออนไลน์สำหรับติดต่อสอบถามหรือรับบริการต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าวเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับปรุงรูปแบบการให้บริการที่มีอยู่เดิมให้เข้าถึงประชาชนได้ง่าย และสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงมีโอกาสดังที่พระสงฆ์ บุคลากร และประชาชนจะรับรู้ประโยชน์ของนวัตกรรมในด้านนี้ได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริภัทร อวอรัมย์ศรี และคณะ (2562) พบว่า การวางแผนการเผยแผ่อย่างเป็นระบบต่อเนื่องทุกระยะ และ เผยแผ่เชิงรุกโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้เผยแผ่โดยตรงมากขึ้น ด้านการสื่อสารใช้สื่อบุคคลโดยพระสงฆ์ปฏิบัติตนให้เป็นທີ່เลื่อมใส ศรัทธา และการใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการใช้สื่อสมัยใหม่ สร้างความเข้มแข็งทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมให้มีเว็บไซต์ศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายภาษาเชื่อมโยงสู่วัดหรือศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาอื่น ๆ ทั้งใน และต่างประเทศ จัดตั้งศูนย์สื่อสารทางเทคโนโลยี ศูนย์ผลิตสื่อการเผยแผ่โดยมีคณะกรรมการจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุน สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร สร้างขวัญกำลังใจ ข้อมูลวิชาการ การจัดตั้งกลุ่มผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง สนับสนุนการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์เพื่อพระพุทธศาสนา วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือการผลิตสื่อที่ทันสมัย

2. การเปรียบเทียบนวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของคณะสงฆ์ พบว่า นวัตกรรมดิจิทัลการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ที่แตกต่างกันต่อคุณลักษณะของคณะสงฆ์ ด้านอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอัศรพงษ์ พูลผล (2561) พบว่า การบริหารจัดการวัดให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินงานให้ครอบคลุมภารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสควรมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน มีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร และกำหนดแนวทางการกำกับดูแลพระภิกษุ และสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องและเหมาะสม 2) ด้านการศาสนศึกษา ควรส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ทั้งด้านพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อยกระดับองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ วัดควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน และประชาชนทั่วไป โดยจัดกิจกรรมทางวิชาการ มอบทุนการศึกษา หรือจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ และคุณธรรมของสังคม 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุ และสามเณรให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในรูปแบบการแสดงพระธรรมเทศนา การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารและเผยแผ่หลักธรรมให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม 5) ด้านการสาธารณูปการ ควรบริหารจัดการและพัฒนาสภาพแวดล้อมของวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น และสวยงาม พร้อมทั้งก่อสร้างหรือปรับปรุงเสนาสนะ และสิ่งปลูกสร้าง

เท่าที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า ความเหมาะสม และประโยชน์ใช้สอยสูงสุด 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและการช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การร่วมพัฒนาสาธารณูปโภค การดูแลพระภิกษุสามเณรอาพาธ การช่วยเหลือผู้ยากไร้ และการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งสะท้อนบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชนและการเกื้อกูลสังคมตามหลักพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชาติรี เชื้อบุญจันทร์ (ชาติรี เชื้อบุญจันทร์) และคณะ (2567) พบว่า การจัดการเรียนรู้ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะต้องเน้นการจัดการองค์กระณะสงฆ์ ได้แก่ ด้านการจัดองค์กร ด้านการสั่งการและด้านการควบคุมส่งผลต่อประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นที่การพัฒนาบุคลากร และทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคม และการทำงานในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของภารกิจคณะสงฆ์ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงต้องอาศัยการจัดการองค์กระณะสงฆ์ ได้แก่ การจัดองค์กร การสั่งการ การประสานงานและการควบคุมที่มีประสิทธิผลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ในคณะสงฆ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระจิราวิทย์ ฐิตญาโณ (มนัสธีระบุตร) และพินิจ แก้วเพชรกรณ์ (2568) พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง พบว่า มีความแตกต่างกันตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากพระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีประสบการณ์ในการบริหารงาน บทบาทหน้าที่ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการปกครองวัดแตกต่างกัน ขณะที่พระสงฆ์ที่มีอายุน้อยอาจมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล และรูปแบบการสื่อสารสมัยใหม่มากกว่า จึงอาจมีแนวทางการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการบริหารจัดการวัดในลักษณะที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

นวัตกรรมดิจิทัล เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ เช่น ระบบ E-Donation เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และบริการข้อมูลออนไลน์ 2) นวัตกรรมกระบวนการ ได้แก่ การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศ ฐานข้อมูลดิจิทัล ระบบงานอัตโนมัติ และการจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ 3) นวัตกรรมองค์การ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างการบริหาร การบูรณาการเทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ 4) นวัตกรรมพฤติกรรม ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล การส่งเสริมการเรียนรู้ของพระสงฆ์และบุคลากร การมีส่วนร่วม และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลภายในวัด

ภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับ โครงสร้าง 4 องค์ประกอบหลักของนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้เกี่ยวกับ โครงสร้าง 4 องค์ประกอบหลักของนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้

1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ (Product and Service Innovation) หมายถึง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการให้บริการของวัดด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้อย่างทั่วถึง

2. นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) หมายถึง การปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการภายในวัดด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัล เช่น ระบบสารสนเทศ ฐานข้อมูลดิจิทัล ระบบงานอัตโนมัติ และการจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

3. นวัตกรรมองค์การ (Organizational Innovation) หมายถึง การพัฒนาโครงสร้าง และรูปแบบการบริหารจัดการของวัดให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

4. นวัตกรรมพฤติกรรม (Behavioral Innovation) หมายถึง การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของพระสงฆ์ และบุคลากรของวัดให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป องค์ความรู้จากการวิจัยสะท้อนว่า นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้หมายถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็นโครงสร้าง

ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่เชื่อมโยง และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้แก่ ผลิตรายการและบริการ กระบวนการ องค์การ และพฤติกรรม โดยนวัตกรรมผลิตรายการและบริการมุ่งเน้นการสร้างคุณค่า และความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชน นวัตกรรมกระบวนการมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภายใน นวัตกรรมองค์การมุ่งปรับโครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการ และนวัตกรรมพฤติกรรมมุ่งพัฒนาความพร้อมของพระสงฆ์และบุคลากร ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลของวัดให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จึงควรดำเนินการทั้งเทคโนโลยี ระบบองค์การ กระบวนการทำงานและคนไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการวัดที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชน และสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรพัฒนาช่องทางบริการดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ของวัด สื่อสังคมออนไลน์ ระบบประชาสัมพันธ์กิจกรรม ระบบข้อมูลการทำบุญและการบริจาคผ่าน QR Code รวมถึงช่องทางติดต่อสอบถามออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรกำหนดแนวทางการส่งเสริมนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการวัดในระดับนโยบาย มีนโยบายสนับสนุนให้วัดพัฒนาระบบงานภายในและฐานข้อมูลดิจิทัล ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและมาตรฐานการจัดการข้อมูล โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือ มหาเถรสมาคม ในการส่งเสริม และทักษะดิจิทัลแก่พระสงฆ์ตามช่วงอายุที่แตกต่างกัน นอกเหนือจากการมีเฉพาะข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปเพียงอย่างเดียว

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษารูปแบบหรือแบบจำลองการบริหารจัดการวัดด้วยนวัตกรรมดิจิทัล (Digital Temple Management Model) และทดสอบความเหมาะสมของโมเดลในวัดที่มีบริบทแตกต่างกัน ทั้งวัดในเมือง วัดชนบท และวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา

เอกสารอ้างอิง

ธนพล ก่อฐานะ. (2555). *นวัตกรรมการจัดการ*. สืบค้น 15 มีนาคม 2569, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/506666>.

- พระครูสังฆรักษ์สำราญ คำศรี และพระมหาวีโรจน์ ธาระพุม. (2567). แนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(4), 911–918.
- พระจิราวิทย์ ฐิตญาโณ (มนัส อีระบุตร) และพินิจ แก้วเกษตรกรณ. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษา: วัดในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. *วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม*, 12(1), 1–14.
- พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต) และคณะ. (2566). การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(4), 53–62.
- พระมหาชาติรี เชื้อบุญจันทร์ (ชาติรี เชื้อบุญจันทร์) และคณะ. (2567). แนวทางการจัดการองค์กรคณะสงฆ์ในประเทศไทย ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม*, 11(2), 1–18.
- พระมหาบุญโฮม ปริบุญสนีโล (ไชยฤทธิ์). (2564). *การปกครองคณะสงฆ์ไทยสมัยต่าง ๆ*. สืบค้น 15 มีนาคม 2569, จาก http://www.mahabunhome.com/song_pokkrong.html
- พระมหาสมชาย ขนติสรโณ (มะลิซ้อน) และพระราชมหาธรรมบัณฑิต (ประสาร จนทสาโร). (2567). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(6), 136–151.
- พระมหาอัครพงษ์ พูลผล. (2561). *แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์สังกัดมหานิกายของเจ้าอาวาสในจังหวัดชุมพร* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). *องค์ความรู้ นวัตกรรม*. สืบค้น 15 มีนาคม 2569, จาก <https://www.nia.or.th/service/innovation-intelligence>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *สรุปจำนวนวัด*. สืบค้น 3 เมษายน 2569, จาก <https://www.onab.go.th/th/content/category/index/id/805>
- สิริภัทร อวอรัมย์รัมย์ และคณะ. (2562). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2559 - 2568). *วารสารบัณฑิตศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 17(1), 1–13.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาล
ตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR ENHANCING THE QUALITY OF LIFE
OF THE ELDERLY IN SRALONGRUEA SUBDISTRICT MUNICIPALITY
AT HUAI KRACHAO DISTRICT IN KANCHANABURI PROVINCE

ฐิตียา ประทุมสุตร^{1*}

Thitiya Prathumsoot^{1*}

*Corresponding Author E-mail: 6727204013@mcu.ac.th

Received April 28, 2026; Revised September 9, 2026; Accepted October 5, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 304 คน ด้วยแบบสอบถามมาตรฐาน 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.788 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.21) และหลักสารานียธรรม 6 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.26) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($R = .757^{**}$) และ 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านร่างกาย คือ การดูแลสุขภาพและความแข็งแรงของร่างกายให้สมบูรณ์ การรับประทานอาหารที่เหมาะสม และการรักษาสุขภาพ ด้านจิตใจ คือ การพัฒนาความคิด อารมณ์

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

และการจัดการอารมณ์เชิงบวก ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองกับผู้อื่นในครอบครัว ชุมชน และสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การดูแล รักษา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า รวมถึงการรักษาความสะอาด ถนอมพิช และป้องกันความเสียหายต่อธรรมชาติรอบตัว

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักสาราณียธรรม 6; คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ

Abstract

Objectives of this research were: 1. To examine the level of quality of life among older adults residing in the Sra Long Ruea Sub-District Municipality, Huai Krachao District, Kanchanaburi Province; 2. To investigate the relationship between the Six Principles of Saraniyadhamma and the quality of life of older adults; and 3. To propose guidelines for applying Buddhist principles to improve the quality of life of older adults in the study area. A mixed-methods research design was employed. Quantitative research, data were collected from 304 samples who were older adults using a five-point Likert-scale questionnaire with reliability value of 0.788 and the data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as stepwise multiple regression analysis and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research, data were obtained through in-depth interviewing 11 key informants.

The findings revealed that: 1. By overall, the quality of life of older adults in the Sra Long Ruea Sub-District Municipality was at a high level ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.21), while the practice of the Six Principles of Saraniyadhamma was also at a high level ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.26). 2. The overall relationship between Saraniyadhamma and the quality of life of older adults was positive and at a moderate level ($R = .757^{**}$). and 3. Regarding the application of Buddhist principles to improve the quality of life of older adults, the findings indicated that, in the physical dimension, emphasis should be placed on maintaining good health and physical strength, consuming appropriate and nutritious food, and maintaining healthy practices. In the psychological dimension, the focus should be on developing positive thoughts and emotions and effectively managing emotions. In the social relationships dimension, emphasis should be placed on establishing and maintaining positive relationships with family members, community members, and others in society. In the environmental dimension, older adults should be encouraged to conserve and use natural

resources responsibly, maintain cleanliness, reduce pollution, and prevent damage to the surrounding natural environment.

Keywords: Application; Saraniyadhamma 6; Quality of Life; Older Persons

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ การสาธารณสุข และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น ขณะที่อัตราการเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกพื้นที่ของประเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว โดยเฉพาะการดูแลผู้สูงอายุซึ่งต้องการการเอาใจใส่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2568) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น สุขภาพร่างกายที่เสื่อมถอย โรคเรื้อรัง การขาดรายได้หลังเกษียณ การสูญเสียบทบาททางสังคม และการขาดความอบอุ่นจากครอบครัว และชุมชน (องค์การอนามัยโลก, 2563) หากผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ย่อมส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่าในตนเอง และเป็นพลังสำคัญของชุมชนได้ต่อไป แต่หากขาดการดูแล อาจนำไปสู่ปัญหาความเครียด ความโดดเดี่ยว และภาวะซึมเศร้าได้ ข้อมูลจากฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ประจำปีงบประมาณ 2566 พบว่า มีผู้สูงอายุจำนวน 1,427 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 ของประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหาโรคเรื้อรัง ได้แก่ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และปัญหาด้านการเคลื่อนไหว จากการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุในชุมชน พบว่าผู้สูงอายุจำนวนมากอาศัยอยู่ตามลำพัง เนื่องจากบุตรหลานย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ประกอบด้วย เมตตากรรมเมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา อันเป็นหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค โดยมุ่งเน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคล ส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูล และการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประกอบด้วย เมตตากรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา (พระอาจารย์สมบัติ นันทิโก, 2567) ซึ่งสามารถนำมา

ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ ทั้งในด้านการดูแลเอาใจใส่ การสร้างกำลังใจ การแบ่งปันทรัพยากร และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน

แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในหลายพื้นที่ของประเทศไทย แต่ยังไม่พบการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและกำลังเผชิญปัญหาด้านคุณภาพชีวิตในหลายมิติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นดังกล่าวเพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์กับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน รวมถึงช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านจิตใจ สังคม และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิต และเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสำรวจจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลสระลงเรือ จำนวนทั้งสิ้น 1,427 คน (เทศบาลตำบลสระลงเรือ, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลสระลงเรือ จำนวนทั้งสิ้น 1,427 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 304 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูปหรือคน ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) นักพัฒนาชุมชน และผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 2) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 2 คน 3) กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 2 คน 4) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน และ 5) กลุ่มนักวิชาการผู้ปฏิบัติงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียะธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี และ ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักสราณียะธรรม 6 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์ ถึงนายกเทศมนตรีตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 304 ชุด และเก็บแบบสอบถามทั้งหมด ไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอสัมภาษณ์ จากนั้นในวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลเพื่อสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ โดยขออนุญาต

ใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยวิธีการที่เหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้วิธีการดังนี้

1) **สถิติพรรณนา** สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอยะเภา จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์

2) **สถิติอนุมาน** ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการทดสอบสมมติฐานการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอยะเภา จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการไม่สัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิดตามลำดับความสำคัญ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาโดยร่างข้อมูลจากการนำข้อคำพูดหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท เพื่อทำให้การวิเคราะห์สม่ำเสมอ คำนึงถึงบริบทหรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูล ที่นำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอยะเภา จังหวัดกาญจนบุรี ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม

ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านร่างกาย	4.21	0.28	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.46	0.36	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	4.48	0.23	มาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.44	0.26	มาก
ภาพรวม	4.40	0.21	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อ 3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.23) รองลงมา ข้อ 2 ด้านจิตใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.36) ถัดมา ข้อ 4 ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.26) และ ข้อ 1 ด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.704	.113		6.208**	.000
ด้านร่างกาย (X_1)	.339	.041	.400	8.209**	.000
ด้านจิตใจ (X_2)	.163	.048	.210	3.432**	.001
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (X_3)	.135	.040	.175	3.333**	.001
ด้านสิ่งแวดล้อม (X_4)	.174	.042	.194	4.118**	.000

Multiple R = .862 R² = .744 Adjusted R² = .740 Std. Error of the Estimate = .28915

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านร่างกาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .528^{**}$) ด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .716^{**}$) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .532^{**}$) ด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($R = .462^{**}$)

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ด้านร่างกาย การดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกสุขกาย และสบายใจ ด้านจิตใจ ความตระหนักรู้ถึงความคิด ความจำ และความรู้สึกของตนเอง รวมทั้งจัดการ กับความเศร้าหรือความกังวลได้อย่างเหมาะสม ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม สร้างมิตรภาพกับเพื่อนหรือคนในชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ ความตระหนักว่าตนเองสามารถให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นในสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ความสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข และสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการตระหนักว่าตนอยู่ในสังคมที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุริยะ มหฺทพโว (มาธรรม) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) มีความเต็มใจในการทำงาน 2) มีความเต็มใจทำงานกับองค์กร 3) มีความเต็มใจเป็นสมาชิกขององค์กร 4) มีความรักดีกับองค์กร 5) มีความเสียสละเพื่อองค์กร หลักสราณียธรรมช่วยให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมากยิ่งขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ เชิงบวกที่ระดับปานกลาง ($R = .757^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุในเขตเทศบาลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรีได้ให้ความสำคัญกับกับคุณภาพชีวิต ตั้งใจปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานรินทร์ มหาธมมรภิโต (แสงแก้ว) (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการ

ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลักจิตภาวนาในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักจิตภาวนาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุมานำบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่มาจัดเป็นกิจกรรมฝึกอบรมตามกรอบเวลาที่เหมาะสมจะเป็นการช่วยดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้เจริญ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระชนพล กนตสีโล (เรือนเพ็ชร) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 สามารถส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเมตตา ภาวกรรมส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ เมตตาวัจกรรม ช่วยสร้างกำลังใจ และสัมพันธภาพอันดี เมตตาโมกกรรม ช่วยให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน สาธารณโมกกรรม ส่งเสริมการแบ่งปันทรัพยากร และการช่วยเหลือกันในชุมชน สีสสามัญญตา ช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในกรอบของศีลธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข และทัญญูสามัญญตา ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดี และความสามัคคีในสังคม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลของสมาชิกในสังคม อันนำไปสู่ความสงบสุขและความผาสุกในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเมื่อผู้สูงอายุได้รับการดูแล เอาใจใส่ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ย่อมส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ มีความสุขในการดำรงชีวิต และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา และความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจึงนำไปสู่ “องค์ความรู้จากการวิจัย: การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ” ซึ่งประกอบด้วยหลักสาราณียธรรม 6 และแนวทางการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ การประยุกต์ใช้ดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ คือ ผู้สูงอายุมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักสารณียธรรม 6 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลสระลงเรือ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย เมตตาการุณม คือ คิดดี คิดถึงประโยชน์ของผู้อื่น ไม่คิดร้าย ไม่เบียดเบียน มีจิตเมตตา เมตตาจักรม คือ พูดดี ใช้คำสุภาพ ไพเราะ อ่อนโยน สร้างกำลังใจให้ผู้อื่น เมตตาโมกรม คือ ทำดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน สารณโภค คือ แบ่งปันสิ่งของ แรงกาย แรงใจ และทรัพยากรที่มีให้แก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสม สีสามัญญตา คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดถือความดีงามร่วมกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีวินัย และทิสามัญญตา คือ ไม่แบ่งแยก ไม่ดูถูก ยอมรับความแตกต่าง เคารพกันและกัน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ สุขภาพแข็งแรง จัดการสุขภาพกาย ออกกำลังกายสม่ำเสมอ คัดกรองสุขภาพตามวัย 2) ด้านจิตใจ คือ จิตใจแจ่มใส จัดการความเครียดได้ดี ภาควมมีใจในตนเอง มีความสุขในชีวิต 3) ด้านสังคม คือ มีเพื่อน มีเครือข่ายสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ภาควิคนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ บ้านเรือนแวดล้อม สภาพแวดล้อมดีขึ้น ปรับสภาพแวดล้อมเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลควรกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่นที่สนับสนุนการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การจัดกิจกรรมสวดมนต์ ทำสมาธิ และการบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิต และความสงบทางใจแก่ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง
2. เทศบาลควรมีการบูรณาการระหว่างเทศบาล วัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน และองค์กรชุมชน โดยกำหนดเป็นนโยบายร่วมเพื่อพัฒนากิจกรรมเชิงพุทธธรรมให้ครอบคลุมทั้งมิติทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาของผู้สูงอายุ
3. เทศบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่เทศบาล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และแกนนำชุมชน ให้มีความรู้ และทักษะในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลควรกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพร่างกาย จิตใจ และความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมเจริญสติภาวนา การสวดมนต์ ฟังธรรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อคุณภาพชีวิต
2. เทศบาลควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ครอบครัว และผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ดำเนินการ และประเมินผลโครงการ เพื่อสะท้อนความต้องการที่แท้จริง และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการ
3. เทศบาลควรสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เช่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์กรสังคม เพื่อสนับสนุนการทำกิจกรรมเชิงพุทธธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมทุกมิติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังตำบลหรืออำเภออื่น ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างด้านการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม และผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในแต่ละบริบททางสังคม และวัฒนธรรม
2. ควรศึกษาแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาล วัด โรงเรียน หน่วยงานสาธารณสุข และองค์กรชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
3. ควรออกแบบการศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงติดตามผลเพื่อประเมินผลกระทบในระยะยาวของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2568). สถิติผู้สูงอายุและสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี 2568. สืบค้น 12 เมษายน 2569. จาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2578.
- เทศบาลตำบลสระลงเรือ. (2565). ฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ประจำปีงบประมาณ 2566. สืบค้น 12 เมษายน 2569. จาก <https://salongruea.go.th/public/list/data/index/menu/1168>
- พระชนพล กนต์ลีโล (เรื่อนเพ็ชร). (2561). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิพนธ์ มหาธมมรกิติ (แสงแก้ว). (2557). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลักจิตภาวนาในพระพุทธศาสนา (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม). (2564). การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอาจารย์สมบัติ นันทิโก. (2567). สราณียธรรม 6 – อนุสติ 6. สืบค้น 12 เมษายน 2569. จาก <https://www.youtube.com/watch?v=mjdVqvyFxws>
- องค์การอนามัยโลก. (2563). แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ (WHOQOL-BREF-THAI). กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.
- พระไตรปิฎกยามเช้า. (2564). สราณียธรรม 6 ประการ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง. สืบค้น 12 เมษายน 2569. จาก <https://www.youtube.com/watch?v=6ykDLZIVOMQ&t=47s>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE

FACTORS AFFECTING PURCHASING BEHAVIOR FOR "PINEAPPLE CAKE" BRAND PRODUCTS

ชัคตตรัย หวัง^{1*}, บุษกร วัฒนบุตร¹, ณฐา โคตรโสภา¹

Chakattrai Wang^{1*}, Bussakorn Wattanabut¹, Natha Kotsopa¹

*Corresponding Author E-mail: 681400297@northbkk.ac.th

Received August 19, 2026; Revised September 21, 2026; Accepted October 2, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 2. ศึกษาแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ .860 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.722 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง ได้แก่ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการหาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการศึกษาพบว่า ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 242 คน มีอายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป จำนวน 257 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท จำนวน 254 คน มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 265 คน มีอาชีพ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 124 คน 1. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามอาชีพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2. ปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ภาพรวม ได้ร้อยละ 80.3 ปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ด้านตราสินค้า ด้านความสะดวกในการซื้อ และด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ ภาพรวมส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของ

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹ Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

ผลกระทบจากค่าสัมประสิทธิ์ Beta ของปัจจัยแรงจูงใจการซื้อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($Beta = .681$) รองลงมาด้านความสะดวกในการซื้อ ($Beta = .254$) และรองลงมาด้านตราสินค้า ($Beta = .081$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการซื้อ; การซื้อผลิตภัณฑ์; PINEAPPLE CAKE

Abstract

The objectives of this research were: 1. To compare the purchasing behavior regarding "PINEAPPLE CAKE" brand products based on personal factors; and 2. To examine how purchasing motivations influence purchasing behavior for "PINEAPPLE CAKE" brand products. A questionnaire was used as the research instrument, with quality validation yielding an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of .860 and a reliability coefficient of 0.722. The sample consisted of 400 consumers who had previously purchased products from the PINEAPPLE CAKE brand. Data were analyzed using descriptive statistics specifically percentages, means, and standard deviations and inferential statistics, including One-way ANOVA and correlation analysis, utilizing a statistical software package.

The study results revealed that: The majority of respondents were male (242 individuals); 257 were aged 41 years or older; 254 had an average monthly income of 10,000–20,000 Baht; 265 held a bachelor's degree; and 124 were civil servants or state enterprise employees. 1. Purchasing behavior regarding branded products differed significantly at the .01 level when classified by occupation. 2. Factors motivating product purchases influenced the overall purchasing behavior for the PINEAPPLE CAKE brand, accounting for 80.3%. Factors motivating product purchase specifically brand, purchasing convenience, and marketing promotion influence purchasing behavior regarding the brand's products; overall, this influence is statistically significant at the .01 level. When considering the impact weights derived from the Beta coefficients of these motivating factors, marketing promotion had the greatest impact ($Beta = .681$), followed by purchasing convenience ($Beta = .254$) and brand ($Beta = .081$), respectively.

Keywords: Purchasing Behavior; Product Purchasing; Pineapple cake

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมอาหารและขนมมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตผู้บริโภค การขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัล และการเติบโตของการค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจขนม และเบเกอรี่มีการแข่งขันสูง ทั้งในด้านคุณภาพสินค้า ราคา การสร้างตราสินค้า (Brand) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการสื่อสารการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย PINEAPPLE CAKE เป็นแบรนด์ผลิตภัณฑ์ขนมที่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภค โดยมีการพัฒนาสินค้าให้มีเอกลักษณ์ทั้งด้านรสชาติ คุณภาพวัตถุดิบ และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย เหมาะสำหรับการบริโภคเอง การซื้อเป็นของฝาก และการมอบเป็นของขวัญ ส่งผลให้แบรนด์สามารถสร้างการรับรู้ และความน่าเชื่อถือในตลาดได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การแข่งขันของตลาดขนมในปัจจุบันมีผู้ประกอบการจำนวนมาก ทั้งแบรนด์ในประเทศ และต่างประเทศ ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้บริโภค เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกลยุทธ์ทางการตลาดให้ตรงกับความต้องการของตลาด ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจพฤติกรรม และความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ศุภยวิชัยกสิกรไทย, 2568) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ โดยการนำรูปแบบการตลาด และการสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์มาใช้สามารถช่วยสร้างความสนใจ และกระตุ้นการตัดสินใจของผู้บริโภคได้ แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ซึ่งควรให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่า และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้ถึงจุดเด่นของสินค้า และเกิดความสนใจในการเลือกซื้อ นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ และการนำเสนอคุณค่าที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ PINEAPPLE CAKE ได้ โดยการสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การนำเสนอคุณค่า และการสื่อสารทางการตลาดให้มีความชัดเจน จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและสามารถสร้างการจดจำในกลุ่มผู้บริโภคได้ (ประเจตน์ วิรุฬห์ศรี และคณะ, 2565)

พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการค้นหาข้อมูล การตัดสินใจเลือกซื้อ การใช้ และการประเมินผลหลังการซื้อสินค้า ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ จิตวิทยา

สังคม วัฒนธรรม และส่วนประสมทางการตลาด ขณะที่แรงจูงใจในการซื้อ เป็นปัจจัยภายในที่ผลักดันให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการและตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า โดยอาจเกิดจากความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย ความคุ้มค่า คุณภาพ ความสะดวก ความเชื่อมั่นในตราสินค้า หรือภาพลักษณ์ของสินค้า เน้นการขยายกลุ่มลูกค้าให้ครอบคลุมทุกช่วงวัย และกลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติ ทั้งโซนเอเชีย และยุโรป โดยการออกแบบให้เข้าถึงลูกค้าในทุกช่วงวัย และทุกกลุ่ม รวมถึงการทำราคาให้เป็นมาตรฐาน มีการวางแผนด้านโปรโมชั่นอย่างเป็นระบบ การประชาสัมพันธ์ และการขยายช่องทางการจัดจำหน่าย โดยผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ ต้องคำนึงถึงด้านการบริการ ทั้งบริการ ณ จุดขาย และการบริการหลังการขาย (พิมพ์ชนก ประสพนิล, 2568) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคขนมอบ (วรรณค์ ภูระหงษ์, 2565) นอกจากนี้ พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคยังมีความแตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคลซึ่งธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหาร และขนมมีการแข่งขันค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการ และตราสินค้าหลากหลายรูปแบบการเลือกซื้อจึงลดลงอาจส่งผลให้ผู้บริโภคแต่ละกลุ่มมีความต้องการ และเกณฑ์ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ราคา รสชาติ บรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า ความสะดวกในการซื้อ และการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยดังกล่าวอาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ความสนใจ ความต้องการ และพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคแตกต่างกันไปตามลักษณะและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

จากการความเป็นมา พฤติกรรมและแรงจูงใจของผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า การซื้อผลิตภัณฑ์ (Ganin, D. A., 1987; Zeithaml, 1988) ได้แก่ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านรสชาติ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านตราสินค้า ด้านความสะดวกในการซื้อ ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหารและขนมที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพ รสชาติ ความปลอดภัย ราคา และภาพลักษณ์ของแบรนด์ ทั้งนี้ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นผลจากกระบวนการรับรู้ การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคจะพิจารณาคุณค่า ประโยชน์ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์กับความต้องการของตนเอง (Kotter, P., Keller, K L., & Cherney, A., 2022) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความถี่ในการซื้อ ด้านจำนวนเงินที่ใช้ต่อครั้ง ด้านช่องทางการซื้อ ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ ด้านการบอกต่อ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE โดยมุ่งศึกษาปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา รสชาติ บรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า ความสะดวกในการซื้อ และการส่งเสริมการตลาด รวมทั้งศึกษาความแตกต่างของ

พฤติกรรมการซื้อขายจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับผู้ประกอบการในการนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงคุณภาพและรูปแบบบรรจุภัณฑ์ กำหนดราคา พัฒนาระบบการจัดการจำหน่าย และวางแผนกิจกรรมส่งเสริมการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค อันจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน สร้างความพึงพอใจ และส่งเสริมการเติบโตของ แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายอื่นที่ดำเนินธุรกิจในลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาธุรกิจและการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจการซื้อผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE เนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนได้

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ (Cochran, W. G., 1977) สำหรับกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE จำนวน 1 ฉบับ มี 2 ส่วน ดังนี้ต่อไปนี้

ส่วน 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามที่สามารถเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4) ระดับการศึกษา 5) อาชีพ

ส่วน 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา 3) ด้านรสชาติ 4) ด้านบรรจุภัณฑ์ 5) ด้านตราสินค้า 6) ด้านความสะดวกในการซื้อ และ 7) ด้านการส่งเสริมการตลาด

ส่วน 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ได้แก่ 5 ข้อกรอบแนวคิดดังนี้ 1) ด้านความถี่ในการซื้อ 2) ด้านจำนวนเงินที่ใช้ต่อครั้ง 3) ด้านช่องทางการซื้อ 4) ด้านความตั้งใจซื้อซ้ำ และ 5) ด้านการบอกต่อ

4. วิธีหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .860 ถือว่าใช้ได้

2. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) จากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา Alpha Coefficient ครอนบาค (Cronbach, Lee.J., 1951) เท่ากับ 0.722 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยเริ่มส่งแบบสอบถาม โดยให้ตอบแบบสอบถามผ่านระบบ (Google Form) ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ฉบับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย การวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 สถิติอ้างอิง ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ซึ่งมีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม จึงใช้สถิติ (F-test) ในกรณีพบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ทดสอบมีความแตกต่าง โดยใช้วิธีหาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) 2) การ

วิเคราะห์ทำการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรต้น ด้วยค่าสถิติ (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ MRA (Multiple Regression Analysis) โดยใช้สถิติ Adjusted R2 ค่า F และ T

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 242 คน มีอายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป จำนวน 257 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท จำนวน 254 คน มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 265 คน มีอาชีพ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 124 คน

1. ผลการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตาราง 1 สรุปผลการเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE

คุณลักษณะส่วนบุคคล	สรุปผลการทดสอบความแปรปรวน		
	สถิติ F	p-value	ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ
1. เพศ	.273	.762	ยอมรับปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
2. อายุ	.611	.543	ยอมรับปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
3. ระดับการศึกษา	1.875	.133	ยอมรับปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
4. อาชีพ	3.702*	.012	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	.348	.706	ยอมรับปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ได้แก่ 1. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE เมื่อจำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน 2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE เมื่อจำแนกตามอายุไม่แตกต่างกัน 3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน 4. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE เมื่อจำแนก

ตามอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE เมื่อจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่แตกต่างกัน

2. ผลการศึกษาศึกษาแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ แบรนด์ PINEAPPLE CAKE

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อพฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ภาพรวม

ปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อ ผลิตภัณฑ์	Unstandardized		Standardized	t	p-value	
	Coefficients		Coefficients			
	B	SE	Beta			
(ค่าคงที่)	.464	.167		2.774**	.006	
1.ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์	.020	.025	.025	.779	.436	
2.ด้านราคา	.020	.016	.030	1.267	.206	
3.ด้านรสชาติ	-.007	.019	-.009	-.359	.720	
4.ด้านบรรจุภัณฑ์	-.047	.037	-.043	-1.273	.204	
5.ด้านตราสินค้า	.064	.024	.081	2.706**	.007	
6.ด้านความสะดวกในการซื้อ	.278	.050	.254	5.520**	.000	
7.ด้านการส่งเสริมการตลาด	.539	.031	.681	17.329*	.000	
				*		
	R	R ²	Adjusted R ²	SE (est.)	F	P-Value
	.898	.806	.803	.12140	232.682	.001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ภาพรวมได้ร้อยละ 80.3 (Adjusted R² = .803) พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ด้านตราสินค้า ด้านความสะดวกในการซื้อ และด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ภาพรวมส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของผลกระทบจากค่าสัมประสิทธิ์ Beta ของปัจจัยแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Beta = .681) รองลงมาด้านความสะดวกในการซื้อ (Beta = .254) และรองลงมาด้านตราสินค้า (Beta = .081) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้บริโภคที่มีอาชีพแตกต่างกันมีพฤติกรรม และแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่ผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมและแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่า อาชีพแตกต่างกันส่งผลให้พฤติกรรม และแรงจูงใจในการซื้อแตกต่างกัน อาจอธิบายได้ว่า อาชีพมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต ลักษณะการทำงาน เวลาในการใช้ชีวิต โอกาสในการพบเห็นหรือเข้าถึงสินค้า ตลอดจนวัตถุประสงค์ในการซื้อที่แตกต่างกัน ผู้บริโภคแต่ละกลุ่มอาชีพอาจมีบริบทในการบริโภคที่ไม่เหมือนกัน เช่น กลุ่มผู้ที่ทำงานประจำอาจให้ความสำคัญกับความสะดวกในการซื้อ และการนำผลิตภัณฑ์ไปบริโภคหรือเป็นของฝาก ขณะที่ผู้ประกอบอาชีพอิสระหรืออาชีพอื่น ๆ อาจมีรูปแบบการใช้ชีวิตและความถี่ในการซื้อแตกต่างกัน จึงทำให้การรับรู้ต่อผลิตภัณฑ์ แรงจูงใจ และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อแตกต่างกันตามลักษณะของอาชีพ ผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของของ สุวจิ กล่อมมณี และคณะ (2569) ที่พบว่า ผู้บริโภควัยรุ่นและวัยทำงานมีความสนใจขนมไทยในรูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานตอนต้น อายุ 21–30 ปี ที่มีความสนใจขนมไทยรูปแบบใหม่มากกว่ากลุ่มอื่น พบว่า ปัจจัยด้านรสชาติและคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ทั้งนี้ ความสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้อยู่ที่การสะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะการดำเนินชีวิตและบริบทของผู้บริโภคมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้และพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารและขนม โดยอาชีพเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่สะท้อนรูปแบบการดำเนินชีวิต และความต้องการที่แตกต่างกัน จึงสามารถอธิบายได้ว่า ผู้บริโภคที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันมีพฤติกรรมและแรงจูงใจในการซื้อ PINEAPPLE CAKE แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยสุรินทร์ ไพราม (2560) ซึ่งศึกษา ลักษณะผู้บริโภคและพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารว่าง พบว่า พฤติกรรมการบริโภคมีความเกี่ยวข้องับลักษณะประชากรศาสตร์ และแรงจูงใจในการบริโภค โดยความสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกันอาจมีความต้องการเหตุผลในการซื้อและรูปแบบการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแตกต่างกัน โดยเฉพาะปัจจัยด้านอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตและโอกาสในการบริโภค จึงอาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ PINEAPPLE CAKE

ส่วนผลการศึกษาที่พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน แต่มีพฤติกรรมและแรงจูงใจในการซื้อไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์ PINEAPPLE CAKE เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่สามารถตอบสนองผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพศหรือช่วงอายุใดช่วงอายุหนึ่ง อีกทั้งในปัจจุบันผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลสินค้า และช่องทางการซื้อได้อย่างหลากหลาย ทำให้ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกันสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และเข้าถึงสินค้าได้ใกล้เคียงกัน ประกอบกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทขนมอาจพิจารณาจากคุณลักษณะของสินค้าและประสบการณ์ในการบริโภค เช่น รสชาติ คุณภาพ ความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ ราคา ความสะดวก และตราสินค้า มากกว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าว ดังนั้น ผลการศึกษาค้นครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่า อาชีพเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมและแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE มากกว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจบริบทและรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มอาชีพ และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกกระตุ้นการตัดสินใจซื้อและสร้างความสามารถในการแข่งขันของแบรนด์ PINEAPPLE CAKE

2. ปัจจัยแรงจูงใจการซื้อผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE ในภาพรวม โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการซื้อได้ร้อยละ 80.3 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านตราสินค้า ด้านความสะดวกในการซื้อ และด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่ปัจจัยด้านอื่นไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคไม่ได้พิจารณาเฉพาะคุณสมบัติของตัวผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการรับรู้ต่อตราสินค้า ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า และสิ่งกระตุ้นทางการตลาดที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้เกิดการซื้อ ได้แก่ 1) ด้านตราสินค้าส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อ อาจเนื่องมาจากตราสินค้าเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสร้างการรับรู้ ความน่าเชื่อถือ และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ในความคิดของผู้บริโภค สำหรับ 2) ด้านความสะดวกในการซื้อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อ อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความรวดเร็วและความง่ายในการเข้าถึงสินค้า 3) ด้านการส่งเสริมการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อ อาจเนื่องมาจากกิจกรรมส่งเสริมการตลาดเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นความสนใจ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อ เช่น การลดราคา การจัดโปรโมชั่น

การประชาสัมพันธ์ การนำเสนอข้อมูลสินค้า และการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ ผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรศศิ ศรีพิพัฒน์พรกุล และฉันทนา ปาปัดถา (2566) ที่พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีประเด็นที่สอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้อย่างชัดเจนใน ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านช่องทางหรือความสะดวกในการซื้อ กล่าวคือ ทั้งสองการศึกษาสะท้อนตรงกันว่า การที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้สะดวก และได้รับสิ่งกระตุ้นหรือข้อมูลจากกิจกรรมทางการตลาด มีส่วนสำคัญต่อการทำให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจและพฤติกรรมซื้อ ทั้งนี้ แม้งานวิจัยดังกล่าวจะศึกษาการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ในภาพรวม แต่ลักษณะผลิตภัณฑ์มีความใกล้เคียงกับผลิตภัณฑ์ PINEAPPLE CAKE จึงสามารถสนับสนุนข้อค้นพบว่าปัจจัยด้านช่องทางการเข้าถึงและการส่งเสริมการตลาดมีบทบาทต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารและขนม นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรภา วิวัฒน์ศักดิ์ และคณะ (2568) ซึ่งพบว่า พฤติกรรมเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเรียงลำดับ ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา อีกทั้งยังพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด คุณภาพการบริการ และภาพลักษณ์ตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ตราสินค้า ความสะดวกในการซื้อ และการส่งเสริมการตลาด กล่าวคือ ทั้งสองการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสินค้า การสื่อสารทางการตลาด และภาพลักษณ์ของตราสินค้า สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจหรือพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคได้ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ประเภทเบเกอรี่ไม่ได้พิจารณาเฉพาะตัวสินค้า แต่ยังให้ความสำคัญกับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจซื้อด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยแรงจูงใจการซื้อผลิตภัณฑ์ เป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แบรนด์ PINEAPPLE CAKE โดยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ด้านตราสินค้า ด้านความสะดวกในการซื้อ และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทในการกระตุ้นความสนใจ สร้างความมั่นใจ และสนับสนุนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า

ตราสินค้า เป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างการรับรู้ ความน่าเชื่อถือ และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ขณะที่ความสะดวกในการซื้อ ช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงสินค้า และเพิ่มความคล่องตัวในกระบวนการซื้อ ส่วนการส่งเสริมการตลาด ช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจของผู้บริโภคให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 การขับเคลื่อนพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคจึงควรดำเนินการอย่างบูรณาการทั้ง 3 ด้าน จึงสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ว่า “ตราสินค้าโดดเด่น + ซื้อสะดวก + ส่งเสริมการตลาดตรงใจ = กระตุ้นพฤติกรรมการซื้อ” ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของแบรนด์ PINEAPPLE CAKE ให้สามารถสร้างความแตกต่าง เพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ และตอบสนองของลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กำหนดนโยบายการส่งเสริมการตลาดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและกิจกรรมส่งเสริมการขายผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อกระตุ้นความสนใจและการตัดสินใจซื้อ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ประกอบการควร พัฒนาภาพลักษณ์และการจดจำตราสินค้าควร เพิ่มความสะดวกในการซื้อสินค้า โดยพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผ่านหน้าร้าน เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดอย่างสม่ำเสมอสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าและกระตุ้นการซื้อซ้ำ ติดตาม และ ประเมินผลกิจกรรมทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนา แบบจำลองเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการซื้อ โดยนำปัจจัยด้านตราสินค้า ความสะดวกในการซื้อ การส่งเสริมการตลาด และปัจจัยทางการตลาดอื่น ๆ มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์อาหาร และ เบเกอรี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ธีรภา วิวัฒน์ศักดิ์ และคณะ. (2568). การวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 3(3), 983-993.
- ประเจตน์ วิรุฬห์ศรี และคณะ. (2565). รูปแบบการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 8(3), 372-386.
- พัชรศรี ศรีพิพัฒน์พรกุล และฉันทนา ปาปัดถา. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร*, 6(1), 230-242.
- พิมพ์ชนก ประสพนิล. (2568). พฤติกรรมเลือกซื้ออัญมณีและเครื่องประดับของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(6), 29-43.
- วรรงค์ ภูระหงษ์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคขนมอบของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 7(4), 266-279.
- ศุภณีย์ วิจัยกสิกรไทย. (2568). *แนวโน้มตลาดขนมขบเคี้ยวไทย*. สืบค้น 1 มิถุนายน 2569, จาก <https://shorturl.asia/mJS8X>

- สุรินทร์ ไพราม. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคขนมขบเคี้ยวจากพืชผักผลไม้: การศึกษาคุณลักษณะด้านอารมณ์และประโยชน์ (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวจิ กล่อมมณี และคณะ. (2569). พฤติกรรมและความพึงพอใจต่อการบริโภคร้านขนมไทยโมเดิร์นในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารบริหารธุรกิจราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 3(1), 1–21.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 16, 297–334.
- Garvin, D. A. (1987). *Competing on the eight dimensions of quality*. Brighton, MA: Harvard Business Review.
- Kotler, P., Keller, K. L., & Chernev, A. (2022). *Marketing management* (16th ed.). Harlow, England: Pearson.
- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2–22.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
ประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี
INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION
OF CITIZENS IN LOCAL ELECTIONS IN CHONBURI PROVINCE

สุปัด ทองอินทร์^{1*}, เตมศักดิ์ ทองอินทร์¹, สุมาลี บุญเรือง¹, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล²
Suphad Thongintr^{1*}, Termsak Thong-in¹, Sumalee Boonrueng¹, Sawat Chirattitikan²

*Corresponding Author E-mail: tonginsupad67@gmail.com

Received August 13, 2026; Revised October 27, 2026; Accepted October 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี การวิจัยนี้ใช้วิธีผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่น 0.837 จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยายและการถดถอยพหุคูณ รวมทั้งเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม 9 รูปหรือคน และสัมภาษณ์เชิงลึก 18 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่า 1) ประชาชนช่วยตรวจสอบการเลือกตั้ง 2) ระบบเลือกตั้งโปร่งใส ส่งเสริมความรู้และป้องกันทุจริต 3) เทคโนโลยีเพิ่มการมีส่วนร่วม 4) สังคมและศาสนาเสริมจริยธรรมและกลไกร้องเรียน 5) สื่อทั้งออนไลน์และออฟไลน์กระจายข้อมูลเพื่อกระตุ้นประชาชน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองหลักอปปรธานิยธรรม 7 ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 สามารถร่วมกันทำนายได้ ร้อยละ 50.8 และ 71.3 ตามลำดับ 3. การบูรณาการ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กระทรวงยุติธรรม

² Ministry of Justice

หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่า 1) ใช้หลักธรรมพัฒนาประเทศ 2) เคารพกฎหมายและเปิดรับฟังทุกฝ่าย 3) ให้ประชาชนร่วมแก้ปัญหาในท้องถิ่น 4) ยอมรับผู้มีความรู้บริหาร เปิดโอกาสทุกภาคส่วน 5) ประชุมตรงเวลา สนับสนุนมติหมู่คณะ 6) ประชุมต่อเนื่อง รับฟัง ลดอคติ 7) ส่งเสริมความเท่าเทียมสตรี ยุติการข่มขู่

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; เลือกตั้งท้องถิ่น

Abstract

This research aims to: 1. Study the political participation of citizens in local elections in Chonburi Province; 2. Study the factors affecting the political participation of citizens in local elections in Chonburi Province; and 3. Present the integration of Buddhist principles to promote the political participation of citizens in local elections in Chonburi Province. This research employs a mixed-methods approach. Quantitative data was collected using a questionnaire with a reliability of 0.837 from a sample of 400 people, analyzed using descriptive statistics and multiple regression. Qualitative data was collected through focus group discussions with 9 individuals and in-depth interviews with 18 individuals.

The results of the research found that: 1. Political participation of citizens in local elections found that 1) citizens help monitor the elections 2) The election system is transparent. Promote knowledge and prevent corruption. 3) Technology increases participation. 4) Society and religion reinforce ethics and complaint mechanisms. 5) Both online and offline media distribute information to stimulate the public. 2. Factors that affect people's political participation in local elections. It is found that political trust in the 7 Aparihaniyadhamma principles affects people's political participation in local elections. Statistically significant at the 0.01 and 0.05 levels, together they can predict 50.8 percent and 71.3 percent, respectively. 3. Integrating Buddhist principles to promote political participation of citizens in local elections. It was found that 1) use Dhamma principles to develop the country, 2) respect the law and be open to listening to all sides, 3) let people join in solving local problems, 4) accept people with management knowledge. Open opportunities for all sectors. 5) Meet on time. Support group resolutions 6) Continuous meetings, listening, reducing bias 7) Promoting women's equality, ending oppression

Keywords: Integration of Buddhist Principles; Political Participation; Local Elections

บทนำ

ในประเทศไทย การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญ การจัดการอำนาจจากรัฐบาลกลางไปยังรัฐบาลท้องถิ่นเป็นหัวข้อสำคัญในระบบประชาธิปไตย เป้าหมาย คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการตัดสินใจและการบริหารของรัฐบาลท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการศึกษากองเมืองการปกครองไทยที่ผ่านมายังมุ่งเน้นไปที่การเมืองระดับชาติเป็นส่วนใหญ่ สิ่งที่ขาดหายไปของภาคการเมืองที่ศึกษากันอยู่ก็คือสิ่งที่เรียกว่า “การเมืองถิ่น” หรือ “การเมืองท้องถิ่น” ที่เป็นการศึกษาเรื่องราวของการเมืองที่เกิดขึ้นในอาณาบริเวณของท้องถิ่นที่เป็นจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นภาพคู่ขนานไปกับการเมืองระดับชาติอีกระนาบหนึ่ง (ณัชชา นุช พิชิตธนรัตน์, 2554)

การเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการเมืองระดับชาติ ในฐานะที่เป็นฐานรากสำคัญของการเมืองระดับชาติ ซึ่งหากการเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมั่นคงแล้วย่อมส่งผลดีต่อการเมืองระดับชาติอย่างแน่นอน ดังปรากฏให้เห็นตัวอย่างในหลายประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมือง ที่เข้มแข็งมั่นคง ซึ่งการเมืองของประเทศดังกล่าวนี้มีพัฒนาการทางการเมืองจากระดับล่างสู่ระดับบน โดยมลรัฐหรือชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และมีบทบาทสำคัญในการปกครองตนเองมาก่อน ส่งผลให้เมื่อรวมตัวกันเป็นประเทศทำให้การเมืองระดับชาติมีความเข้มแข็งไปด้วยการเมืองท้องถิ่นยังเป็นเสมือนช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการสะท้อนถึงปัญหาความต้องการของตนผ่านการแสดงออกทางการเมืองในหลากหลายช่องทาง (ปธาน สุวรรณมงคล, 2562) การเลือกตั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแสดงถึงความเป็นพลเมือง และเป็นวิธีที่ประชาชนสามารถควบคุมเจ้าหน้าที่รัฐได้ (พิมลจรรย์ นามวัฒน์, 2544)

ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเห็นปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือ ปัญหาในการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระดม สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน ในอดีตคนไทยมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของผู้มีสิทธิ การเปลี่ยนแปลงการเมืองมักเกิดขึ้นโดยไม่มีส่วนร่วมจากประชาชน เหตุการณ์ที่แสดงถึงความตื่นตัวคือ วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีประชาชน นิสิต นักศึกษา และนักเรียน ร่วมกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญและต่อต้านการปกครองของผู้นำประเทศขณะนั้น (โกวิทย์ สุรัสวดี, 2544) การมีส่วนร่วมทางการเมืองสำคัญต่อเสถียรภาพของประชาธิปไตย หากมีส่วนร่วมน้อยเกินไปจะเกิดความเฉื่อยชา และหากมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงขอบเขตก็อาจนำไปสู่ความวุ่นวายได้ เมื่อนำบริบทนี้พิจารณาในสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน จะช่วยสร้างสมดุลและสติปัญญาในการพิจารณาปัญหาการเมือง นำไปสู่

ความสำเร็จในหน้าที่การงานตามที่มุ่งหวัง ผู้วิจัยจึงนำหลักอภิธานิธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมช่วยในการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างความสามัคคีแก่อำเภอได้อย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี โดยนำข้อคิดเห็นของประชาชนในเทศบาลเขตต่าง ๆ ของจังหวัดชลบุรี มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การเมืองที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 598,841 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรตามเขตเทศบาล 11 แห่งในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ 1) เทศบาลนครแหลมฉบัง 2) เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ 3) เทศบาลเมืองบ้านบึง 4) เทศบาลเมืองศรีราชา 5) เทศบาลเมืองพนัสนิคม 6) เทศบาลเมืองชลบุรี 7) เทศบาลเมืองแสนสุข 8) เทศบาลเมืองหนองปรือ 9) เทศบาลเมืองสัตหีบ 10) เทศบาลเมืองบ้านสวน และ 11) เทศบาลเมืองอ่างศิลา จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนประชากรของแต่ละพื้นที่ จนได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (เรียงลำดับจากน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด) จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งปรากฏผลว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ที่ 0.60 และ 0.80 อย่างละ 1 ข้อ ส่วนอีก 49 ข้อที่เหลือมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งนี้ เมื่อนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวมอยู่ที่ 0.837

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกคือเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรงรวมจำนวนทั้งสิ้น 18 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ดำเนินการโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และแบบออนไลน์ จำนวน 400 คน ภายหลังจากได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน 100% และผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทางการสนทนา ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบอย่างอิสระตามแนวคิดของตนเอง การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ ประสานวันเวลา สถานที่ และเตรียมอุปกรณ์บันทึกข้อมูลและขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตบันทึกเสียง พร้อมทั้งรับรองการเก็บข้อมูลเป็นความลับตามความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล สำหรับการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statics)

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี พบว่า 1) ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ภาคพลเมืองระดับรากหญ้าตื่นตัว มีส่วนร่วมตรวจสอบทุกขั้นตอนเพื่อวางรากฐานประชาธิปไตยที่มั่นคง 2) ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง มุ่งสร้างระบบที่โปร่งใส เติบโตเต็มความรู้ เรื่องสิทธิหน้าที่ให้ประชาชนร่วมสกัดกั้นการทุจริต 3) ด้านการเลือกตั้ง การใช้เทคโนโลยี อยู่ในด้านการรณรงค์การเลือกตั้ง เปลี่ยนผ่านการตัดสินใจจากระบบอุปถัมภ์สู่นโยบายและผลงาน 4) ด้านการตัดสินใจทางการเมือง ใช้สังคมและศาสนาหล่อหลอมจริยธรรม พร้อมใช้กลไกโรงเรียนตรวจสอบรัฐเพื่อลดความขัดแย้ง 5) ด้านการรณรงค์การเลือกตั้ง ผสานสื่อออนไลน์และออฟไลน์เพื่อกระจายข้อมูลนโยบาย กระตุ้นให้เห็นความสำคัญของบทบาทตนเอง

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 ความไว้วางใจทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

ความไว้วางใจทางการเมือง	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.190	0.132		8.985**	0.000
ด้านนโยบาย (ID3)	0.471	0.047	0.536	10.033**	0.000
ด้านคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง (ID2)	0.466	0.056	0.562	8.299**	0.000
ด้านพฤติกรรมทางการเมือง (ID1)	-0.251	0.076	-0.279	-3.290**	0.001

Multiple R = 0.716 R = 0.512, $R^2 = 0.508$, Std. Error = 0.432, $F = 10.823$, Sig.=0.001

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 คือ ด้านนโยบาย ด้านคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง และด้านพฤติกรรมทางการเมือง ตามลำดับ แสดงว่าความไว้วางใจทางการเมืองสามารถร่วมกันทำนาย ได้ร้อยละ 50.8

ตารางที่ 2 หลักอปริหานิยธรรม 7 ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

หลักอปริหานิยธรรม	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.032	0.090		11.439**	0.000
การน้อมนำหลักธรรม พระพุทธศาสนามาพัฒนาประเทศ (DM 7)	0.152	0.021	0.248	7.212**	0.000
การเคารพในประเทศชาติ บ้านเมือง (DM 6)	0.132	0.023	0.203	5.656**	0.000
การร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ ทางการเมือง (DM 3)	0.128	0.023	0.189	5.659**	0.000
ค่าคงที่ (Constant)	1.032	0.090		11.439**	0.000
การเคารพผู้มีความรู้ความสามารถใน การบริหารบ้านเมือง (DM 4)	0.127	0.025	0.189	5.041**	0.000
มีความพร้อมเพรียงกันในการ ประชุม (DM 2)	0.108	0.023	0.162	4.601**	0.000
การวางแผนหมั่นประชุมอย่าง สม่ำเสมอ (DM 1)	0.092	0.022	0.143	4.123**	0.000

Multiple R = 0.847^f, R = 0.717, R² = 0.713, Std. Error = 0.331, F = 17.002, Sig.=0.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี 6 ตัวแปร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และ 0.05 คือ การน้อมนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาพัฒนาประเทศ การเคารพในประเทศชาติ บ้านเมือง การร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมือง การเคารพผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหาร บ้านเมือง มีความพร้อมเพรียงกันในการประชุม และการวางแผนหมั่นประชุมอย่างสม่ำเสมอ สามารถร่วมกันทำนาย ได้ร้อยละ 71.3

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี พบว่า 1) ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาและอปริหานิยธรรมพัฒนาประเทศ, ส่งเสริมการประชุมโปร่งใส 2) เคารพกฎหมายบ้านเมืองและเปิดรับฟังเพื่อเสริมความมั่นคง 3) ให้ประชาชนร่วมร่างกฎท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาตรงจุด 4) ยอมรับผู้มีความรู้บริหาร และเปิดโอกาสทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม 5) ประชุมตรงเวลา มีความสามัคคีสนับสนุนมติหมู่คณะ 6) ประชุมต่อเนื่อง

สร้างความร่วมมือ รับฟังความเห็น ตลอดจน 7) สนับสนุนความเท่าเทียมสตรีและยุติการข่มเหงเพื่อสมดุลในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี พบว่า 1) ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย 2) ระบบเลือกตั้งโปร่งใสพร้อมส่งเสริมความรู้สิทธิหน้าที่และป้องกันทุจริต 3) เทคโนโลยีช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและเปลี่ยนแปลงวิธีตัดสินใจ 4) สังคมและศาสนาเสริมจริยธรรม พร้อมกลไกร้องเรียนเพื่อลดความขัดแย้ง 5) สื่อออนไลน์และออฟไลน์ร่วมกระจายข้อมูล กระตุ้นบทบาทประชาชนในการเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของชุมพล เพ็งศิริ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น สร้างการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นโดยเลือกตั้งนักการเมืองที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่น 2) ด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้งกลุ่มการเมืองภาคประชาชน มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตย 3) ด้านการตัดสินใจทางการเมืองตัดสินใจเลือกตัวแทนประชาชน โดยดูจากหลักการนโยบายของกลุ่มการเมือง ที่แสดงถึงความมีคุณธรรม สร้างความยุติธรรมให้กับชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญาณัฐ อปสิน และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน การเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องหรือมี บทบาทสำคัญในกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้นว่าการติดตามข่าวสารทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง และการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง การสนทนาเรื่องการเมือง การเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมือง และกลุ่มทางการเมือง การติดต่อกับนักการเมือง การชุมนุมทางการเมือง และการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง ทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง การออกไปเลือกตั้งเพราะต้องการเลือกคนดีเลือกพรรคดีเข้าไปปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติ และต้องการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนอยากให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม และเที่ยงธรรม มีความเสมอภาคที่เท่ากันและผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิเท่าเทียมกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองและหลักอุปนิสัยธรรม 7 ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 50.8 และ 71.3 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกำพล ศรีโท และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า มีผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราวรรณ ใจยะเขียว และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสถาบันทางการเมือง โดยการกล่อมเกลாதทางการเมือง ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 56.9

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่า 1) ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาและอภิธานิธรรมพัฒนาประเทศ ส่งเสริมการประชุมโปร่งใส 2) เคารพกฎหมายบ้านเมืองและเปิดรับฟังเพื่อเสริมความมั่นคง 3) ให้ประชาชนร่วมร่างกฎท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาตรงจุด 4) ยอมรับผู้มีความรู้บริหาร และเปิดโอกาสทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม 5) ประชุมตรงเวลา มีความสามัคคีสนับสนุนมติหมู่คณะ 6) ประชุมต่อเนื่อง สร้างความร่วมมือ รับฟังความเห็น ลดอคติ 7) สนับสนุนความเท่าเทียมสตรี และยุติการข่มเหง เพื่อสมดุลงานสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพบุลย์ สุขเจตน์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนานักการเมืองระดับท้องถิ่น ตามหลักอภิธานิธรรม เพื่อสร้างความไว้วางใจของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี นักการเมืองต้องมีความสามัคคีในการทำงานร่วมกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับในการเป็นผู้นำของประชาชน เคารพผู้อาวุโส เป็นผู้ไม่ลุแก่อำนาจ และอนุรักษท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา และบุคคลทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของเขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประตัญญู อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า อภิธานิธรรม หมายถึง ธรรมของผู้ปกครองหรือของผู้บริหารอันเป็นที่ตั้งแห่งความเจริญฝ่ายเดียว ไม่มีความเสื่อม มี 7 ประการได้แก่ 1) หมั่นประชุมกันเป็นประจำ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม 3) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ 4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ 5) ไม่ลุแก่อำนาจ 6) ให้ความเคารพนับถือบูชาและบำรุงรักษาพุทธสถาน 7) การจัดการยารักษา บำรุง คัมภีร์ครองโดยธรรมแก่พระสงฆ์ องค์การบริหารส่วนตำบลประตัญญูมีการนำหลักอภิธานิธรรมทั้ง 7 ประการ

มาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร เพราะอุปนิสัยธรรมเป็นหลักธรรมทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตนและส่วนรวม เน้นให้คนในองค์กรมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความสามัคคีและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยวิเคราะห์หาคำวัตถุประสงค์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี” สามารถอธิบายได้ว่า

1. **พลังสามัคคีธรรม** การประชุมและความร่วมมือกันของประชาชนคือหัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ หรือการเลือกตั้ง ซึ่งช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจที่รอบคอบ และลดความขัดแย้ง พลังสามัคคีธรรมจึงเป็นกลไกหลักที่ทำให้การปกครองดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. **วิถีอารยธรรม** สะท้อนถึงวุฒิภาวะของสังคมที่ปรากฏในหลักการร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมืองและการเคารพให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเชื่อมโยงกับมิติการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเคารพกฎกติกาการเลือกตั้งและการยอมรับในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นโดยเท่าเทียมกัน อภิธานียธรรมที่เน้นการไม่บัญญัติกฎที่ขัดต่อหลักการดีงามและการให้เกียรติสตรีผู้เป็นเพศแม่ คือ การสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่เข้มแข็ง ส่งผลโดยตรงต่อปัจจัยด้านนโยบายที่ต้องคำนึงถึงความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม การเคารพผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารบ้านเมืองช่วยให้การตัดสินใจทางการเมืองตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและปัญญามากกว่าอารมณ์หรืออคติส่วนตัว

3. **จรรยาบรรณสร้าง** คือ การน้อมนำหลักพุทธธรรมและคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นเข็มทิศในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองทุกมิติ ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของหลักอภิธานียธรรมในการพัฒนาประเทศชาติด้วยธรรมะ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายนั้น หากขาดซึ่งจรรยาบรรณสร้างนโยบายเหล่านั้นอาจกลายเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ชั่วคราว แต่เมื่อมีคุณธรรมเป็นตัวตั้งนโยบายจะมุ่งเน้นไปที่ความสงบสุขและการแก้ปัญหาของประชาชนอย่างยั่งยืน พฤติกรรมทางการเมืองของทั้งผู้สมัครและผู้ลงคะแนนจะถูกกำกับด้วยหิริโอตตปะและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ การรณรงค์เลือกตั้งจะดำเนินไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ปราศจากการทุจริตหรือการใช้วาทะที่สร้างความเกลียดชัง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้นำท้องถิ่นควรจัดตั้งสภาปรึกษาประชาชนเพื่อเป็นกลไกหลักในการรับฟังเสียงที่แตกต่างอย่างเป็นระบบและไม่เลือกปฏิบัติ
2. ควรมีนโยบายเปิดเผยข้อมูลท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงงบประมาณและแผนงานได้อย่างโปร่งใสพร้อมกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่ชุมชน
3. ผู้นำต้องวางระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนในการจัดสรรทรัพยากรและการให้บริการสาธารณะโดยยึดหลักความเท่าเทียมและปราศจากอคติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้นำท้องถิ่นต้องจัดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นที่เปิดกว้างให้ทุกกลุ่มเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมโดยปราศจากอคติ

2. ควรสร้างกระบวนการตัดสินใจที่อ้างอิงข้อมูลชุดเดียวกันและเปิดพื้นที่ให้มีการถกเถียงอย่างสร้างสรรค์เพื่อหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับได้

3. ครอบครัวยุคใหม่เป็นพื้นที่แรกในการบ่มเพาะค่านิยมทางการเมืองผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นและจำลองการตัดสินใจร่วมกันในบ้าน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การเสริมสร้างคุณผู้นำทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาบทบาทของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กำพล ศรีโท และคณะ. (2567). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(1), 17-32.

โกวิทย์ สุรัสวดี. (2544). *การเมืองการปกครองไทย: ตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วีเจ พรินติ้ง.

เจนมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประจักษ์ศิลปาคม อำเภอบางบาล จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 12(2), 133-142.

ชุมพล เพ็งศิริ. (2564). การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(2), 125-136.

ณัชชานุช พิชิตธนรัตน์. (2554). *นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.

ปธาน สุวรรณมงคล. (2562). *หลักและแนวทางการวิเคราะห์การเมืองท้องถิ่น*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.

ไพบุลย์ สุขเจตน์ และคณะ. (2563). การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 7(10), 234-247.

- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร. สืบค้น 28 ธันวาคม 2567. จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view>
- สุกัญญาณัฐ อบสิน และคณะ. (2564). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(2), 165-175.
- อัจฉราวรรณ ไชยะเขียว และคณะ. (2565). การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 5(2), 119-132.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อความสำเร็จขององค์กร

BUDDHIST LEADERSHIP FOR ORGANIZATIONAL SUCCESS

พระวชิรสุตสุนทร¹, พระพุฒิพงษ์ พุทธิวิโส (กล้าทวี)^{2*}

Phra Wachirasut Sunthorn¹, Phra Phuttipong buddhivamso (klamthawi)^{2*}

*Corresponding Author E-mail: phuttipong.kla@mcu.ac.th

Received June 9, 2026; Revised September 8, 2026; Accepted October 6, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีเจตนารมณ์เพื่อนำเสนอหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่ประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร สะท้อนรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ยึดคุณธรรมควบคู่ทักษะการบริหารโดยยึดหลักทศพิธราชธรรม มีวิสัยทัศน์กล้าตัดสินใจ สามารถสร้างแรงจูงใจต่อความร่วมมือในองค์กรได้อย่างเข้มแข็งโดยยึดหลักอิทธิบาท รวมทั้งแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ ในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ ความมั่นคงขององค์กรในระยะยาว ซึ่งทำให้ผู้นำมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรโดยยึดหลักพรหมวิหาร ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีสมรรถนะสูง สามารถบริหารงาน บังคับบัญชา และขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและคุ้มค่า ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรสาธารณะ ผู้นำควรมีความรู้ ความสามารถรอบด้าน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกในแง่ดี มีบุคลิกภาพมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และกล้ารับผิดชอบต่อผลของการกระทำ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; ความสำเร็จขององค์กร

¹ วัดพิชัยปูลานาราม ตำบลอุทัยใหม่ อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี

¹ Wat Pichai Puranaram Mueang Uthai Thani District, Uthai Thani Province

² วัดบางกุ้ง ตำบลสะแกกรัง อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี

² Wat Bang Kung Mueang Uthai Thani District, Uthai Thani Province

Abstract

This academic article aimed to study the Buddhist principles related to leadership applied in organizational management examining Buddhist leadership styles that contributed to organizational success, emphasizing the combination of morality and management skills, vision, decisiveness, and the ability to foster strong organizational collaboration. The article explored approaches to developing Buddhist leadership in the rapidly changing world to enhance organizational efficiency and long-term stability. This highlighted the crucial role leaders play in the success or failure of an organization. Effective leaders must be highly competent, capable of managing, commanding, and driving activities to achieve goals efficiently and cost-effectively, in the public, private, and international sectors. Leaders should possess well-rounded knowledge and skills, self-confidence, a positive outlook, excellent interpersonal skills, ideals, vision, the courage to think, act, make decisions, and take responsibility for their actions.

Keywords: Leadership; Buddhist Management; Organizational success

บทนำ

ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญมากต่อความสำเร็จขององค์กรและสังคมในทุกระดับ โดยผู้นำมิได้หมายถึงเพียงบุคคลที่มีตำแหน่งหรืออำนาจเท่านั้น หากแต่หมายถึงผู้ที่สามารถใช้อิทธิพลในการชี้นำ สร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายให้ประสบความสำเร็จ ความเป็นผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับทั้งกระบวนการในการตัดสินใจ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ในปัจจุบันนี้สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัว ต้องมีวิสัยทัศน์ สามารถบริหารจัดการความไม่แน่นอนได้ ด้วยความรอบคอบเพื่อให้นาพองค์กรก้าวไปข้างหน้าได้ ทำให้คนในองค์กรมีความมั่นใจมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้นำที่ดีควรยึดมั่นในหลักจริยธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ ดังนั้นความเข้าใจในความหมายและบทบาทของผู้นำจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์การพารอดพ้นวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต ผู้นำคือ เป็นเรื่องของการที่มีความสัมพันธ์ซึ่งบุคคลหนึ่งหรือผู้มีอิทธิพลให้บุคคลอื่นทำงานร่วมกันด้วยความสมัครใจเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการขององค์กรได้ (เถาว์วัลย์

นันทาภิวัฒน์, 2521) ผู้นำมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงาน ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องกำหนดทิศทางขององค์กรและการบริหารงานทั้งองค์กร บทบาทในฐานะผู้ประสานงาน ผู้นำจะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างพนักงาน ประสานปฏิบัติงานทั่วองค์กร ประสานระหว่างองค์กรกับการรับบริการ และประสานระหว่างองค์กรที่ตนรับผิดชอบกับองค์กรเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติ (อิติวุตม์ หนัณมี, 2560) ความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์โดยถ่ายทอดแนวคิด การสื่อความหมาย หรือการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อไปสู่การปฏิบัติด้วยการชี้แนะ ผลักดันชักจูง จูงใจ หรือใช้อำนาจหน้าที่กระตุ้นให้หรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือกลุ่มคนบุคคลอื่นให้ความร่วมมือร่วมใจด้วยความเต็มใจด้วยความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน จนกระทั่งการดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ (ประสิทธิ์ พันธ์วงษ์ และคณะ, 2560) ผู้นำในทัศนะของผู้เขียน คือ บุคคลที่สามารถใช้อิทธิพลในตัวเอง ความมีภาวะผู้นำสามารถประสานให้ผู้อื่นทำงานให้มุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรได้โดยไม่เพียงแต่ผู้มีอำนาจสั่งการเท่านั้น แต่ต้องเข้าใจคน เห็นคุณค่าของความแตกต่างส่วนบุคคลสามารถจูงใจให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง เพื่อให้การทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความสำเร็จที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

จะเห็นได้ว่า ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่มีความสามารถในการชี้แนะ แนะนำ และจูงใจผู้อื่นให้ร่วมกันดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผู้นำมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เพราะเป็นผู้บริหารจัดการ ตัดสินใจสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตาม นักวิชาการมองว่าผู้นำเป็นผู้ประสานงาน แก้ไขความขัดแย้ง และช่วยให้สมาชิกในกลุ่มทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้นำยังเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มจากความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงพุทธ

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถนำกลุ่มบุคคลไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ โดยการนำเอาหลักคำสอนในพระไตรปิฎกคือ 1. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยพระวินัยสิกขาบท ของภิกษุและภิกษุณี 2. พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยคำสอนบุคคล สถานที่ที่เรียกว่า ชาดก 3. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยสภาวะธรรม กาย จิต รูป และนิพพาน และนำหลักธรรมคำสอนต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ ในการเป็นผู้นำที่ดี มีศักยภาพ และทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำมีการศึกษาอย่างกว้างขวางและหลากหลายมุมมอง ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลเพื่อชี้นำและประสานงานกิจกรรมของกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Yukl, 2013) สอดคล้องกับภาวะผู้นำเป็นทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคล และกระบวนการทางสังคมที่มีผลต่อผู้อื่น (Northouse, 2019)

ความหมายของภาวะผู้นำ โดยทั่วไปนักวิชาการได้ให้ความหมายของผู้นำ เป็นตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ส่วนภาวะผู้นำนั้น เป็นสิ่งที่แสดงออกมาจากตัวตนของผู้นำ จากบุคคลที่เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ การจะเข้าใจความหมายของผู้นำมักจะไม่เป็นปัญหามากนัก เพราะจะรู้ว่าใครเป็นผู้นำนั้นมักจะพิจารณาจากตำแหน่ง หน้าที่ การแสดงบุคลิกภาพของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าว การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำนั้นเป็นเรื่องยาก แต่อย่างไรก็ตามนักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเอาไว้กันหลายทฤษฎีดังนี้

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการสั่งการและใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มสมาชิกภายในองค์กร (สมยศ นาวิการ, 2538)

ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่ตนมีอยู่ในการชักนำหรือโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาภายในองค์กรหรือในกลุ่มคนในสถานต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (ประสาน หอมพูล และทิพวรรณ หอมพูล, 2537)

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ ผู้ที่มีคุณธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของคนในสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในทางที่ดี ถูกต้องตามหลักคุณธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม รวมเอาใจของมวลชนหรือประสานร้อยรวมเอาคนจำนวนมากให้เห็นดีเห็นชอบแล้วดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงาม เป็นผู้คิดริเริ่มหรือยืนยันสิ่งที่เกิดขึ้นหรือที่ผ่านมาแล้วว่าเป็น สิ่งที่ถูกต้องดีงาม พร้อมทั้งมีความเป็นผู้เสียสละ (อภิรมย์ สีดาคำ และคณะ, 2564)

ในทัศนะของผู้เขียนภาวะผู้นำเชิงพุทธ หมายถึง การที่ผู้นำรู้วิธีการใช้ปัญญามากำกับกับการตัดสินใจยึดหลักความเมตตา ความไม่เบียดเบียนเป็นพื้นฐานในการบริหารคนและงาน ผู้นำลักษณะนี้มุ่งพัฒนาทั้งตนเองและผู้อื่นให้เกิดความสมดุลทางกาย ใจ สังคม มากกว่าการแสวงหาอำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตนจึงเป็นการนำที่เน้นคุณค่า ความถูกต้อง ซึ่งสามารถนำไปสู่ความสงบสุขขององค์กรและส่วนรวมได้

สรุปว่าผู้นำเชิงพุทธ หมายถึง ผู้ที่มีคุณธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ สามารถเป็นตัวอย่างที่ดี ของคนในสังคม มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในทางที่ดี ถูกต้องตามหลักคุณธรรม เป็นที่ยอมรับของ คน สังคม รวมเอาใจของมวลชนหรือประสารร้อยรวมเอาคนจำนวนมากให้เห็นดีเห็นชอบแล้วดำเนินไปสู่ เป้าหมาย ที่ดีงาม เป็นผู้คิดริเริ่มหรือยืนยันสิ่งที่เกิดขึ้นหรือที่ผ่านมาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม พร้อมทั้งมีความเป็นผู้เสียสละ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมก่อนบุคคลได้

หลักธรรมสำหรับการสร้างภาวะผู้นำ

หลักธรรมสำหรับผู้เป็นสำคัญที่ผู้นำจะต้องมี การนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้นั้นก็เพื่อการเป็นผู้นำที่ดีและคำสั่งสอนที่สำคัญๆ ของพระพุทธองค์ที่ แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้นำที่ดี หรือวิถีทางของการที่จะเป็นผู้นำที่ดี เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางที่ จะนำไปปฏิบัติซึ่งมีหลักธรรมหรือคุณธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับ ผู้นำได้ บทความนี้ผู้เขียนขอนำมาเสนอ 3 หลักธรรม ดังนี้

1. ทศพิธราชธรรม (ขุ.ชา. 28/175-176/112.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ทศพิธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ คุณธรรมของ ผู้ปกครองบ้านเมือง ธรรมของนักปกครอง มี 10 ประการ คือ

- 1) ทาน การให้ คือ การสละสิ่งของ บำรุงเลี้ยงช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ อนุเคราะห์ให้ผู้ใต้ปกครองของตนให้มีการดำรงชีวิตที่ดี
- 2) ศีล ความประพฤติดีงาม คือ สรรพกายและวาจาประกอบแต่การสุจริตรักษากิตติคุณ ให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นทีเคารพนับถือของประชาราษฎร์มิให้มีข้อที่ใครจะดูแคลนได้
- 3) บริจจาคะ การบริจาค คือ เสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น
- 4) อาชวชะ ความซื่อตรง คือ ความซื่อสัตย์ต่อการปฏิบัติภารกิจโดยสุจริตมีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน
- 5) มัททวะ ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัยไมเย่อหยิ่งหยาบคายกระด้างถือตน มีความสง่ากิริยา สุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม ให้ได้รับความรักภักดีจากประชาชน
- 6) ตปะ ความทรงเดช คือ แผดผากเลิศดันทา มิให้เข้ามาครอบงำย่ำยีจิตระงับยับยั้งข่มใจได้
- 7) อักโกธะ ความไม่โกรธ คือ ไม่เกรี้ยวกราด ลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความ และกระทำการผิดพลาดเสียธรรม มีวินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบเป็นตนของตนเอง
- 8) อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบบังคับกดขี่เช่น เกือบาษีบุตรหรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด

9) ขันติ คือ ความอดทน ในหน้าที่และต่องานที่ต้องเจอปัญหาอุปสรรค แต่ก็สามารถผ่านไปได้อย่างย่หรือท้อถอย

10) อวิโรธนะ ความไม่คลาดจากธรรม คือ วางตนเป็นหลักหนักแน่นในธรรม สถิตมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือความเที่ยงธรรมก็ดี นิติธรรมคือระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนธรรมนิยมประเพณีอันดีงามก็ดีไม่ประพฤติให้คลาดเคลื่อนไป

สรุปได้ว่า ทศพิธราชธรรม 10 คือ ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง ธรรมของนักปกครอง มี 10 ประการ คือ ทาน, ศีล, บริจาคะ, อาชวชะ, มัททวะ, ตปะ, อักโกธะ, อวิหิงสา, ขันติ และอวิโรธนะ ถือว่าคุณธรรมด้านนี้เป็นคุณลักษณะ และกลยุทธ์ที่ผู้นำเชิงพุทธต้องพึงมี

2. พรหมวิหาร 4 (ที.ปา. 11/308/280.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐธรรมประจำใจอันประเสริฐหลักความประพฤติที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติมี 4 ประการ คือ

1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

3) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตใจเฝ้าใฝ่ในบันเทิง ประกอบด้วยการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี มีสุข เจริญองงามยิ่งขึ้นไป

4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา มีจิตเรียบตรง เที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันส่งผลให้ดีและชั่ว รู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน

สรุปได้ว่า พรหมวิหาร 4 หรือพรหมวิหารธรรม ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ และกำกับความประพฤติมี 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ถือว่าคุณธรรมด้านนี้เป็นคุณลักษณะและกลยุทธ์ที่ผู้นำเชิงพุทธต้องพึงมี

3. อิทธิบาท 4 (ที.ปา. 11/306/277) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผล ที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ

- 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดีขึ้น
- 2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพด้วยความตั้งใจ มีความอดทน แม้พบอุปสรรคก็ไม่ท้อถอย
- 3) จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความตั้งใจจริง ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ
- 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง คือ ทดลอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลกับสิ่งที่ทำ มีการวางแผน วัตถุประสงค์ ปรับปรุงแก้ไข

สรุปได้ว่า คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผล ที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ถือว่าคุณธรรมด้านนี้เป็นคุณลักษณะในการพัฒนาคน สังคม ชุมชน

จะเห็นได้ว่าหลักธรรมสำหรับการสร้างภาวะผู้นำข้างต้นนี้มีความสำคัญ และจำเป็น หลักการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธที่ปรากฏในพระสูตรสำคัญ ๆ ดังกล่าว ผู้นำหรือผู้บริหารสามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้เป็นอย่างดี ความจำเป็นที่ผู้นำหรือผู้บริหารควรคำนึงที่สุดจะต้องดำเนินนโยบายในการทำงานโดยปราศจากอคติ แต่ให้ดำรงตนด้วยการประพฤติธรรม หรือมีคุณธรรม ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมงานหรือประชาชนโดยส่วนรวมผู้นำจึงจะประสบความสำเร็จในการบริหารได้

คุณสมบัติผู้นำที่ดี

ผู้นำที่ดีจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้งานสำเร็จได้อย่างราบรื่น ผู้นำจะต้องยึดความรู้และวิสัยทัศน์ ผู้นำนักปฏิบัติ และผู้นำผู้สร้างวัฒนธรรมใหม่ มีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้ใต้บังคับบัญชา เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตัดสินใจภายใต้ขอบเขตที่กำหนด เน้นการมีส่วนร่วม และการให้คำปรึกษา เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมาก จะช่วยสร้างความร่วมมือ และลดแรงต่อต้านในการทำงาน อย่างไรก็ตาม ไม่มีรูปแบบใดดีที่สุดเสมอไป ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องบริหารตนเอง บริหารคนบริหารงานควบคู่กัน เพื่อให้องค์กรมีความก้าวหน้าได้อย่างมั่นคงต่อไปในอนาคต ลักษณะที่ดีของผู้นำ คือ มีการศึกษาดี เฉลียวฉลาด เชื่อมั่นในตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรและสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความรับผิดชอบ ความสามารถในการปรับตัวปรับอารมณ์ สภาวะทางเศรษฐกิจกิจและสังคมดี มุ่งมั่นที่จะสร้างผลงาน และมาตรฐาน

ในการทำงาน มีความสามารถในการตัดสินใจ มีเหตุผลฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมให้
ผู้ใต้บังคับบัญชาก้าวหน้า มีความยุติธรรม (จิตฺตฺวิมฺ, 2560)

การเป็นภาวะผู้นำที่ดีเพื่อความสำเร็จขององค์กร ตามที่ได้กล่าวไว้ในภาวะผู้นำไม่ใช่เรื่องของ
ตำแหน่งมี ดังนี้

1. เป็นเข็มทิศมากกว่าแผนที่ ในยุคที่โลกผันผวน แผนที่ที่กำหนดขั้นตอนแบบละเอียดจะใช้
ไม่ได้ผลเมื่อเจออุปสรรคที่ไม่คาดคิด ผู้นำจึงต้องทำหน้าที่เป็นเข็มทิศที่คอยชี้ เป้าหมายสูงสุด และ
คุณค่าหลักเพื่อให้ทีมไม่หลงทาง การบอกเพียงทำไมแทนการสั่ง ว่า ทำอย่างไร ช่วยให้ทีมมีอิสระ
ในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ได้ตามสถานการณ์จริง ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ คือ องค์กรที่มี
ความยืดหยุ่นสูง และพนักงานที่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในผลงานที่พวกเขาได้ร่วมกันบุกเบิกเอง และ
เป็นการการผสมผสานหลักการบริหารงานบุคคลเข้ากับคุณธรรมจากพรหมวิหาร 4 จะเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่นำไปสู่การบริหารบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สร้างองค์กรแห่งความสุข ความเจริญ และ
ความยั่งยืนอย่างแท้จริง ซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนอย่างสูงสุด
(ปรัชญา หนูปลอด และพระครูวุฒิชัยการโกศล, 2568)

2. สร้างความปลอดภัยทางจิตวิทยา ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่มักเกิดจากการทดลองที่ผิดพลาด
นับครั้งไม่ถ้วน ผู้นำที่ชาญฉลาดจึงต้องสร้างพื้นที่ที่ทุกคนกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างโดยไม่ต้องกลัว
การถูกตำหนิหรือทำให้อับอาย เมื่อทีมรู้สึกปลอดภัย ความลับหรือปัญหาที่ซุกซ่อนอยู่จะถูกเปิดเผย
ออกมาแก้ไขได้ทันท่วงที แทนที่จะถูกปกปิดไว้นจนกลายเป็นวิกฤตที่แก้ไขไม่ได้ในภายหลัง บรรยากาศ
ที่เกื้อหนุนนี้จะเปลี่ยน ความผิดพลาด ให้กลายเป็น บทเรียนราคาแพงที่คุ้มค่า และเป็นเชื้อเพลิงชั้นดี
ที่ช่วยขับเคลื่อนนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับองค์กร

3. เป็นนักฟังเชิงรุก การฟังด้วยหูอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ผู้นำต้องฟังด้วยใจ และสติ
เพื่อรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกและความกังวลที่พนักงานอาจไม่ได้พูดออกมาโดยตรงได้ การให้พื้นที่และ
เวลาในการฟังอย่างตั้งใจจะช่วยสร้างความเชื่อมั่น ทำให้คนทำงานรู้สึกว่ามีตัวตน และเสียงของเขา
มีความหมายต่อความสำเร็จของส่วนรวม ข้อมูลที่ได้จากการฟังเชิงรุกมักเป็น ข้อมูลดิบ ที่มีค่าที่สุด
ซึ่งผู้นำสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างได้อย่างแม่นยำกว่าการนั่งเดาเอาเอง

4. **ทำตัวเป็นกระจกและหน้าต่าง** แนวคิดนี้ คือ การฝึกฝนความถ่อมตัว โดยเมื่อทีมประสบความสำเร็จ ผู้นำจะมองผ่านหน้าต่างออกไปเพื่อชื่นชมและให้เครดิตกับความทุ่มเทของสมาชิกทุกคนในทีม แต่เมื่อเกิดความล้มเหลว ผู้นำจะหันกลับมามองที่กระจก เพื่อวิเคราะห์ว่าตนเองบกพร่องตรงไหน มีส่วนสนับสนุนไม่เพียงพอ หรือตัดสินใจผิดพลาดอย่างไรบ้าง การกล้ายึดอกรับผิดชอบแทนทีม จะสร้างบารมีและศรัทธาที่แท้จริง ทำให้ทีมพร้อมที่จะทุ่มเทและสู้ไปพร้อมกับคุณแม้ในช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุด

5. **เพาะพันธุ์ผู้นำคนต่อไป** ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ไม่ได้วัดกันที่อำนาจในมือ แต่วัดกันที่เขาสามารถส่งต่อไฟ และสร้างแรงบันดาลใจให้คนรอบข้างลุกขึ้นมาทำตามตัวเอง และผู้อื่นได้มากน้อยแค่ไหน การมอบหมายงานที่ท้าทาย พร้อมกับการเป็นโค้ชที่คอยสนับสนุนอยู่ห่าง ๆ คือ การเตรียมความพร้อมให้องค์กรเติบโตได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ยึดติดกับตัวบุคคล เมื่อทุกคนในองค์กรมีหัวใจของผู้นำองค์กรนั้นจะกลายเป็นเครื่องจักรที่ขับเคลื่อนด้วยพลังมหาศาลได้

ผู้นำที่ดีในความคิดของผู้เขียน คือ เป็นผู้นำผู้ที่กล้ายอมรับความผิดพลาดเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับองค์กร และถอยอยู่ข้างหลังเมื่อความสำเร็จเกิดขึ้นกับองค์กรโดยให้คุณค่ากับทีมงานมากกว่าตนเองเป็นผู้ที่ตัดสินใจด้วยเหตุผลควบคู่คุณธรรม รับฟังอย่างเข้าใจ กล้ายอมรับความผิดพลาดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในอนาคต ผู้นำที่ดีคือผู้ที่ทำให้คนรอบข้างเติบโตไปพร้อมกันสามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า คุณสมบัติผู้นำที่ดีเริ่มจากกล้าคิด กล้านำเสนอ และมีทัศนคติที่ดี พร้อมเผชิญความท้าทายเพื่อพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้า ผู้นำต้องมีทักษะการเข้าสังคม การสื่อสาร การเป็นผู้ฟังที่ดี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในทีม ความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญ ทั้งการรักษาคำพูด ทำงานตรงเวลา แก้ปัญหาได้เมื่อเจออุปสรรคในการองค์กร ผู้นำควรที่จะต้องเข้าถึงได้ง่าย เปิดโอกาสให้ผู้อื่นปรึกษา เพื่อสร้างความไว้วางใจ สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี สุดท้าย ต้องสามารถวิเคราะห์ จัดการปัญหาอย่างสมเหตุสมผลมีความเป็นธรรม เพราะภาวะผู้นำมิใช่เรื่องตำแหน่ง แต่คือพฤติกรรมและคุณน่าน่าเชื่อถือที่พิสูจน์ได้ด้วยผลของงาน

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนา 3 มิติ รากฐานการบริหารสู่ความยั่งยืน

ที่มา: พระวชิรสุตสุนทร และพระพุฒิพงษ์ พุทธิวิโส

- 1) มิติด้านการพัฒนาตน โดยใช้สติปัญญา เพื่อการตัดสินใจที่รอบคอบ มีวิสัยทัศน์ และรับผิดชอบ
- 2) มิติด้านการพัฒนาคน ด้วยเมตตาและการมีส่วนร่วม สร้างแรงจูงใจ ความไว้วางใจ และความสามัคคีในหมู่คณะบุคลากร
- 3) มิติด้านการพัฒนาองค์กร ด้วยความยุติธรรมและธรรมาภิบาล เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ ความมั่นคง และความยั่งยืนในองค์กร

ภาวะผู้นำเชิงพุทธมิใช่เพียงคุณธรรมส่วนบุคคล แต่เป็นการเชื่อมหลักธรรมกับทักษะการบริหารในองค์กร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

เพราะฉะนั้น สรุปได้ว่า ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการชี้นำ สร้างแรงจูงใจ สามารถประสานความร่วมมือของคนในองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยไม่จำกัดเพียงตำแหน่งหรืออำนาจ แต่รวมถึงความสามารถในการเข้าใจคน สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การสื่อสาร การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พร้อมทั้งยึดมั่นในจริยธรรม ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงพุทธเน้นการใช้สติ ปัญญา ความเมตตาในการบริหารคนและงาน มุ่งพัฒนาทั้งตนเอง ผู้อื่นให้เกิดความสมดุล มีความสงบสุข พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อแนวคิดผู้นำไทย โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมคุณธรรมในสังคมแม้บทบาทของวัดและพระสงฆ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ยังคงมีความสำคัญต่อการหล่อหลอมจิตใจสร้างความสามัคคีของคนในสังคมได้ ผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีทักษะในการสื่อสาร การแก้ปัญหาอย่างยุติธรรม ให้ความสำคัญกับส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว

สรุป

ผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถ แนะนำ ชี้แนะ และจูงใจผู้อื่นให้ร่วมกันดำเนินงานสู่เป้าหมาย โดยมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ทั้งด้านการบริหาร การตัดสินใจ และการสร้างแรงบันดาลใจ ภาวะผู้นำเชิงพุทธเป็นฐานสำคัญด้าน สติ ปัญญา เมตตา ความเสียสละ และความยุติธรรม ควบคู่กับความสามารถในการประสานคนให้ร่วมมือกันสู่จุดหมายที่ตั้งงาม พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่ผู้นำทางจิตวิญญาณ สร้างคุณธรรม ผู้นำที่ดีต้องกล้าคิด กล้านำเสนอ มีทักษะการสื่อสารและการเข้าสังคม รับผิดชอบ เข้าถึงง่าย สามารถแก้ปัญหาอย่างยุติธรรม สมเหตุสมผล ภาวะผู้นำที่แท้จริงมิใช่เรื่องตำแหน่ง แต่คือการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณธรรม ความสามารถ ความน่าเชื่อถือ อันนำพาองค์กรและสังคมไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ภาวะผู้นำที่แท้จริงไม่ใช่เรื่องของตำแหน่งคือ อิทธิพลทางปัญญา ที่ใช้หลักพุทธศาสนาอย่างสติ ปัญญา เมตตา

เพื่อขับเคลื่อนองค์กรท่ามกลางโลกที่ผันผวน ผู้นำยุคใหม่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็นเข็มทิศที่ชี้แนะทิศทาง พร้อมสร้างความปลอดภัยทางจิตวิทยา ให้ทีมกล้าเรียนรู้จากความผิดพลาด การเป็นนักฟังเชิงรุก ที่จะช่วยเปิดรับนวัตกรรม แต่ในขณะที่การทำตัวเป็น กระจกและหน้าต่าง จะสร้างบารมีผ่านความรับผิดชอบ การให้เกียรติผู้อื่น โมเดลความสำเร็จนี้ประกอบด้วย 3 มิติหลักคือ การพัฒนาด้านด้วยสติ การพัฒนาด้านด้วยความรัก การพัฒนาองค์กรด้วยธรรมาภิบาล โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือการเพาะพันธุ์ผู้นำรุ่นใหม่ เพื่อส่งต่อวัฒนธรรมแห่งความดีงามและความสำเร็จในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เถาว์วัลย์ นันทาวิวัฒน์. (2521). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2560). *ภาวะผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ พันธ์วงษ์ และคณะ. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประสาน หอมพูล และทิพวรรณ หอมพูล. (2537). *จิตวิทยาทั่วไปจิตวิทยาธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: วังอักษร.
- ปรัชญา หนูปลอด, พระครูวุฒิชัยการโกศล. (2568). พรหมวิหาร 4: เข็มทิศนำทางสู่การบริหารบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน. *วารสาร มจร สุรนารีสาร*, 3(3), 110-121.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2538). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- อภิรมย์ สีดำคำ และคณะ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงพุทธในยุค New Normal. *วารสารธรรมวิชัย*, 3(1), 410-423.
- Northouse, P. G. (2019). *Leadership: Theory and Practice* (8 th ed). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Yukl, G. A. (2013). *Leadership in Organizations*. Boston: Pearson Higher Ed.

นวัตกรรมการบริหารจัดการวัดและกิจกรรมคณะสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัย

INNOVATION IN TEMPLE MANAGEMENT AND MONASTIC AFFAIRS IN CONTEMPORARY THAI SOCIETY

พระราชวัชรคุนบัณฑิต (โกวิท เมฆขุนทด)¹,

พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต (นิเวศ จงแจ้งกลาง)¹,

พระครูปลัดพุทธิวงศารัตน์ (กฤษณัฐ ไชยสิทธิ์)²,

พระมหาธงชัย ธนวัฒนกุล^{1*}, พรพนา แสนการุณ²

Phraratchawacharakunbandit (Govit Mekkhunthod)¹

Phrakhrupariyattiwisutthibundit (Nivej Jongjaengklang)¹

Phrakhrupalatbuddhivongvarawat (Kritsanat Chaiyasit)²

Phamahathongchai Thanawatthanakul^{1*}, Pompana Saengarun²

*Corresponding Author E-mail: neung1976@gmail.com

Received July 16, 2026; Revised September 8, 2026; Accepted October 2, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดนวัตกรรมการบริหารจัดการวัด และกิจกรรมคณะสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัย ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยพิจารณานวัตกรรมมิใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน แต่หมายถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน โครงสร้าง กระบวนการทำงาน การสื่อสาร การจัดการความรู้ และการสร้างคุณค่าทางสังคมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งเน้นการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศ สื่อสังคมออนไลน์ ฐานข้อมูลดิจิทัล และเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม ด้านการบริหารจัดการองค์กร และ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

² นักวิชาการอิสระ

² Independent Scholar

ความโปร่งใส ซึ่งให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วม การตรวจสอบได้ และการบริหาร ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาชุมชน และ Soft Power ที่มุ่งใช้ทุนทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ผลจากการสังเคราะห์นำไปสู่องค์ความรู้ว่า “วัดนวัตกรรม” ควรพัฒนาเป็นองค์กรคุณธรรมที่ขับเคลื่อน ด้วยข้อมูล เทคโนโลยี ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และทุนทางวัฒนธรรม โดยมีพระธรรมวินัย และ หลักพุทธธรรมเป็นกรอบกำกับ เพื่อให้วัดสามารถปรับตัวต่อสังคมร่วมสมัยได้โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ และบทบาททางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: นวัตกรรม; การบริหารจัดการวัด; กิจกรรมคณะสงฆ์; สังคมไทย

Abstract

This academic article aimed to present innovative management concepts for monasteries and Sangha affairs in contemporary Thai society, within the context of rapidly evolving technological, economic, social, and cultural changes, as well as the changing relationship between monasteries and the public. Innovation was considered not merely the application of technology in management, but rather a systematic shift in paradigms, structures, work processes, communication, knowledge management, and the creation of social value. The article was divided into three dimensions: technology and digital innovation, emphasizing the appropriate application of information systems, social media, digital databases, and artificial intelligence tools; organizational management and transparency, focusing on good governance, participation, accountability, and efficient resource management; and community development and soft power, leveraging religious capital, arts and culture, local wisdom, and community networks to create social and cultural value. The synthesis led to the understanding that innovative monasteries should develop into virtuous organizations driven by data, technology, transparency, participation, and cultural capital, with Buddhist principles and doctrines as guiding frameworks enabling

monasteries to adapt to contemporary society without losing their identity and role in Buddhism.

Keywords: Innovation; Temple Management; Monastic Affairs; Thai Society

บทนำ

สังคมไทยร่วมสมัยกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ และการก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสถาบันพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญ วัดและคณะสงฆ์ต้องเผชิญความท้าทายด้านการบริหารปกครอง การจัดการศาสนสมบัติ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนยุคใหม่ (พระชลญาณมุนี, 2565) รูปแบบการบริหารแบบดั้งเดิมเริ่มไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมที่ต้องการความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การสื่อสารธรรมะที่ยังไม่ทันต่อโลกออนไลน์ และการจัดการทรัพยากรของวัดที่ขาดความเป็นระบบ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นใหม่กับสถาบันสงฆ์ รวมถึงการตั้งคำถามต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรสงฆ์มากขึ้น ดังนั้น การปรับตัวของคณะสงฆ์จึงเป็นภารกิจสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม รักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และคงบทบาทการเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและผู้นำทางศีลธรรมได้อย่างยั่งยืน (ฤทัยรัตน์ เวียงจันดา, และคณะ, 2568)

แนวทางการแก้ไขปัญห และความท้าทายในสังคมร่วมสมัยจำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรม การบริหารจัดการวัด และกิจการคณะสงฆ์ที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง โดยบูรณาการหลักธรรมาภิบาล การบริหารเชิงกลยุทธ์ การจัดการความรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหลักพระธรรมวินัย และพุทธวิธีบริหาร เพื่อยกระดับการดำเนินงานในกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1. งานปกครอง 2. งานศาสนศึกษา 3. งานศึกษาสงเคราะห์ 4. งานเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5. งานสาธารณูปการ และ 6. งานสาธารณสงเคราะห์ ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และคล่องตัวมากยิ่งขึ้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) นวัตกรรมสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อบริหารบัญชี และศาสนสมบัติอย่างโปร่งใส การใช้ปัญญาประดิษฐ์และสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่ธรรมะ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน สถานศึกษา และภาครัฐ เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม แนวทางดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์ พร้อมพัฒนาวัด

ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนานวัตกรรม การบริหารจัดการวัดจึงเป็นกลไกสำคัญในการผสานคุณค่าทางพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาและสังคมไทยในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด และกิจการคณะสงฆ์ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ ยังมุ่งเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้รายประเด็น ขณะที่การวิเคราะห์นวัตกรรม อย่างเป็นองค์รวมที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ยังมีอยู่อย่างจำกัด บทความนี้ จึงมุ่งวิเคราะห์นวัตกรรมการบริหารจัดการวัดและกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ดิจิทัล การบริหารจัดการองค์กรและความโปร่งใส การพัฒนาชุมชน และ Soft Power เพื่อสังเคราะห์ แนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัด และคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันสมัย และยั่งยืน

ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลส่งผลให้การบริหารจัดการวัด และกิจการคณะสงฆ์ต้องปรับตัว เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และความต้องการของประชาชน โดยการบูรณาการเทคโนโลยี สารสนเทศเข้ากับการดำเนินงานของวัดในรูปแบบวัดอัจฉริยะ ซึ่งมุ่งยกระดับการบริหารให้มี ประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันสมัย ระบบดิจิทัลสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลพุทธศาสนิกชน การจองศาลา การประชาสัมพันธ์กิจกรรม และการบริหารข้อมูล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ลดขั้นตอนการทำงาน และสนับสนุนการตัดสินใจของพระสงฆ์การบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง การนำ ระบบบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ ระบบรับบริจาคออนไลน์ และฐานข้อมูลศาสนสมบัติมาใช้ ยังช่วยเพิ่มความ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ลดความเสี่ยงในการทุจริต และสร้างความเชื่อมั่นแก่สาธุชน รวมทั้งสนับสนุน การวางแผนบริหารทรัพยากรของวัดอย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และพระธรรมวินัย ที่มุ่งเน้นความสุจริต ความรับผิดชอบ และการดูแลรักษาศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหานัฐพล อิศรธมฺโม และคณะ, 2568)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการจัดการเรียนรู้ธรรมะนับเป็นอีกหนึ่งกิจการคณะสงฆ์ ที่ได้รับประโยชน์อย่างมหาศาลจากนวัตกรรมดิจิทัล การสื่อสารหลักธรรมคำสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการจัดทำหลักสูตรเรียนธรรมะทางไกลแบบเสมือนจริงช่วยให้พระภิกษุสามเณรสามารถเข้าถึง พุทธศาสนิกชนที่อยู่ห่างไกลหรือมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบในเมืองใหญ่ได้อย่างไร้พรมแดน การประยุกต์ใช้

เทคโนโลยีการถ่ายทอดสด การสร้างเนื้อหาธรรมะในรูปแบบสื่อประสมที่เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันช่วยเปลี่ยนภาพลักษณ์ของธรรมะจากเรื่องที่เข้าถึงยากให้กลายเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที นอกจากนี้ การพัฒนาระบบห้องสมุดดิจิทัล และฐานข้อมูลพระไตรปิฎกออนไลน์ที่มีการจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบยังช่วยส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และการวิจัยทางพระพุทธศาสนาของพระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไปให้มีความรวดเร็ว และลึกซึ้งยิ่งขึ้น การสร้างนวัตกรรมในกิจการเผยแผ่และการศึกษาศาสนานี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา และพัฒนาปัญญาของมนุษยชาติต่อไปท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและค่านิยมของโลกยุคใหม่ (พระมหาวิโรจน์ อคฺคปญฺโญ (สวนสมุทฺธ), 2569)

ความสำเร็จในการขับเคลื่อนนวัตกรรมวัดอัจฉริยะ และการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในยุคพลิกผันจำเป็นต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการบริหารจัดการแบบเครือข่ายระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงข้อมูลและการประสานงาน การจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่ครอบคลุมข้อมูลประวัติพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณร และวัดทั่วประเทศ ช่วยให้การบริหารงานปกครอง และการตัดสินใจในระดับนโยบายของมหาเถรสมาคมมีความถูกต้อง และมีเอกภาพ การบูรณาการข้อมูลร่วมกับหน่วยงานภาครัฐช่วยให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนในยามวิกฤตได้อย่างทันท่วงที ท้ายที่สุดแล้ว นวัตกรรมวัดอัจฉริยะมีได้หมายถึงการละทิ้งจารีตประเพณีหรือหลักธรรมคำสอนดั้งเดิม หากแต่เป็นการแสวงหาหนทาง และเครื่องมือที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละยุคสมัยเพื่ออำนวยความสะดวก และความสุขให้แก่พหุชน การศึกษาวิจัย และพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการจัดการวัดจึงเป็นก้าวสำคัญในการเตรียมความพร้อมขององค์กรสงฆ์ไทยให้สามารถยืนหยัด และนำพาทางจิตวิญญาณแก่สังคมไทยในอนาคตได้อย่างมั่นคงถาวร เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นหลักชัยของสังคมไทยสืบไป (นิภาภัทร ปรากฏผล, 2564)

ด้านการบริหารจัดการองค์กรและความโปร่งใส

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทำให้วัด และคณะสงฆ์ต้องปรับบทบาทจากศูนย์กลางประกอบศาสนพิธีสู่การเป็นกลไกขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคม โดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม และทรัพยากรของวัดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาสุขภาวะ สิ่งแวดล้อม และความยากจน พร้อมพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน

เสริมสร้างศักยภาพและการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน ยังเป็นทุนทางสังคมสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาสาธารณประโยชน์ และความผาสุกของสังคม (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, 2559) วัดยังสามารถต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม และมรดกทางพระพุทธศาสนาเป็นซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยเชื่อมโยงการเผยแผ่ธรรมะกับการสร้างรายได้แก่ชุมชน การบริหารจัดการต้องสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ความสงบของศาสนสถานกับการพัฒนาเศรษฐกิจ พร้อมส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับบทบาทของวัดให้เป็นพื้นที่สร้างคุณค่าร่วมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนเผยแพร่อัตลักษณ์ไทยสู่ระดับสากล (จามรี พระสุนิล, 2566)

สถานการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย เป็นอีกหนึ่งปัจจัยเร่งรัดที่ทำให้กิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ต้องพัฒนานวัตกรรมการดูแลผู้สูงวัยอย่างเป็นรูปธรรม การปรับบทบาทของวัดให้เป็นศูนย์กลางการจัดบริการทางสังคม และสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนถือเป็นนวัตกรรมเชิงบริการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทยร่วมสมัย คณะสงฆ์ได้ร่วมมือกับบุคลากรทางการแพทย์และอาสาสมัครในท้องถิ่นเพื่อจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในวัดโดยผสมผสานการดูแลสุขภาพกายภาพ เข้ากับการบำบัดรักษาทางจิตใจด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การฝึกสมาธิ การฟังธรรม และการร่วมกิจกรรมจิตอาสาในวัดช่วยสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่า และลดภาวะซึมเศร้าในกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ นวัตกรรมการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัดตามหลักการออกแบบเพื่อมวลชนยังช่วยให้ผู้สูงอายุ และผู้พิการสามารถเข้าถึงการประกอบศาสนกิจได้อย่างปลอดภัย และเท่าเทียม การขยายขอบเขตศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ผ่านรูปแบบนวัตกรรมการดูแลผู้สูงอายุนี้นี้สะท้อนให้เห็นถึงความเอื้ออาทร และความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสงฆ์ในการบรรเทาทุกข์และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มเปราะบางท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร (พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จิรินทร์ ฐิตสัโร, 2566)

การสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารทางจริยธรรมท่ามกลางบริบทของสังคมพุทธ วัฒนธรรมร่วมสมัยคณะสงฆ์ไทยได้นำนวัตกรรมการสื่อสารเชิงบวกมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ และสร้างเสริมสันติภาพ การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ยุคใหม่มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่เสนาทางศาสนา และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางความเชื่อและค่านิยม การประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์เชิงพุทธผ่านการสื่อสารทางจริยธรรมที่ไม่มุ่งเน้นการครอบงำแต่เน้น

การชวนคิด และสะท้อนความจริงของชีวิตช่วยให้หลักพุทธธรรมยังคงมีความหมาย และทรงคุณค่าสำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือข้ามวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกับองค์กรภาคประชาสังคมช่วยขยายผลนวัตกรรมการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี การบูรณาการวิทยาการสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิมในการดำเนินงานคณะสงฆ์ส่งผลให้สถาบันพุทธศาสนาสามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงความแตกต่าง และลดช่องว่างทางความคิดของคนในสังคม บทสรุปของแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการวัด และกิจการคณะสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัยจึงอยู่ที่ความสามารถในการรักษาแก่นแท้ของพระธรรมวินัยพร้อมทั้งเปิดรับ และสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อยังประโยชน์สุขให้แก่เพื่อนมนุษย์ และขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนสืบไป สร้างความมั่นคง และสันติสุขให้บังเกิดขึ้นในสังคมโลกยุคใหม่ (ณัฐกร วัชรสินธุ์ และชุตติ กาญจน ฉลาดสกุล, 2566)

การพัฒนาชุมชน และ Soft Power

การวิจัยนวัตกรรมการบริหารจัดการวัดและกิจการคณะสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัยควรตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดที่บูรณาการหลักพุทธธรรม พระธรรมวินัย และพุทธวิถีการบริหาร เข้ากับทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ โดยเฉพาะแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความคุ้มค่า และผลสัมฤทธิ์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสงฆ์กับระบบราชการ และกฎหมายของรัฐ อันจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการบริหารที่รักษาสมดุลระหว่างหลักพระธรรมวินัยกับการบริหารองค์กรยุคใหม่ รวมทั้งสนับสนุนการกระจายอำนาจและการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยควรใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากพื้นที่หรือพหุกรณีศึกษา เพื่อสะท้อนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบนวัตกรรมและการจัดการวัด การศึกษาระดับจังหวัด เขตปกครองคณะสงฆ์ หรือวัดต้นแบบ จะช่วยถอดบทเรียนและพัฒนาต้นแบบความสำเร็จ พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรค เช่น ทรัพยากรบุคคล การยอมรับเทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยจะช่วยเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ ลดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์ และสามารถขยายผลสู่พื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

การเผชิญหน้ากันระหว่างค่านิยมแบบจารีตนิยมกับนวัตกรรมจัดการภาครัฐแนวใหม่นำมาซึ่งทั้งโอกาส และความท้าทายอันยิ่งใหญ่ต่อองค์กรสงฆ์ไทยร่วมสมัย โอกาสที่สำคัญคือการทำวัดสามารถ

ยกระดับระบบการทำงานให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ผ่านกลไกธรรมาภิบาล และการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยลดข้อครหาจากสังคมและเพิ่มความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนยุคใหม่ ทว่า ในขณะเดียวกันความท้าทายเชิงอุดมการณ์ก็ปรากฏขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มักมุ่งเน้นตัวเลขผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ และประสิทธิภาพเชิงทุนนิยม ซึ่งอาจขัดแย้งหรือลดทอนคุณค่าทางจิตวิญญาณและความสงบวิเวกตามหลักพระพุทธศาสนา การวิจัยเชิงบูรณาการจึงต้องทำหน้าที่วิเคราะห์เพื่อแสวงหาจุดดุลยภาพที่เหมาะสมที่สุด โดยเสนอแนวทางที่เรียกว่า “พุทธธรรมาภิบาล” ซึ่งเป็นการนำความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบสมัยใหม่มาบรรจุไว้ภายใต้กรอบของความเมตตา ความเสียสละ และความหลุดพ้น เพื่อให้การพัฒนาองค์กรสงฆ์ไม่เดินหลงทางไปสู่วัตถุนิยมจนละทิ้งแก่นแท้ของศาสนา การแสวงหาทางสายกลางในการบริหารนี้จะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถใช้ประโยชน์จากวิทยาการสมัยใหม่โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณ (พระครูสมุห์ทองฐิตปณฺโญ (บุตรดี) และคณะ, 2568)

นวัตกรรมการบริหารจัดการวัดผ่านการบูรณาการเชิงทฤษฎี และพื้นที่ศึกษาคือกรรมวิธีในการสร้างตัวแบบความสำเร็จที่ยั่งยืนสำหรับคณะสงฆ์ไทยในอนาคต การผสมผสานรวมองค์ความรู้จากพุทธกรณีศึกษาและการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามกรอบทฤษฎีการจัดการร่วมสมัยจะนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่ใช้งานได้จริง ตัวแบบความสำเร็จที่ได้จากการวิจัยจะไม่ใช้สูตรสำเร็จที่ตายตัว หากแต่เป็นแนวทางที่มีความยืดหยุ่น และพร้อมปรับเปลี่ยนตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปในอนาคต การวิจัยในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่มอบองค์ความรู้ใหม่ให้แก่แวดวงวิชาการด้านพุทธบริหารจัดการ และรัฐประศาสนศาสตร์เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการขับเคลื่อนศาสนกิจทั้งหกด้านของคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างมีทิศทาง และมีเป้าหมายที่ชัดเจน ท้ายที่สุดแล้วการบูรณาการศาสตร์ และศิลป์แห่งการบริหารจัดการร่วมกับความจริงใจเชิงพื้นที่ศึกษาจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้สถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยร่วมสมัยสามารถสืบทอดอายุพระศาสนา และทำหน้าที่เป็นประทีปส่องทางปัญญาให้แก่สังคมโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคง เพื่อสร้างระบบนิเวศทางปัญญาและศีลธรรมที่เกื้อกูลต่อความสงบสุขของมวลมนุษยชาติ (พระอานาจ ถิรวชิโร (ขันตา) และคณะ, 2567)

ภาพที่ 1 นวัตกรรมการบริหารจัดการวัดและกิจการคณะสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัย

จากภาพที่ 1 พบว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการ เพื่อปรับตัวเข้ากับยุคดิจิทัลที่ลึกลับซับซ้อน โดยเน้นการยกระดับกิจการคณะสงฆ์ และวัด ในสังคมไทยร่วมสมัยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลการศึกษาเสนอให้มีการประยุกต์ใช้ระบบฐานข้อมูลกลาง และแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อความโปร่งใสในการจัดการศาสนสมบัติ และการเผยแผ่พระธรรมสู่คนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมบทบาทของวัด ในฐานะศูนย์กลางนวัตกรรมสังคมที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ในชุมชน การบูรณาการ หลักพุทธธรรมเข้ากับธรรมาภิบาลสมัยใหม่ จะช่วยปิดช่องว่างความศรัทธา และสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ให้แก่องค์กรสงฆ์ แนวทางดังกล่าวเป้าหมายเพื่อความยั่งยืนของสถาบันศาสนาที่สามารถรักษา พระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับความทันสมัยได้อย่างสมดุลในโลกปัจจุบัน

สรุป

นวัตกรรมการบริหารจัดการวัด และกิจการคณะสงฆ์ในสังคมไทยร่วมสมัยมีความสำคัญต่อการปรับตัวของวัดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี พฤติกรรมของประชาชน รูปแบบการสื่อสาร และความคาดหวังด้านความโปร่งใส โดยไม่ใช้การนำแนวคิดสมัยใหม่มาแทนที่หลักพระพุทธศาสนา แต่เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ เทคโนโลยี และวิธีการบริหารใหม่เพื่อสนับสนุนพันธกิจของวัดพร้อมรักษาสมดุลระหว่างความทันสมัยกับอัตลักษณ์ และประสิทธิภาพกับคุณธรรม การบริหารวัดยุคใหม่จึงควรขับเคลื่อนผ่าน ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ความโปร่งใส และธรรมาภิบาล การสร้างคุณค่าร่วมกับชุมชนโดยเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึงธรรมาภิบาลช่วยสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความไว้วางใจ ส่วนการพัฒนาชุมชน และ Soft Power ช่วยนำทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทั้งสามองค์ประกอบควรเชื่อมโยงกันเพื่อให้วัดสามารถเรียนรู้ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง เป้าหมายคือการพัฒนาวัดแห่งอนาคตที่มีรากฐานจากธรรม ซึ่งใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน มีระบบบริหารที่โปร่งใส บุคลากรมีสมรรถนะ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วม โดยยังคงการส่งเสริมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา และการพัฒนาจิตใจเป็นแกนกลาง ดังนั้น นวัตกรรมที่แท้จริงของวัดมิใช่การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุด หากคือความสามารถในการบูรณาการธรรมะ ความรู้ เทคโนโลยี การบริหาร และพลังชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนา และสังคมอย่างสมดุล และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จามรี พระสุนิล. (2566). *ตัวแบบความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรมชาวบ้านในการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณฐกร วัชรสินธุ์ และชุตติกาญจน์ ฉลาดสกุล. (2566). การบริหารจัดการองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 8(3), 247–257.
- นิภาภัทร ปราบภูผล. (2564). นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(3), 206–217.

- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ. (2559). บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(1), 275-287.
- พระครูสมุห์ทอง ฐิตปญโญ (บุตรดี) และคณะ. (2568). นวัตกรรมการบริหารการศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*, 3(1), 32-48.
- พระชลญาณมุนี. (2565). การปรับตัวของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในยุคของสังคมออนไลน์. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์ นครลำปาง*, 11(1), 195-213.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานัฐพล อีสสรธมฺโม และคณะ. (2568). การบริหารศาสนสมบัติของวัดในยุคศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 7(3), 670-684.
- พระมหาวิโรจน์ อคคปญโญ (สวนสมุทฺธ). (2569). ธรรมาภีพัฒนในยุคดิจิทัล การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. *วารสารอนันตนิภาย*, 6(1), 44-53.
- พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จรินทร์ ฐิตส่วโร. (2566). บทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(5), 171-184.
- พระอำนาจ ธีรวิริโย (ขันตา) และคณะ. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการวัดในศตวรรษที่ 21. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 15(2), 161-179.
- ฤทัยรัตน์ เวียงจันทา และคณะ. (2568). นวัตกรรมการบริหารวัฒนธรรมองค์กรในช่วงเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 15(3-4), 4497-4510.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การเมืองแบบสตอรีกับการเมืองหลังความจริง: เมื่อความเชื่อหน้าหน้าข้อเท็จจริง STORY-DRIVEN POLITICS AND POST-TRUTH POLITICS: WHEN BELIEFS TRUMP FACTS

พระเนรมิตร ฐานวุฒโฒ^{1*}, พระมหาวรวัฒน์ อภินันโท¹, พระมหามนตรี กพยธิปติ¹

Phra Neramitra Thānvuḍḍho^{1*}, Phramaha Worrawat Apinantho¹,

Phramaha Montree Kabyādhīpati¹

*Corresponding Author E-mail: neramitra2569@gmail.com

Received July 26, 2026; Revised September 29, 2026; Accepted October 5, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเมืองแบบสตอรีและการเมืองหลังความจริงในสังคมไทยร่วมสมัย โดยพิจารณากระบวนการที่เรื่องเล่าทางการเมือง และการตอบสนองทางอารมณ์เข้ามามีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูล การก่อตัวของความเชื่อ และการประเมินนโยบายสาธารณะของประชาชน การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมืองผ่านเรื่องเล่าสามารถทำให้ประเด็นทางการเมืองที่ซับซ้อนถูกนำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับอารมณ์ และอัตลักษณ์ของผู้รับสาร ซึ่งอาจทำให้การประเมินข้อมูลและนโยบายได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเดิมมากกว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริง นอกจากนี้ การนำเสนอและการผลิตซ้ำเรื่องเล่าทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล รวมถึงการถ่ายโอนวาทกรรมจากต่างบริบท อาจก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์ทางการเมืองกับความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากขาดการปรับให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและสถาบันของไทย บทความจึงเสนอกรอบองค์ความรู้ในการรับมือกับปรากฏการณ์ดังกล่าว 4 ประการ ได้แก่ 1. การเสริมสร้างวิจักษณ์ญาณและความรู้เท่าทันข้อมูลทางการเมือง 2. การประเมินนโยบายด้วยหลักฐาน ความคุ้มค่า และความเป็นไปได้ 3. การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเรื่องเล่ากับการปฏิบัติจริง และ 4. การส่งเสริมวัฒนธรรมการถกเถียงบนฐานข้อเท็จจริง ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ กรอบดังกล่าวมุ่งส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เหตุผล และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตยและนโยบายสาธารณะ

คำสำคัญ: การเมืองแบบสตอรี; โครงสร้างทางการเมือง; ประชาชน

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Scholar

Abstract

This article analyzed the phenomena of story-based politics and post-truth politics in contemporary Thai society, examining how political narratives and emotional responses influenced public information perception, belief formation, and the evaluation of public policies. The analysis revealed that narrative-based political communication presented complex political issues in an accessible format that resonated with the audience's emotions and identities. Consequently, the assessment of information and policies may be driven more by pre-existing beliefs than by factual scrutiny. Furthermore, the presentation and reproduction of political narratives via digital media along with the importation of discourses from different contexts created a disconnect between political imagery and policy implementation feasibility if these narratives are not adapted to Thailand's specific social and institutional contexts. The article proposed a four-point framework to address these phenomena: 1. fostering critical thinking and political information literacy; 2. evaluating policies based on evidence, cost-effectiveness, and feasibility; 3. verifying the alignment between narratives and actual practice; and 4. promoting a culture of debate grounded in facts, transparency, and accountability. This framework aimed to encourage political decision-making processes that prioritized empirical data, reason, and public accountability, essential conditions for enhancing the quality of democracy and public policy.

Keywords: Story-Driven Politics; Political Structure; People

บทนำ

ในยุคสมัยที่กระแสธารแห่งข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลเข้าสู่ชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างไม่ขาดสาย โครงสร้างการรับรู้และการตอบสนองต่อประเด็นทางสังคมและการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง นวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการเติบโตอย่างรวดเร็วของสื่อดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือในการส่งผ่านข้อเท็จจริง แต่ยังกลายเป็นพื้นที่หลักในการจัดระเบียบความคิด สร้างอัตลักษณ์ และกำหนดทิศทางการคิดของผู้คนในสังคม ปรัชญาการณที่น่าสนใจ และส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสภาพการณ์การเมืองร่วมสมัย คือการเกิดขึ้นและแพร่กระจายของวัฒนธรรม “การเมืองแบบสตอรี” หรือแนวทางการเมืองที่ขับเคลื่อนด้วยการสร้างเรื่องเล่าและอารมณ์ความรู้สึกเป็นหลัก ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้คนในสังคมยินยอมที่จะเชื่อก่อนแล้วจึงค่อยย้อนกลับมาหาความจริงในภายหลัง หรือ

อาจเลือกที่จะปฏิเสธความจริงหากความจริงนั้นไม่สอดคล้องกับเรื่องเล่าที่ตนเองปักใจเชื่อไปแล้ว (Acemoglu, D. & Robinson, J. A., 2012)

โครงสร้างของการเมืองแบบสตอรีมีฐานคิดสำคัญอยู่บนการนำเสนอเรื่องราวที่มีตัวละคร ตัวเอก ฝ่ายตรงข้าม โศกนาฏกรรม และชัยชนะ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผู้รับสาร อย่างลึกซึ้ง ต่างจากการเมืองในยุคก่อนที่มักเน้นย้ำเรื่องนโยบาย ตัวเลข สถิติ หรือตรรกะเหตุผลที่ต้องผ่านการพิสูจน์ การใช้นวัตกรรมทางเรื่องเล่าทำให้ประเด็นการเมืองที่ซับซ้อนถูกย่อให้เข้าใจง่าย และถูกแต่งแต้มด้วยสีสันทางอารมณ์ เช่น ความโกรธ ความกลัว ความหวัง หรือความจงรักภักดี เมื่อผู้คน รับฟังเรื่องเล่าที่ตรงกับความรู้สึกหรือภาพจำเดิมของตนเอง สมองและระบบการรับรู้ของมนุษย์มักจะ ตอบสนองด้วยความเชื่อในทันที ความรู้สึกเปี่ยมล้นเหล่านี้ทำงานได้รวดเร็วกว่ากระบวนการทางปัญญา ที่ต้องใช้เวลาในการตั้งคำถาม สืบค้น และวิเคราะห์เจาะลึก (Marx, K., 1990)

ปัจจัยทางจิตวิทยาทางสังคมยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนสถานะเช่นนี้ มนุษย์ มีความโน้มเอียงโดยธรรมชาติที่จะแสวงหาการยอมรับจากกลุ่ม และมักเลือกเชื่อข้อมูลที่ช่วยยืนยัน อคติเดิมของตนเอง เมื่อเรื่องเล่าการเมืองหนึ่ง ๆ ถูกนำเสนอผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มี ระบบอัลกอริทึมคอยจัดสรรเนื้อหาตามความสนใจส่วนบุคคล ผู้คนจึงมักถูกโอบล้อมด้วยเรื่องเล่าที่ ซ้ำเติม และตอกย้ำความคิดความเชื่อของตนเองอยู่ตลอดเวลา สถานะห้องสะท้อนเสียงนี้ทำให้ผู้คนเกิด ความมั่นใจอย่างบริสุทธิ์ใจว่าสิ่งที่ตนเองเชื่อนั้นเป็นความจริงแท้ (McMillan, J. & Zoido, P., 2004) ทั้งที่ในความเป็นจริง สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นเพียงการรับฟังเสียงที่ตะโกนซ้ำ ๆ จากคนที่มีความ คิดเห็นในทิศทางเดียวกันเท่านั้น

เมื่อความเชื่อเกิดขึ้นก่อนกระบวนการตรวจสอบ การแสวงหาความจริงในเวลาต่อมาจึงไม่ได้ เกิดขึ้นบนฐานของการค้นหาความจริงอันบริสุทธิ์ หากแต่เป็นการแสวงหาความจริงเฉพาะส่วนที่ช่วย ยืนยันความเชื่อเดิมของตนเอง หรือที่เรียกว่าการเลือกรับรู้เฉพาะข้อมูลที่เข้าทาง กระบวนการค้นหา ข้อมูลในลักษณะนี้มักนำไปสู่การตัดทอนบริบท การบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือแม้กระทั่งการสร้างข้อมูล เท็จขึ้นมารองรับเรื่องเล่าเดิม หากมีข้อเท็จจริงหรือหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่หักล้างเรื่องเล่า นั้น ปรากฏขึ้น ผู้คนในระบบคิดแบบนี้ก็มักจะเลือกปฏิเสธหลักฐานเหล่านั้นด้วยการมองว่าเป็นการสร้าง เรื่องของฝ่ายตรงข้าม หรือเป็นกระบวนการสมคบคิด ส่งผลให้เกราะป้องกันทางความคิดของมนุษย์ แข็งแกร่งขึ้นจนยากที่ความจริงชุดใดจะเจาะทะลุเข้าไปได้ (Svolik, M. W., 2012)

ผลกระทบของการเมืองแบบสตอรีที่ให้ความสำคัญกับอารมณ์นำหน้าข้อเท็จจริง นำไปสู่การ บริแตกอย่างลึกซึ้งของรอยแตกร้าวในสังคม เมื่อผู้คนในสังคมไม่ได้อยู่บนฐานของความจริงชุดเดียวกัน การถกเถียงด้วยเหตุผลตามหลักการประชาธิปไตยจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ สังคมถูกแบ่งออกเป็นฝ่าย อย่างชัดเจนด้วยเรื่องเล่าที่ตรงกันข้ามกันอย่างสิ้นเชิง ฝ่ายหนึ่งมองอีกฝ่ายหนึ่งด้วยอารมณ์ความรู้สึก ที่ไม่ใช่แค่ความเห็นต่างทางนโยบาย แต่เป็นความตื้นглัวทางศีลธรรม ความเกลียดชัง และการมองฝ่าย

ตรงข้ามเป็นศัตรูที่ต้องถูกทำลาย วัฒนธรรมการถกเถียงด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ถูกลดทอนคุณค่าลง ในขณะที่การแข่งขันกันสร้างเรื่องเล่าที่เร้าอารมณ์และสร้างความสะใจกลับกลายเป็นกลยุทธ์หลักในการเอาชนะทางความคิดและการเมือง (กมล สมวิเชียร, 2516)

การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ผู้คนเชื่อเรื่องเล่าก่อนตรวจสอบข้อเท็จจริง มิได้มุ่งวิเคราะห์เพียงพฤติกรรมการรับสื่อของบุคคลในยุคดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงรากฐานของวิกฤตทางปัญญาและประชาธิปไตยในสังคมร่วมสมัย การทำความเข้าใจกลไกของเรื่องเล่า บทบาทของอารมณ์และระบบนิเวศสื่อที่อาจเสริมสร้างอคติ ล้วนมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางรับมือกับปัญหาดังกล่าว สังคมจึงควรส่งเสริมวัฒนธรรมการรับข่าวสารที่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบแหล่งที่มา การประเมินหลักฐาน และการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลากหลายแหล่งก่อนตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง แนวทางนี้จะช่วยฟื้นฟูทักษะการใช้วิจารณญาณ และสนับสนุนให้สังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง เหตุผล และการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายอย่างยั่งยืน

การเมืองไทยในยุคปัจจุบัน

ในบริบททางการเมืองไทยร่วมสมัย ปรากฏการณ์การสู้รบทางความคิดไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การนำเสนอโนบาย การจัดสรรงบประมาณ หรือการสร้างผลงานเชิงประจักษ์ที่เป็นรูปธรรมอีกต่อไป หากแต่ดำเนินไปในสมรภูมิของการสร้างภาพ และการจัดวางตัวตนผ่าน เรื่องเล่าเพื่อดึงดูดอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนเป็นหลัก โครงสร้างการเมืองไทยในปัจจุบัน ได้หลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมการรับรู้แบบสตอรี่อย่างลึกซึ้ง พฤติกรรมของนักการเมืองพรรคการเมือง ตลอดจนกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม มุ่งเน้นไปที่การประดิษฐ์สร้างภาพลักษณ์ที่ดี มีคุณธรรม เป็นตัวแทนของความหวัง หรือเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนเพื่อสร้างแรงกระแทกทางอารมณ์ให้ผู้คนเกิดความเลื่อมใส และปักใจเชื่อตั้งแต่แรกเห็นโดยละเลยการสร้างรากฐานความเชื่อใจที่มั่นคง และยั่งยืนซึ่งต้องอาศัยเวลา ความโปร่งใส และผลงานเชิงประจักษ์เป็นเครื่องพิสูจน์ (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2552)

การเมืองที่เน้นการสร้างภาพมากกว่าสร้างความเชื่อใจ ทำงานผ่านกลไกการสื่อสารที่แยบยลและเข้มข้น มุ่งผลิตภาพจำที่ง่ายผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการลงพื้นที่โชว์ความถ่อมตัว การแสดงออกถึงความดีใจ การสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นคนรุ่นใหม่ผู้เท่าทันโลก หรือการสร้างภาพเป็นผู้รักรักภักดีและรักษาศีลธรรมอันดี ภาพเหล่านี้ถูกออกแบบมาอย่างประณีตเพื่อตอบสนองต่ออคติและความปรารถนาลึก ๆ ของประชาชนแต่ละกลุ่ม เมื่อภาพลักษณ์ดังกล่าวส่งไปถึงผู้รับสารในสังคมที่พร้อมจะรับฟังเรื่องเล่าที่ตรงใจ ประชาชนจำนวนมากจึงยินยอมที่จะเชื่อก่อนโดยสมบูรณ์ กระบวนการปักใจเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ส่งผลให้ผู้คนมองข้ามการตั้งคำถามถึงความจริงแท้เบื้องหลัง หรือความเป็นไปได้จริงของสิ่งที่นำเสนอ โดยมุ่งเน้นไปที่ความรู้สึกถูกใจและความสะใจเป็นหลัก

เมื่อยุทธศาสตร์การสร้างภาพประสบผลสำเร็จในการจับใจอารมณ์ของมวลชน ความพยายามในการตรวจสอบความจริงในเวลาต่อมาจึงกลายเป็นเรื่องที่ไร้ความหมาย หรือถูกบิดเบือนไปโดยสิ้นเชิง ในสังคมการเมืองไทยปัจจุบัน หากมีข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชี้ให้เห็นว่า ภาพลักษณ์อันงดงามหรือนโยบายขายฝันเหล่านั้นไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ประชาชนกลุ่มที่ปักใจเชื่อไปแล้วก็มักจะใช้กระบวนการทางจิตวิทยาในการปกป้องความเชื่อของตนเอง ด้วยการค้นหาเหตุผลข้าง ๆ คู ๆ ตัดทอนบริบท หรือเลือกเชื่อเฉพาะข้อมูลขยะในโลกออนไลน์ที่ช่วยค้ำยันภาพจำเดิมเอาไว้ ในทางกลับกัน หากความจริงนั้นไม่อาจหักล้างได้ กลุ่มสนับสนุนก็พร้อมที่จะมองข้ามความผิดพลาดนั้น โดยมองว่าเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย เมื่อเทียบกับภาพใหญ่ของเรื่องเล่าที่ตนเองเลื่อมใส หรือหลอกตัวเอง ว่าเป็นการกลั่นแกล้งจากฝ่ายตรงข้าม (สุปัด ทองอินทร์ และจักรวาล เหมือนแจ่ม, 2568)

ผลกระทบที่น่ากังวลที่สุดของการเมืองไทยที่มุ่งสร้างภาพมากกว่าสร้างความเชื่อใจ คือการเสื่อมถอยอย่างรุนแรงของสถาบันทางการเมือง และความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อระบบประชาธิปไตย การสร้างภาพสามารถดึงดูดคะแนนเสียง และความสนับสนุนได้ในระยะสั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป และผลงานจริงไม่ปรากฏ หรือเมื่อภาพที่สร้างขึ้นขัดแย้งกับพฤติกรรมหลังฉากอย่างสิ้นเชิง ความผิดหวังซ้ำแล้วซ้ำเล่าย่อมบั่นทอนความศรัทธาของประชาชนลงไปเรื่อย ๆ ทว่าในวังวนการเมืองปัจจุบัน นักการเมืองกลับไม่ได้แก้ปัญหาด้วยการหันมาสร้างความเชื่อใจผ่านความซื่อสัตย์และการทำงานหนัก แต่กลับแก้ปัญหาด้วยการทุ่มเททรัพยากรไปกับการสร้างภาพชุดใหม่ที่สลบซับซ้อนยิ่งกว่าเดิม เพื่อกลบเกลื่อนความล้มเหลวเดิม เกิดเป็นวงจรอุบาทว์ที่การเมืองขับเคลื่อนด้วยภาพลวงตา มากกว่าเนื้อหาสาระที่แท้จริง (สภยา ขาวหมื่นไวย และพระอธิการประเสริฐ บุญญาโร, 2568)

การเมืองแบบสตอรี่ที่เน้นการสร้างภาพยังตอกย้ำรอยแตกฉาน และความขัดแย้งในสังคมไทย ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การสร้างภาพทางการเมืองมักต้องอาศัยการกำหนดตัวละครตรงข้ามเพื่อสร้างความโดดเด่นให้แก่ตนเอง ฝ่ายหนึ่งถูกสร้างภาพให้เป็นฝ่ายดีงาม ทนสมัย หรือมีศีลธรรม ในขณะที่อีกฝ่ายถูกสร้างภาพให้เป็นฝ่ายโกงกิน ล้าหลัง หรือทรยศต่อชาติ เมื่อประชาชนแต่ละฝ่ายปักใจเชื่อในภาพที่ถูกสร้างขึ้นอย่างถอนตัวไม่ขึ้น การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มคนในสังคมจึงไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการถกเถียงเรื่องนโยบายอย่างมีเหตุผล แต่มันได้กลายเป็นการปะทะกันของอารมณ์ความเกลียดชังและความศรัทธาที่มีต่อบอด ความจริงเชิงประจักษ์ถูกลดทอนคุณค่าจนหมดสิ้น เหลือเพียงแต่เรื่องเล่าและภาพลักษณ์ที่ฝ่ายตนเองยึดถือเท่านั้น

การวิเคราะห์ประเด็นการเมืองไทยร่วมสมัยผ่านมุมมองของการสร้างภาพมากกว่าการสร้าง ความเชื่อใจ จึงสะท้อนให้เห็นถึงวิกฤตการณ์เชิงโครงสร้างของการรับรู้ข่าวสารทางสังคม ประชาชนตกเป็นเหยื่อของการบริโภคอารมณ์ความรู้สึกจนลืมสืบค้นความจริงเชิงประจักษ์ ในขณะที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองก็มุ่งใช้ประโยชน์จากจุดอ่อนนี้เพื่อแสวงหา และรักษาไว้ซึ่งอำนาจ โดยละเลยภาระหน้าที่ในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจระยะยาว หากสังคมไทยยังคงติดค้างอยู่ในวัฒนธรรมเชื่อก่อน

ค้อยหาความจริง และปล่อยให้การสร้างภาพทางการเมืองนำหน้าผลงานและความซื่อสัตย์ การพัฒนาทางการเมืองที่ยั่งยืนและการสร้างสังคมที่ตั้งมั่นอยู่บนเหตุผลก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้ในความเป็นจริง

ประชาชนผู้มัวเมาในนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองที่ฉ้อฉล

ในสภาวะการณ์ทางการเมืองร่วมสมัยที่ขับเคลื่อนด้วยเรื่องเล่า และอารมณ์ความรู้สึก ปรากฏการณ์ที่น่ากังวลที่สุดประการหนึ่งคือการที่ประชาชนตกอยู่ในสภาวะมัวเมา และลุ่มหลงไปกับนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองที่ฉ้อฉล นโยบายสาธารณะ ซึ่งควรจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาโครงสร้าง จัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และยกระดับคุณภาพชีวิตของคน ในสังคมอย่างยั่งยืน กลับถูกลดทอนคุณค่าและถูกแปลงสภาพให้เป็นเพียงนวัตกรรมทางเรื่องเล่าอันวิจิตรบรรจง พรรคการเมืองที่มีเจตนาแอบแฝงมักใช้ความแยบยลในการประดิษฐ์นโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความปรารถนาเล็กๆ ความเดือดร้อน หรือความโลภของมวลชน โดยเจตนาซ่อนเร้นผลกระทบทางเศรษฐกิจ (ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, 2539) ความเสียหายระยะยาว หรือกระบวนการทุจริตเชิงนโยบายไว้ภายใต้ฉากหน้าอันงดงามของการกระทำเพื่อประชาชน

กระบวนการที่ทำให้ประชาชนตกอยู่ในภาวะมัวเมาเริ่มขึ้นจากการสร้างเรื่องเล่าที่ประโคมประทับคำหวาน ประชาชนจำนวนมากที่กำลังเผชิญกับความยากลำบากทางเศรษฐกิจ หรือความเหลื่อมล้ำในสังคม มักมีความพร้อมทางจิตวิทยาที่จะเปิดรับและเชื่อในสิ่งที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ของตนเองได้ในทันที เมื่อพรรคการเมืองฉ้อฉลเสนอนโยบายสาธารณะประเภทแจกจ่าย ประชานิยมสุดขั้ว หรือการรับประกันผลตอบแทนที่สูงเกินจริงด้วยคำอธิบาย ที่ย่อง่ายและเร้าอารมณ์ ผู้คนจึงเกิดความเลื่อมใสและปักใจเชื่อในทันทีโดยไม่ผ่านการไตร่ตรอง การยินยอมที่จะเชื่อก่อนโดยไม่ตั้งคำถามถึงแหล่งที่มาของงบประมาณ ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ หรือผลกระทบซ้อนทับที่จะตามมา ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการถูกรวบงำด้วยเรื่องเล่า ซึ่งตัดขาดประชาชนออกจากกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และการใช้เหตุผลเชิงประจักษ์ (Locke, J., 1764)

เมื่อประชาชนปักใจเชื่อในนโยบายสาธารณะอันแสนหวานไปแล้ว สภาวะมัวเมาจะพัฒนาไปสู่การปกป้องและปฏิเสธข้อเท็จจริงอย่างสุดตัว ในขั้นตอนนี้ แม้จะมีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือสถาบันที่น่าเชื่อถือออกมาเปิดเผยข้อมูลเชิงประจักษ์ ว่า นโยบายดังกล่าว เป็นนโยบายที่ไร้ความยั่งยืน มีช่องโหว่ให้เกิดการทุจริตอย่างมโหฬาร หรือกำลังนำพาประเทศไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเงิน แต่ประชาชนที่กำลังตกอยู่ในความมัวเอาจึงมักจะเลือกที่จะไม่รับฟัง ความจริงและตัวเลขทางเศรษฐศาสตร์ถูกมองว่าเป็นเพียงคำทำนายของฝ่ายตรงข้าม หรือเป็นเกมการเมืองที่มุ่งขัดขวางประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้ กระบวนการหาความจริงในภายหลัง จึงไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงอันบริสุทธิ์ แต่เป็นการเลือกเชื่อเฉพาะข้อมูลที่ค้ำยันความหลงใหลเดิมของตนเอง และขับไล่ความจริงที่สอดคล้องกับความเป็นจริงออกไปจากระบบรับรู้

พรรคการเมืองที่ฉ้อฉลอาศัยประโยชน์จากสภาวะความมัวเมาของประชาชนเป็นเกราะบังกาย ในการแสวงหาผลประโยชน์ และทุจริตคอร์รัปชัน การมุ่งเน้นสร้างเรื่องเล่านโยบายที่โดนใจช่วย เบี่ยงเบนความสนใจของสังคมออกจากกระบวนการตรวจสอบความโปร่งใส งบประมาณจำนวนมหาศาล ที่ถูกทุ่มเทไปกับนโยบายสาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อดึงดูดคะแนนเสียง มักไหลเวียนเข้าสู่เครือข่ายทุนพวก ลูกน้องและกลุ่มนักการเมืองผ่านช่องทางที่ถูกออกแบบไว้ตั้งแต่ต้น (บัณฑิต จันทรโรจนกิจ, 2563) ทว่า ประชาชนกลับมองไม่เห็นการสูญเสียดังกล่าว เพราะความมัวเมาในผลประโยชน์ระยะสั้นบังตา จนกระทั่งเมื่อนโยบายนั้นล่มสลายลงและทิ้งภาระหนี้สินมหาศาลไว้ให้แก่ประเทศชาติ ความจริงอันขื่น ขมจึงค่อย ๆ ปรากฏขึ้น แต่ก็มักจะสายเกินกว่าจะแก้ไข และพรรคการเมืองฉ้อฉลเหล่านั้นก็อาจจะ กวาดเก็บผลประโยชน์และย้ายไปสร้างเรื่องเล่าชุดใหม่ต่อไปแล้ว

ผลกระทบทางสังคมและเมืองจากการที่ประชาชนมัวเมาในนโยบายสาธารณะของพรรค การเมืองที่ฉ้อฉล จึงนับเป็นภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อระบบประชาธิปไตย และการพัฒนาที่ยั่งยืน สภาวะที่อารมณ์และความเชื่อหน้าซื่อใจคาวทำให้การแข่งขันทางการเมืองลดระดับลงเหลือเพียง การประชันความสามารถในการสร้างภาพและการแจกจ่ายผลประโยชน์ระยะสั้น การเมืองที่เน้นสาระ และหลักการถูกละเลย ในขณะที่ประชาชนถูกทำให้กลายเป็นเพียงผู้บริโภคอารมณ์ความรู้สึกที่ไร้พลัง ในการตรวจสอบ การจะก้าวพ้นจากวงจรอุบาทว์นี้จำเป็นต้องอาศัยการฟื้นฟูวัฒนธรรมการตั้งคำถาม การส่งเสริมความรู้เท่าทันการเมืองและนโยบายสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนก้าวข้ามความมัวเมา ถอยห่างจากเรื่องเล่าที่ชวนเชื่อ และหันมาร่วมกันเรียกร้องข้อเท็จจริง ความซื่อสัตย์ และความ รับผิดชอบจากผู้มีอำนาจทางการเมืองอย่างแท้จริง

ดับฝันนักการเมืองโง่สร้างภาพว่าตัวเองฉลาดโดยสร้างสตอรี่จากพรรคที่หลงใน วัฒนธรรมทางการเมืองของชาติตะวันตก

การพยายามดับฝันของกลุ่มนักการเมืองที่ไม่ตระหนักในความรู้ความสามารถของตนเอง แต่กลับมุ่งสร้างภาพลักษณ์ว่าตนเป็นผู้ปราชญ์และฉลาดปราดเปรื่อง โดยอาศัยการเลียนแบบและผลิตซ้ำเรื่องเล่าทางการเมืองที่หยิบยืมมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติตะวันตกนั้น จำเป็นต้องเริ่ม จากการทำความเข้าใจถึงรากเหง้าของกลยุทธ์การสร้างภาพดังกล่าว พฤติกรรมของนักการเมืองกลุ่มนี้ มักไม่ได้เกิดจากความเข้าใจในบริบท ประวัติศาสตร์ หรือโครงสร้างทางสังคมที่แท้จริง (สตีล ธนานิติ โชติ, 2555) แต่เกิดจากสภาวะการหลงใหลในคุณค่า ค่านิยม และวาทกรรมทางการเมืองของชาติ ตะวันตกอย่างฉาบฉวย พวกเขานำเอาวาทกรรม ยุทธวิธี และเรื่องเล่าที่ประสบความสำเร็จ ในต่างประเทศมาสวมทับบริบททางสังคมของตนเอง แล้วประดิษฐ์ประดอยให้กลายเป็นเรื่องเล่าชุดใหม่

ที่ดูเก๋ไก๋ ทันสมัย และเป็นสากล เพื่อหลอกลวงให้ประชาชนเกิดความเชื่อถ้อยและยอมรับในตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นนั้นโดยทันที

ปรากฏการณ์ที่ผู้คนยินยอมที่จะเชื่อก่อนโดยไม่สืบค้นความจริง ได้กลายเป็นช่องทางหลักที่ทำให้เกิดการเมืองเหล่านี้ประสบความสำเร็จในขั้นต้น การเลือกใช้วาทกรรมทางการเมืองจากชาติตะวันตก ซึ่งดูมีความเป็นวิชาการ มีความก้าวหน้า หรือเต็มไปด้วยภาพของความเจริญรุ่งเรือง สามารถกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกร่วมของผู้คนที่กำลังแสวงหาความเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี ประชาชนที่รับฟังเรื่องเล่าเหล่านี้มักเกิดความเลื่อมใสในตัวผู้พูดทันที เพราะภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นนั้นดูสมบูรณ์แบบ และตอบสนองต่ออคติความชอบส่วนตัว ความรู้สึกชื่นชมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้กระบวนการไตร่ตรอง และตั้งคำถามถูกละเลยไป ผู้คนเลือกที่จะเชื่อในสติปัญญาและวิสัยทัศน์ที่นักการเมืองแสดงออกผ่านสื่อ โดยไม่ทันได้สังเกตว่าสติปัญญาเหล่านั้นเป็นเพียงเปลือกนอกที่หยิบยืมมาจากผู้อื่น และปราศจากความเข้าใจในโลกใก้การนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงในพื้นที่

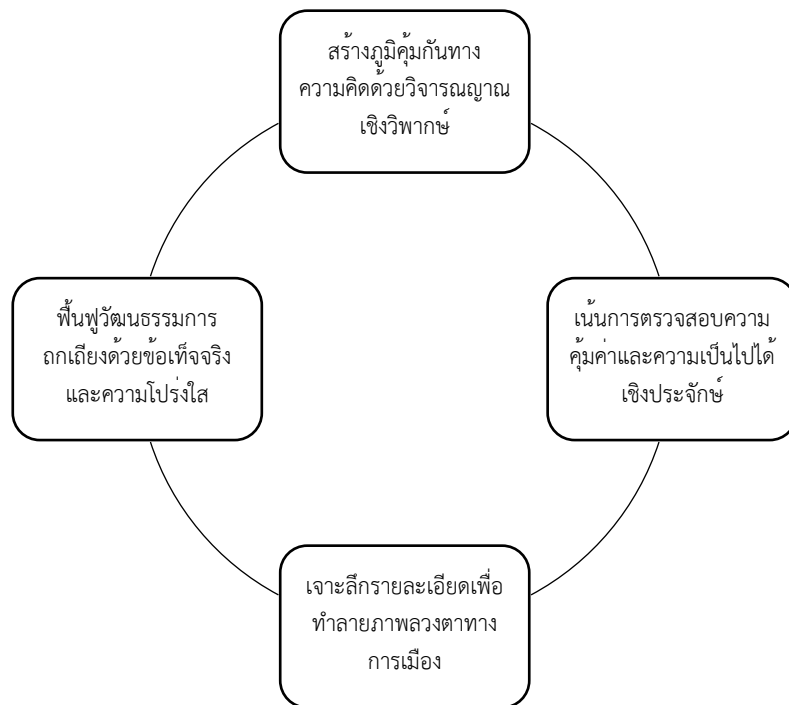
แนวทางสำคัญในการดับฝัน และทำลายเกราะคุ้มกันของนักการเมืองประเภทนี้ จึงไม่ใช่การใช้อารมณ์เข้าหักล้าง หรือการโจมตีด้วยวาทกรรมที่โต้ตอบไปมา แต่คือการดึงสังคมกลับมาสู่การตั้งคำถามบนฐานของข้อเท็จจริงและความเป็นจริงเชิงประจักษ์ การเปิดเผยด้วยการเจาะลึกไปที่เนื้อหาสาระและรายละเอียดของนโยบายจะช่วยเผยให้เห็นถึงความว่างเปล่าหลังฉากทัศนังตงาม เมื่อมีการจี้ถามถึงวิธีการปฏิบัติ ความคุ้มค่า บริบทความเหมาะสม ตลอดจนผลกระทบเชิงโครงสร้างที่อาจเกิดขึ้นจริง ความรู้ที่ถูกฉาบไว้ด้วยเรื่องเล่าแบบชาติตะวันตกจะเริ่มรอยแตกกร้าว เพราะนักการเมืองที่เพียงแต่จำวาทกรรมมาพูด ย่อมไม่อาจถกเถียงหรืออธิบายรายละเอียดในเชิงลึกได้อย่างมีตรรกะและเหตุผล

การสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดให้แก่ประชาชนและสังคมก็เป็นอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญยิ่ง สังคมต้องร่วมกันสร้างวัฒนธรรมการรับรู้ข่าวสารที่ไม่ยอมตกเป็นทาสของเรื่องเล่าหรือภาพลักษณ์อันฉูดฉาด การปฏิเสธที่จะเชื่อในทันทีและเปลี่ยนมาใช้วิธีการตรวจสอบความจริง วิเคราะห์ที่มาที่ไป ตลอดจนประเมินความพร้อมและสติปัญญาแท้จริงของผู้เสนอตัวเข้ามาบริหารบ้านเมือง จะทำให้นวัตกรรมทางเรื่องเล่าของนักการเมืองที่หลงวัฒนธรรมเลื่อมความนิยมลงไปเอง การตระหนักรู้ของประชาชนจะกลายเป็นแว่นขยายที่ช่วยส่องให้เห็นความแตกต่างระหว่างความฉลาดที่เกิดจากภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาที่แท้จริง กับความฉลาดการละครที่เกิดจากการคัดลอกเรื่องเล่าจากต่างแดน (Dahl, R. A., 1998)

ดังนั้น การดับฝันนักการเมืองที่สร้างภาพว่าตนเองฉลาดผ่านการผลิตซ้ำเรื่องเล่าจากต่างประเทศ ย่อมนำไปสู่การฟื้นฟูคุณค่าของวิจารณ์ญาณและความมีเหตุผลในการเมืองร่วมสมัย เมื่อประชาชนปฏิเสธที่จะเป็นผู้บริโภคมอารมณ์ความรู้สึกและปฏิเสธวัฒนธรรมเชื่อก่อนค่อยหาความจริง สมรรถภูมิทางการเมืองก็จะถูกบีบให้กลับมาสู่การแข่งขันกันด้วยความซื่อสัตย์ วิสัยทัศน์ที่แหลมคม และความเข้าใจในปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการป้องกันไม่ให้สังคมต้อง

พ่ายแพ้ต่อภาพลวงตาทางการเมืองอีกต่อไปเพื่อแก้ไขปัญหามืองแบบสตอรี่ที่เน้นการสร้างภาพ
มัวเมานโยบาย และจำกัดลือกวาทกรรม สามารถสรุปองค์ความรู้ในการแก้ไขอย่างสิ้นและกระชับได้ 4
ประเด็นหลัก ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายออกมาได้ดังนี้

1. สร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดด้วยวิจารณ์ญาณเชิงวิพากษ์ การสร้างภูมิคุ้มกันทาง
ความคิดเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับสื่อของประชาชนในสังคม โดยเปลี่ยนจากการเสพ
ข้อมูลด้วยอารมณ์ความรู้สึกมาเป็นการตั้งคำถามและใช้เหตุผล ประชาชนต้องยึดหลักการรับข่าวสาร
อย่างมีสติ ไม่ด่วนปักใจเชื่อเรื่องเล่าทางการเมืองที่เร้าอารมณ์หรือตรงกับอคติส่วนตัวในทันที การตั้ง
ข้อสงสัยต่อความสมเหตุสมผล และการสืบค้นแหล่งข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนตัดสินใจเชื่อ จะช่วยป้องกัน
ไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของการสร้างภาพและการปลุกกระแส การฝึกฝนจิตใจให้มองโลกตามความ
เป็นจริงและเปิดรับมุมมองที่แตกต่าง จะกลายเป็นเกราะป้องกันทางปัญญาที่แข็งแกร่ง ทำให้ประชาชน
ไม่ถูกหลอกลวงด้วยวาทกรรมชวนเชื่อทางการเมืองอีกต่อไป

2. เน้นการตรวจสอบความคุ้มค่าและความเป็นไปได้เชิงประจักษ์ การประเมินนโยบาย
สาธารณะของพรรคการเมืองต้องก้าวข้ามคำหวาน และตัวเลขแจกจ่ายที่ดึงดูดใจในระยะสั้น ไปสู่การ

วิเคราะห์ผลกระทบและความคุ้มค่าในระยะยาวอย่างแท้จริง ประชาชนและสถาบันตรวจสอบต้องร่วมกันพิจารณาว่านโยบายเหล่านั้นมีแหล่งงบประมาณรองรับที่ชัดเจนหรือไม่ มีความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริตเชิงนโยบายมากน้อยเพียงใด และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงในบริบทของประเทศหรือไม่ อย่างไร การใช้ข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ ตัวเลขทางสถิติ และความเป็นไปได้ทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการประเมิน จะช่วยให้สังคมมองเห็นข้อเท็จจริงหลังฉากทัศนังตาม และป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายทางการเงินและโครงสร้างสังคมจากการตกเป็นเหยื่อของนโยบายประชานิยมที่ไร้ความรับผิดชอบ

3. เจาะลึกรายละเอียดเพื่อทำลายภาพลวงตาทางการเมือง กลยุทธ์สำคัญในการทำลายเกราะคุ้มกันของนักการเมืองที่มุ่งสร้างภาพและคัดลอกวาทกรรม คือการไล่ต้อนด้วยการถามเจาะลึกถึงรายละเอียดเชิงลึกและการปฏิบัติจริง สังคมต้องไม่ปล่อยให้ให้นักการเมืองสื่อสารเพียงแค่ว่าทรมานสวดยหรือภาพลักษณ์ที่ทันสมัยตามแบบอย่างต่างชาติ แต่ต้องบีบบังคับให้พวกเขานำเสนอขั้นตอนการทำงาน กลไกการแก้ปัญหา และทางออกเมื่อเกิดอุปสรรคอย่างมีตรรกะ การเจาะลึกในรายละเอียดจะช่วยเผยให้เห็นว่าความรู้ความสามารถที่แสดงออกนั้นเป็นสติปัญญาที่แท้จริง หรือเป็นเพียงเปลือกนอกที่ประดิษฐ์ประดอยขึ้นมาเพื่อหลอกลวงมวลชน การตั้งคำถามเชิงลึกจึงเป็นเครื่องมือส่องสะท้อนให้เห็นความจริงแท้ที่ซ่อนอยู่หลังภาพลวงตาทางการเมืองได้อย่างแนบเนียน

4. พัฒนาวัฒนธรรมการถกเถียงด้วยข้อเท็จจริงและความโปร่งใส การพัฒนาทางการเมืองที่ยั่งยืนจำเป็นต้องยึดถือข้อมูลเชิงประจักษ์และความซื่อสัตย์เป็นมาตรฐานสูงสุดในการตัดสินใจทางการเมือง สังคมต้องร่วมกันสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยเหตุผล ความโปร่งใส และหลักฐานที่ตรวจสอบได้ มากกว่าการใช้อารมณ์ความเกลียดชังหรือการเกณฑ์มวลชนมาเผชิญหน้าระหว่างกัน การกดดันให้พรรคการเมืองและนักการเมืองต้องแสดงผลงานจริง และความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน จะช่วยลดบทบาทของเรื่องเล่าเร้าอารมณ์ลงได้ เมื่อข้อเท็จจริงกลายเป็นบรรทัดฐานหลักของการถกเถียงในสังคม การเมืองแบบสร้างภาพก็จะเสื่อมความนิยมลง และเปิดทางให้กับการแข่งขันทางการเมืองที่เน้นเนื้อหาสาระและประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

สรุป

การเมืองไทยร่วมสมัยได้ก้าวเข้าสู่สภาวะการณ์ที่ขับเคลื่อนด้วยเรื่องเล่า และอารมณ์ความรู้สึกเป็นหลัก หรือที่เรียกว่าการเมืองแบบสตอรี่ ปราบฏการณ์นี้นำไปสู่พฤติกรรมทางสังคมที่ประชาชนยินยอมที่จะเชื่อก่อนแล้วจึงค่อยย้อนกลับมาหาความจริงในภายหลัง หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงหากไม่สอดคล้องกับเรื่องเล่าที่ตนเองปักใจเชื่อ กลไกดังกล่าวก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองในหลายมิติ โดยเฉพาะการที่นักการเมืองและพรรคการเมืองมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์และประดิษฐ์เรื่องเล่าเพื่อดึงดูดอารมณ์ความรู้สึก มากกว่าการสร้าง niềmเชื่อใจผ่านผลงาน ความซื่อสัตย์ และความโปร่งใส

ระยะยาว การใช้ภาพจำที่ย่อยง่าย วาทกรรมเร้าอารมณ์ และการประติประดอยตัวตนผ่านสื่อดิจิทัล กลายเป็นเครื่องมือหลักในการดึงดูดความสนับสนุน ส่งผลให้การถกเถียงด้วยเหตุผลและข้อมูลเชิงประจักษ์ถูกลดทอนคุณค่าลง

สภาวะความมัวเมาในนโยบายสาธารณะของนับเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรง นโยบายสาธารณะที่ควรจะเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาโครงสร้าง กลับถูกแปลงสภาพเป็นกรอบเรื่องเล่าทางการเมือง เพื่อตอบสนองต่ออคติ และความเดือดร้อนชั่วคราว ประชาชนที่ตกอยู่ในความมัวเมาเลือกที่จะปกป้องความเชื่อของตนเอง มองข้ามการตรวจสอบแหล่งที่มากระบวนกรงบประมาณ หรือช่องโหว่การทุจริตเชิงนโยบายระยะยาว เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองฉ้อฉลเพิ่มความเสี่ยงต่อการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรสาธารณะ ทั้งไว้เพียงภาระหนี้สินและความล้มเหลวเชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ ยังปรากฏกลุ่มนักการเมืองที่คัดลอกวาทกรรมและเรื่องเล่าจากวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติตะวันตกมาสวมทับบริบทไทยอย่างฉาบฉวย เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ด้านความรู้ ความก้าวหน้า และความสามารถทางการเมืองในเนื้อหาสาระและกลไกการนำไปปฏิบัติจริงในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กมล สมวิเชียร. (2516). *ประชาธิปไตยกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ณรงค์ สีนสวัสดิ์. (2539). *การเมืองไทย: การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: ออเรียนเทิลสโกล่า.
- บัณฑิต จันทรโรจนกิจ. (2563). *การเมืองไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สตีธร ธนานิธิโชติ. (2555). *การสร้างเข้มแข็งให้แก่พรรคการเมืองไทย = Strengthening political party in Thailand*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สัทยา ขาวหมื่นไวย และพระอธิการประเสริฐ ปลูกญารโ. (2568). เยาวชนยุคดิจิทัล: การเมืองไทยในปัจจุบัน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 14(1), 278-290.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2552). *ทางออกวิกฤติความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- สุปัด ทองอินทร์ และจักรวาล เหมือนแจ่ม. (2568). ประชาชนยุคโลกาภิวัตน์: ทฤษฎีการเมืองไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 14(3), 211-220.
- Acemoglu, D. & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. New York: Crown Publishers.
- Dahl, R. A. (1998). *On Democracy*. New Haven: Yale University Press.
- Locke, J. (1764). *Two Treatises of Government*. London: A. Millar.
- Marx, K. (1990). *Capital: A Critique of Political Economy*. London: Penguin Books.

- McMillan, J. & Zoido, P. (2004). How to Subvert Democracy: Montesinos in Peru. *Journal of Economic Perspectives*, 18(4), 69–92.
- Svolik, M. W. (2012). *The Politics of Authoritarian Rule*. Cambridge: Cambridge University Press.

บทความวิชาการ

การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน

INTEGRATING ETHICAL PRINCIPLES INTO PUBLIC SECTOR MANAGEMENT TO ENHANCE TRANSPARENCY AND PUBLIC PARTICIPATION

พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต (นิเวช จงแจ้งกลาง)¹,
พระครูปลัดพุทธวิถึวรวัฒน์ (ภคชนันท์ ไชยสิทธิ์)²,
พระมหาธัชชัย ธนวัฒนกุล^{1*}, ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์¹

Phrakhrupariyattiwisutthibundit (Nivej Jongjaengklang)¹

Phrakhrupalatbuddhivongvarawat (Kritsanat Chaiyasit)²

Phamahathongchai Thanawatthanakul^{1*}, Chutipon Wongamonwit¹

*Corresponding Author E-mail: neung1976@gmail.com

Received August 20, 2026; Revised September 21, 2026; Accepted October 1, 2026

บทคัดย่อ

การบริหารงานภาครัฐในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ต้องปรับให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการบริการประชาชน การสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน บทความนี้นำเสนอแนวคิดการบริหารงานภาครัฐร่วมสมัยกับการเสริมสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การสร้างคุณค่าสาธารณะ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยี และข้อมูลในการบริหาร การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อปรีหานิยธรรม 7 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และทศพิธราชธรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมของผู้นำและบุคลากรภาครัฐ การสร้างความโปร่งใสควรมีการเปิดเผยข้อมูลที่ประชาชนเข้าถึง และตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมตรวจสอบและติดตามการทำงานของภาครัฐได้สะดวก

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

² นักวิชาการอิสระ

² Independent Scholar

ขึ้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ควบคู่กับกฎหมาย ระบบตรวจสอบ และเทคโนโลยีจะ
ช่วยส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความเป็นธรรม และการยึดประโยชน์ส่วนรวม
อันจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน

คำสำคัญ : การบริหารงานภาครัฐ; ความโปร่งใส; การมีส่วนร่วมของประชาชน; ธรรมาภิบาล

Abstract

Public sector administration in the 21st century must adapt to societal changes and public needs by prioritizing citizen-centric services, the public good, transparency, accountability, and public participation. This article presented contemporary public administration concepts focused on enhancing transparency and public engagement, highlighting five key elements: citizen-centricity, public value creation, transparency and accountability, participation and collaboration, and the use of technology and data in management. Buddhадhamma, specifically Aparihaniyadhamma, principles of non-decline, Sangahavatthu, virtues for group integration, Brahmavihara, sublime states of mind, and Dasapitarajadhamma, ten virtues of the rulers are applied to foster ethical conduct among leaders and public personnel. Transparency efforts should involve disclosing information that is accessible and verifiable by the public, while facilitating opportunities for citizens to express their views and participate in monitoring government operations. Integrating these Buddhадhamma with legal frameworks, oversight systems, and technology promoted integrity, accountability, selflessness, fairness, and a commitment to the public interest, ultimately fostering trust and cooperation between the government and the public.

Keywords: Public administration; Transparency; Citizen participation; Good governance

บทนำ

การบริหารงานภาครัฐในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มิได้มีเป้าหมายเพียงการดำเนินงานตามกฎหมาย หรือการจัดบริการสาธารณะให้เป็นไปตามภารกิจของหน่วยงานเท่านั้น แต่ต้องสามารถตอบสนอง ต่อความคาดหวังของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประชาชนในปัจจุบันสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารได้ง่ายขึ้น สามารถแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของรัฐผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ สามารถติดตามตรวจสอบการใช้ทรัพยากรของภาครัฐได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับประชาชนจึงมีลักษณะเปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบ ผู้ปกครองกับผู้รับบริการ ไปสู่ความสัมพันธ์ ที่ประชาชนมีสถานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นหุ้นส่วนในการสร้างคุณค่าสาธารณะ แนวคิดการ

บริหารงานภาครัฐร่วมสมัยให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าสาธารณะ การเปิดกว้างของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างความไว้วางใจระหว่างภาครัฐกับประชาชน แนวคิดรัฐบาลระบบเปิด (Open Government) ยังให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ สุจริต ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบและให้บริการสาธารณะ (OECD, 2026)

ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานภาครัฐ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ การให้บริการออนไลน์ การรับฟังความคิดเห็น และการใช้ข้อมูลเพื่อการกำหนดนโยบายสามารถทำได้รวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น ได้ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลดิจิทัลมิได้หมายถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการทำให้ภาครัฐเปิดกว้าง โปร่งใส มีส่วนร่วม และสร้างความไว้วางใจมากขึ้น ปัญหาความโปร่งใส และความไว้วางใจต่อภาครัฐมิได้เกิดจากข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีหรือกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับการทุจริตกรรม และคุณธรรมของผู้ใช้อำนาจรัฐด้วย แม้หน่วยงานจะมีระบบเปิดเผยข้อมูล และระบบตรวจสอบ แต่หากผู้ปฏิบัติงานขาดความซื่อสัตย์ ขาดความรับผิดชอบหรือมุ่งรักษาผลประโยชน์ขององค์กร และบุคคลมากกว่าประโยชน์สาธารณะ ซึ่งการบริหารงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับคุณธรรมภายในควบคู่กับกลไกภายนอก กล่าวคือ กฎหมาย ระเบียบ ระบบตรวจสอบ และเทคโนโลยีทำหน้าที่เป็นกลไกภายนอกในการควบคุมและสร้างความโปร่งใส ส่วนคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกของผู้บริหารและบุคลากรภาครัฐทำหน้าที่เป็นกลไกภายในที่กำกับพฤติกรรมของบุคคล (Bovaird, T., 2007)

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมจำนวนมากที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหารและการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร เช่น อปปริหานิยธรรม 7 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และทศพิธราชธรรม หลักธรรมเหล่านี้มิได้มีสาระจำกัดอยู่เฉพาะบริบททางศาสนา แต่สามารถนำมาวิเคราะห์ในฐานะหลักคิดด้านความสัมพันธ์ การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และการบริหารองค์กรได้ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พบว่าหลักธรรมหลายประการสามารถเชื่อมโยงกับความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่าได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะสามารถบูรณาการกับแนวคิดการบริหารงานภาครัฐสมัยใหม่เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างไร โดยมีได้เสนอให้หลักธรรมเข้ามาทดแทนกฎหมายหรือระบอบราชการ แต่เสนอให้หลักธรรมเป็นฐานทางจริยธรรมที่ช่วยเสริมให้กลไกการบริหารงานภาครัฐเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559)

ดังนั้น การบริหารงานภาครัฐในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับจากการมุ่งปฏิบัติตามกฎหมายและภารกิจของหน่วยงาน ไปสู่การสร้างคุณค่าสาธารณะและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยให้

ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม การให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการสร้างความไว้วางใจ ขณะเดียวกัน เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และการรับฟังความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม ความโปร่งใสไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีและกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ใช้อำนาจรัฐควบคู่กัน พระพุทธศาสนามีหลักธรรม เช่น อปริหานิยธรรม 7 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และทศพิธราชธรรม ซึ่งสามารถประยุกต์เป็นฐานทางจริยธรรมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อสัตย์ การมีส่วนร่วม และยังช่วยส่งเสริมให้กลไกภาครัฐเกิดประสิทธิผลและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากยิ่งขึ้น

แนวคิดการบริหารงานภาครัฐร่วมสมัย

การบริหารงานภาครัฐมีพัฒนาการจากระบบราชการแบบดั้งเดิมที่เน้นลำดับชั้น อำนาจหน้าที่ กฎระเบียบ และการควบคุม ไปสู่แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่และการจัดการภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ และคุณภาพของบริการสาธารณะ ต่อมาพัฒนาสู่แนวคิดการบริหารงานภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับประชาชน เครือข่าย และคุณค่าสาธารณะซึ่งให้ความสำคัญกับการรับใช้ประชาชนมากกว่าการมองประชาชนเป็นเพียงลูกค้า และเห็นว่าภาครัฐควรทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อกำหนดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แนวคิดดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากการบริหารที่เน้นการควบคุม นำไปสู่การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมและความเป็นพลเมือง (Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B., 2015) ซึ่งการบริหารการปกครองสาธารณะ (Public Governance) ยังให้ความสำคัญกับเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน การบริหารงานภาครัฐจึงไม่ได้เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นกระบวนการที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

การสร้างคุณค่าสาธารณะ (Public Value) มองว่าหน้าที่สำคัญของภาครัฐ คือ การสร้างคุณค่าที่ประชาชน และสังคมยอมรับ คุณค่าสาธารณะจึงไม่ได้หมายถึงเพียงการให้บริการที่รวดเร็ว แต่รวมถึงความเป็นธรรม ความชอบธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และผลประโยชน์ของส่วนรวม (Moore, M. H., 1995) ในปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัล แนวคิดดังกล่าวยังมีความสำคัญ เพราะเทคโนโลยีสามารถช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น และติดตามการดำเนินงานของภาครัฐได้มากขึ้น การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลควรส่งเสริมความโปร่งใส การเปิดกว้าง และการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และความครอบคลุมทางดิจิทัล (OECD, 2026)

การบริหารงานภาครัฐร่วมสมัย มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนมุมมองจากการบริหารที่ยึดหน่วยงานและระเบียบเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยหน่วยงานภาครัฐต้อง

เข้าใจความต้องการของประชาชน และออกแบบนโยบายหรือบริการให้สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม แต่ต้องคำนึงถึงคุณภาพและประสบการณ์ของผู้รับบริการด้วย ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการประชาชนให้เข้าถึงง่าย มีความสะดวก และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2569)

2. การสร้างคุณค่าสาธารณะ การพิจารณาว่าสิ่งที่รัฐดำเนินการสามารถสร้างประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชน และสังคมโดยรวมได้มากน้อยเพียงใด คุณค่าสาธารณะจึงเกิดจากการผสมผสานระหว่างประสิทธิผลของนโยบาย คุณภาพของบริการ ความเป็นธรรม ความไว้วางใจ และประโยชน์ที่ประชาชนได้รับอย่างแท้จริง แนวคิดการบริหารงานภาครัฐร่วมสมัยจึงมุ่งให้รัฐทำหน้าที่เป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่เอื้อต่อการสร้างคุณค่าร่วมกับประชาชน มากกว่าการเป็นผู้ดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว (จิรภาดา นามบุรี และคณะ, 2569)

3. ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ เป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารงานภาครัฐที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ หน่วยงานรัฐจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน งบประมาณ การตัดสินใจ และผลการปฏิบัติงาน ที่สามารถเข้าถึงได้ ขณะเดียวกัน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่รัฐต้องสามารถอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น ช่วยสร้างความเชื่อมั่น และลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลของภาครัฐที่เน้นการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2569)

4. การมีส่วนร่วมและการทำงานแบบเครือข่าย การบริหารงานภาครัฐปัจจุบันมีความซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน จึงให้ความสำคัญกับการเปิดพื้นที่ให้ประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเสนอความคิดเห็น การร่วมกำหนดแนวทาง ไปจนถึงการร่วมดำเนินงานและติดตามประเมินผล การทำงานแบบเครือข่ายช่วยให้รัฐสามารถใช้ความรู้ ทรัพยากร และประสบการณ์จากหลายฝ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (ศักดา วงศ์จิรนนท์, 2569)

5. การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อยกระดับการบริหาร ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานภาครัฐ โดยสามารถนำมาใช้ตั้งแต่การจัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูล การวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ การให้บริการออนไลน์ ไปจนถึงการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน การบริหารงานภาครัฐร่วมสมัยจึงมุ่งพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีระบบเชื่อมโยงข้อมูล และบริการอย่างไร้รอยต่อ พร้อมคำนึงถึงความสะดวก ความปลอดภัย และการเข้าถึงของประชาชนทุกกลุ่ม สำนักงาน ก.พ.ร. ระบุถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดภาระและค่าใช้จ่ายของประชาชน รวมถึงสนับสนุนการตัดสินใจของภาครัฐบนพื้นฐานข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2569)

การบริหารงานภาครัฐร่วมสมัยเป็นแนวคิดที่มุ่งปรับเปลี่ยนภาครัฐให้มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นศูนย์กลาง การสร้างคุณค่าสาธารณะ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนบทบาทของรัฐจากผู้สั่งการไปสู่ผู้ประสาน และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมอย่างยั่งยืน (จิรภาดา นามบุรี และคณะ, 2569)

ความโปร่งใสกับการบริหารงานภาครัฐ

ความโปร่งใส หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐ สามารถทราบเหตุผลของการตัดสินใจ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจ และทรัพยากรของรัฐได้ ความโปร่งใสจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความรับผิดชอบ และความไว้วางใจ ในบริบทประเทศไทย พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกลไกสำคัญที่รับรองแนวคิดเรื่องการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ และสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยกฎหมายมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2540 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2569) ความโปร่งใสไม่ควรถูกจำกัดอยู่ที่การมีข้อมูล แต่ควรครอบคลุมถึงการทำให้ข้อมูลสามารถเข้าถึง เข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลที่มีความซับซ้อนมากเกินไป หรือเปิดเผยข้อมูลโดยประชาชนไม่สามารถนำไปตรวจสอบได้ อาจไม่ก่อให้เกิดความโปร่งใสอย่างแท้จริง ความโปร่งใสจึงควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเปิดเผย หน่วยงานต้องเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญอย่างครบถ้วนและทันเวลา
2. การเข้าถึง ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก
3. การตรวจสอบ ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อมูล และกระบวนการตัดสินใจได้
4. การรับผิดชอบ เมื่อพบข้อผิดพลาดหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม ผู้มีอำนาจต้องสามารถอธิบายและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

ในปัจจุบัน ความโปร่งใสจึงควรพัฒนาไปสู่แนวคิดความโปร่งใสเชิงรุก โดยภาครัฐไม่ควรรอให้ประชาชนร้องขอข้อมูล แต่ควรเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน งบประมาณ โครงการ และผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ (Osborne, S. P., 2006)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานภาครัฐร่วมสมัย เพราะนโยบายสาธารณะจำนวนมากส่งผลโดยตรงต่อชีวิตของประชาชน หากรัฐกำหนดนโยบายโดยปราศจาก

การรับฟังผู้ได้รับผลกระทบ ย่อมมีความเสี่ยงที่นโยบายจะไม่ตอบสนองต่อปัญหาที่แท้จริง สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น ไปจนถึงการมีอำนาจร่วมในการตัดสินใจ แนวคิดนี้ช่วยให้เห็นว่า การเชิญประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมไม่ได้หมายความว่าประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเสมอไป (Amstein, S. R., 1969) การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพควรประกอบด้วย

1. การเข้าถึงข้อมูล
2. การแสดงความคิดเห็น
3. การปรึกษาหารือ
4. การร่วมกำหนดแนวทาง
5. การร่วมตัดสินใจ
6. การร่วมดำเนินงาน
7. การติดตามและประเมินผล

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมสามารถขยายจากเวทีประชุมแบบเดิมไปสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ ระบบรับฟังความคิดเห็น เว็บไซต์ของหน่วยงาน สื่อสังคมออนไลน์ และระบบข้อมูลเปิดของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรับประกันการมีส่วนร่วมได้ เพราะยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล คุณภาพของข้อมูล ขว้างปลอม และการที่ความคิดเห็นในโลกออนไลน์อาจไม่ได้สะท้อนประชาชนทุกกลุ่ม การสร้างระบบรัฐบาลดิจิทัลที่เปิดกว้างและครอบคลุม โดยการมีส่วนร่วมต้องดำเนินควบคู่กับความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการจัดการความเสี่ยงด้านข้อมูลและความเป็นส่วนตัว (OECD, 2026)

หลักการทางพระพุทธศาสนากับการบริหารงานภาครัฐ

การนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐควรพิจารณาอย่างระมัดระวัง โดยไม่ควรนำหลักธรรมมาใช้เป็นเพียงคำขวัญหรือกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ แต่ควรนำสาระของหลักธรรมมาเชื่อมโยงกับปัญหาและกระบวนการบริหารอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่

1. อปทานิยธรรม 7 กับการมีส่วนร่วม

อปทานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมว่าด้วยปัจจัยแห่งความไม่เสื่อม สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล ได้แก่ 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ส่งเสริมการสื่อสารและปรึกษาหารือ 2. พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม สร้างความร่วมมือ 3. ไม่บัญญัติหรือลบล้างสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้โดยผลการ เคารพกฎระเบียบ 4. เคารพผู้มีประสบการณ์และผู้ใหญ่ รับฟังความคิดเห็น 5. ไม่ละอำนาจแก่ความอยาก ยึดประโยชน์ส่วนรวม 6. เคารพและคุ้มครองสถานที่สำคัญ รักษาทรัพยากรและประโยชน์สาธารณะ และ 7. ให้ความอารักขาแก่ผู้มีคุณธรรม ส่งเสริมบุคลากรที่ดี หลักธรรมดังกล่าวสนับสนุนการบริหารที่โปร่งใส มีส่วนร่วม รับผิดชอบ และมุ่งประโยชน์ประชาชน (พระครูพิศาลจรรุวรรณ และพระครูปลัดวินัย ธีรปัญโญ (น้อยชมภู), 2569)

อปทานิยธรรม 7 สามารถประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นการประชุมปรึกษาหารือ ความพร้อมเพรียง การเคารพกฎระเบียบ การรับฟังความคิดเห็น การยึดประโยชน์ส่วนรวม การคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และการส่งเสริมบุคลากรที่มีคุณธรรม อันนำไปสู่การบริหารที่เปิดเผยม ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อประชาชน

2. สังคหัตถ์ 4 กับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน

สังคหัตถ์ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมสำหรับการสงเคราะห์และยึดเหนี่ยวผู้คน (รวิวรรณ จำปาสิทธิ และคณะ, 2568) ในทางรัฐประศาสนศาสตร์สามารถประยุกต์ได้ดังนี้ 1. ทาน หมายถึง การแบ่งปันและการให้บริการสาธารณะอย่างเหมาะสม ภาครัฐควรจัดสรรทรัพยากรโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนและความเป็นธรรม 2. ปิยวาจา หมายถึง การสื่อสารที่สุภาพ จริงใจ และสร้างความเข้าใจ ภาครัฐควรสื่อสารนโยบายด้วยภาษาที่ประชาชนเข้าใจง่าย ไม่ใช่ภาษาราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูล 3. อตถจริยา หมายถึง การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในบริบทภาครัฐหมายถึงการทำงานโดยยึดประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตนหรือประโยชน์ขององค์กร 4. สมานัตตตา หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยงกับการให้บริการประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

ดังนั้น สังคหัตถ์ 4 สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรัฐควรจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม สื่อสารข้อมูลอย่างชัดเจน เปิดเผยมตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ อันนำไปสู่ความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน

3. พรหมวิหาร 4 กับการบริหารที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถนำมาเป็นฐานของการพัฒนาภาวะผู้นำที่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ เมตตาช่วยให้ผู้บริหารมองประชาชนด้วยความปรารถนาดี กรุณาช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อผู้ได้รับความเดือดร้อน มุทิตาช่วยให้ผู้บริหารสนับสนุนความสำเร็จของประชาชน และอุเบกขาช่วยให้การตัดสินใจอยู่บนหลักเหตุผลและความเป็นธรรม ไม่ลำเอียง พรหมวิหาร 4 จึงมีความสำคัญต่อการบริหารที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะการให้บริการกลุ่มเปราะบางและประชาชนที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการของรัฐ (พระมหาอัศกรณ์ แดงดี, 2565)

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานภาครัฐอย่างโปร่งใสและมีส่วนร่วม โดยช่วยให้ผู้บริหารรับฟังประชาชน เข้าใจปัญหา สนับสนุนการมีส่วนร่วม และตัดสินใจอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติ อันนำไปสู่ความไว้วางใจ ความร่วมมือ และประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

4. ทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำภาครัฐ

ทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครองที่สามารถประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ผู้นำใช้อำนาจอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และมุ่งประโยชน์สาธารณะ ประกอบด้วย 1. ทาน การให้และจัดสรรทรัพยากรเพื่อประชาชน 2. ศีล การประพฤติสุจริตและรักษากฎระเบียบ 3. บริจาค การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4. อาชวะ ความซื่อตรง โปร่งใส และจริงใจ 5. มัททวะ ความอ่อนโยนและรับฟังผู้อื่น 6. ตปะ ความเพียรและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ 7. อักโกธะ การควบคุม

อารมณ์ และไม่ใช้อำนาจด้วยความโกรธ 8. อวิหิงสา การไม่ใช้อำนาจสร้างความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม 9. ขันติ ความอดทนต่อปัญหา ความเห็นต่าง และ 10. อวิโรธนะ การไม่ดำเนินงานขัดต่อหลักความถูกต้องและประโยชน์ส่วนรวม หลักธรรมทั้ง 10 ประการจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้นำภาครัฐให้บริหารงานด้วยคุณธรรม ความรับผิดชอบ และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ทศพิธราชธรรมสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นการบริหารด้วยความสุจริต เสียสละ รับฟังความคิดเห็น อดทนต่อความแตกต่าง ไม่ใช้อำนาจโดยมิชอบ และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนอย่างเป็นธรรม

การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานภาครัฐ

จากการวิเคราะห์สามารถสังเคราะห์ได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ควรทำหน้าที่แทนกฎหมายหรือระบบตรวจสอบ แต่ควรทำหน้าที่เสริมสร้างคุณธรรมภายในของผู้บริหาร และบุคลากรภาครัฐ กล่าวคือ กลไกภายนอก ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ระบบตรวจสอบ การเปิดเผยข้อมูล เทคโนโลยี และกลไกการมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกับกลไกภายใน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เมตตา ความเสียสละ และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จึงเกิดเป็นระบบบริหารที่มีความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้น

ตารางที่ 1 การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานภาครัฐ

หลักธรรม	แนวคิดสำคัญ	การประยุกต์ใช้ในภาครัฐ	ผลที่คาดหวัง
อธิปไตยธรรม 7	ประชุม ปรีชาหาหรือพร้อมเพรียง	เปิดพื้นที่ให้บุคลากรและประชาชนมีส่วนร่วม	การตัดสินใจมีความรอบด้าน
สังคหวัตถุ 4	การสงเคราะห์และสร้างความสัมพันธ์	สื่อสารและให้บริการประชาชน	ความไว้วางใจเพิ่มขึ้น
พรหมวิหาร 4	เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	บริหารโดยคำนึงถึงประชาชนและความเป็นธรรม	ลดการเลือกปฏิบัติ
ทศพิธราชธรรม	คุณธรรมของผู้นำ	ส่งเสริมความซื่อตรง เสียสละ และรับผิดชอบต่อ	ผู้นำมีความน่าเชื่อถือ

หลักธรรมาภิบาลกับการมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการหรือการปกครองที่นำหลักธรรมาภิบาลกับการมีส่วนร่วม ผสมผสานเข้ากับหลักพุทธธรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคมร่วมกันอย่างสมานฉันท์และโปร่งใส ดังนี้

1. ผู้นำภาครัฐที่มีคุณธรรม เป็นจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรมองค์กร หากผู้บริหารให้ความสำคัญกับความซื่อตรง ความรับผิดชอบ และประโยชน์สาธารณะ บุคลากรในองค์กรก็มีแนวโน้มที่จะยึดถือมาตรฐานดังกล่าว การพัฒนาผู้นำภาครัฐจึงไม่ควรเน้นเฉพาะความรู้ด้านการบริหาร แต่ควรพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กัน

2. ระบบบริหารที่โปร่งใส องค์กรภาครัฐควรพัฒนาระบบเปิดเผยข้อมูล การจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารงบประมาณ การประเมินโครงการ และการรายงานผลให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ความโปร่งใสควรเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล

3 การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนไม่ควรเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะเมื่อเกิดปัญหา แต่ควรมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล การนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้เป็นพื้นฐานแนวความคิดในการสร้างวัฒนธรรมการประชุม และการปรึกษาหารือ ขณะที่สังคมวัตถุ 4 สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน

4 เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีควรถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความโปร่งใส ไม่ใช่เพียงเครื่องมือเพิ่มความรวดเร็วในการทำงาน เช่น ระบบข้อมูลเปิด ระบบติดตามงบประมาณ แพลตฟอร์มรับฟังความคิดเห็น ระบบติดตามโครงการ และช่องทางร้องเรียน และต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของข้อมูล ความเป็นส่วนตัว และการเข้าถึงของประชาชนทุกกลุ่มด้วย เพราะการบริหารงานภาครัฐที่ดีต้องมีความโปร่งใส ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

การบริหารงานภาครัฐที่ดีควรผสมผสานหลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วม และพุทธธรรม โดยผู้นำมีคุณธรรม ระบบบริหารโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน และใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบ และการรับฟังความคิดเห็น สร้างความไว้วางใจ ความสมานฉันท์ เพื่อประโยชน์สาธารณะต่อไป (ถวิลวดี บุรีกุล, 2569)

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานภาครัฐกับการเสริมสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานภาครัฐกับการเสริมสร้างความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการบริหารที่ต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐาน โดยภาครัฐต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ มีระบบติดตามและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล ซึ่งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเปิดเผยข้อมูล (Open Data) ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับประชาชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และการป้องกันการทุจริตอย่างเป็นระบบ เมื่อความโปร่งใส การตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมทำงานร่วมกัน จะนำไปสู่การเพิ่มความไว้วางใจของประชาชน ลดปัญหาการทุจริต ยกระดับคุณภาพการให้บริการ และสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ภาครัฐยุคใหม่ต้องบริหารงานอย่างโปร่งใส ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเป็นเครื่องมือ เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นฐาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

สรุป

การบริหารงานภาครัฐในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ต้องปรับจากการบริหารแบบลำดับชั้น และการสั่งการ ไปสู่การบริหารที่เปิดกว้าง ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยให้ความสำคัญกับ 5 ประเด็น ได้แก่ การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การสร้างคุณค่าสาธารณะ ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและการทำงานแบบเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการบริหาร ความโปร่งใสต้องประกอบด้วยเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึง การตรวจสอบ และความรับผิดชอบ ขณะที่การมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแนวทาง ตัดสินใจ ดำเนินงาน และติดตามประเมินผล เทคโนโลยีดิจิทัล และข้อมูลเปิดสามารถช่วยเพิ่มช่องทางการสื่อสาร การให้บริการ และการตรวจสอบของประชาชน แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลควบคู่กันไป

การเสริมสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมจึงไม่สามารถพึ่งพากฎหมาย ระบบตรวจสอบ หรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร และบุคลากรภาครัฐ ร่วมด้วย โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อปริหานิยธรรม 7 ช่วยส่งเสริมการประชุมปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วม สังคหวัตถุ 4 ช่วยสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน พรหมวิหาร 4 สนับสนุนการบริหารที่คำนึงถึงประชาชน ความเมตตา และความเป็นธรรม และ ทศพิธราชธรรม เป็นแนวทางพัฒนาผู้นำให้มีความซื่อตรง เสียสละ และรับผิดชอบต่อส่วนรวม การบูรณาการหลักธรรมกับกลไกภายนอก ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ระบบตรวจสอบ การเปิดเผยข้อมูล เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วม จึงช่วยสร้างระบบบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อประชาชน ทั้งยังช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดปัญหาการทุจริต ยกระดับคุณภาพการให้บริการ และสนับสนุนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จิราภาดา นามบุรี และคณะ. (2569). การบริหารรัฐกิจในยุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัล: จากกระบวนราชการดั้งเดิม สู่รัฐบาลอัจฉริยะและการสร้างคุณค่าสาธารณะ. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, 4(2), 79-87.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2569). *ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อบริหารรัฐกิจแนวใหม่*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2569, จาก https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ธรรมาภิบาล:_หลักการเพื่อบริหารรัฐกิจแนวใหม่
- พระครูพิศาลจารุวรรณ และพระครูปลัดวินัย อธิปญโญ (น้อยชมพู). (2569). อปริหานิยธรรม 7 กับ การสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรร่วมสมัย. *วารสารบาลีไภรวาทปริทรรศน์*, 4(1), 49-68.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).

- พระมหาอัสกรณฺ์ แดงดี. (2565). หลักพรหมวิหาร 4 กับคุณค่าของคนในสังคมไทย. *วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์*, 8(1), 142-152.
- รวีวรรณ จำปาสิทธิ์ และคณะ. (2568). การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อความยั่งยืนทางสังคม: วิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์ ในสังคมไทย. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(9), 118–130.
- ศักดิ์ วงศ์จิรนนท์. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารท้องถิ่นสมัยใหม่: กรอบคิดใหม่สู่การบริหารงานภาครัฐแนวมีส่วนร่วม. *วารสารวิทยาการบริหารงานภาครัฐสมัยใหม่*, 3(2), 214–227.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2569). พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. สืบค้น 19 สิงหาคม 2569, จาก https://www.changthun.go.th/index/load_data/?doc=12174
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2569). การขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล. สืบค้น 19 สิงหาคม 2569, จาก https://www.opdc.go.th/about/board/sub-pdc/sub-pdc10/?utm_source=chatgpt.com
- _____. (2569). การส่งเสริมการบริหารงานภาครัฐระบบเปิดและการมีส่วนร่วม. สืบค้น 19 สิงหาคม 2569, จาก https://www.opdc.go.th/about/board/sub-pdc/sub-pdc7/?utm_source=chatgpt.com
- _____. (2569). วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์. สืบค้น 19 สิงหาคม 2569, จาก https://www.opdc.go.th/about/vision/?utm_source=chatgpt.com
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Bovaird, T. (2007). Beyond engagement and participation: User and community coproduction of public services. *Public Administration Review*, 67(5), 846–860.
- Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2015). *The new public service: Serving, not steering*. (4th ed.). New York: Routledge.
- Moore, M. H. (1995). *Creating public value: Strategic management in government*. London: Harvard University Press.
- OECD. (2026). *Recommendation of the Council on Digital Government Strategies*. Retrieved August 19, 2026, from https://legalinstruments.oecd.org/api/print?ids=306&lang=en&utm_source=chatgpt.com
- OECD. (2026). *Recommendation of the Council on Open Government*. Retrieved August 19, 2026, from <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0438>

- OECD. (2026). *The OECD digital government policy framework: Six dimensions of a digital government*. Retrieved August 19, 2026, from /en/publications/the-oecd-digital-government-policy-framework_f64fed2a-en.html
- Osborne, S. P. (2006). The new public governance?. *Public Management Review*, 8(3), 377–387.

แนวคิดภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ
ทางจิตในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12
CONCEPTUALIZING COMPASSIONATE LEADERSHIP FOR EDUCATIONAL
ADMINISTRATORS TO ENHANCE MENTAL WELL-BEING IN GENERAL EDUCATION
PHRA PARIYATTI DHAMMA SCHOOLS, EDUCATIONAL REGION 12

พระครูปริยัตติธรรมกิจ (มานอชญ์ ทองคำพันธ์)^{1*}

Phrakhrupariyattthammakit (Manoch Thongkhamphan)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: 6801104201@mcu.ac.th

Received August 9, 2026; Revised October 2, 2026; Accepted October 8, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ และวิเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยบูรณาการเข้ากับหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตให้แก่บุคลากรและสามเณรนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 จากการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่า ท่ามกลางสภาวะความกดดันจากการจัดการศึกษาควบคู่พระธรรมวินัย และมาตรฐานวิชาการ การบริหารจัดการที่พึ่งพาเพียงอำนาจตามสายบังคับบัญชาอาจส่งผลให้เกิดภาวะหมดไฟในกลุ่มบุคลากร และเพิ่มความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของสามเณรนักเรียน บทความนี้จึงนำเสนอองค์ความรู้ผ่าน “โมเดลภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต” ซึ่งผสมผสานกระบวนการบริหารร่วมสมัยเข้ากับหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อทำหน้าที่เป็นฐานรากทางจิตใจ และกลไกกำกับพฤติกรรมการบริหาร ผลจากการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า โมเดลนี้มีศักยภาพในการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านวัฒนธรรมองค์กรไปสู่การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา ทำให้ผู้บริหารสามารถรับฟังเสียง และแก้ไขปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันอาจเอื้อต่อการลดความเครียดสะสม เพิ่มความผูกพันต่อองค์กร และส่งเสริมการฟื้นฟูสุขภาวะทางจิตของทุกฝ่ายได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม; พุทธบูรณาการ; สุขภาวะทางจิต; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

¹ วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

¹ Wat Pitulathirat Rangsarit, Chachoengsao Province

Abstract

This academic article aimed to analyze and conceptualize compassionate leadership among educational administrators by integrating the Four Brahmavihara as a framework for enhancing mental well-being among educational personnel and novice students in General Education Phra Pariyatti Dhamma Schools, Educational Region 12. Literature synthesis indicated that managing education under monastic discipline alongside academic standards through rigid hierarchical authority may lead to staff burnout and increase novice student dropouts. Consequently, this article proposed the "Compassionate Leadership Buddhadhamma Integration Model" (CLBI Model), which merged modern administrative concepts with Loving-kindness, Compassion, Sympathetic joy, and Equanimity to serve as a spiritual foundation and behavioral mechanism. The findings suggested that this model had the potential to transform organizational culture toward creating a psychological safety zone enabling administrators to listen, heal, and resolve issues with wisdom, thereby mitigating stress, increasing organizational commitment, and sustainably fostering holistic mental well-being for all stakeholders.

Keywords: Compassionate Leadership; Buddhadhamma Integration; Mental Well-Being; Phra Pariyatti Dhamma School

บทนำ

การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นกลไกสำคัญยิ่งในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้สามเณรนักเรียนได้รับการศึกษาที่สมดุลทั้งทางโลกและทางธรรม อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคดิจิทัล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ซึ่งรับผิดชอบครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างรอบด้านในการบริหารจัดการ ทั้งในมิติของการยกระดับมาตรฐานวิชาการและการดูแลคุณภาพชีวิตของบุคลากรภายในองค์กร (พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชะมโน และพระฮอนด้า เข้มมา, 2565) การแบกรับภาระงานที่ซับซ้อนของผู้บริหาร และครูผู้สอน ตลอดจนความคาดหวังจากสังคมที่ตั้งไว้กับสถาบันศาสนา ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อบรรยากาศและสัมฤทธิ์ผลของการจัดการเรียนรู้ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2566)

สภาพปัญหาที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน คือภาวะถดถอยด้านสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษา และสามเณรนักเรียน การดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบอันเคร่งครัด

แห่งพระธรรมวินัย ผนวกกับความกดดันจากการแข่งขันทางการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง ทำให้สามเณรนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อเกิดภาวะความเครียดสะสม และขาดความพร้อมทางอารมณ์ (พระครูศรีวิรุฬหกิจ และคณะ, 2565) สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์สุขภาพจิตที่ระบุว่า เยาวชนในระบบการศึกษามีแนวโน้มเผชิญกับภาวะซึมเศร้าและภาวะหมดไฟเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหากถูกละเลย อาจนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมและการออกกลางคัน (มูลนิธิ ธิ วิวัฒน์ สาธารณสุขไทย, 2564) ในขณะเดียวกัน บุคลากรทางการศึกษาทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ต่างก็ประสบกับความเหนื่อยล้าจากภาระงานที่ล้นมือและการดูแลอภิบาลสามเณรตลอด 24 ชั่วโมง ส่งผลให้เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout Syndrome) และทำให้ประสิทธิภาพในการเป็นกัลยาณมิตรเพื่อดูแลนักเรียนลดทอนลง (ฉัตรชกรณ์ ระเบิด และวิลาสสินี จินตลิตติดี, 2564)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว แนวคิด “ภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม” (Compassionate Leadership) จึงก้าวเข้ามาเป็นบทบาทสำคัญและถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน ภาวะผู้นำรูปแบบนี้มีได้จำกัดอยู่เพียงการสั่งการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร แต่ให้ความสำคัญอย่างลึกซึ้งต่อความสามารถในการเข้าถึงจิตใจ รับรู้ถึงความทุกข์ยากของผู้ใต้บังคับบัญชา และพร้อมที่จะลงมือช่วยเหลืออย่างมีวิจารณญาณ (Unlockmen, 2564) การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม เข้ากับการบริหารสถานศึกษา จะช่วยเปลี่ยนผ่านจากกระบวนทัศน์การใช้อำนาจตามสายบังคับบัญชา ไปสู่การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Safety) ให้แก่ทุกคนในองค์กร (West, 2021) ซึ่งสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกันกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ยึดถือความเมตตากรุณาเป็นรากฐาน

บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและวิเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม เพื่อใช้เป็นกลไกในการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตที่ยั่งยืนให้แก่บุคลากรและสามเณรนักเรียน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และการบริหารจัดการเชิงพุทธนวัตกรรมการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมในบริบทการบริหารการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม เป็นกระบวนทัศน์การบริหารร่วมสมัยที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการและองค์กรระดับสากล แนวคิดนี้เป็นการยกระดับขีดความสามารถของผู้นำให้ก้าวข้ามจากการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นเพียงผลสัมฤทธิ์ตามสายการบังคับบัญชา ไปสู่การบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับมิติทางจิตใจของบุคคล ภาวะผู้นำรูปแบบนี้ได้หมายถึงเพียงแค่ความเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Leadership) ที่ร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นเท่านั้น เนื่องจากความเห็นอกเห็นใจเพียงอย่างเดียวอาจนำไปสู่การแบกรับอารมณ์จนเกิดความเหนื่อยล้า แต่ความเมตตาธรรม คือ

การผสมผสานความเข้าใจเข้ากับความรู้และความมุ่งมั่นที่จะลงมือปฏิบัติเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากอย่างเป็นรูปธรรม (Temte, 2024)

องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยทักษะหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การปรากฏตัวด้วยความใส่ใจ (Caring Presence) คือ การดำรงอยู่และพร้อมเชื่อมโยงกับผู้อื่นอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่ดี 2) ความกล้าหาญที่จะเกื้อกูล (Caring Courage) คือความกล้าที่จะเผชิญกับสถานการณ์ยากลำบากหรือการตัดสินใจที่อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึก โดยเลือกที่จะทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อแก้ไขปัญหาที่มากกว่าสิ่งที่ทำให้ตนเองสบายใจ 3) ความตรงไปตรงมาด้วยความปรารถนาดี (Caring Candor) คือการสื่อสารและการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างซื่อตรงและจริงใจ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รู้สถานะของตนเอง และพัฒนาตนเองได้ตรงจุด และ 4) ความโปร่งใสด้วยความใส่ใจ (Caring Transparency) คือการเปิดเผยข้อมูลอย่างซื่อสัตย์เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Hougaard & Carter, 2022)

ในบริบทของการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนผู้ถือหางเสือเรือที่ต้องนำพาบุคลากรและนักเรียนฝ่าฟันความกดดันจากระบบการประเมิน มาตรฐานทางวิชาการ และความคาดหวังของสังคม การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมในสถานศึกษา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) ให้แก่บุคลากร เมื่อผู้บริหารแสดงออกถึงความเข้าใจและพร้อมเกื้อกูลผ่านทักษะทั้ง 4 ประการ ย่อมส่งผลให้ครูผู้สอนลดความเครียดจากการปฏิบัติงาน เกิดความผูกพันต่อองค์กร และสามารถส่งต่อความเมตตาไปยังผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ คงเทียะ, 2561) แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารงานด้วยเมตตาธรรมไม่ได้ทำให้ความเด็ดขาดหรือระเบียบวินัยในโรงเรียนลดลง แต่ในทางตรงกันข้าม กลับช่วยให้การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนมากกว่าการใช้อำนาจเชิงบังคับ (West, 2021)

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมตามทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ที่เน้นทักษะการปรากฏตัวด้วยความใส่ใจ ความกล้าหาญที่จะเกื้อกูล ความตรงไปตรงมา และความโปร่งใส มิได้เป็นเพียงการแสดงความเห็นอกเห็นใจที่อาจนำไปสู่ภาวะเหนื่อยล้าทางอารมณ์แก่ผู้นำ แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยาที่ช่วยลดความเครียดจากการปฏิบัติงาน เสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้แก่บุคลากรทางการศึกษา และช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนภายใต้ระเบียบวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนองค์กรที่ยั่งยืนยิ่งกว่าการใช้อำนาจสั่งการตามสายบังคับบัญชา

สุขภาวะทางจิตของบุคลากรและสามเณรนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีบริบทเฉพาะที่แตกต่างจากสถานศึกษาทั่วไป เนื่องจากต้องจัดการเรียนการสอนแบบควบรวม ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิชาการทางโลก) และการศึกษาพระปริยัติธรรม (นักธรรมและบาลี) ภายใต้กรอบการดำเนินชีวิตตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด สภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งผลให้ “สามเณรนักเรียน” ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ต้องเผชิญกับสภาวะกดดันที่ซ้อนทับกันหลายมิติ สุขภาวะทางจิตในบริบทนี้จึงครอบคลุมทั้งมิติทางอารมณ์ (ความสามารถในการจัดการความเครียด) มิติทางสังคม (การอยู่ร่วมกันในสังคมสมณะ) และมิติทางจิตวิญญาณ (การรักษาศรัทธาในร่มกาสาวพัสตร์) ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวเร่งให้เกิดภาวะความเครียดสะสม วิตกกังวล และความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งหากไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือการลาสิกขากลางคัน (พระครูศรีวิรุฬหกิจ และคณะ, 2565)

เมื่อเจาะลึกถึงสาเหตุเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อสามเณรนักเรียน พบว่าความเปราะบางทางจิตใจมักเกิดจากรอยต่อของการปรับตัว การต้องห่างเหินจากสถาบันครอบครัวมาใช้ชีวิตในวัด ประกอบกับภาระการเรียนที่หนักหน่วงทั้งทางโลกและทางธรรม ทำให้สามเณรขาดพื้นที่ผ่อนคลายทางอารมณ์ (พระครูศรีวิรุฬหกิจ และคณะ, 2565) นอกจากนี้ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ ยิ่งส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางอารมณ์ของเยาวชน ทำให้กระบวนการดูแลสุขภาพทางจิตในระบบการศึกษามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การคาดหวังให้สามเณรวัยเยาว์มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สมบูรณ์แบบตามกรอบพระธรรมวินัยโดยปราศจากการประคับประคองทางจิตวิทยา จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา (มูลนิธิ ภัวฒน์สาธารณสุขไทย, 2564)

ในขณะเดียวกัน “บุคลากรทางการศึกษา” ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ก็ล้วนเผชิญกับสภาวะคุกคามด้านสุขภาวะทางจิตเช่นเดียวกัน โดยมีสาเหตุเชิงโครงสร้างมาจากภาระงานที่หนักหน่วง ทั้งงานบริหารวิชาการ งานธุรการที่ซ้ำซ้อน และบทบาทในการเป็นผู้ดูแลอภิบาลสามเณรตลอด 24 ชั่วโมง ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณของโรงเรียน (กองพุทธศาสนศึกษา, 2566) การแบกรับความคาดหวังที่สูงเกินขีดจำกัดอย่างต่อเนื่องยาวนาน มักส่งผลให้บุคลากรเกิด “ภาวะหมดไฟในการทำงาน” (Burnout Syndrome) ซึ่งแสดงออกผ่านความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ ความรู้สึกแปลกแยกต่อองค์กร และการประเมินคุณค่าความสำเร็จส่วนบุคคลลดลง ความถดถอยทางจิตใญ่นี้อาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อการลดทอนประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ และทำให้ความอดทนอดกลั้นหรือความสามารถในการเป็นกัลยาณมิตรที่พร้อมจะรับฟังปัญหาของนักเรียนลดน้อยลงตามไปด้วย (ฉัตรขจรณ์ ระเบิด และวิลาสสินี จินตลิลิตดี, 2564) สุขภาวะทางจิตของบุคลากรและนักเรียนจึงเป็นพลวัตที่มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบถึงกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สรุปได้ว่า สุขภาวะทางจิตในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมิได้เป็นเพียงประเด็นทางจิตวิทยาหรือปัญหาทางพฤติกรรมศาสตร์ทั่วไปเท่านั้น แต่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เมื่อสามเณรมีความทุกข์หมองทางใจ ย่อมยากที่จะซาบซึ้งในความงดงามของพระธรรมวินัยได้อย่างเต็มที่ และเมื่อครูบาอาจารย์เกิดภาวะหมดไฟ เมตตาธรรมที่พึงมีต่อศิษย์ก็อาจลดทอนลง การมุ่งแก้ปัญหาด้วยมาตรการควบคุมหรือกฎระเบียบเชิงบังคับเพียงอย่างเดียวจึงอาจยังไม่บรรลุผลตามที่คาดหวัง สภาพปัญหาที่ผิวดรกลึกนี้ จึงควรได้รับการดูแลด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางการบริหาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องก้าวเข้าไปนั่งในใจของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เรียน เปิดใจรับรู้ความทุกข์ของพวกเขาด้วยสายตาแห่งความกรุณา เพื่อพลิกฟื้นบรรยากาศของสถานศึกษาให้กลับมาเป็น “ร่มธรรม” ที่เกื้อหนุนทั้งความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและสุขภาวะทางจิตอย่างแท้จริง

พุทธบูรณาการภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต

การนำแนวคิดภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานศึกษาวิสุทธิพุทธานุภาพสามารถกระทำได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีเอกภาพผ่านการบูรณาการเข้ากับแก่นแท้ของหลักธรรม “พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวาง สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ดุจพรหม” (ที.ม.10/184/226.) ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์การบริหารร่วมสมัย ในมิติของการบริหาร พรหมวิหาร 4 จะทำหน้าที่เป็นทั้งฐานรากทางจิตใจและกลไกขับเคลื่อนพฤติกรรมของผู้บริหาร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรอย่างยั่งยืน (Hougaard & Carter, 2022; West, 2021)

โดยสามารถจำแนกแนวทางการประยุกต์ใช้ผ่านการหลอมรวมหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับทักษะผู้นำเชิงเมตตาธรรมสากล 4 ประการ ได้ดังนี้ (พระทีนวงศ์ คั่นหม่าง (วงศ์แวง), 2567)

1. เมตตา (ความปรารถนาดี) สอดคล้องกับ การปรากฏตัวด้วยความใส่ใจ (Caring Presence) เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวก ผู้บริหารที่นำด้วยความเมตตาจะเปิดใจรับฟังปัญหาของบุคลากรและสามเณรนักเรียนอย่างลึกซึ้ง ด้วยการดำรงอยู่และพร้อมเชื่อมโยงกับผู้อื่นอย่างแท้จริง โดยปราศจากการด่วนตัดสิน พฤติกรรมนี้จะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่อบอุ่น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ได้ถึงความปลอดภัยและรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อองค์กร (West, 2021)

2. กรุณา (ความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือ) สอดคล้องกับ ความกล้าหาญที่จะเกื้อกูล (Caring Courage) เป็นการกระทำเชิงประจักษ์เมื่อเห็นบุคลากรหรือสามเณรเผชิญปัญหาอุปสรรค ผู้บริหารจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ความเห็นอกเห็นใจ แต่มีความกล้าที่จะเผชิญกับสถานการณ์ยากลำบาก และตัดสินใจแก้ไขปัญหาก็ถูกต้อง โดยลงมือจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจน

หาแนวทางลดภาระงานธุรการที่ซ้ำซ้อนของครู เพื่อให้ครูมีเวลาทุ่มเทให้กับการสอน และการดูแลนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ (พระครูวินัยธรวรภูมิ เดชธมโม และพระฮอนต้า เข็มมา, 2565)

3. มุทิตา (การส่งเสริมและยินดี) สอดคล้องกับ ความตรงไปตรงมาด้วยความปรารถนาดี (Caring Candor) ผู้บริหารสร้างระบบการเสริมแรงทางบวก ชื่นชมและยกย่องเชิดชูเกียรติเมื่อครูผู้สอน หรือสามเณรนักเรียนมีพัฒนาการที่ดีหรือประสบความสำเร็จ แม้จะเป็นเพียงความสำเร็จเล็กน้อย ควบคู่กับการสื่อสารและให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างซื่อตรงจริงใจเพื่อการพัฒนาตนเอง การแสดงออกถึง มุทิตาจิตนี้จะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเกื้อกูลและเติมเต็มพลังใจให้แก่คนในองค์กร (Hougaard & Carter, 2022)

4. อุเบกขา (การวางใจเป็นกลางอย่างมีสติ) สอดคล้องกับ ความโปร่งใสด้วยความใส่ใจ (Caring Transparency) เป็นกลไกสำคัญที่คอยกำกับความเมตตากรุณาให้ดำเนินไปอย่างมีวิจารณญาณ ผู้บริหารจะใช้หลักอุเบกขาในการบริหารจัดการความขัดแย้งและการพิจารณาบทลงโทษเมื่อมีการ ละเมิดกฎระเบียบ โดยตั้งอยู่บนความเที่ยงธรรม เปิดเผยข้อมูลอย่างซื่อสัตย์ ปราศจากอคติหรือความ ลำเอียง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557)

การหลอมรวมภาวะผู้นำเข้ากับพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ประการนี้ เป็นปัจจัยสำคัญในการทลาย วัฒนธรรมอำนาจนิยมที่มักสร้างความหวาดระแวง และช่วยเปลี่ยนผ่านบรรยากาศในโรงเรียนไปสู่การ สร้าง “พื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา” ซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมที่ครูผู้สอน และสามเณรนักเรียนกล้าที่จะ สื่อสารความทุกข์ กล้าเผชิญหน้ากับข้อผิดพลาด และแสวงหาคำปรึกษาโดยปราศจากความกลัวว่าจะ ถูกด่วนตัดสินหรือลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม (West, 2021)

ตัวอย่างสถานการณ์เพื่อประกอบการอธิบาย เปรียบเทียบเชิงพฤติกรรมและการบริหาร

เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการบริหารเมื่อบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 สามารถพิจารณา เปรียบเทียบจำลองสถานการณ์ได้จากสภาพแวดล้อมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เผชิญปัญหา สามเณรออกกลางคันและบุคลากรมีภาวะหมดไฟ (พระครูศรีวิรุฬหกิจ และคณะ, 2565; ฉัตรชนกร ณ ธิราช และวิลาสินี จินตลิขิตดี, 2564)

ก่อนการนำหลักธรรมมาบูรณาการใช้: ผู้บริหารใช้รูปแบบการสั่งการตามสายบังคับบัญชา อย่างเคร่งครัด มุ่งเน้นการจับผิดและลงโทษเมื่อสามเณรละเมิดระเบียบ โดยมีได้สืบค้นถึงสภาวะทาง อารมณ์หรือปัญหาครอบครัวเบื้องหลัง ในขณะเดียวกันก็เร่งรัดผลงานวิชาการจากครูผู้สอนโดยขาด ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมคือ บรรยากาศในโรงเรียนเต็มไปด้วยความ หวาดระแวง ครูเกิดความเครียดสะสม และสามเณรนักเรียนมีพฤติกรรมต่อต้าน ปิดบังความผิด ซึ่งอาจ เป็นปัจจัยบั่นทอนสุขภาวะทางจิตอย่างรุนแรง (พระครูศรีวิรุฬหกิจ และคณะ, 2565; West, 2021)

แนวทางการประยุกต์ใช้โมเดลภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม: ผู้บริหารปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่ “ภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม” โดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแกนหลัก เมื่อเกิดปัญหาพฤติกรรม ผู้บริหาร

ใช้ เมตตา ในการรับฟังต้นตอของปัญหา ใช้ กรุณา ในการลงมือช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรค และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูเพื่อให้มีเวลาดูแลนักเรียน ใช้ มุทิตา ในการให้กำลังใจเมื่อเกิดการพัฒนา และใช้อุเบกขา ในการพิจารณาบทลงโทษอย่างยุติธรรมและมีเหตุผล ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้โมเดล ได้แก่ องค์กรมีแนวโน้มเกิดพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ อัตราการออกกลางคันมีโอกาสดลดลง ครูผู้สอนและสามเณรมีความกล้าที่จะเปิดใจสื่อสารกันมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางที่ส่งผลให้สุขภาวะทางจิตโดยรวมได้รับการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2561; West, 2021)

สรุปได้ว่า การยึดถือหลัก “พรหมวิหาร 4” เป็นแกนกลางในการบูรณาการภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม ถือเป็นการหวนกลับคืนสู่รากฐานที่ทรงพลังและครอบคลุมของการเป็นผู้บริหารวิถีพุทธ ข้อพึงสังเกตประการสำคัญคือ การใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหารมิได้หมายถึงความอ่อนแอ หรือการโอ้อ้อมอารีจนเสียระบบระเบียบ แต่หลัก “อุเบกขา” จะทำหน้าที่กำกับความเมตตาให้ดำเนินไปอย่างมีปัญญา กล่าวคือ ช่วยเหลืออย่างมีวิจารณญาณ และสามารถวางตัวเป็นกลางอย่างมั่นคง เมื่อจำเป็นต้องรักษากฎกติกา การดำรงตนให้เกิดความสมดุลระหว่างการดูแลเอาใจใส่ทางจิตใจ และความชัดเจนทางระเบียบวินัยเช่นนี้ น่าจะเป็นวิถีทางแห่งพุทธนวัตกรรมการบริหารที่ช่วยคุ้มครองสุขภาวะทางจิตใจของคนในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

โมเดลภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต

เพื่อให้เห็นภาพโครงสร้างเชิงแนวคิดดังกล่าว จึงได้สรุปองค์ประกอบสัญลักษณ์ในภาพที่ 1 ให้มีความกระชับและรัดกุม ดังนี้

1. ใจกลางดอกบัว (เกสรสีทองสว่าง) สื่อถึง ภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรม เป็นศูนย์กลางการบริหาร
2. กลีบดอกบัวหลัก 4 ทิศ (จำแนกตามสี และไอคอนสัญลักษณ์)
 - ทิศเหนือ (สีชมพู) เมตตา (ความปรารถนาดีและเปิดใจรับฟัง)
 - ทิศตะวันออก (สีฟ้า) กรุณา (การช่วยเหลือและลดภาระงาน)
 - ทิศใต้ (สีเขียว) มุทิตา (การสร้างขวัญกำลังใจและชื่นชม)
 - ทิศตะวันตก (สีส้มแดง) อุเบกขา (การบริหารด้วยปัญญาและความยุติธรรม)
3. กลีบดอกบัวขนาดเล็ก 4 กลีบ (สีเหลืองทอง) แซมระหว่างกลีบหลัก สื่อถึงการเชื่อมโยงค้ำจุนกันของพรหมวิหาร 4 อย่างเป็นเอกภาพ
4. วงแหวนโอบล้อม สื่อถึงการเกิด พื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา ในสถานศึกษา
5. กลุ่มผลลัพธ์ปลายทาง แสดงแนวโน้มผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งต่อบุคลากร และสามเณรนักเรียน

ภาพที่ 1 โมเดลภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต (CLBI Model)

โมเดลภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมพุทธบูรณาการ (CLBI Model) จัดเป็นข้อเสนอเชิงกรอบแนวคิดทางวิชาการ (Conceptual Framework) ที่สังเคราะห์ขึ้นเพื่อเสนอเป็นแนวทางการบริหารจัดการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยเชื่อมโยง 3 มิติหลักเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) มิติแกนกลางด้านหลักธรรม การใช้พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เป็นกลไกขับเคลื่อนพฤติกรรมกรรมการบริหาร 2) มิติสภาวะแวดล้อม การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) เพื่อลดความหวาดระแวงในการทำงาน และ 3) มิติผลลัพธ์ที่คาดหวัง จะเกิดขึ้น การเสนอแนวทางเพื่อคาดหวังผลลัพธ์ในการลดภาวะหมดไฟของครู และลดอัตราการออกกลางคันของสามเณรนักเรียน

สรุปได้ว่า การเสนอโมเดล CLBI นี้ เป็นการนำเสนอข้อเสนอเชิงทฤษฎีที่บูรณาการพุทธธรรมเข้ากับภาวะผู้นำร่วมสมัย การขับเคลื่อนองค์กรด้วยพรหมวิหาร 4 จะช่วยให้ผู้บริหารปกครองด้วยความเข้าใจ โดยใช้อุเบกขาควบคุมอารมณ์ส่วนตน คงไว้แต่ความเมตตาที่ประกอบด้วยสติและปัญญา ซึ่งถือเป็นกรอบแนวคิด ที่มีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

สรุป

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ท่ามกลางกระแสความท้าทายของสังคมยุคดิจิทัลและความคาดหวังทางวิชาการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่ก้าวข้ามการใช้อำนาจตามสายบังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว บทความนี้ได้แสดงให้เห็นถึง

ความสำคัญเร่งด่วนของการนำแนวคิดภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยมุ่งเน้นความกล้าหาญที่จะเผชิญปัญหา และความมุ่งมั่นที่จะบรรเทาความทุกข์ยากของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อนำแนวคิดสาสนีมาบูรณาการเข้ากับหลักธรรม “พรหมวิหาร 4” อย่างเป็นเอกภาพ จึงก่อเกิดเป็นพุทธนวัตกรรมการบริหารที่ลึกซึ้งและปฏิบัติได้จริงภายใต้ชื่อ “โมเดลภาวะผู้นำเชิงเมตตาธรรมพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต” (CLBI Model)

พรหมวิหาร 4 ในโมเดลนี้ ทำหน้าที่เป็นทั้งฐานรากทางจิตใจอันมั่นคง และกลไกขับเคลื่อนพฤติกรรมของผู้บริหารในการดูแลเอาใจใส่ การลงมือช่วยเหลือเกื้อกูลและลดภาระงาน การร่วมมือยินดี และเสริมแรงบวก และการกำกับดูแลวินัยวางตนเป็นกลางอย่างมีปัญญา การบูรณาการอย่างเป็นระบบนี้ช่วยสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา ซึ่งหลายกำแพงแห่งความหวาดระแวง และพลิกพื้นบรรยากาศของสถานศึกษาให้เป็นร่มธรรมที่เกื้อหนุนสุขภาวะทางจิต แนวโน้มผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการนำโมเดลไปประยุกต์ใช้ คือ บุคลากรทางการศึกษามีความผูกพันต่อองค์กร ลดภาวะหมดไฟ และมีความพร้อมในการเป็นกัลยาณมิตร ในขณะที่สามเณรนักเรียนมีความมั่นคงทางอารมณ์ ลดพฤติกรรมต่อต้าน และช่วยลดความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของสามเณรนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2566). สถิติข้อมูลนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. สืบค้น 26 สิงหาคม 2569, จาก <https://deb.onab.go.th/th/content/category/index/id/1472>
- ฉัตรชกรณ์ ระเบิด และวลาสน จันทลขตต. (2564). ภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย*, 15(2), 60-79.
- พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม และพระฮอนต้า เข้มมา. (2565). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม: New Normal. *วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม*, 9(3), 249-262.
- พระครูศรีวิรุฬหกิจ ฐานวโร และคณะ. (2565). โปรแกรมพุทธจิตวิทยาพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจของสามเณร นักเรียนนักรธรรม บาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม*, 8(1), 1-17.
- พระทินวงศ์ คั่นหม่าง (วงศ์แวง). (2567). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุคปัจจุบัน: แนวทางบูรณาการพระพุทธศาสนศึกษาและการจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ. *วารสารอนันตนิภา*, 4(2), 20-26.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มูลนิธิวิถีวัฒนธรรมสุขไทย. (2564). ประเมินสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นไทยกว่า 1.8 แสนราย พบ
เครียดสูง เสี่ยงซึมเศร้า ติดจอติดเกมออนไลน์มากขึ้น. สืบค้น 26 สิงหาคม 2569, จาก
<https://www.hfocus.org/content/2021/10/23307>
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2561). *หลักการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Hougaard, R., & Carter, J. (2022). *Compassionate Leadership: How to Do Hard Things in a Human Way*. Brighton, MA: Harvard Business Review Press.
- Temte, A. (2024). *The Case for Compassionate Leadership*. Retrieved August 9, 2024, from
<https://www.andrewtemte.com/saturday-morning-muse/the-case-for-compassionate-leadership>
- Unlockmen. (2564). *Compassionate Leadership: ผู้นำที่ใช้ความเมตตาบริหารคน*. สืบค้น 9
สิงหาคม 2569, จาก <https://www.unlockmen.com/compassionate-leadership/>
- West, M. A. (2021). *Compassionate leadership: Sustaining wisdom, humanity and presence in health and social care*. London: Swirling Leaf Press.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร พุทธนวัตกรรมและการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วยวงเล็บ เปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 สุมาลี บุญเรือง (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Sumalee Boonrueang (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Sumalee Boonrueang (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์ และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์ และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่ และความไพบูลย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (สุรพล สุขพรหม และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สุรพล สุขพรหมและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2569). แนวคิดทางการเมืองของนักคิดที่สำคัญในประเทศไทย. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่ย่อ)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ดีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ดีพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2563). วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(3), 317-331.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม/ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/ เดือน)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

สุชาติ เพือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2564). *การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (รายงานผลการวิจัย)./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2563). *การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมวัฒนธรรมทางการเมืองภาคพลเมือง* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammadharmathai.org/thailand/thailand.php>.

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า. ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ *Title of Tripitaka*./Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ *Title of the book*./ (Edition ed.)./Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.)./ *Title of the book*./ (xth ed.)./ (pp-pp)./Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D.

L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./Title of Article./In *Title of Encyclopaedia*/(Pages)./Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./Title of Article./Title of Journal, /Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./Column Name./Title of Newspaper./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./Title/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./Title/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก^{1*} (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (ไทย) (14 pt)ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก^{1*} (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (อังกฤษ) (14 pt)

*Corresponding Author E-mail: (12 pt)

Received.....; Revised.....; Accepted..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. (16 pt).....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บ
รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

ผลการวิจัยพบว่า 1.

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม (3-5 คำ) (16 pt)

¹ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)¹ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)² หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)² หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย.....

ผลการวิจัยพบว่า.....

Keywords: Buddhism; Buddhist Management; Innovation (3-5 words) (16 pt)

บทนำ (18 pt) (ไม่เกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง (16 pt)

กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล (16 pt)

ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
กับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล (16 pt).....

.....

สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย (16 pt).....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16.pt).....

2. (16.pt).....

3. (16.pt).....

*หมายเหตุ: กรณีมีวัตถุประสงค์การวิจัย 1 ข้อ ไม่ต้องระบุเลขข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ (16 pt).....

1. รูปแบบของการวิจัย.....

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และ/หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ).....

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ).....

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิง
คุณภาพ).....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้)

1. (ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1) (16 pt)

.....

.....

.....

2. (ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2) (16 pt)

.....

.....

.....

3. (ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3) (16 pt)

.....

.....

.....

*กรณีมีภาพ นำเสนอภาพตามรูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (16 pt)

ที่มา: ... (ถ้ามี) (16 pt)

คำอธิบายภาพ

.....

***กรณีมีตาราง นำเสนอตารางตามรูปแบบ ดังนี้**

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....
.....
.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ต่อ) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....
.....
.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt) (อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิง แหล่งที่มาของข้อมูล)

1. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 (16 pt).....

.....

.....

.....

2. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 (16 pt).....

.....

.....

.....

3. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 (16 pt).....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

ระบุนองค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อม คำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล เข้าใจง่าย ได้ภาพ (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

**กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)**

(16 pt)

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ
American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้อง
ตรงกัน.....

.....

.....

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก³* (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม⁴ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก¹* (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (อังกฤษ) (14 pt)

*Corresponding Author E-mail: (12 pt)

Received.....; Revised.....; Accepted..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษา (16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม (3-5 คำ) (16 pt)

³ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

³ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

⁴ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

⁴ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: Buddhism; Buddhist Management; Innovation (3-5 words) (16 pt)

บทนำ (18 pt)

เขียนบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่าง ๆ ในการเขียนบทความวิชาการ (16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt) (ระบุหัวข้อตามบทความวิชาการที่นำเสนอ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

***กรณีมีภาพ นำเสนอภาพตามรูปแบบ ดังนี้**

ภาพที่ 1.....ชื่อภาพ.....(16 pt)

ที่มา:(ถ้ามี).....(16 pt)

คำอธิบายภาพ.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่อง ต้องตรงกัน.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....